דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם „למרחב"

יום שישי, כ"ט באדר תשמ"ח, 18 במרץ 1988 • גליון 19373

היום 64 עמודים, כולל דבר־השבוע • המחיר 1.80 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.57 ש"ח

היום בדבר

הדוך קר בוואשינגטון/ אמנון דנקנר, חגי אשר, מושיק • בחירות 88/ יוסי מלמן, יעל פישביין • הזיות הטרנספר/ ארנון סופר, יוני להב • לחץ בשטחים/ אמנון סלע, דני רובינשטיין • תשובה למחמוד דרוויש/ חיים גורי • בטירה יושבים שבעה/ אלי רכס, דן אבידן • תמונות ישראליות/ אבידמה גולן, שמשון ארד • היסטוריה בביולוגיה/ ארנון מגן • טלוויזיה/ טוביה מנדלסון • תרבות/ ורדה צימרמן, מירי פז • „משא" לספרות ואמנות

ב.ר.ק.
ציוד מטבחים מוסדיים בע"מ
רח' הבונים 50 בת־ים
טל. 03-5510432-5519355
ייצור תנורים וציוד מטבחים:
מחבתות • קונבקטומטים • כיריים גז
ציפסרים • שולחנות חימום וקרורוכר

ארה"ב: לא מוכנים לקבל „לא" כתשובה

מקור בכיר בממשל אומר ל„דבר" כי המאמצים האמריקאיים יימשכו בלי כל קשר לאופי התשובה הישראלית • בארה"ב כבר מוכנות „תוכניות מגירה" ללחצים מדיניים על ישראל וירדן

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר") – „ארה"ב לא תראה בתשובה שלילית של ישראל תשובה סופית ובעצם אננו אינו מוכנים בכלל לקבל ,לא' בתור תשובה", כך אמר אתמול מקור בכיר בממשל ל„דבר". המקור הוסיף כי האפשרות ששולץ יערוך ביקור נוסף באיזור בעוד כשבועיים, אחרי החלטת הקבינט, מלמדת באורח ברור כי המאמצים האמריקאיים יימשכו, בלי כל קשר לאופי התשובה הישראלית.

בתשובה לשאלה בדבר לחצים אפשריים של ארה"ב, אמר המקור: „עד החלטת הקבינט המילה ,לחץ' בכלל לא מופיעה במילון שלנו. אחרי ההחלטה – דבר איתי שוב ואז אני בטוח שיהיה לי מה לספר לך".

מקורות אחרים אמרו כי בממשל מוכנות כבר תוכניות־מגירה ללחצים מדיניים על ישראל ועל גורמים אחרים, בעיקר ירדן, כדי להביא אותם אל שולחנה של הוועידה הבין־לאומית.

בממשל הגדירו את השבוע הבא כ„שבוע מכריע", משום שיהיו במהלכו שני אירועים חשובים: החלטת הקבינט בירושלים והפגישה בין ג'ורג' שולץ לבין עמיתו הסובייטי אדוארד שווארדנדזה בוואשינגטון. שני שרי החוץ יקדישו חלק ניכר מדיוניהם למזרח התיכון. לא מן הנמנע כי בפגישה זו יסכמו שרי החוץ לבקש ממזכיר האו"ם להוציא הזמנות לצדדים לבוא לוועידה בין־לאומית. ראש הממשלה יצחק שמיר העלה את הנושא הזה אתמול בשיחה שקיים בבוקר עם ג'ורג' שולץ, והביע דאגה חמורה מאפשרות של העמדתה של ישראל בפני עובדות מוגמרות על־ידי ארה"ב. שולץ אמר לשמיר כי ארה"ב לא תעשה צעד כזה בלי להודיע עליו לישראל. אולם המצב עלול להשתנות בעקבות החלטה שלילית של הקבינט.

מקורות בקונגרס, שנשאלו אתמול על האפשרות של הוצאת ההזמנות, אמרו כי בקונגרס לא תהיה התנגדות לכך. „אנחנו לא נעלה על בריקדות כדי להתנגד לצעד הדו־צדדי, ואנחנו נתמוך בכל צעד של ג'ורג' שולץ, שאי אפשר לחשוד בו בעוינות לישראל", אמרו המקורות.

ואכן בפגישתו של שמיר אתמול עם חברי ועדת החוץ של בית הנבחרים הוא ניצב מול חזית מאוחדת של תמיכה ביוזמת שולץ. הדיון היה אמנם ידידותי, אולם חברי הוועדה דחקו בשמיר לקבל את תוכנית שולץ ומתחו באוזניו ביקורת, לעתים חריפה, על מה שהגדירו כ„שגיאות של ישראל בטיפולה בהתקוממות בשטחים". חברי הוועדה ביקשו משמיר להודיע על הסכמה עקרונית לעקרון של „שטחים תמורת שלום" אולם שמיר חזר באוזניהם על

(המשך בעמוד 2)

ביקור שולץ ידחה הכרעת הקבינט

מפלגת העבודה בודקת אפשרות להקדמת הבחירות

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

ההכרעה בישראל על תוכנית שולץ עשויה להידחות שוב ולכן עבודת המפלגות שהבחירות יתקיימו במועדן בחודש נובמבר, לאחר שנודע מוואשינגטון כי שר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ מתעתד לשוב אל המזרח התיכון בעוד שבועות אחדים ולהמשיך במאמצי השלום שלו. בין העריבר אמש כמה שרים ממפלגת העבודה ומהליכוד ושותפים להערכה זו גם פקידים בלשכת שר החוץ שמעון פרס.

להערכתם, ראש הממשלה יצחק שמיר אינו מעוניין בקרע עם ממשלת ארה"ב ועל־כן לא השיב בשלילה בביקורו בוואשינגטון לתוכנית שולץ. לדברי הפקידים חוזר יצחק שמיר „להרוויח זמן" ועל־כן גם לא יבקש הכרעת הקבינט בנושא. מגמת שמיר, על־פי הערכות אלה, היא לומר לוואשינגטון כי הוא אינו מתנגד ליוזמתה ולמעורבותה בתהליך, אך שולל סעיפים אחרים מתוכניתה, כאשר ברור בכל מקרה כי בגלל מצב התיק בקבינט לא צפויה בו הכרעה.

שר החוץ שמעון פרס הצהיר שלשום כי ביקורו של שר־החוץ שולץ יגיע לאיזור כדי „להגיש הזמנות" לצדדים בסכסוך להשתתף בוועידה בין־לאומית. כמה שרים העידו בדיון כי את ההזמנות אמור, על־פי מסמך שולץ, להוציא המזכ"ל של האו"ם, והוא יעשה זאת רק בהתייעצויות ובתיאום עם בריה"מ.

ואולם עם זאת, מפלגת העבודה שוקלת להגיש כבר ביום שני הקרוב הצעה משלה להקדמת הבחירות, אם כי ההחלטה הסופית על כך תלויה בסיכויי המפלגה להשיג לכך רוב בכנסת, ותוכרע מתחיים.

כך הוחלט בישיבת שרי העבודה שהתכנסה שלשום בלילה במעונו

(המשך בעמוד 2)

הרמטכ"ל רב־אלוף דן שומרון – בראיון ל„דבר":

צה"ל יכול להכות את הסורים מכה רצינית; הדרג המדיני יהיה מוכן לאשר מתקפת־נגד

„אין הכרח שהנמכת האלימות בשטחים תושג לפני תהליך מדיני"

מאת אמיר אורן

[illegible] – מעריך הרמטכ"ל, רב־אלוף דן שומרון, בראיון המתפרסם היום ב„דבר השבוע". אומר הרמטכ"ל, כי „אין הכרח שהנמכת רמת האלימות תושג לפני [illegible]

הרמטכ"ל שומרון [illegible] כי „השנה, שבשיא אמר יריב שצה"ל יכול להכות אותו מכה רצינית, הדרג המדיני יהיה [illegible]

בראייה אסטרטגית, אמר שומרון, „היוזמה נמצאת בידי תושבי השטחים". [illegible]

ישראל, „בבדיק, אין שום אפשרות להביא לפתרון בכוח צבאי". שרים בממשלה, הוסיף הרמטכ"ל, „רמזו לשר־הבטחון ולי שנכשלנו ושלך הבייתה. אמרתי, שאם מישהו רוצה להשיג את המשימה במחיר הוראה לצה"ל לעבור על החוק ועל הערכים הבסיסיים, זה יהיה בלעדיי".

[illegible]

הראיון במלואו מתפרסם, בגליון „דבר השבוע".

כרוז בשטחים הורה לפתוח עסקים רק בבוקר וצה"ל התיר רק אחה"צ

התוצאה: התושבים השאירו רוב החנויות סגורות כל היום; דלתות חנויות שנפתחו בבוקר – רותכו

מאת דני רובינשטיין, סופר „דבר"

כוחות הבטחון מנעו אתמול פתיחת עסקים בשעות הבוקר בגדה המערבית והתירו את פתיחתם אחר־הצהריים, אולם רוב החנויות נשארו סגורות. צעד זה ננקט על־ידי הצבא, משום שברורי „מפקדת ההתקוממות" הורו לפתוח חנויות רק בבוקר והממשל הישראלי ביקש להראות כי הוא השולט בשטח ונותן הוראות ולא מארגני ההתקוממות.

מכמה ערים ביהודה ושומרון הגיעו אתמול דיווחים על כך שכבר ימים אחדים לא מגיעה אספקת מצרכים. אתמול בבוקר סגרו מכוניות של צה"ל בכל הערים הגדולות בגדה והודיעו על האיסור לפתוח את החנויות בשעות שלפני הצהריים. אתמול הסתיימו שני ימי השביתה הכללית בשטחים, ולפי הנחיות „מפקדת ההתקוממות" מותר היה לפתוח את בתי העסק המסחר לשלוש שעות.

בשכם, ג'נין, טולכרם, יריחו ובית־לחם לא נפתחו החנויות כלל חרף ההוראה שצה"ל איפשר לפתוח אותן בשעות אחר־הצהריים. ברמאללה ובחברון ניסו סוחרים לפתוח את העסקים בבוקר ובכמה מקרים הביא הצבא מכונות ריתוך וסגר בכוח את דלתות החנויות שנפתחו. צה"ל מנע גם את פתיחתם של שוקי־ירקות בכמה מקומות לאחר שאלה נפתחו ואיפשרו לתושבים לקנות מצרכים חרף השביתה. משכם ומטול־כרם נמסר שמתוסמים מנעו כניסה לעיר של אספקה

(המשך בעמוד 2)

הקבלן מאשקלון שנורה ליד ג'בליה – במצב בינוני

מאת דני צדקוני, סופר „דבר" בדרום

שני אנשים, חמושים, אחד בתת־מקלע מסוג קלצ'ניקוב והשני באקדח, פתחו אתמול בירי ופגעו ברגליו של עדי צברי, בן 44, קבלן קידוחים מאשקלון העובד ברצועת עזה זה 15 שנה.

התקפה עליו היתה בשעות אחר הצהריים ליד ג'בליה. הצבא פתח בסריקות לגילוי מבצע המעשה.

ההתקפה על עדי צברי נעשתה מפרדס סמוך בעת שהוא עבד במתקן קידוח בפרברי עזה הגובלים בג'בליה, כשעה שלוש וחצי אחר הצהריים. צברי, שלחוות הוידוי של מכוניתו כסופה, כמו של תושבי הרצועה, הצליח להגיע אל יחידה צבאית בקרבת מקום, טופל והועבר לבית החולים כשהוא פצוע בארבעה מקומות ברגליו. מצבו בינוני.

ההחלטה המתגבשת במטה הכללי לאור המצב בשטחים

חיילי מילואים ישרתו לפחות 55 יום

מאת מלי וליגר, המסכרת הצבאית של „דבר"

בשנת העבודה הבאה עשויים חיילי המילואים לשרת לפחות 55 ימים בשנה. החלטה ברוח זו מתגבשת עתה במטה הכללי בתום סדרה של דיונים, בעקבות הערכות מחודשות לאור המצב בשטחים.

נראה, כי חיילי המילואים ישרתו לפחות 55 ימים בשנה. חלק מחיילי המילואים ישרתו אף יותר, משום שימים אלה אינם כוללים קריאה לאימונים וה־יומיים עד תלת־יומיים, שאליהם יוזמנו על־פי גרף האימונים של יחידתם.

גרף האימונים והתעסוקה המבצעית בשנה הבאה עבר שורה של שינויים בחודשים האחרונים. ככל הנראה, היה במטה הכללי קשי להעריך נכונה את היקף ואת משך ההתפתחויות בשטחים, הצעדים המתחייבים מכך. בתחילה סוכם על 42 ימי מילואים, אולם רק לפני כחודש וחצי גובש סופית גרף תעסוקה מתאים, שפיזור את יחידות הסדיר והמילואים על פני משימות הבטחון השוטף והאימונים בשנה הבאה. הקערה התהפכה על פיה משהוברר באחרונה, כי יש להזרים כוחות גדולים יותר באופן קבוע לפעילות בשטחים וסוכם, כי תהיה העדפה לכוחות הסדירים. המהלך הזה חולל שינויים בגרף.

בימים אלה כבר נעשו שינויים ביעדי ההצבה של יחידות הסדיר והמילואים, שכבר נמצאות בפעילות ובאלה שעמדו להתגייס.

האוכלוסיה הקבועה בשטחים גדולה ב־20% מנתוני הלשכה לסטטיסטיקה

מאת סופר „דבר" בירושלים

מאומדנים שערך „פרוייקט הגדה המערבית" של ד"ר מירון בנבנישתי בירושלים והשטחים עולה כי אוכלוסיית השטחים „הקבועה" (כולל תושבים הנעדרים מהארץ פחות משנה) גבוהה בלמעלה מ־20 אחוז מאומדני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לפי האומדנים הללו הגיעה האוכלוסיה הקבועה בגדה המערבית בסוף 1987 ל־1.090 מיליון נפש, לעומת כ־860 אלף נפש לפי אומדני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (המתושבים על־פי אוכלוסיה „נוכחת" – ללא תושבים השוהים בחו"ל) – דהיינו 232 אלף נפש (27%) יותר מהאומדן הרשמי.

לפי נתוני המינהל האזרחי היו ברצועת עזה בסוף 1987 כ־650 אלף נפש (כולל תושבים השוהים בחו"ל פחות משנה), לעומת 560 אלף נפש לפי נתוני הלשכה לסטטיסטיקה, דהיינו 90 אלף (16%) יותר מהאומדן הרשמי.

לפי האומדנים של „פרוייקט הגדה והרצועה" הגיע מספר תושבי השטחים בסוף 1987 ל־1.740 מיליון נפש. שהם 322 אלף

(המשך בעמוד 2)

תקציב הבריאות על־פי האוצר יצמצם האישפוז ב־20 אחוז

– מזהירים רופאי בתי־החולים הממשלתיים • עובדי המעבדות מאיימים בנטישה ביום א'

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר" לענייני בריאות

השבתת חדרי הניתוחים בבתי־החולים הממשלתיים והעירוניים נמשכת זה היום השלישי והניתוחים המתוכננים מראש לא יבוצעו עד יום ב'. בכל יום מתבטלים מאות ניתוחים. חולים חדשים, הפונים למשרדי ההרשמה בבתי החולים, אינם מקבלים כל מועד לניתוח. המקיפים טוענים, כי אין כל טעם לקבוע מועדים לניתוח, כאשר המערכת משובשת בתנודות כה גבוהה.

שרת הבריאות נפגשה אתמול בלשכתה בתל־אביב עם מנהלי בתי החולים הממשלתיים והעירוניים והדיון התרכז סביב סכסוכי העבודה, הפעולים את המערכת בזה אחר זה, וסביב הצעת תקציב הבריאות, שטרם אושר וקיימת לגביו מחלוקת סביב הפער של 80 מיליון ש"ח בין עמדת האוצר לבין זו של משרד הבריאות. שר האוצר תובע משרת הבריאות לכסות את הפער על־ידי גביה ישירה מהחולים עבור טיפולים ושירותי בריאות שונים.

רוב מנהלי בתי החולים הביעו חשש שאם לא יימצאו פתרונות לסכסוכי העבודה במערכת ולבעיית התקציב לא יהיה מנוס מצימצום השירות הרפואי באורח ניכר. לדבריהם, הפער של 80 מיליון ש"ח יביא להורדה מיידית של היקף

(המשך בעמוד 2)

אמריקאים בהונדוראס

חיילים אמריקאים לפני עלותם למטוס שהביאם אתמול להונדוראס. ראה עמוד 3 (צילום: אי.פי.)

המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית שנסגר על־ידי המשטרה – פועל

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית בירושלים, שנסגר בפקודת המשטרה, ממשיך לפעול, ומפרסם ידיעון הנושא את השם „בירושלים־ווידיאיקי" (חדשות מהשטחים), ובו ידיעות על המתרחש בשטחים, לרבות שמות התושבים הערביים שנהרגו בהתפרעות.

בידיעון האחרון, שיצא לאור בירושלים, מציינים העורכים, כי הפיגוע באוטובוס בנגב איננו משרת את הפלסטינים, אלא משרת את האינטרסים של מדינת ישראל בלבד.

הוא מוסיף: „חייהם של הישראלים שנהרגו בפעולה, אם הם עובדים בכור בדימונה או לא, שווים לא פחות ולא יותר מ־100 ההרוגים שחייהם קופדו בידיהם הישראלי בשטחים הכבושים".

אולם החלק המרכזי של הידיעון נוגע לרשימת ההרוגים הפלסטינים בהתפרעות בשטחים. העורכים מביאים את שמות ההרוגים ואת המקום שבו נהרגו מאש חיילי צה"ל.

המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית נסגר, כזכור, בהוראת כפכ"ל המשטרה, בהתייעצות עם גורמי הבטחון, ונגד ראשיו מתנהל משפט. אולם המרכז, למרות שנלקחו ממנו אמצעי ההדפסה והכונות הצילום, ממשיך לפעול בתנאי מחתרת, ומפיץ חומר עובדתי וכאזברים לעתונות הישראלית והזרה.

עיקרון תחילה

- מצ"ד נגד האמר / עמ' 2
- בין שטחים לאנשים – רק שאגאל הצליח להפריד / עמ' 3
- היכונו למלחמה – קורא אורטגה לבני עמו / עמ' 3
- שביתה בללית – ב„יום האדמה" – תובעת חד"ש / עמ' 5
- המבים מסרט סי.בי.אס כופרים בהאשמות / עמ' 14
- התיירים באים למרות המהומות / עמ' 14

פלשתיני בתנועת „וי" נמלט מבסיסו במהלך התקפת חיל־האוויר, אתמול (צילום: אי.פי)

יעדי מחבלים הותקפו בפשיטה משולבת של חיל־האוויר וצד"ל

כתבים לבנונים: 3 נהרגו, 18 נפצעו

מאת דן אבידן, מלי וליגר ושמעון ויים, סופרי „דבר"

שלושה אנשים נהרגו ו־18 נפצעו בהתקפות שביצעו אתמול מטוסים של חיל־האוויר על כמה בסיסי מחבלים באיזור השוף שבשליטת הדרוזים, וליד מחנה הפליטים בורג' אל־בראג'נה שבמערב־ביירות, כך מסרו כתבים לבנונים.

לדבריהם, עקב ההתקפות, נסגר שדה התעופה של ביירות לפרק זמן קצר. לפי הדיווחים ההרוגים הם פלשתינים ולא דרוזים. נמסר גם שנגרם נזק כבד לבסיסים שהותקפו.

עלייה בפיגועים בפברואר

בחודש פברואר נרשמה עלייה ניכרת בפיגועים ובנסיונות הפיגוע באיזור הבטחון בדרום־לבנון. גורמים צבאיים בכירים העריכו כי העלייה קשורה למהומות בשטחים.

בינתיים, ממשיכים צה"ל וצד"ל בפעולות לסיכול פיגועים.

חילופי אש קשים אתמול

חילופי אש קשים התנהלו ביממה האחרונה בדרום־לבנון בין מחבלים לבין חיילי צבא דרום־לבנון. ממפקדת חיל האו"ם נמסר כי חיילי צד"ל הפגיזו מטרות מחבלים מצפון לאזור הבטחון, ושלושה בתים נפגעו בכפר ג'רמאק. צבא דרום־לבנון הרס שלושה בתים ליד הכפר שקרא. מחבלים הפגיזו בעיקר אזורים שבהם מתגוררים תושבים נוצריים סמוך לעיירה ג'זין. חייל צד"ל נפצע קל במהלך חילופי האש.

ארה"ב סירבה לשתף ברה"מ בדיונים מפורטים על הרכב הוועידה

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

ארה"ב סירבה להענות להצעת ברה"מ להיכנס עמה לדיונים מפורטים בקשר להרכב הוועידה הבין־לאומית. כך עולה מדיווחים שהגיעו אמש לירושלים, משגרירות ישראל בוואשינגטון, בעקבות שיחות בין פקידים סובייטים לבין פקידים אמריקאיים.

כוונת ברה"מ היתה לברר עם ארה"ב אם אפשר יהיה לשתף בוועידה הבין־לאומית גם את נציגי אש"ף. מנכ"ל רק"ח מאיר וילנר שמע בשיחותיו במוסקווה עם איגור ליגאצ'אב, הנחשב למספר שתיים בהנהגה הסובייטית, כי ברה"מ מצדדת בשיתוף אש"ף בוועידה וסבורה כי על הוועידה למלא תפקיד פעיל במו"מ. עם זאת הדגישו פקידים במשרד החוץ שעיינו בדיווחים מוואשינגטון כי ברה"מ מוכנה לאפשר לארה"ב להמשיך ולבדוק את הסיכויים לכינוס הוועידה.

עובדי המינהל האזרחי יקבלו תוספת 150 ש"ח

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

העובדים הישראלים המועסקים במינהל האזרחי של יהודה, שומרון ועזה עומדים לקבל תוספת לשכרם בסך 150 שקל, לנוכח תנאי השירות הקשים בשטחים.

על כך החליטה אתמול ועדת המעקב לממשלה ולהסתדרות שהתכנסה בהרכב יעקב דנון, הממונה על השכר באוצר וחיים הברפלד, יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות.

בכך נענית ועדת המעקב לדרישתה של הסתדרות עובדי המדינה להשוות בין התוספות ל־350 העובדים הישראלים במינהל האזרחי לתוספות ששולמו לשוטרים ומשרתי הקבע בצה"ל המועסקים בשטחים.

השבוע הבא: קריר וגשום

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

השבוע הבא יהיה קריר וגשום ברובו, כך הודיע אמש החזאי דוברם אלינסקי.

הרכס מים־סוף, שגרם למזג־האוויר החמים ביומיים האחרונים, מתחיל להתחלף היום באפיק ברום, המביא אוויר קר מאירופה. מידות־החום (שהגיעו אתמול עד ל־31 מעלות באילת) מתחילות היום לרדת בהדרגה ומחר כבר יהיה קריר למדי.

מזג האוויר

(ע).– יהיה מעונן חלקית וחם פחות. תשקיף לשבת: גשם וקריר יותר.

הטמפרטורות: ירושלים: 7־16, רמת־הגולן: 7־16, נהריה: 11־20, צפת: 6־14, חיפה: 11־22, טבריה: 10־22, נצרת: 10־20, עפולה: 8־22, שומרון: 9־18, תל־אביב: 12־20, לוד: 9־21, יריחו: 9־25, עזה: 11־18, באר־שבע: 9־21, אילת: 13־25.

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות •

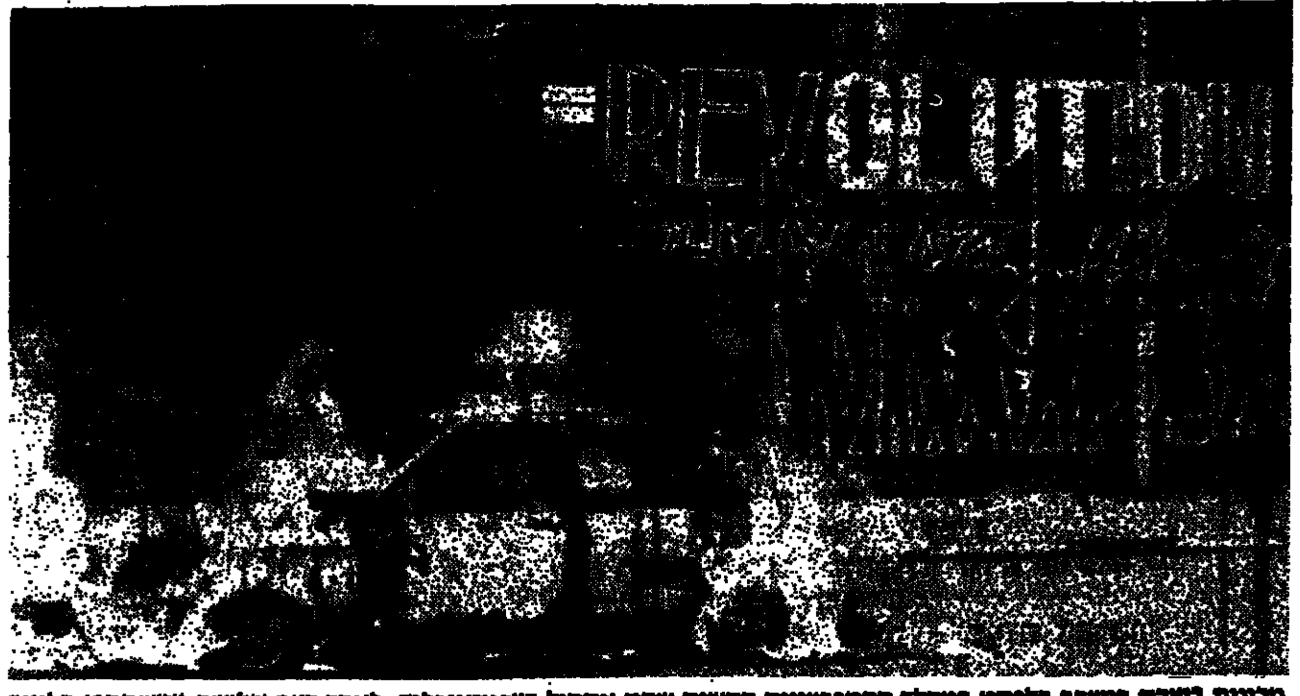

מכונית בוערת במערב בלפסט במהלך ההתפרעויות הקשות שהיו אתמול בצפון־אירלנד, לאחר רצח שלושה ממשתתפי הלוויה לאנשי המחתרת הקתולית, שנהרגו בידי הצבא הבריטי לפני שבועיים בגיברלטר. אתמול התקיימו בשקט יחסי הלוויות ההרוגים, אולם ברחובי צפון אירלנד הבעירו צעירים קתולים מכוניות ומשרדים וזרקו בקבוקי תבערה על אנשי המשטרה. (צילום: א.פ)

בגילוי־דעת של שבעה אישים יהודים בולטים:

המשך שליטת ישראל בשטחים יוביל בהכרח לגוויעת הדמוקרטיה

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

„המשך השליטה על אוכלוסיה ערבית גדולה ועוינת, בשטחים הנשלטים על ידי ישראל, יוביל בהכרח לגוויעתה של הדמוקרטיה היהודית הליברלית, אותה גרוה התנועה הציונית להקים" – בגילוי דעת זה יצאו אתמול שבעה מהאישים היהודים הבולטים בדורנו, ביניהם סר ישעיהו ברלין, חתן פרס נובל, הסופר היהודי סול בלו. עם החתומים נמנים גם לורד ארנולד גודמן, הרב לורד עמנואל יעקובוביץ, פרופ' הנרי רוזובסקי, לורד ויקטור רוטשילד והסנטור אייזיק שטרן.

בגילוי הדעת, המופנה אל מאה הפרופסורים ואנשי הדת היהודיים, המשתתפים בכינוס מטעם המכון ליחסי ישראל והתפוצות שליד אוניברסיטת תל־אביב, נאמר שכדי להבטיח את המשך קיומה של ישראל כמדינה דמוקרטית וליברלית, יש לחתור לסיום הכיבוש ולפתרון של פשרה התואם את צרכי הבטחון של ישראל.

„בצד הסכנה המוסרית הגדולה שכיבוש כזה מהווה בקרב האוכלוסיה היהודית של ישראל, ובצד העובדה שכל שלטון זר מחולל בהכרח אי שוויון ואי צדק חברתי ופוליטי, קיים גם הגורם הדמוגרפי.

בהעדר עליה יהודית מאסיבית, הגידול הטבעי בקרב האוכלוסיה הערבית בשטחים הנשלטים על ידי ישראל, יוביל בהכרח, בעתיד הלא רחוק, לרוב ערבי ולכן לגוויעתה של דמוקרטיה יהודית ליברלית, אשר אותה גרוה התנועה הציונית להקים", נאמר בגילוי הדעת.

„אנו מאמינים שאסור לה, לישראל, להמשיך ולהשתמש באמצעים שאולי יהיו יעילים לטווח הקצר (ובכך אנו מטילים ספק), אך במוקדם או במאוחר יובילו לאסון מוסרי ופוליטי. במקום בו מתנגשות זכויות ניתן לפעול להבטחת מה שנשיא הראשון של ישראל תיאר כ„מידה הפחותה ביותר של אי־צדק" ופירושו של דבר – פתרון של פשרה. בשעה זו לא נראים באופק מנהיגים ערביים בעלי אומץ או סמכות ועוצמה מספיקים כדי לנהל משא ומתן ישיר עם ישראל, ומשום כך אנו מתנגדים בתקווה ביוזמתו הברוכה של השר שולץ.

„אנו מחוייבים בתמיכתנו בישראל ולפיכך, אנו רואים כזכותנו וחובתנו לקרוא ליהודי ישראל והתפוצות לתמוך בפשרה התואמת את צרכי הבטחון של המדינה, לפני שיהיה מאוחר מדי. ולא נותר לנו אלא לקוות למתינות ערבית דומה."

תקציב

(סוף מעמוד 1)

האישפוז בשיעור של כ־20 אחוז.

יו"ר ועדת הכספים ח"כ אברהם שפירא, לא כינס אתמול את הוועדה, מאחר שלא הצליח במאמצי התיווך שלו בין הצדדים. ועדת הכספים אישרה כבר את התקציבים של כל משרדי הממשלה למעט זה של משרד הבריאות, שהוגש באופן חד־צדדי על־ידי האוצר. ביום ד' הקרוב תצביע הכנסת על תקציב המדינה ובסיעות הגדולות מתקיימת היערכות לקראת ההצבעה. סיעת המערך מתכננת לדיון ביום ב' הקרוב, עם שובו של מזכ"ל ההסתדרות, ח"כ ישראל קיסר, מאוסטרליה. גם בסיעת הליכוד מתלבטים אחדים בעניין תקציב הבריאות ושר האוצר משה נסים ביקש אתמול בשיחות עם ראשי הסיעה הצבעה אחידה בעד תקציב המדינה, ללא כל שינוי.

1000 עובדי המעבדות בשירות המדינה מאיימים להשבית החל מיום א' הקרוב את בתי החולים הממשלתיים, בנקי הדם ואת המעבדות לבריאות הציבור אם נציגי המעסיקים לא יבואו היום עם פתרונות ממשיים בנושאי שכר עידוד.

כרוז בשטחים

(סוף מעמוד 1)

סוריה. שזהו של כפרים ... נמצאים בסגר ובעוצר, ותנועת הרלק סגורות עליהם בו ובמספר מקומות מופסקת מדי פעם אספקת החשמל.

אתמול נרשם מספר תקריות קטן יחסית. באיזור שכם ובית־לחם פשטו מתנחלים על כמה כפרים וביניהם תקוע (הערבית) ועסורה, והיכלו במכוניות וברשת המים המקומית. במעטורה הועלה באש אוטובוס ערבי. המתנחלים מהאיזור נפגעו פעמים רבות על־ידי מידי אבנים וכאשר החלו בפעולות התגמול שלהם הגיע לאיזור כוח צבאי, גדול שעצר 22 תושבים ערבים החשודים בהשתתפות במהומות.

עוד תקריות היו בעיירה תוואדה מדרום לשכם, בקלאנדיה ובמחנות הפליטים שליד רמאללה ובית־לחם. בשכם ובג'נין נפצעו שני צעירים ערבים.

נעצרו 4 בדווים

משטרת מרחב הנגב עצרה ארבעה צעירים בדווים, החשודים בהשלכת בקבוק תבערה לעבר משאית חונה ליד מסעדת דביר בתחנת הדלק הסמוכה לדימונה. הבוקר יוארך מעצרם בבית משפט השלום בבאר־שבע.

מפקד משטרת מרחב הנגב, ניצב־משנה חיים בר־עיון, אמר כי למרות שמדובר בתופעה חדשה הוא רואה בהשלכת הבקבוק שלב נוסף בהסלמה שחלה במגזר הבדווי. לדבריו, המשטרה מתייחסת בחומרה למקרה. בר־עיון ציין כי בחודשים האחרונים עצרה המשטרה הורים של משליכי אבנים צעירים.

אתמול הוברר מעל לכל ספק כי הרקע להשלכת הבקבוק על המשאית על־ידי העצורים לא היה פלילי.

סופר „דבר" בדרום, דני צדקוני מוסר, כי סובחי אבו־שער, בן 25, מחאן־יונס הובא אתמול כשהוא פצוע קשה מירייה בחזהו אל בית החולים „ברזילי" באשקלון. לא נמסרו סיבות הפציעה.

ביקורי קרובים בעזה מתבטלים

קרובי משפחותיהם של תושבי הרצועה, שהתכוננו לבוא לבקר בה הקיץ, הודיעו על ביטול ביקוריהם, מחשש שלא יוכלו לחזור בזמן למקומות עבודתם במדינות ערב בשל המהומות.

דבר דומה כבר קרה בקיץ שעבר, בשל הגבלות שהוטלו או על־ידי הממשל הצבאי על תנועת תושבי הרצועה. עם זאת, מתכוננים העותיים לחג הרמאדן שיחול בחודש הבא שגורמים ערביים ברצועה אינם מעריכים עם זאת שהמצב המתמשך ישפיע על פעולות התושבים נגד השלטון הישראלי.

העוצר שהוטל שלשום על מחנה הפליטים בחאן־יונס בוטל אתמול, בעוד זה שהוטל על ארבעה אזורים במחנה הפליטים ברפיח נמשך. אתמול היה ברצועה „יום שקט", והפרות סדר מועטות בלבד.

האוכלוסיה

(סוף מעמוד 1)

(22.7%) יותר מהאומדנים הרשמיים.

לפי האומדנים הללו מתגוררים כיום בתחומי ארץ ישראל (שטחים, מזרח־ירושלים ותוך הקו הירוק) כ־2.5 מיליון ערבים ו־3.6 מיליון יהודים. היחס שבין יהודים לבין ערבים הוא, לטענתם, 41:59 ולא 38:62, כפי שמופיע באומדנים הרשמיים.

יצויין, שלפי התחזית הרשמית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ירד שיעור התושבים היהודיים בכל ארץ ישראל לפחות מ־60% רק בתחילת שנות התשעים.

אומדני „פרוייקט הגדה והרצועה" מבוססים על חישובים שנעשו לפי נתוני פקידה וסקרים שנערכו על־ידי גורמים רשמיים ולא פורסמו, וכן על נתוני מרשם התושבים במהלך 15 השנים האחרונות.

אם אכן נכונים אומדני „פרוייקט הגדה והרצועה" הרי שכל הנתונים הכלכליים המחושבים לנפש (הכנסה לאומית, תמ"ג, מספר מיטות בי"ח לאוכלוסיה וכו') מוטים כלפי מעלה באורח ניכר.

„פרוייקט הגדה והרצועה" נאלץ לערוך אומדנים אלה משום שעשרים ואחת שנה לאחר כינון שלטון ישראל בשטחים, אין בנמצא שום נתון רשמי של מספר התושבים בערי הגדה.

מאז 1967 לא נערך בשטחים מפקד אוכלוסין, וכל האומדנים הרשמיים מבוססים על מודלים מתימטיים ודמוגרפיים, שמידת דיוקם הולכת ופוחתת עם חלוף השנים. לפי הערכות שונות היו גם נתוני מפקד 1967 מוטים כלפי מטה. משום שהמפקד נערך בלא מיפוי מדוייק ועשרות אלפי תושבים לא נפקדו בו. בישראל, מאז 1967, נערכו שני מפקדי אוכלוסין מלאים. דלות הנתונים הדמוגרפיים מצביעה על החשיבות המעטה שהממשל מייחס למכשיר חיוני זה של מדיניות תכנון.

ביקור שולץ

(סוף מעמוד 1)

של ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס.

אם יתברר ביום ראשון בעת ישיבת הממשלה כי שר החוץ של ארה"ב ג'ורג' שולץ לא יגיע בקרוב למסע חדש במזרח התיכון תוטל על ראשי הסיעה בכנסת משימה לבדוק אם יש לרעיון הקדמת הבחירות תומכים בקרב הסיעות האחרות בכנסת. רק אם יתברר כי יש סיכוי רב להשיג רוב תוגש ההצעה כבר ביום שני או לכל המאוחר עד ה־24 בחודש, מועד יציאתה של הכנסת לפגרת האביב וחג הפסח.

ארה"ב: לא מוכנים לקבל „לא" כתשובה

(סוף מעמוד 1)

נוסחתו, כי „הכל פתוח למשא ומתן ולא יהיה שום דבר שאי אפשר יהיה להניח אותו על השולחן".

בהופעה בפני ועדת התקציב של הסנאט אתמול הדגיש שולץ פעם נוספת כי תכניתו היא מקשה אחת והוא לא יסכים לשליפה של אף אחד מן המרכיבים מתוכה. הוא אמר עוד כי כתוצאה מתוכניתו „יחזק בטחונה של ישראל, היא תיהנה מההכרה ומהכבוד הנובעים מהשתתפותה במשא ומתן על שלום. הדבר יביא לכך שהישראלים יהיו חופשיים מעול מוסרי ואנושי כבד שמטיל עליהם הכיבוש והם יהיו חופשיים להקדיש את כשרונותיהם ואת יכולתם לשיפור איכות החיים שלהם. חשוב מכך – ישראל עשויה לזכות בשלום של ממש עם שכניה והפלשתינים יכולים, באמצעות התוכנית, לזכות בשליטה על החלטות פוליטיות וכלכליות הנוגעות ישירות לחייהם וכל זה יכול להתממש כבר בתקופת־המעבר. הם יכולים לממש את זכויותיהם הלגיטימיות ולחיות בכבוד. זוהי שעת מבחן למנהיגי המזרח התיכון ואנו תובעים מהם הולשה בהקדם".

שולץ הוסיף כי התהליכים הכלולים בתוכניתו, מכירים בכך שהערבים דורשים ועידה בין־לאומית כהליך לפתיחת מו"מ וכי לא יהיה מו"מ בלי ועידה בין־לאומית הבנויה כראוי – היינו בלי סמכויות של כפייה תכנו. אם הצדדים לא יסכימו למתכונת, הזהיר שולץ – לא תהיה ועידה בין־לאומית ולא יהיה תהליך שלום.

תיקון טעות

בעיתון אתמול, פורסם מאמרו של משה קול „אסור להתייאש מהשלום". לצערנו נפלה טעות בשם הכותב, ואנו מתנצלים.

דבר
DAVAR
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אמנון בר־נוי
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ב'
טלפון 242203, מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־2־642111, מ. 33104

4000 יהודים לוורשה ביום השנה ה־45 למרד בגטו

ניו־יורק (עתי"א).– כ־4,000 יהודים מ־20 מדינות צפויים בווארשה, בשבוע השלישי של אפריל, לרגל יום השנה ה־45 למרד גטו וארשה.

מארגני הטקסים בוארשה מעריכים, כי ישראל תשגר יותר מ־1,000 נציגים, וכי ארגוני נוער יהודיים ישלחו יותר מ־1,500, כולל 300 מארה"ב וקנדה.

זכו בפיס

בסך 266,668.– ש"ח זכה המספר: 268019.
בסך 16,668.– ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 68019.
בסך 1,668.– ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 8019.
בסך 168.– ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 019.
בסך 18.– ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 019.
בסך 3.– ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 9, 5, 3.
רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

על מותו של
אלוף (מיל.)
דן לנר
לוחם ותיק וחבר
אבל
דן שומרון – רב אלוף
ראש המטה הכללי
וחברי המטה הכללי

מעצרים לקראת יום האדמה

(עי). – כוחות הבטחון ביצעו אתמול מספר מעצרים באיזור יהודה.

מקורות צבאיים טוענים, כי המעצרים מתבצעים על מנת למנוע הפרות סדר ב„יום האדמה" המתוכנן לסוף החודש.

בעת האחרונה הגבירו כוחות הבטחון את פעולת המנע ביהודה ושומרון. במסגרת זו נעצר אתמול בבוקר סגן יו"ר אגודת הסופרים בטול־כרם ובמעצר מינהלי נעצר לפני מספר ימים ד"ר נאביל ג'עאברי, יו"ר חבר המנהלים של אוניברסיטת חברון. צעדים אלה הינם חלק משורת צעדים, הננקטים בעת האחרונה, כגון ניתוק קווי הטלפון לחו"ל, פיקוח יתר על רשיונות הייבוא והייצוא וכו'.

תושבים ערביים טוענים, כי צעדים אלה משפיעים על שכבה דקה מאוד של האוכלוסיה ואין בהם כדי לדכא את הפרות הסדר.

„בואינג" עם 140 נוסעים התרסק בקולומביה

בוגוטה. (עי"ר). – מטוס מדגם „בואינג 727" של חברת „אוויאנקה", ובו כמאה וארבעים איש, התרסק באיזור הררי בצפון־מזרח קולומביה, זמן קצר לאחר המראתו.

המטוס נעלם בטיסה בין קוקוטה שבקרבת הגבול עם ונצואלה – לבין אתר הנופש קארטאגנה שבים הקאריבי. במטוס היו 131 נוסעים ו־9 אנשי צוות.

המגע האלחוטי עם המטוס נפסק שלוש דקות לאחר המראתו. הוא התרסק באיזור הררי, במרחק כשלושים קילומטר מנמל התעופה. בשעת מסירת הידיעה לא נודע על ניצולים.

בעל טור ב„וואשינגטון פוסט":

בסופו של התהליך עלולה ת"א להפוך לערפאת וויל"

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר").– בעל הטור וויליאם ספייר כתב ב„ניו־יורק טיימס" כי על שמיר לפטר את פרס מייד עם שובו לירושלים.

הוא טען כי בשל העובדה שהקבינט הישראלי מפולג – גם התמיכה האמריקאית בישראל מפולגת. ספייר קרא לבחירות מוקדמות בישראל ותהא התוצאה אשר תהא – היא תביא לאחדות חדשה של תומכי ישראל בארה"ב.

ג'ורג' וויל כתב ב„וואשינגטון פוסט" כי אסור לשמיר לוותר, שכן המצב דומה למצבה של צ'כוסלובקיה שנדרשה לוותר על חבל הסודטים, כפי שישראל מתבקשת לוותר על השטחים. הוא כתב כי יש סכנה שזו תהיה התוצאה של תהליך שבסופו תהפוך תל־אביב ל„ערפאתוויל", מכיוון שהפלשתינים, כפי שהתברר בראיונות שנערכו עם המתקוממים בשטחים, אינם מוכנים להסתפק בחלק מארץ ישראל, אלא רוצים את כולה. ראש הממשלה ביקש מעוזריו להביא לחדרו את שני העתונים הבוקר, כששב מן הפגישה עם שולץ והתענג על קריאת המאמרים שעה ארוכה.

המזכ"ל ברעם:

„העבודה" תענה באופן חמור אם יכפה הליכוד מערכת בחירות אלימה

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

בתגובה על התקפתם הפרועה של כמה מאנשי הליכוד על ממלא־מקום ראש הממשלה, שמעון פרס השבוע, אמר אתמול מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, כי „הליכוד עושה מאמץ מרוכז ומתוכנן של הכפשה והשמצה".

„הליכוד שולח קדימה את שרון, קופמן ומצא, וכל אחד, לפי רמתו, מכוון את המסר המכוער המפורש לציבור אחר", אמר ח"כ ברעם והוסיף, ש„מפלגת העבודה תענה לליכוד באורח חמור ביותר, אם הוא יכפה על מדינת ישראל מערכת בחירות אלימה ומכפישה".

ח"כ ברעם ציין גם את „הרקורד הכושל של עשר שנות הליכוד בשלטון; סיכון בטחונה של מדינת ישראל בסרבנות לכל מהלך של קידום השלום, השחתה כלכלית, הרס שיטתי של שירות המדינה בפוליטיזציה ברמות גבוהות ונמוכות, נסיון לה"ס כולל של שירותי הבריאות, מלחמה מיותרת ופיתוח של סגנון אלים ומגדף בוויכוח הציבורי בישראל".

שכר המינימום יעודכן מ־1 באפריל ל־707 שקל

מאת סופר „דבר" לענייני עבודה

שכר המינימום במשק יעודכן ב־1 באפריל ויגיע ל־706.95 ש"ח, שהם 45 אחוז מהשכר הממוצע במשק.

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, חיים הברפלד הנחה אתמול את מוסדות ההסתדרות ומפעליה לשלם במשכורת מארס תוספת יוקר בשיעור של 4.9 אחוז על השכר המשולב עד לתקרת שכר של 1,741 ש"ח.

תוספת הערבה תעודכן בעקבות השינויים בתוספת היוקר לכדי 52.45 ש"ח בחודש.

„נטורי קרתא" ישתתפו בהפגנת אש"ף בניו־יורק

מאת נח זבולוני, סופר „דבר" בירושלים

בהפגנה נגד ראש הממשלה יצחק שמיר שמכין אש"ף בניו־יורק, יבזו רבני „נטורי קרתא" את ראש הממשלה ואת המדינה הציונית.

ההפגנה תערך ביום ראשון הבא ב„ברוקלין מיוזיק הול", וישתתפו בה החרדים הקיצוניים, בתיאום מלא עם „מועצת השבעה", המוסד העליון של נטורי קרתא בירושלים. לפי ההוראות מירושלים נאסר על החרדים בניו־יורק לשתף פעולה עם אנשי שלום עכשיו החילוניים, אלא להפגין אך ורק עם אחיהם הערבים הפלשתינים המדוכאים.

רבני „נטורי קרתא" יעטו בהפגנה טליתות ויאחזו בשופרות גדולים. בכיבוי נרות שחורים יטילו חרם על „המדינה הכופרת" ועל ראשיה.

בהפגנה הקודמת של אש"ף, שהתקיימה לקראת בואו של יצחק שמיר לוואשינגטון נשאו החרדים כרזות אנטי־ציוניות כמו „ציונות־נאציזם" ונשאו נאומים פרו־אש"פים. השתתפות החרדים בהפגנה זכתה לפירסום רב בכלי התקשורת בארה"ב.

מנצח גדול מפולין

מאת ישראל דליות, כותב „דבר"

הופעתו הראשונה בישראל של המנצח הפולני אנטוני ויט באירוח התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור, בסדרה למנויים, היא ההפתעה הגדולה, עד כה, בעונה הנוכחית.

ויט בן ה־44 משמש כמנצח ראשי ומנהל מוסיקלי של התזמורת הלאומית של רדיו פולין שבסיסה בקאטוביץ. הוא מייצג את מסורת הניצוח האירופאית במיטבה. באמנות מפליאה בבהירותה, עם תנועות מאופקות, חשף את מלוא היופי האנושי והעוצמה האדירה בסימפוניה החמישית של שוסטאקוביץ'.

הניגודים הדינאמיים, המרקמים התזמורתיים והבנה והאיזון הכלליים נשמעו בנאמנות. ביצירתו של המלחין הפולני ויצ'ך קילאר „קו'שאני" (מ־1974) הודגשה התבודדות מרתקת בין סגנון הרשבי לביטוי רומנטי לאומי.

בהשראת ויט התעלתה התזמורת לרמת נגינה מעולה. הצ'לן הפולני רומן יבלונסקי ניגן את יצירותיהם של ברוך וצ'ייקובסקי בצליל מלא חמרתי ויכולת טכנית. אבל „כוכב" הקונצרט היה ללא ספק המנצח.

ניצחון מוחץ ליו"ר

כל 27 חברי הנהלת קואופרטיב „אגד" – תומכיו של שלמה לוין

מאת אריה אורן, סופר „דבר"

„שלמה לוין ירכיב את המזכירות החדשה של אגד ויעמוד בראשה", אמר אמש בהצגת ראש אגף החוץ של האגודה אמנון רשטיק בעקבות בהצגת של מיקה „מפנה" בשלב השני והמכריע של הבחירות הכלליות בקואופרטיב.

עם סגירת הגליון כבר היה ברור, שכל 27 חברי ההנהלה מתוך תומכיו של לוין. הרושם הוא, כי גם תומכי הסיעה האופוזיציונית הוותיקה „יעד" הצביעו בעד תומכי לוין ונטשו את רשימתם המשותפת עם „תנופה".

היו"ר לוין הביע אמש סיפוק מן הלכידות של ההנהגה החדשה לקראת „המאבקים התיכוניים הצפויים לנו בתקופה הקרובה, שלא תהיה קלה לאגד". הוא הדגיש כי ניהל „מסע בחירות לא פופולרי ללא הבטחות ותוך הרגשת הקשיים", דבר המדגיש את „בגרותם של חברי אגד", כפי שעולה מן הניצחון של סיעתו.

מצרים מנסה לשכנע הנהגת אש"ף לקבל את תוכנית שולץ

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

מצרים מנסה לשכנע את הנהגת אש"ף להסיר את התנגדותה לתוכנית שולץ. יועצו המדיני של הנשיא מובארכ, אוסאמה אל־באז, דן אתמול בעניין זה עם יאסר ערפאת בתוניסיה.

בתום השיחה אמר אל־באז כי מצרים סבורה שאש"ף חייב להשתתף בוועידה בין־לאומית לענייני המזה"ת וכי המו"מ המדיני צריך להתנהל על יסוד החזרת כל השטחים לריבונות ערבית תמורת כינון שלום עם ישראל. תוכנית שולץ נדונה אתמול גם בין שר החוץ המצרי, עצמת עבד אל־מגיד, לבין ח'אלד אל־חסן, אחד מעוזריו הבכירים של ערפאת המבקר עתה בקאהיר.

קודם לכן דיווח שגריר ארה"ב במצרים פרנק ויזנר לשר החוץ המצרי על תוצאות השיחות המדיניות שניהל ראש הממשלה שמיר בוואשינגטון. השגריר מסר לשר החוץ כי ממשל רייגן נחוש לקדם את תוכנית שולץ גם לאחר השיחות שקיים שמיר בארה"ב. שופרות התעמולה המצריים קראו אתמול לארה"ב להפעיל לחצים על ראש הממשלה שמיר עד שיאמץ את תוכנית שולץ כמות שהיא.

המלך חוסיין תיאם אתמול עמדות עם נשיא תימן בעניין היוזמה המדינית האמריקאית. חוסיין בא לצנעא לאחר ששוחח בריאד באותו עניין עם המלך פאהד. ביום ב' הקרוב יפתח חוסיין את כינוס שרי החוץ של המדינות האיסלאמיות שייערך ברבת־עמון ויימשך ארבעה ימים.

בכינוס זה תידון גם ההתקוממות בשטחים והיוזמה המדינית האמריקאית, וישתתפו בו נציגי 45 המדינות החברות בארגון „הוועידה האיסלאמית", לרבות נציגים איראניים בדרג נמוך משר חוץ.

העובדה שירדן מארחת כינוס כזה על אדמתה מוכיחה עד כמה כבול כיום המלך חוסיין בעמדות הקונצנזוס הערבי, שלא מאפשרות לו לנהל מדיניות עצמאית כלפי ישראל בנושאים המדיניים העומדים על הפרק.

רבת־עמון (רויטר).– הוועדה הירדנית־אש"פית המשותפת החליטה השבוע לפטור תושבים בשטחים שקרוביהם נהרגו על־ידי כוחות הבטחון הישראליים, או נעצרו לתקופה העולה על חמש שנים, מתשלום של המילוות שקיבלו מהוועדה לצרכי שיכון. הוועדה החליטה בנוסף לכך שמועד הפרעון של מילוות ודמים שניתנו לתושבים אחרים בשטחים – יוארך מ־15 ל־25 שנה.

סיעת מצ"ד פועלת להכשלת האמר במבחן 60 האחוז

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

אנשי מצ"ד פועלים להכשיל את זבולון המר במבחן „מחסום 60 האחוז", שהוא היעד המחייב בו – בגלל כהונתו שתי קדנציות רצופות – כדי להתמודד על מקום ברשימת המפד"ל לכנסת.

ביום ד' הבא מתכנס מרכז המפד"ל, כדי לקבוע את שיטת הבחירה למועמדי המפלגה לכנסת, בכינוס נוסף שיתקיים ב־11 באפריל. בימים אלה קיימת במפד"ל התרוצצות רבה סביב ההצעות שיוגשו למרכז, והמחנות השונים נערכים להסכמים שיקדמו את מועמדיהם ברשימה.

בישיבת המרכז ביום ד' יעמוד האמר גם ל„מבחן 60 האחוז", ויריביו מנסים להכשילו בכך. במצ"ד יש מטה־פעולה, שמטרתו להביא לבחירת יוסקה שפירא למקום הראשון ברשימה ולהכללת מזכ"ל המפלגה, הרב יצחק לוי, בחמישיה הראשונה, כדי לקדם את מטרתו מטה־הפעולה לא בוחל באמצעים שימנעו את הכללת האמר ברשימה לכנסת.

בימים אלה קיבלו חברי המרכז מכתב אנונימי, שתוכנו אינו מחמיא להאמר בעיני חברי מפלגתו. במפד"ל סבורים, שגם ביום הבחירה עצמו יחולקו פעילים במצ"ד חומר פוגע באמר.

גם בסיעת „למפנה" נחלקות הדעות בעניין התמיכה בהאמר. קבוצה אחת ב„למפנה" מעוניינת לקדם את סיכוייהם של מועמדי הסיעה, מצד אחד, ולבלום את מצ"ד, מצד שני. קבוצה שניה אינה מוחלת להאמר על „חטאי" העבר שלו נגדה, שתרמו לפיזור כוחה במפלגה, וחבריה שוקלים הצבעה נגד האמר ב„מבחן 60 האחוז".

בתנועת הנשים של המפד"ל „אמונה", שוררת עצבנות רבה בעקבות נבחרתה של יהודית היבנר בבחירות המועמדות המומלצות של התנועה. שרה שטרן־קטן, העומדת בראש „אמונה" וח"כ לשעבר, אינה משלימה עם נבחרתה של היבנר.

תיקונים בחוק ההגירה יאפשרו ביקור אזרחים סובייטים בישראל

מוסקווה, (עי"ט). – מסמך הגבלות על נסיעות של אזרחים סובייטיים לחו"ל, בייחוד לישראל, בוטלו – כך מסר העתון הסובייטי „איזווסטיה", בהודעה על תיקונים לחוקי ההגירה.

העתון הממשלתי מסר, כי אזרחים סובייטיים יורשו מעתה לערוך ביקורים קצרים בישראל. גם אזרחים סובייטיים שעלו לישראל, יוכלו לערוך ביקורים בברה"מ, הוסיף העתון.

על שינויים אלה הודיע ראש משרד האשרות במשטרת מוסקווה, סרגיי אלפאטוב. הוא לא מסר פרטים נוספים על אשרות ומגבלות לישראל, אך ציין כי לאחרונה סירבו השלטונות להעניק היתרי הגירה לישראל ל־203 אנשים, בנימוק שהם יודעים סודות מדינה.

שלטונות ברה"מ גם ביטלו את החובה על כל אזרח סובייטי המבקש לבקר בחו"ל, להביא אישור מצד סניף המפלגה הקומוניסטית, מקומות העבודה והממונים על האיגודים המקצועיים.

(עש"ת).– בהודעה משותפת של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, בתום פגישה שהתקיימה בבית הועד המרכזי במוסקווה, שבראש המשלחת הסובייטית סגנו של גורבאצ'וב – חבר הלשכה המדינית ומרכז המזכירות, יגור ליגצ'וב, ובראש המשלחת הישראלית – ח"כ מאיר וילנר, מזכ"ל המפלגה, נאמר: אין בברה"מ נטיות איבה לישראל ולעם. הנורמליזציה של היחסים עם ישראל אפשרית במהלך תוך כדי התהליך של הסדר המזרח תיכוני.

עורי, עורי התעוררי מפלגת העבודה!

מדיניות רבין בשטחים נכשלה ואנטי־סוציאליסטית;
האופציה הירדנית מתה.
המלך חוסיין חדל להיות פרטנר בלעדי לשלום ולוועידה בינלאומית.

עת לפתוח בדיאלוג מדיני, כלכלי ותרבותי עם מנהיגיהם ונציגיהם המוכרים והמוסמכים של 4 מיליון הפלסטינאים; במטרה לפתח דו־קיום משותף עמם מתוך הכרה מדינית הדדית.

פרס, רבין, ברעם, שחל ויעקובי – האם יש עדיין במפלגת העבודה הכוח והאומץ לשנות כיוון ולעלות על דרך האופציה הפלשתינאית הנכונה!

חשוב שנדע – הדרך לשלום מותנית באימוץ האופציה הפלשתינאית.

עת להפסיק לפחד מלדבר עם מנהיגי הפלשתינאים.

אריה הס
יו"ר קבוצת הקונפדרציה במפלגת העבודה
וחבר במועצה המדינית במפלגה.
המזדהים עם תוכן דברים אלו יפנו בטלפון – 02-532741

יהושע אורנשטיין, הוצאת ספרים „יבנה" בע"מ
תל־אביב, רח' מזא"ה 4, טלפון 297856

מבחר הגדות לפסח
מתנה נאה לידידך בארץ ובחוץ לארץ!

- הגדה של פסח עברית
- הגדה של פסח עברית־אנגלית
  2 הגדות מעוטרות ומצויירות על ידי צבי לבני, מודפסות בשלל צבעים בתבנית גדולה.
- הגדה של פסח מצויירת בידי נחום גוטמן.
  הנוסח המסורתי המלא של ההגדה מוגש בתבנית גדולה־צבעונית, ובאותיות מאירות עיניים.
- בצאת ישראל ממצרים
  סיפור יציאת מצרים בציורים, מצויירים על ידי נחום גוטמן.
  מלים לציורים: אהוד בן־עזר.
  סיפור יציאת מצרים לילדים מוגש בסגנון קריא וקל והוא משלים את ההגדה. ציוריו המקסימים של נחום גוטמן – חגיגה לקורא העברי.
- הגדה של פסח בתבנית קטנה בעטיפה

להשיג בהוצאה ובחנויות הספרים בארץ.

„רק מארק שאגאל הצליח להפריד בין שטחים לאנשים"

שמעון פרס נפגש אתמול עם תלמידי שמיניות במכללת „אורט" בירושלים: כמו שליפסטיק לא יכול לבוא במקום שפתיים – כך אין הסברה יכולה להחליף מדיניות

מ"מ רוה"מ ושר החוץ שמעון פרס בהופיעו אתמול בפני תלמידי שמיניות במכללת אורט בירושלים. (צילום: יצחק הררי)

מאת דניאל בן־סימון, סופר „דבר" בירושלים

רק זמנה אחרי שהתגושש בכנסת מופיע שמעון פרס בפני תלמידי שמיניות. אלה הפנים לאמריקנה האמיתית של בחירות־88. הפעם אלה הם תלמידי מכללת "אורט" שבירושלים. כמה דקות לפני הופעתו של פרס, האולם מתמלא בפנים צעירים. רחש העימות, כפי שיכנה אותם מאוחר יותר.

שני תלמידים שיושבים בשורה השנייה אומרים שאין סיכוי לפרס בקרב תלמידי אורט. „מדוע", אני שואל. „אנחנו ,ימניים'", הם משיבים בקול אחד. „אנחנו לא מהגמנסיה. שם כולם שמאלנים." אחד הנערים, אבי קדוש שמו, מספר שלפני חודשיים הופיע בפניהם יצחק שמיר. „תראה, אין לו הופעה משהו מיוחד, אבל מה, אנחנו תומכים בצד שלו." פרס נכנס לאולם מוקף בשלושה שומרי ראש ויועצו אורי סביר. מחיאות כפיים מהוססות. מנכ"ל רשת אורט פותח ואומר שאלה ימים קשים עבור כולנו. פרס מחייך. ניגשים ישר לשאלות. כל שואל פותח ב„כבוד שר החוץ". מגמת השאלות מורה כבירור לאן נושבת הרוח במכללת אורט. אחד שואל על האמנה הפלסטינית. אחר על ויתורי המערך לדתיים. שלישי שואל מתי סוף סוף ישרור שקט בשטחים. רביעי תוהה מדוע המערך לא סוגר את השטחים בפני התקשורת.

השאלה מציתה את האולם במחיאות כפיים מרעישות אוהדים. חמישי שואל את פרס: „כבוד שר החוץ, אתה טוען שאתה נגד טרנספר של הערבים. מדוע תמכת בטרנספר של מתיישבים יהודים מימית?". התלמידים משיבים במחיאות כפיים נלהבות. פרס רושם את השאלות ומניח את ראשו המהורהר על כף ידו. אין לו חיים קלים לשמעון פרס. עוד בטרם התאושש מהקרב המילולי שניהל יום קודם לכן בזירת האיגוד הפרלמנטרית, והנה הוא שוב נוחת בשטח עויין. הוא משיב לשאלות בצורה לאקונית, נטולת השראה, כאילו הבין שישועה אלקטוראלית מהצעירים המרדנים האלה, לא תצמח מכאן. „מסעו של שמיר לא שינה דבר וחצי דבר", הוא משיב לאחד השואלים בקול רפה. „תחושתי היא שיש פסק זמן בגזרת התיכון, שאולי אפשר להתחיל בתהליך של שלום. הזמן הזה יכול לחלוף כהרף עין. ואז אנו עלולים לחזור להדרדרות, למלחמה, לשנאה ולקרע בתוכנו".

עתה הוא ניגש לעניין השטחים. הוא מרים את קולו ומניע את ידיו מצד לצד. „מה כל הדיבורים האלה על טרנספר. אני מאמין שמי שאומר טרנספר אומר שהוא רוצה מלחמה. בכלל מה הדיבורים האלה על השטחים. כולם פתאום מתעסקים עם השטחים, ואני שואל: ומה עם האנשים? מה ההפרדה הזו? למיטב ידיעתי, האדם היחיד שהצליח להפריד בין שטחים לאנשים הוא הצייר מארק שאגאל. בתמונות שלו נראים האנשים מרחפים באוויר..." סוף סוף רגיעה באווירה המתוחה. התלמידים צוחקים בהנאה. פרס נותן להם לעכל את הבדיחה שניות ארוכות לפני שהוא ממשיך.

„אתם יודעים שמרבית הרמטכ"לים של צה"ל תומכים בפשרה טריטוריאלית. אז מה? הם לא מבינים בבטחון? רק הרב כהנא מבין? שכחתי את הרב לוינגר..." שוב צחוק באולם. אחת התלמידות שואלת את פרס: „כבוד שר החוץ, אתה הרי ממונה על התדמית של המדינה. מדוע אתה לא עושה בנידון בימים קשים אלה?" פרס מתרגז שוב. תוי פניו מגיבים בצורה שונה על שאלה עויינת משאלה אוהדת. „ריבה", הוא פונה אליה. „כשאני הייתי ראש ממשלה היתה לישראל תדמית טובה, כי נקטתי במדיניות טובה. אם ישראל תמשיך להופיע כסרבנית כמו בימים אלה, אז תהיה לה עיתונות עויינת. בכלל, אין תחליף למדיניות. כמו שליפסטיק אינו יכול להחליף שפתיים, כך גם הסברה אינה יכולה להחליף מדיניות". התלמידים מוחאים כפיים בסערה. רק ריבה נותרת עם מבוכה בפניה.

לפני שהוא יורד מהבמה, רומז פרס לצעירים באולם שהאחריות לעתיד המדינה האחד מוטלת על כתפיהם. הבחירות הקרובות הן הרי על הסף. „אל תיתנו לשקרים ולמסתודדים בארץ הזאת להרוס את הסיכוי שלנו לשלום. השלום הוא השאיפה הגדולה ביותר של מדינת ישראל... תחשבו על זה, תחשבו ברצינות ותחליטו".

על רקע מסע בין־לאומי לחנינתם:

גזר דין מוות לששה שחורים בדרא"פ נדחה שעות לפני ביצועו

עד תביעה: המשטרה כפתה עלי זיהוי הנאשמים

פרטוריה (א.פ.) – שופט בבית המשפט העליון בדרום אפריקה העניק ארכה של חודש לביצוע גזר דין המוות של ששה שחורים, 18 שעות לפני שתלייתם היתה אמורה להתבצע, וזאת על רקע מסע בין־לאומי למען מתן חנינה לששה.

השופט [illegible] שפסק על השעיית הגזר, עשה זאת לאחר שהוגשה לו בקשה מטעם הסניגוריה. ששת השחורים – חמישה גברים ואשה אחת, נגזר דינם למוות לפני שלוש שנים. קבע אתמול, כי יש הוכחות לכך, שאחד מעדי התביעה שיקר בעדותו. הוא התייחס להצהרתו של העד ג'וזף מאנט, שאמר לאחר המשפט, כי המשטרה כפתה עליו לזהות שניים מבין הששה. השופט טען, כי הצהרה זו לא הובאה עד עכשיו לידיעתו.

עשרות צופים, מרביתם שחורים, קידמו בתשואות את החלטתו של השופט, הניפו אגרופים קמוצים ושרו שירי חירות. עורכי הדין של הששה יצאו לבלא לבשר להם על ההחלטה, ואחותו של אחד מהם אמרה: „אני מאד מאד מאושרת".

הששה הורשעו במעורבות ברצח שוטר שחור, אף שלא הוגשה עדות הקושרת אותם ישירות לרצח. המאן שלל את הזיהויים, שלפיהם אשמתם היחידה של הששה היתה, שהם נכחו בהמון שתקף את השוטר. „זו שטות מוחלטת", אמר.

מעט לפני תחילת המשפט בפרטוריה, התקבצה במשטרה ליד בית משפט ולמשטרה בקוגוסדורפ, כ־40 קילומטר מפרטוריה, שם נכלאו השחורים, כינוסם שוטר, נהרגו בהתפוצצות וכ־20 נפצעו. אף ארגון לא לקח על עצמו את האחריות לפיגוע, אולם ארגוני שחורים הזהירו קודם לכן, כי תליית הששה עלולה לעורר גל של פעולות גמול.

אתמול נערכו הפגנות מול נציגויות ארה"ב ובריטניה בערים דבלין וקייפטאון בתביעה להפעיל לחץ על הממשלה לבטל את התליות. הבישוף האנגליקני דזמונד טוטו נפגש אתמול עם הנשיא בותה, אולם זה אמר לו, כי לא יתערב בהליך השיפוטי.

מנהיגי ארה"ב, בריטניה, צרפת, איטליה, מערב גרמניה, הקהילה האירופית, האו"ם וארגונים בין־לאומיים רבים פנו בקריאה לבותה להעניק חנינה לששה.

מפעל הפיס פסל הקרנת סרט של במאי ערבי – וביהמ"ש אישר

מאת נתן רועי, סופר „דבר" בתל־אביב

עיריית תל־אביב פנתה אתמול בערב לבית משפט השלום בתל־אביב בעתירה לאשר את הסרט „תעודת מעבר" בסינמטק.

הסינמטק התל־אביבי שוכן ומנית בבית מפעל הפיס בתל־אביב ואתמול בערב תוכננה הקרנת סרטו של הבמאי הערבי ראשיד משראוי – תעודת מעבר. הנהלת מפעל הפיס, שלה שייך המפעל, הודיעה לעירייה, כי לא תאפשר את הקרנת הסרט הזה, ללא כל נימוק.

ראש עיריית תל־אביב שלמה להט אמר: „אינני מוכן לסתימת פיות בתל־אביב", והורה למחלקה המשפטית של העירייה לפנות לבית המשפט. כאמור, ציוותה השופטת התורנית, שרה גרות, על הקרנת הסרט וקבעה – במעמד נציגי העירייה בלבד – כי להנהלת מפעל הפיס אין נימוק משפטי, אין מעמד ואין סמכות להתערב בנושא זה.

הסרט, שאורכו 20 דקות, מתאר מסע חסר סיכוי של זוג ערבי המנסה לחצות את הגבול מישראל למדינה ערבית דמיונית אך נתקע בין המחסום הישראלי למחסום הערבי ללא דרכונים. הסרט נעשה, בין היתר, במימון קרן תל־אביב לספרות ואמנות ומשרד המסחר והתעשיה.

ספינה ישראלית נושאת נשק סובייטי נעצרה בנמל איטלקי

מאת מיכל מלג

רומא (מיוחד ל„דבר"). ספינת משא ישראלית, „רונה איי", השייכת לחברת „מוטר ובנידי" מחיפה, נעצרה שלשום בנמל אמפורקלה שבאיטליה, בשעה שהיתה מטענה נשק. 13 יום בלבד לאחר שספינה ישראלית אחרת, „ימהי", נעצרה באותו הנמל ובאותה האשמה – עם מטען זהה במעט של נשק מתוצרת רוסית.

אנשי משטרת החופים האיטלקית מצאו על סיפונה של „רונה" חמישה תת־מקלעים מדגם „קלצ'ניקוב", מכונת ירייה ושני אקדחים. קברניט הספינה, יעקב הרצוג, בן 41, מואשם בהחזקה בלתי חוקית של נשק לתושבי איטליה.

„רונה א'" אמורה להפליג חזרה לחיפה מחר, אולם היא תיאלץ להמתין לאישור השלטונות המקומיים. הנשק מוחזק על־ידי בית המשפט כחומר ראיות.

קברניטה של „ימהי" הלל יערי, הטוען שהנשק שנמצא על ספינתו הוחזק שם לצורך הגנה אישית של הצוות, הורשה בינתיים להפליג מאיטליה, אולם האשמה עומדת נגדו.

יצויין שקברניט של ספינה גרמנית שנתפס לפני ארבעה חודשים בנמל אמפורקלה עם מטען נשק בלתי חוקי, נדון לשנתיים מאסר.

מחנכים ייצאו לשטחים לבחון השפעת האירועים על החיילים

מאת יעל מישבי"ן,
סופרת „דבר" לענייני חינוך

השפעת השירות בשטחים על החיילים תיבדק על ידי אנשי חינוך, מנהלי בתי ספר ומחנכים, שיצאו למוצבי צה"ל בשטחים כדי לחוש ולשמוע ממקור ראשון מה ההשפעות של האירועים על החיילים. ביקורי המחנכים יתואמו עם קצין חינוך ראשי של צה"ל במטרה לשתפם בפעולות החינוכיות שנוקט צה"ל בקרב החיילים המשרתים בשטחים ומצד שני, כדי לאפשר למחנכים ללמוד באיזה מטען חינוכי יש לצייד את המתגייסים החדשים לקראת שירותם. על כך מסר אתמול שר החינוך יצחק נבון בכינוס השנתי של התאגדות המנהלים של בתי הספר העל יסודיים שנערך ב„הדסים".

עוד מסר נבון כי הורי המתגייסים החדשים ישותפו בתכניות ההכנה של בתי הספר לקראת שירות בשטחים כדי שיוכלו להתמודד עם הבעיות העלולות לעלות אצל המתגייסים.

לדברי השר, אין בתי הספר יכולים להתנער מאחריות על החיילים שעד לפני זמן לא רב היו תלמידים. השר הציע שוב למחנכים „לא למאמא מתחת לשטיח ולא להתעלם ממה שמתרחש. בין כך זה מעסיק את התלמידים" והזהיר „לא לעשות שטיפת מוח, לא לכפות דעות ולהמנע מתעמולה מפלגתית."

ראשי רשתות החינוך המקצועיות ייפגשו בשבוע הקרוב עם הנהלת משרד החינוך כדי לדון בשאלה כיצד לחנך לאזרחות ולדמוקרטיה בבתי ספר מקצועיים. זאת, לנוכח ממצאים קשים של מחקר שנערך על ידי ד"ר יצחק פרידמן וד"ר תמר הורוביץ ממכון סאלד. לפי הממצאים, תלמידי בתי ספר מקצועיים חסרים ידע בסיסי באזרחות. חלק גדול מהם אינו שולט בשאלות אלמנטריות הכלולות בתכניות הלימודים כגון: כל כמה שנים נערכות בחירות לכנסת. כמו כן עולה מהממצאים שחלק גדול מתלמידי בתי הספר המקצועיים מוכנים לתמוך במשטרים טוטליטריים ובהגבלת זכויות מיעוטים.

ארה"ב הטיסה שני גדודים להונדוראס אורטגה לבני ארצו: היכונו למלחמה

ג'ינויים לרייגן בקונגרס • הבית הלבן: 2000 חיילי ניקראגואה פלשו להונדוראס

הי דרומה

חיילים בדיוויזיה המוטסת ה־82 של צבא ארה"ב עולים על מטוס C־141 בדרכם להונדוראס, אתמול. (צילום: א.פ.)

ואשינגטון (א.פ.). – ראשוני 3,200 החיילים האמריקאים יצאו אתמול ב־26 מטוסי תובלה להונדוראס כדי לקדם את מה שתואר על־ידי ארה"ב כפלישה של ניקראגואה למדינה זו.

ממשלת ניקראגואה, שהכחישה את טענת הפלישה להונדוראס, הורתה אתמול ל־15,000 אנשי מילואים להתייצב מייד לשירות לקראת „אפשרות של התערבות כוחות אמריקאים". הנשיא דניאל אורטגה קרא לבני ארצו „להיות מוכנים למלחמה" כדי להדוף התקפה אמריקאית אפשרית.

מנהיגים דמוקראטיים בסנאט הגדירו את הצעד האמריקאי הדראמטי כתגובת־יתר מצד הנשיא רונלד רייגן. הבית הלבן תיאר את הצעד כ„תרגיל לפרישת חירום" וטען כי הוא בא בעקבות פלישת כ־2,000 חיילים מצבא ניקרגואה לשטח הונדוראס בעקבות מורדי ה„קונטראס".

שני גדודים מהחטיבה המוטסת ה־82 יצאו אתמול בבוקר בטיסות משדה התעופה הצבאי „פורט בראג" שבצפון קרולינה. החיילים עתידים לנחות בשדה התעופה הצבאי פאלמרולה שבהונדוראס, 200 ק"מ מאיזור הקרבות המדווחים, שם אמורים להצטרף אליהם שני גדודים מחטיבת הרגלים השביעית האמריקאית.

דובר משרד החוץ של ניקרגואה אלחאנדרו בנדאנה אמר לטלוויזיה האמריקאית, כי כוחות מהצבא שלו הגיעו עד לגבול הונדוראס במרדף אחרי לוחמי ה„קונטראס" הפרו־אמריקאים, אולם לא חצו את הגבול. בנדאנה הזמין עיתונאים לבוא למקום וקרא לכינון משלחת משותפת של האו"ם ושל ארגון מדינות דרום אמריקה, שתצא למקום „ותברר את העובדות לאשורך".

בקונגרס האמריקאי נשמעו תגובות גינוי לצעדו של הנשיא רייגן. „אני חושב שזו תגובת יתר", אמר הסנאטור הדמוקראטי ג'ון קרי. „ההשקפה שמדובר בפלישה של ממש היא מגוחכת", הוסיף. הוא ציין כי מראה החיילים האמריקאים היוצאים למרכז אמריקה „יזכיר לעם האמריקאי מדוע הוא אינו רוצה בכך".

אליוט אברמס, יועץ שר החוץ לעניינים בין־אמריקאים, אמר כי הקונגרס יקבל תיעוד מלא על הפלישה של ניקרגואה. „נציג עדויות שיוכיחו כי הסאנדיניסטים פלשו בכוח רב להונדוראס וכי הטענה שאין אף חייל ניקרגואי שם היא שקר", אמר אברמס.

השׁשׁות בבריסל מביטולי השתתפות בכינוס השלום

מארגני תנו־סיכוי־לשלום מקווים כי המשתתפים יתנו סיכוי לכינוס

מאת גדעון קיץ,
סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר").– מארגני כינוס „תנו סיכוי לשלום" בבריסל מקווים, כי כל המשתתפים שנרשמו, ישראלים ופלשתינים, יבואו הערב לפתיחת הכינוס, שבו ישתתפו חיכים ממפלגת העבודה לצד אישים פלשתינים בכירים.

עד־כה, נמסר, לא היו ביטולים. עם זאת שורר חוסר ודאות לגבי אפשרות יציאתם מן הארץ של כמה משתתפים פלשתינים, שקיבלו, כך נודע, את אישור אש"ף להשתתף במפגש. המארגנים, אנשי „המרכז הקהילתי החילוני" של בריסל, מצפים לבואם של ששה חברי כנסת – אבא אבן, מנחם הכהן ואורה נמיר ממפלגת העבודה, מוחמד ואתד ממפ"ם, שולמית אלוני מר"צ ועבד ואהב דראושה – וכן חבר ההנהלה הציונית דב פודר, לובה אליאב, אהרן ידיב, יהושפט הרכבי ומשה עמירב. כן צפויים בכינוס 14 אישים פלשתינים, ביניהם אחמד תאלדי, ששימש כנציג אש"ף במשלחת הליגה הערבית שביקרה השבוע בלונדון, העיתונאי המגורש אכרם הניה, וכן אישים בולטים מן השטחים.

כנשיא המפגש משמש נציג השוק המשותף לענייני המזרח התיכון קלוד שסון ובראש ארבע הישיבות מחר וביום א' ישבו סגן ראש ממשלת בלגיה ז'אן גול, נשיא הסנאט רוזה ללקנר ושני נשיאי המפלגה הסוציאליסטית גי ספיטאלס וקרל ואן מירט.

דן יוהס חתן פרס המלחינים

מאת ישראל דליות, סופר „דבר"

המלחין דן יוהס, נגן השופה של התזמורת הסימפונית ירושלים, זכה בפרס ראש הממשלה לקומפוזיטורים ישראלים לשנת תשמ"ח.

ועדה של מוסיקאים מקצועיים, מטעם איגוד הקומפוזיטורים בישראל, בוחרת בחתן הפרס השנתי מבין המלחינים המגישים את מועמדותם. הפרס הכספי מאפשר „לזוכה" להתמסר ליצירה בלבד לתקופה של שנה.

הנחות להזמנות גדולות

האוצר שולל אפשרות הקמתה של רשות אישפוז

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

בישיבת הממשלה ביום א' תעלה לדיון הצעת שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו להקים רשות אישפוז לבתי החולים.

אמש הודיעו מזכירות הממשלה לשרת הבריאות, כי שר האוצר משה נסים מסר על התנגדותו להקמת רשות האישפוז. לדעת השר נסים לא תביא רשות האישפוז להתייעלות המערכת, אלא לתביעות שכר מיידיות של עובדי בתי החולים.

שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו הגיבה בזעם על הודעת נסים ואמרה: „ישפוט הציבור אם אין מדובר כאן במלחמה טוטאלית של משרד האוצר נגד מערכת הבריאות. אנו רוצים להתייעל והם שמים מקלות בגלגלים".

15.6 מיליון ש"ח רווח ל„כלל־תעשיות" ב־87

מאת מדיה אבנימלך, סופרת „דבר" לענייני כלכלה

„כלל־תעשיות" הרוויחה ב־1987 15.6 מיליון שקל, בהשוואה ל־8.7 מיליון שקל ב־1986.

מכירות „כלל־תעשיות" גדלו ב־29 אחוז והסתכמו ב־1.13 מיליארד דולר לעומת 880 מיליון דולר ב־1986. המכירות לייצוא גדלו ב־18 אחוז ל־288 מיליון דולר.

„כלל־תעשיות" יהיה, כפי הנראה, הקונצרן התעשייתי הרווחי ביותר בשנת 1987. מנכ"ל „כלל־תעשיות" עמוס מר־חיים אמר ל„דבר", כי תמורות הייצוא ממשיכות להשחק והרווחיות הייצוא נעלמת, לא רק בשוק האמריקאי, אלא גם בשווקים האחרים. בשוק המקומי המשיך רוב השנה הפיקוח על המחירים בעוד ההוצאות השקליות גדלות.

„כלל־תעשיות" המשיכה כ־1987 בביצוע תכניות התייעלות בכל אחת מחברותיה וכתוצאה מכך עומד התוצר למועסק על 90 אלף דולר לשנה. למרות זאת, עומדת הרווחיות על ארבעה אחוזים בלבד.

ד"ר גדי וולפספלד מאוניברסיטת י־ם:

התקשורת – זרז לאלימות פוליטית, אך אינה הסיבה

מאת יורם לוי, סופר „דבר" בירושלים

„יש לראות באמצעי התקשורת זרז לאלימות פוליטית, אך לא את הסיבה לאותה אלימות. בזרזים יש להם השפעה בתהליכים ספציפיים ובתנאים מסוימים והשפעתם נקבעת על ידי מבעו של הסכסוך הפוליטי ובתנאים שבהם מתקיים המפגש בין אמצעי התקשורת והסכסוך", אמר ד"ר גדי וולפספלד מהחוג לקומוניקציה באוניברסיטה העברית בדיון על „התקשורת והארועים בשטחים".

ד"ר וולפספלד, המתמחה בחקר אלימות פוליטית, אמר כי הפגנה גורמת לסיקור שמשפיע על כך שיהיו עוד הפגנות ועוד אלימות כך שקורה שהסיקור העיתונאי מעודד אלימות נוספת והסלמה במצב הפוליטי. לדבריו, קורים גם מצבים הפוכים שהתקשורת ממתנת את המצב. למשל, כאשר המשתתפים בפעולות אלימות יודעים שהצילומים עשויים לשמש נגדם בבית משפט.

ד"ר וולפספלד מפריד בין נוכחותם המלבה יותר של המצלמות לעומת העתונות הכתובה. הוא שלל את האפשרות של סגירת השטחים לסיקור עיתונאי והזכיר, כי כאשר נסגרה ימית לתקשורת היו עיתונאים שהצליחו לחדור למרות הכל פנימה. הוא הציע שהסיקור יופקד בידי מספר מצומצם של עיתונאים שידווחו לכל כלי התקשורת „פול עיתונאי". „הממשלה צריכה לטפל בסיבה של האלימות ולא בסימפטום. הסיבה היא שאין כל דרך אחרת לתקשורת פוליטית בין הצדדים, ואין כל צינור אחר לדיאלוג עם השלטון. רק כאשר יתפתחו צנורות תקשורת אחרים תקטן התלות באמצעי התקשורת בסכסוך הפוליטי הנוכחי" סכם ד"ר וולפספלד.

שקופית ענק של י־ם בסנטרל בניו־יורק

מאת מרים פוקס, סופרת „דבר" בארה"ב

ניו־יורק (מיוחד ל„דבר"). – על הקיר המרכזי של הגראנד סנטרל סטיישן, תחנת הרכבות הגדולה ביותר בניו־יורק אותה פוקדים מדי יום מיליוני נוסעים, נחנכה אתמול הדלקת שקופית ענק של ירושלים.

השקופית תקשט את התחנה משך החודשים הקרובים, לכבוד חגיגות ה־40 במדינת ישראל.

בטקס רב רושם, על רקע דגלי ארה"ב וישראל ולקול שירת „ירושלים של זהב", הדליק ראש עיריית ירושלים טדי קולק את השקופית באומרו „יהי אור". בטקס השתתפו ראש עיריית ניו־יורק אד קוץ', הקונסול הכללי של ישראל בניו־יורק, הד"ר משה יגר, נכבדי הקהילה היהודית ועיריית ניו־יורק, יחד עם אלפי נוסעים אשר פקדו את התחנה בשעת הטקס. הטקס ננעל בשירת שני ההמנונים.

דן לנר הובא למנוחות

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

מאות ליוו אתמול אחה"צ למנוחות את האלוף במיל. דן לנר. אחרי ארונו צעדו שר הבטחון, הרמטכ"ל, שרי ממשלה, אלופי צה"ל בעבר ובהווה, ראשי עיריות ומועצות בצפון, ותיקי הפלמ"ח ורבים מתושבי אצבע הגליל.

שר הבטחון יצחק רבין ספד לדן לנר, „לנר באישיותו המיוחדת ובנכונותו להתייצב תמיד מאחורי האמת הפנימית שלו, היה ממעצבי דמותו של צה"ל. בגמר אירוע מסויים הסתגר וקרא בספר, כאילו שהדברים שהתרחשו לא השפיעו עליו, לפחות חיצונית. פנימית, גילה איכפתיות בלתי רגילה".

האלוף במיל. דן לנר נפטר שלשום בצהריים מהתקף לב בכביסה לביתו שבקיבוץ גאות־מרדכי. בצה"ל שימש בתפקידים בכירים כמו מפקד חטיבת גולני ב־1950, במלחמת ששת הימים פיקד על כוח שפרץ לגולן. בשנת 1970 מונה למפקד הכוחות המשוריינים בסיני וב־73 למפקד אוגדה בחזית הצפון. מאז שהשתחרר מצה"ל עבד בענף הכותנה שבקיבוצו גאות־מרדכי.

ההכנסה הפרטית היפאנית – הגבוהה ביותר בעולם

טוקיו (עי"ר).– העובד היפאני השתכר בשנה שעברה יותר מכל עובד אחר בעולם – נמסר כאן אתמול.

ההכנסה לגולגולת ביפאן עלתה ב־20 אחוז ב־1987 לשיא של 19,642 דולאר לנפש, יותר מהכנסה לגולגולת בארה"ב, שהיתה באותה שנה 18,403 דולאר.

הסיבה העיקרית לעלייה החדה של העובד ביפאן היא עליית היין נגד הדולאר. עלייה של 15 אחוז במטבע היפאני משמעותה שהתפוקה המתבטאת ביינים שווה הרבה יותר מקודם, כאשר היא מתורגמת לדולארים.

רודולף הס נקבר באחוזת משפחתו

ונזידל, (ע"צ ורויטר־עתי"ם). – סגנו של היטלר, רודולף הס, שמת באוגוסט אשתקד לאחר 41 שנים בכלא שפנדאו שבברלין, נקבר אתמול בחשאי באחוזת הקבר המשפחתית שבעיירה ונזידל.

גופתו של הס הובאה בלילה לעיירה הקטנה ונזידל שבבוואריה, והוא נקבר מחדש בהשתתפות 11 מבני המשפחה. הס, שמת כשהוא בן 93, נקבר תחילה במקום חשאי לאחר שהמשטרה חששה שהלוויה פומבית תצית הפגנות ניאו־נאציות גדולות.

הרדיו הגרמני מסר, כי המשטרה חסמה ביום ד' בערב את בית הקברות, כדי למנוע את התקרבותם של סקרנים.

מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים

השיפור בשוק המניות נמשך

● המתיים שבוע מגוון של עליות שערים ושיפור ניכר באווירה הבורסאית. ● פעילות קרנות לאומי פ"א היתה הסיבה העיקרית להתאוששות במסחר. ● שוב הובהר מעל לכל ספק כי מנהיג מרכזי במסחר תורם רבות לשיפור. ● החלוקה בחזית השוק נראית כדלקמן – לאומי פ"א, פועלים, מזרחי, ברוקרים ולקורבים בעד, מהססים – דיסקונט, הבינלאומי הנוטים נוטפים, נגד – במגמה בבדידות. ● כוכבי השבוע בבורסה – כתבי האופציות הרושים של מבני תעשיה וכלל ביטוח. ● מדד נמוך יחסית 8.8% לחודש פברואר תרם לתהליך ירידת הריבית השקלית. ● במהלך השבוע נמשכו החששות לפיחות, לחץ לביצוע עיסקת חבילה חדשה. ● למרות ההתייצבות והשיפור במניות מהראוי להזכיר את הבעיות המעיקות על השוק. ● אתמול במסחר – עליות במשתנים, ביקושים לבנקאיות, נטיה לעליות בהוסשיות. ● בבורסה מקווים ומאמינים כי ההתייצבות והשיפור לא יעצרו בשבוע הבא.

מאת שמואל רוזנבלום*

השיפור במניות נמשך גם אתמול ולראשונה מזה תקופה ארוכה נרשם שיפור של שבוע שלם בשוק. אין ספק שאת מלוא הקרדיט למפנה בבורסה ניתן לשייך לקרנות הנאמנות של בל"ל פ"א. מנהלי פ"א הנהנים מנזילות גבוהה יחסית החליטו כי ברמת השפל הנוכחית כדאי להגדיל פרופורציות במגוון מניות הכדאיות להשקעה. שוב הוכחה בבורסה הונחה היסודית כי במידה וגורם מוסדי גדול קובע כיוון ברור יש לשוק סיכוי מצוין לשיפור והתייצבות. גם קרנות בנק הפועלים המשיכו בפעילות בורסאית חיובית כדרכם בעת האחרונה תוך גיוון תיק המניות שלהם. מנגד נותרה בטוחה בבדידות כנגד שוק המניות ומקורביה ממשיכים להחזיק בנטיה שלילית כלפי הבורסה. יתכן ובמידה ומנהלי בטוחה יבינו כי השוק „תופס" כיוון חיובי תשתנה התנהגם גישתם למסחר. כדאי לציין כי שלשום נרשמה במפתיע ירידה קלה בשערי קרנות הנאמנות שבניהול בטוחה, בעוד שמנגד עלו קרנות הנאמנות הבנקאיות בשיעור מתון וזאת כאשר מגמת השוק היתה חיובית. בבורסה מקווים כי השיפור או לפחות ההתאוששות במניות תימשך גם בשבוע הקרוב מתוך אמונה שלא יתרחשו ארועים חיצוניים מעיקים במישור הפוליטי־כלכלי־בטחוני. במהלך המסחר אתמול נרשמו ביקושים למרבית הבנקאיות שבהסדר, מגמת עליות של עד כ־2.5% שררה במרבית מניות המשתנים. נטיה לעליות נרשמה במניות הקלילות, הפניקס +10%, לודזיה 4 +9.9%, נגב קרמיקה +6.7%, כלכלית אופציה +8.8%, במניות התצי כבדות כפלד פלדה, גבעם, נכסי הדרים, נכסי אורים, מבני תעשיה ונוספות נרשמה מגמה חיובית ערה שאפיינה בביקושים נאים ועליות. פעילות ערה בלטה בזירון 5, גני הדר, דנבאר ואדגר. במהלך השבוע נרשם גידול בהדרגה בנפח הפעילות הכספית.

כוכבי השבוע בבורסה – אופציות מבני תעשיה

את התואר של כוכבת השבוע בשוק המניות מחזיקה האופציה של חברת מבני תעשיה. כתב האופציה שהחל השבוע להסחר במחיר 10 אגורות וניתן הינם למימוש בהנפקה עלה בשיעור תלול של 85% ביום המסחר הראשון שלו וגם בימים הבאים המשיך לפרוח במסחר. גם כתב האופציה של כלל ביטוח זכה השבוע לעליות שערים תלולות. במהלך השבוע בלטה מגמה חיובית עקבית במרבית מניות המשתנים ושעריהן עלו השבוע באורח נאה שנע בין 3% עד 9% לערך. את התואר של מאכזבות השבוע מחזיקות מניות מבני תעשיה שרשמו ירידה חדה של 35% ביום המסחר הראשון ולאחריו הופיע שיפור מתמיד בשערן בפעילות ערה. מבין המניות התופשות ניתן לאבחן ירידות חדות במניות מרכז הקבלנים, אילון אופציה, יעסור, מקס תוספות. ניצני פעילות חיובית ואיסוף סחורה נרשמו במניות כנגב קרמיקה, פריקלאס, אינטרגאמא, גני הדר, מלונות ים סוף, מישגאל ונוספות. ירידת שער חדה נרשמה בפולגת עקב הצעת הרכש של קונצרן כלל למניות החברה שהיתה במחיר נמוך בהשוואה למחירי השוק. את סיפור השבוע סיפקה באחרונה חברת דובק, השבוע לשם שינוי לא הפגינו עובדי החברה במטרה לפזר את ההנהלה אלי של תרגיל השתלטות המחוללת מצד זרח גולל. בשורה ארוכה של מניות תצי כבדות נרשמה מגמה חיובית, דוגמאות לכך בלטו בגבים, דלתא גליל, חברה כלכלית, אלביט ונוספות. דוגמאות אלו מלמדות כנראה על גיוון מקורי בגלגלי ההשקעות של גופי מוסדה גדולים.

אג"ח להמרה – פעילות ערה וחיובית

בשוק המניות מתמסמסת לאיטה תופעה מעודדת של פעילות נאה באג"ח להמרה של חברות בורסאיות רבות. דוגמאות לפעילות זו ניתן לאבחן באג"ח להמרה של כלל תעשיות, אלקטרוניקה, דיסקונט השקעות, אי.די.בי, פיתוח, מבני תעשיה. הפעילות באג"ח להמרה מעידה על חצי נכונות להכנס לשוק באמצעות מכשיר פיננסי מתוך ונעוד סיכונים חריפים במניות. כידוע האג"ח להמרה צמוד למדד נושא ריבית ובו בזמן ניתן בתנאים מסויימים להמרה במניות.

שוק שחור – התעוררות קלה 1.69

התעוררות קלה נרשמה ביומיים האחרונים בשוק השחור ושער הדולר נע בין 1.69 עד 1.70 שקל. החששות לפיחות קרוב במשק הפכו להגדרת שאלת העיתוי בלבד, מרבית הפרשנים מאוחדים בדעה כי בקרוב יתבצע פיחות של כ־10% וישנם המעריכים כי מדובר בתוך זמן קצרצר בלבד. נראה כי מכירות הדולרים מצד תושבי השטחים עקב הארועים מיתנה את עליית השער של הדולר השחור.

התרות המבוזבזות לשוק המניות

בשבועות האחרונים חזרו פרשני הבורסה ושיננו כי חולשתה של הבורסה נובעת בעיקר מהעדר תמיכה מוסדית או גורם מרכזי מנהיג בשוק המניות. בדיעבד הסתבר כי ההסבר אכן עמד במבחן המציאות הבורסאי שכן מרגע שלאומי־פ"א הפגינה תמיכה בנתרחש במסחר השתנתה המגמה והאוירה בבורסה. הגידול בנפח העיסקאות והפעילות החיובית בשרשרת מניות ארוכה בשוק מפגינים כי מנהלי תיקים ומשקיעים הגיבו בחיוב מרובה לאיתות החיובי מצד לאומי פ"א. חברת בטוחה שמפגינה גישה פסימית כלפי המניות באחרונה עשויה להזיז פרופיל במידה והפעילות החיובית בשוק תימשך. גם קרנות הפועלים נוקטות גישה חיובית לבורסה.

שינויים ברשימה המקבילה

דירקטוריון הבורסה דן אתמול בהצעה לשנות את הקריטריונים והעקרונות לקליטת חברות במסגרת הרשימה המקבילה. במסגרת הנוזית הבורסה המקבלת כיום כי במסגרת הרשימה המקבילה ייכתרו חברות שהונן העצמי נמוך מ־2.5 מיליון דולר וכן מניות של חברות העוסקות במחקר, פיתוח וחיפושי נפט. לדירקטוריון הבורסה תובא הצעה כי הקריטריון היחיד שיקבע את המניות במסגרת הרשימה המקבילה יהיה רק ההון העצמי. אם תתקבל ההצעה קיים סיכוי סביר כי החברות פנגמפ, ישום, גני הדר, מגן ויזאל יועברו למסחר הרגיל. הרשימה המקבילה שהיתה רשימת סיכון יצרה דימוי קשה לחברות הנסחרות במסגרתה כאשר גורמים מוסדיים וקרנות נאמנות נמנעו מלפעול במניות אלה עקב חששות לבעיות קיומיות במניות הרשימה המקבילה.

הודעות מהבורסה

כלל גרלין – החברה הרוויחה ב־1987 2.5 מיליון שקל בהשוואה לרווח זעיר בשיעור 50 אלף שקלים בלבד בשנה הקודמת. הנהלת החברה קיבלה החלטה עקרונית על ביצוע הנפקת אג"ח לציבור.

כבלים – בשנת 1987 הרוויחה החברה 5 מיליון שקלים בהשוואה ל־2.7 מיליון שקל בתקופה המקבילה.

אלביט – החברה תחלק 2347 אחוז מניות הטבה, יום האקס יהיה בתאריך 10.4.88.

נכסי הדרים – בנק לאומי הפך לבעל עניין בחברה.

כלל ישראל – חברה בת בבעלות כלל ישראל – השלימה גיוס הון בסך 20 מיליון דולר באיים האנטילים.

ישנים – הרווח המתואם לשנת 1987 הסתכם ב־780 אלף שקלים לעומת הפסד בסך 3.9 מיליון שקל בתקופה המקבילה. ההון העצמי של החברה הסתכם בסוף 1987 בסך 50.2 מיליון שקל לערך.

* הכותב מנהל תיקי השקעות

שערי מניות

בנקים מסחריים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
שאינם בהסדר ההצמדה					
אר.הה. ש	18420	15.0	-180	-1.0	-15.0
סנמת 1	1148	1144			+289
סנמת 5	676	1746			-1799
כללי לא במגזר 1	14300	60.0	-50	-.4	-48.0
בהסדר הצמדה ל־88					
אידיבי מ"ד ל־88	108200	391	+650	+.6	+820
אידיבי ב' ל־88	107550	11.0			-11.0
אידיבי בב"א 88	651300				
איגוד 1 ל־88	80350	95.0	+850	+.4	+410
דיסקונט ב' ל־88	137450	42.0	+150	+.1	+174
דיסקונט א' ל־88	137820	49.0	+870	+.5	+41.0
דיסקונט שה ב־88	16161				
מזרחי ש' ל־88	44450	942	+300	+.7	+2222
מזרחי ב' ל־88	44650	61.0	+500	+1.1	+1137
הפועלים מבב 88	97080				
הפועלים ש' ל־88	73250	987	+150	+.2	+629
הפועלים ב' ל־88	73230	63.0	+150	+.2	+157
כללי א' ל־88	186800	25.0	+500	+.3	+22.0
כללי שה 7 ל־88	8860	41.0			+28.0
בל"ל סטוק ל־88	46600	2038	+200	+.4	+3449
בלל 711 ל־88	17240	145			+5.0
מסוף ומר 1 ל88	61375	709			+50.0
מסוף ומר 5 ל88	31500				
בהסדר הצמדה ל־89					
אידיבי מ"ד ל־89	151800	26.0	+480	+.3	+105
אידיבי ב' ל־89	לא נסחר				
אידיבי בב"א 89	לא נסחר				
איגוד 1 ל־89	97850	27.0	+150	+.2	+73.0
דיסקונט ב' ל־89	לא נסחר				
דיסקונט א' ל־89	167050	1.0	+1000	+.6	+180
מזרחי ש' ל־89	54100	27.0			+65.0
מזרחי ב' ל־89	לא נסחר				
הפועלים ש' ל־89	89450	77.0	+400	+.5	+185
הפועלים ב' ל־89	89701		+500	+.6	+100
כללי א' ל־89	238560				
בל"ל סטוק ל־89	56400	130	-400	-.7	-95.0

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
אדנים 0.1	22330				
לאומי משכנתא' ש	6600	146			+84.0
לאומי משכנתא' מ	6649				
כרמל ש	5401				
כרמל שה 1	הפסקת מסחר				
פיתוח ומשכ' 1	1000	335	+40	+2.2	+615
משכן ב ש	3020	255			-55.0
עצמאות 1	16150				
בינלאומי למשכ' 1	6280	73.0			-26.0
טפחות מבב ש	17905	6.0	-250	-1.4	-4.8
טפחות רב ש	19395	12.0			-24.0
טפחות שה 2	הפסקת מסחר				
יעסור 1	1995	76.0			-76.0
יעסור 5	1292 ש		+52	+5.0	+463

מוסדות מימון

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
החקלאות מבוא א	לא נסחר				
החקלאות מבוא 3	לא נסחר				
לאומי תעשיה א ש	9900 תב	92.0	+500	+5.3	+175
פתוח תעשיה מבב	לא נסחר				
פת תעש בב ב	לא נסחר				
פת תעש בב גג	לא נסחר				
פת תעש בב גגג	לא נסחר				
פת תעש בב ד	לא נסחר				
פת תעש בב דד	לא נסחר				
מרכז קבלנים 5.0	1607	1467			+89.0
תיירות בב	לא נסחר				
כלל ליסינג 0.1א	19645	19.0	+900	+4.8	+53.0
כלל ליסינג 0.5ב	16880	3.0	+150	+.9	+27.0

ביטוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
איילון בטוח 1	114.0				-1369
איילון ביטוח 1	128.0	1400	+1.0	+.8	+32.0
ארדים 0.1	הפסקת מסחר				
ארדים א 0.5	הפסקת מסחר				
בטוח משנה 1	309	195			+805
בטוח משנה 5	168.5				
בטוח משנה אופ 2	194.0				+2330
בטוח מסי שה־אפ	105.0				
הדר 1	107.5	6204			+2996
הדר 5	91.5	5420	+.5	+.6	+3636
הדר אופ 2	88.0				
הפניקס 1	429 תב	1996	+89	+10.0	+2148
הפניקס 5	350 תב	843	+21	+6.4	+2628
המגשה־הראל 1	4021	75.0	+100	+2.6	+250
המגשה־הראל 5	3565	88.0	+70	+2.0	+250
כלל ביטוח 1	935	9454	+10	+3.1	+22641
כלל ביטוח אופ	69.5 תב	23759	+7.0	+11.2	+302730
כלל ביטוח אג"ח1	93.5	445048			-88560
מגדל 1.0	1110	812			-253
מנורה 5.0	915	200	+40	+4.6	+100
סהר 1	755				+300
ציון שמיר 1	225				+3000
ציון השקעות 1	2660 *	9.0	-140	-5.0	-18.0
* ביצוע חלקי 50.60%					
ציון השקעות 5	749	162			+1173

מסחר ושרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
מסחר					
אינטרגאמא 1	774	1565			-1865
אינטרגאמא 5	580	8375	+20	+3.6	+6354
מגיד ערא 1	521	2333	+6	+1.2	+2417
מגיד ערא אופ 2	287				
כלל סחר אופ ד	278	17354	+8	+3.1	+50065
כלל סחר אגח 2	131.0	19000			-4160
קרסו 1.0	הפסקת מסחר				
רפק 1	13100				
רפק 5	17000				-20.0
שופרסל א' 0.02ש	902	257	+4	+.5	+2477
שופר־סל אופ ד	5299	1238			-74.0
שופר־סל אגח א	104.5	15050			-18400
שרותים					
אמונא 0.01	308	6550			-3501
סמנות הספקה 1	642	1000			-87.0
סמנות הספקה 5	208	10500			-8900
קרור הספקה 1	625	1057	-15	-2.5	-1275
קרור הספקה 10	187.0	20498			-9510
מוסכי ערובה 1	1030	2.0			+968
מוסכי ערובה 5	810	289	+15	+1.9	+823
מלונות ושרותי תיירות					
גלי זהר 1.0	הפסקת מסחר				
גלי זהר 5.0	הפסקת מסחר				
מלונות דן 1	1160 תב	604	-90	-7.2	-612
מלונות דן 5	884				
חוף האלמוג 0.1	6840 תב	40.0	+400	+7.1	+90.0
מלונות ירדן 1.0	2800	100			+50.0
ים סוף 1	200	15319			+2931
ים־סוף אופ 1	119.0	4000	+5.0	+4.4	+8935
מחשבים ושרותי מחשב					
ת.י.ל. 1	153.0 תב	6107	-8.5	-5.3	-6807
ת.י.ל. אופ ב	35.5	67648	+1.3	+3.8	+43455
ת.י.ל. אגח א	97.0				+4.0
יעש"א 1	4100	55.0	+150	+3.8	+55.0
מ.ע.ף 1	6000	25.0	-200	-3.2	-25.0
מ.ע.ף 5	1100	61.0			+1144
ניקוב 1	341	18.0			-8.0
ניקוב 5	223	3002	+3	+1.4	+2602
ניקוב אופ 2	390	250	-3	-.8	-254
תים מחשבים 1	585	1388	-15	-2.5	-1388

מקרקעין ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
נדל"ן בינוי ופיתוח					
אזורים אופ 1	455	5297			-297
אזורים אגח 3	131.5	13703	+1.5	+1.2	+117297
אילון מלונ' 1	84.0	9038			+8606
אל־רוב 1.0	305	150			+1111
אפריקה 0.1	36350	25.0	+1000	+2.8	+76.0
אפריקה אופ 5	13100	60.0	+100	+.8	+28.0
ארזים 1	568 *	525	+2	+.4	+51.0
* ביצוע חלקי 92.80%					
ארזרון 1	2540	318	-1		-116
ארזרון 5	2017	131	+80	+4.1	+367
ברגוביץ 1	2700	155			-155
ברגוביץ 5	2110				+300
דור השקעו 1	5115 תב	260	+465	+10.0	+446
דרעוי 1	167.0	446	-8.0	-1.8	-446
דרעוי 5	132.0				-1140
מר־לן 1	1517	1158	-60	-3.8	-1261
המסלול 1.0	לא נסחר				
המסלול 5.0	לא נסחר				
ת.ר.ב. 0.1	הפסקת מסחר				
ת.ר.ב. 0.5	הפסקת מסחר				
כלכלית ים אופ 1	80.0	14000	+6.5	+8.8	+25900
גב־ים 1	3326	650	+1		+123
גב־ים 5	2835 תב	2020	+160	+6.0	+2160
מבני תעשיה 1	63.5 תב	238040	+5.0	+8.6	+400417
מבני תעשיה אופ	20.1 תב	125877	+1.0	+5.2	+117278
מבני תע' אגח להמ	94.0	44855	+1.0	+1.1	+347169
ישפרו 1	3170	765	+90	+2.9	+1481
ישראלום 1	1095	781	+45	+4.3	+600
ישרס 1	16000	70.0			
[illegible]	4530				
לומיר 1	5181	15.0	-50	-1.0	-15.0
לומיר 5	1615	290	-30	-1.8	-420
מ.ת.ם. 1.0	לא נסחר				
מ.ת.ם. אופ 2	לא נסחר				
מ.ת.ם. אגח א	לא נסחר				
מגורי בניה 1.0	לא נסחר				
מישגאל 5	147.0	4205			-4205
מישגאל אופ א	139.0	2000	+6.0	+4.5	+2800
מגרב 5	1185	240			-240
לידנשטיין 1	311	739	-2	-.6	-739
לידנשטיין 5	120.0	1000			-607
לישפיץ 1	222	145			+2316
לישפיץ 5	104.0	6459			+1541
לישפיץ אופ 2	63.5	3000			-8830
לישפיץ אגח 1	91.0	25200			-300
נאות אביב 0.5	2799	170	+49	+1.8	+89.0
נכסי אורים 1	217		+6	+2.8	+5000
סהר השקעות 1.0	556				
סוף 1	1227		-2	-.2	-87.0
עמר וכלע 1.0	הפסקת מסחר				
קיסריה 1	2920	200	+120	+4.3	+235
קיסריה 5	1038	415	-1	-.1	-20.0
רוגובין 1	210	1200			-1710
רוגובין 5	139.5	1500			-1500
רוגובין אופ 2	610	1.0			+1.0
רוגובין אגח א	121.5	3259			-5259
חקלאות					
מטעי הדר 0.1	2050	27.0			-27.0
מטעי הדר 0.5	1733				
מהדרין 1	5000	161	+60	+1.2	+442
מהדרין אופ 1	1965	122			-52.0
נכסי הדרים 1	1485 תב	200	+130	+9.6	+1472
פריאור 5	2145 *	138	+25	+1.2	+517
* ביצוע חלקי 91.90%					

תעשייה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
מזון וטבק					
דובק מב ש	2520 תב	93.0	+190	+8.2	+213
דובק מב מ	2600	30.0	+70	+2.8	+50.0
זגלובל 1	338				
זגלובל 5	280				
זגלובל אגח 1	98.5	1000			+19000
סממ בירה 1	27580	23.0			-35.0
סממ בירה 5	19400	58.0			-73.0
יבוד 1	910	210	-30	-3.2	-210
יבוד א 5	592	775	-6	-1.0	-775
יבוד אופ 2	250	150			-150
מן 1	390				-463
מן 5	309	984	+9	+3.0	+301
סנפרוסט 1	14050	10.0	+500	+3.7	+55.0
עסיס ב 5	297	5582			-3082
שלמה אבגל 1	1553	630			+215
שמן מבב א 4	1250 *	160	+3	+.2	+25.0
* ביצוע חלקי 87.50%					
טקסטיל והלבשה					
אורגד 1	330	3183	+14	+4.4	+8099
אורגד אופ 2	132.5	1750	+2.5	+1.9	+1350
אורגד אגח 1	105.0		+1.5	+1.5	+100000
אופיס 1	392				
אופנת ברוך 1	240	867			-788
אופנת ברוך 5	197.0	313	+1.0	+.5	+387
אופנת ברוך אגחא	253				
ארגמן רג ש	7530		+50	+.7	+50.0
דלתא־גליל 0.1	1145	2208			-1905
דלתא־גליל 0.5	971	1495	+30	+3.2	+2785
טמוירת מאוחר 1.	1313	100	+38	+3.0	+97.0
טמוירת מאוחר 5.	520				+150
ויסלגנ 1	275	300			+350
ויסלגנ 5	231	500	+10	+4.5	+500
וודיגון 1	4385	50.0			+7.0
דיקה 1	1525	80.0			-80.0
דיקה 5	1290	1200	+50	+4.0	+1290
דיקה אופ ב	405	100	+20	+5.2	+100
כיתר 1	138.0 תב	7788	+7.0	+5.3	+3524
כיתר אופ 1	55.5	1455	-1.5	-2.6	-3390
כתרה 1	647	700	+20	+3.2	+215
כתרה 4	444 תב	900	+40	+9.9	+3897
לינה 1	150.5	3050	+1.5	+1.0	+924
עיט 1.0	319	1090	+9	+2.9	+1110
עיט 5.0	137.0	320	+1.0	+.7	+1920
עיט אופ 2	108.0	1724			-3450
עיט אגח 1	110.5	6000	+1.0	+.9	+100000
עמק 1.0	154.5	3802	+4.0	+2.7	+2802
עמק אופ 1	65.5	1000	+.5	+.8	+3000
פולגת א 1	776	1600	+14	+1.8	+4053
פוליגון א 0.5	9150	74.0	+90	+1.0	+85.0
פרגוד 1	1010	217			-577
כיתור־סבירנה	6000	6.0	+210	+3.6	+94.0
מתכת ומוצריה					
אורדן 1	הפסקת מסחר				
אורדן 5	הפסקת מסחר				
אלומית 1	הפסקת מסחר				
אלומית 5	הפסקת מסחר				
כבלים 1	276	6150	+11	+4.2	+2672
כבלים אופ 1	75.0	16570	+1.0	+1.4	+56984
כבלים אג"ח־אופ	92.5	37000	+1.0	+1.1	+50000
כבלים אגח א	96.0	5071	+1.0	+1.1	+95955
התכוף 1.0	504		-1	-.2	-200
התכוף 5.0	290				-351
התכוף אופ	2099				
דיפה 1	1653	50.0	+75	+4.8	+64.0
דיפה 5	1050				+27.8
קטקאות שה 5	2980	391	+60	+2.1	+485
כבלי ציון 1.0	2150 תב	300	+114	+5.6	+551
כבלי ציון 5.0	1014	450	+22	+2.2	+773
מתכת קרמני 1	209	1500	+7	+3.5	+1500
מתכת קרמני 5	113.0	1951	+2.0	+1.8	+3544
משתן 0.1	26980 *	15.0	+265	+1.0	+9.0
* ביצוע חלקי 66.60%					
בורשתן 0.5	10883	15.0	-600	-2.7	-40.0
סקר פלדה 1	1680 תב	195	+85	+5.3	+825
קוגה 1	620	114	+4	+.7	+110
קוגה 5	305				+87.0
קליל 1	2400	255	+1		+687
קליל 5	1800	268			+232
קליל אופ	910	985			-1367
קליל אגח	122.0	2900	+3.0	+2.5	+2900
שלהת 5.0	4300	33.0			-34.0
לביש 1	665 תב	860	+28	+5.2	+560
לביש 5	320				
חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה					
אלביט 3.0	267000	7.0			-2.0
אליק 0.1	8200 *	41.0	+33	+.4	+3.0
* ביצוע חלקי 93.00%					
אליק 0.25 ש	3360	30.0	-38	-1.0	-7.0
אלקטרה 0.1	1658	1093			+157
אלקטרה א 0.5	1160	766	+26	+2.5	+584
אלקטרה אופ 5	720	1000	+10	+1.4	+780
אלקטרה אגח 3	126.0	12349			+1551
אריק 0.02	12780	37.0	+150	+1.2	+289
כלל אלקטר אופ א	521	4205			-1237
כלל אלק אגח 1	98.0	10000	+1.5	+1.6	+11014
מספקטרום 1.0	929	435			-647
מספקטרום 5.0	700	1160	+20	+2.9	+955
מיכמנגר 1	370	2225	+15	+4.2	+2675
מיכמנגר 5	310	500			
מיקון 1	2000	2.0	-20	-1.0	-88.0
מיקון 5	1100	256			-251
קנסשטיין 1	2725	3.0			+362
קנסשטיין 5	2149				
ת.א.ת. 1	730	50.0			-50.0
ת.א.ת. 5	370	3459	+4	+1.1	+55.0
תדאה 1	671	1450	+16	+2.4	+3698
מוצרי בניה					
א.ס.בלגבוין 1	161.0	10254	+1.5	+.9	+25846
א.ס. בנין אופ א	571	2900	+20	+3.6	+8900
אי.ס.בנין אגח א	130.0	1000	-1.0	-.8	-1000
אקרשטיין 1	403	507			-232
אקרשטיין 5	262	400			-178
אקרשטיין אופ א	330	2539			-454
אקרשטיין אג"ח 1	126.5	6565			-4865
האחים בולום 1	99.0	6505			-3100
אחים בולום אופ	56.5	6200			-4573
מודול הסק 1	835	1931			-2896
מתאיקה 1	לא נסחר				
מתאיקה 5	1408				
נגב קרמיקה 1	287 תב	11000	+18	+6.7	+39042
נגב קרמיקה אופ	125.0	2028			-158
כימיה, גומי ופלסטיק					
אבן 5	1410	1000	+30	+2.2	+1103
אליאנס ב 200.0	589	244	-13	-2.2	-280
גל תעשיות 1	330	300	-3	-.9	-300
גל תעשיות 5	221	90.0	-3	-1.3	-90.0
גל תעשיות אופ	75.0				+147
גל תעשיות אגח 1	97.0				
דשנים 0.1	3829 תב	581	-483	-9.6	-693
דשנים 0.5	1510	350			-218
חיפה כימיקל 10.0	הפסקת מסחר				
ליפסקי 1.0	1820	21.0			-21.0
מקסימה 1	594	72.0	-6	-1.0	-72.0
מקסימה 5	373				+2680
פנו 1	18965	25.0	+25	+.1	+30.0
פנו 5	15900	30.0	+239	+1.5	+92.0
פריקלאס 1	550	3200	+3	+.6	+2105
פריקלאס אופ 1	194.0	5500	+8.0	+2.5	+6500
קום 1	4300	247	+110	+2.6	+370
קום אופ 2	2390	150	+100	+4.4	+550
קום אגח 1	109.0				
תיא 5	3880	240	+175	+4.8	+360
פרוטארום 10.0	502	7580			-2947
עץ ומוצריו, נייר ודפוס					
כתר 1	123.0	4000	+3.0	+2.5	+6609
רשתון 1	5650				
רשתון 5	3900				
חב.ג. 1.0	7800	58.0	-110	-1.5	-195
יעוד 1	2007	570	+32	+1.6	+1098
לבינר אשקלון 1.	790	965			-276
מלק ב 0.5	25000 תב	15.0	+2000	+8.7	+65.0
קרגל 1	710 תב	1200	+38	+5.7	+1231
קרגל אופ 1	370 תב	258	+37	+11.1	+2300
רים 1	338 תב	1210	+16	+5.0	+560
רים 5	163.0	1000	+7.0	+4.5	+1600
תעל כ 2	15680	56.0	+450	+3.0	+72.0
תעשיות שונות					
אבוין 1	175.5	1270	+1.5	+.9	+1068
אבוין 5	180.0	1047	+4.5	+4.7	+3941
המשק ירוק 1	1960				
הגבולקו 1	900		-20	-2.2	-100
הגבולקו 5	841				
השקעות תעשיה					
מרכוזה ב 0.1	הפסקת מסחר				
כתר כב 5	6160	110	+120	+2.0	+110
כלל תעש אופ ד	הפסקת מסחר				
כלל תעש אגח 6	הפסקת מסחר				

חברות להשקעה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
השקעה ואחזקה					
אופיק ש	5580	10.0	+100	+1.9	+218
אידיבי פית אופא	2500 תב	841	+150	+6.4	+2290
אידיבי פית אגחא	99.5	42830	+1.0	+1.0	+122930
אלגר 1	805	100			-35.0
גולת השקעות 1	990				
גולת אופ א	775				-50.0
גולת אגח 1	107.0	5000	+3.0	+2.9	+5000
דנבאר 1	458	12.0			-11.0
דנבאר 5	385	617	+7	+1.9	+1383
חברה לישראל 5	2957	2027	+60	+2.1	+1641
ולקסון 0.1	116000				
ולקסון 1.0 ש	21000	4.0	+200	+1.0	+16.0
אמפא 0.5 א	18100 *	11.0	+600	+3.4	+16.0
* ביצוע חלקי 68.70%					
השק דיסק אופ	814	2348	+10	+1.2	+4461
השק דיסק אגח א	106.5	51340			+51340
מודוק השק ש	26900	17.0	+500	+1.9	+23.0
מור השק אגח 124	13482				
זיזון 1	1370				+510
זיזון 5	495	5261	-20	-3.9	-5261
יצוא ש	12800	30.0			-30.0
ירדן א 0.1	1040	129	-11	-1.1	-85.0
כלל ישראל 50.0	הפסקת מסחר				
מגור 1	303				+308
מגור א 5	350				
מגור אופ ב	110.5	606			-606
מגור אג"ח 1	122.5	600			-600
מגור פיתוח 1	311 *	372	+3	+1.0	+128
* ביצוע חלקי 74.40%					
פז השק ש	2205	176			-176
פכה א' 1	5200	10.0			+45.0
פכה 5	3251	144			+56.0
פירון ב 0.2	10200	396	+300	+3.0	+618
קרדן 1	100.0	5673	+1.0	+1.0	+5527
קרדן 5	63.5	6500			-338
קרדן אופ 2	45.5	29960	+.3	+.7	+9040
קרדן אגח 1	103.5	13500			+51500

נסחרות במט"ח

שם המניה	השער
גולה מ	264

רשימה מקבילה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	ההיצע/ביקוש
שרותים					
הראל פרובה 1	הפסקת מסחר				
י.ס.ק.ל. 1	236 תב	919	+14	+6.3	+600
קונטרוקם 1	1151 תב	146	+65	+6.0	+236
קונטרוקם 5	262	1150	+3	+1.2	+354
קונטרול אופ ב	59.0	2109			-2109
סוכל 1	562				
תבל 1	175.0	1200	-5.0	-2.8	-2600
מלונאות ושרותי תיירות					
גני הדר 1	106.5	19000	+1.0	+1.0	+14827
גני הדר אופ 1	74.5	7199	+2.0	+2.8	+885
תיירה ישראלית 1	51.0	13000	-2.0	-3.8	-7672
כנס 1	1300	50.0	-50	-3.7	-50.0
מחשב ושרותי מחשב					
איכות 1	329	1100	+1	+.4	+46.0
דטה מיכון 1	310	1198	+14	+4.7	+2831
דטק אופ 1	637	20.0	-1	-.2	-20.0
כלל מחשבים 1.0	4480 תב	36.0	-295	-6.3	-48.0
משוב 1	157.0	897	-1.0	-.6	-1249
רשף 1	562	1900			-1900
נדל"ן בינוי ופיתוח					
ארון מבנים 1.0	הפסקת מסחר				
ארון מבנים 5.0	הפסקת מסחר				
אבנתים 1	462	21.0	+1	+.2	+21.0
בן־יקר בת 1.0	2220				-25.0
רדוק 1.0	הפסקת מסחר				
רדוק 5.0	הפסקת מסחר				
עזר 3.0	1100	70.0			-183
רסקו ככבב	950 בנ		-50	-5.0	-474
רסקו רב	700 תב	358	-50	-6.7	-561
חקלאות					
שו־הר 0.1	הפסקת מסחר				
שו־הר אופ א	הפסקת מסחר				
מזון וטבק					
אבאוס 1	1153	300			-400
מלניפרוסט 1	713				+13.0
מלניפרוסט 5	366	388			+3347
טקסטיל והלבשה					
ינוירדים 1	201	500	+1	+.5	+858
מקב 0.1	2186	30.0	-1	-.1	-30.0
מקב 0.5	882				+100
תעש רוקחין 1.0	1475 בנ		-77	-5.0	-290
מתכת ומוצריה					
איקסטן 5.0	לא נסחר				
מודק 1.0	לא נסחר				
משאבות סלע 1	80.0	1000			-4000
מתכת סדום 1	69.0	12075			-4607
מתכת סדום אופ	26.0	16651			-3776
מוצרי בניה					
אלקול 1	הפסקת מסחר				
אלקול אופ 2	הפסקת מסחר				
בר־טן 1	2000	100			-100
בר־טן 5	1210	600			-300
טרמאבטס 1.0	3800	11.0	-133	-3.4	-11.0
טרמאבטס 5.0	990	50.0	+50	+3.2	+20.0
ת.ל.ם. 1.0	680 *		+20	+3.0	+100
* ביצוע חלקי 71.40%					
ת.ל.ם. 5.0	366	36.0	+1	+.3	+414
מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק					
אלדן־סק 1	136.0 *	1408	-2.0	-1.5	-730
* ביצוע חלקי 65.80%					
דקסטר 1	2300 תב	117	+115	+5.3	+67.0
גפן 1	3515 בנ		-185	-5.0	-162
ת.ב.ג.ל. 1.0	1212	80.0			+80.0
ת.ב.ג.ל. 5.0	1523 בנ		-80	-5.0	-67.0
תדר א' 5	4946	11.0	+97	+2.0	+92.0
עץ ומוצריו, נייר ודפוס					
אחדות פרינט 1	596	200			-200
סקאוויה 1.0	5639	100	-5	-.1	-145
תעשיות שונות					
גולן 1	405	100	-5	-1.2	-327
פז־תן 1	330	500	-11	-3.2	-500
השקעה בתעשיה					
כלל פיתוח 1	92.5	4302			+2698
חברות השקעה					
אינקובה 1	37.0	12280	-2.0	-5.1	-15803
אינס 1	233 תב	1000	+12	+5.4	+1000
אינס אופ 1	58.0	1000			-1000
אמישר בבי 1	554 *	300	-30	-5.1	-600
* ביצוע חלקי 50.00%					
אפיק 1.0	לא נסחר				
אפיק 5.0	לא נסחר				
בין השק ב 5	10200	50.0	+200	+2.0	+6.0
ישום 1	55.0	10750	+2.0	+3.8	+14609
ישום אגח־אופ 1	78.0	4000	-1.0	-1.3	-2800
לבונה 1	לא נסחר				
לבונה 5	לא נסחר				
עת השקעות 1	1425	27.0			+4.0
עת השקעות 5	850				
חיפושי נפט					
דלק חיפושים 0.5	1769 בנ		-95	-5.0	-1147
דלק חיפושים 0.5	812 תב	549	+47	+6.1	+695
פז חיפושי נפט	19000 תב	17.0	+1000	+5.6	+73.0
י.ו.א.ל. אופ 2	69.5	11809			-10389
מ.ג.ג. 1.0	3300 תב	15.0	+190	+6.1	+30.0
מ.ג.ג. 5.0	1700	900			+1000
פרארים ב 0.03	5470				+5.8
נפטא ש	290	5979			-9386

מעטנים

שם המדד	מספר מניות	מדד בסגירה	מדד ב.ה.ק	שינוי באחוזים	מחזור
הבינלאומי	14	5980	5922	2.50	3704.0
פיבי	18	7314	7171	1.99	2574.0
הסנה	7	155.50	153.50	1.30	31744.0
שלמון	2	679	666	1.95	6117.0
כלל סחר	9	360	358	2.56	32385.0
שופר־סל ב'	1	812	808	2.01	4033.0
דלק ב'	22	1893	1874	2.77	15995.0
אפריקה 1	10	27766	27496	3.00	668.0
אורים	5	773	760	1.44	6367.0
בנסים־בכין	9	2347	2318	2.76	5275.0
הכשר הישוב		54260	54260	.00	.0
חברה כלכלית	4	269	267	3.67	18532.0
כלל גרלין	18	589	581	4.43	23589.0
עלית	2	11652	11482	2.50	168.0
פולגת ב		590	590	.00	1200.0
קוקאקולה		3179	3179	2.25	857.0
כלל תעש אל	6	1856	1858	3.00	3258.0
אלרון		208815	208815	.00	.0
טבע	17	8081	7884	2.50	3334.0
ים המלח	25	1952	1923	1.51	21422.0
פטרוכימים	23	855	836	2.27	24540.0
נייר חדרה	22	220358	216568	1.75	125.0
כלל תעשיות		176.50	176.50	.00	.0
אידיבי פת'	31	5826	5783	2.25	8833.0
אלרון	1	751	736	2.04	1945.0
חברה לישראל	10	3475	3458	2.75	4595.0
פועלי השקעה	7	617	616	3.18	13435.0
דיסקו השקע	18	2024	2004	1.00	12460.0
כלל ישראל 10	3	1022	1022	.00	.0
[illegible]		287	285	1.06	40171.0

אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנקי
4% מלווה פיתוח (100% הצמדה)		
ק־431 תשואה 1.50%		
4101	414.7	-.8
ק־432 תשואה 1.95%		
4102	167.1	+.3
4103	160.5	+.2
4104	155.6	+.3
4301	155.6	+.3
ק־433 תשואה 2.11%		
4302	147.8	+.1
4303	146.9	+.1
4304	144.7	
ק־434 תשואה 2.59%		
4305	131.6	+.5
4105	128.8	+.5
4106	125.6	+.5
4107	121.8	+.5
4108	119.7	+.5
ק־435 תשואה 2.42%		
4109	117.7	+.9
4110	116.4	+.8
4111	114.5	+.8
4112	114.8	+.8
ק־451 תשואה 2.60%		
4201	144.7	+.6
4202	142.2	+.6
4203	139.6	+.5
4204	138.7	+.6
4205	136.2	+.6
ק־452 תשואה 2.60%		
4206	133.7	+.6
4207	133.4	+.6
4208	131.7	+.6
4209	128.9	+.6
4210	125.7	+.6
4211	121.9	+.5
ק־453 תשואה 2.65%		
4212	119.6	-.2
4213	116.8	-.3
4214	114.0	-.2
ק־471 תשואה 2.59%		
4113	115.8	+.4
4118	113.0	+.5
ק־491 תשואה 2.81%		
4215	112.3	+.1
4216	110.6	
4217	109.4	+.1
4218	107.4	
4219	105.5	
4220	103.9	
4221	102.1	+.1
4222	101.1	+.51
ק־511 תשואה 2.34%		
4114	116.8	+1.4
4117	115.5	+1.4
ק־531 תשואה 2.01%		
4115	119.1	+1.4
4116	117.8	+1.4
3% מלווה מדינה (גליל)		
ק־201 תשואה 2.10%		
ש3601	45013.0	-29.0
ש3602	41499.0	-27.0
ש3603	38619.0	-27.0
ק־202 תשואה 2.07%		
ש3604	34724.0	
ש3605	31707.0	-1.0
ש3606	29882.0	-1.0
ק־203 תשואה 2.32%		
ש3607	27599.0	-61.0
ש3608	26121.0	-60.0
ש3609	24882.0	-58.0
ק־204 תשואה 2.06%		
ש3610	22615.0	+3.0
ש3611	22281.0	+4.0
ש3612	21641.0	+3.0
ק־205 תשואה 2.25%		
ש3613	20250.0	+197.0
ש3614	19443.0	+194.0
ש3615	17955.0	+184.0
ק־206 תשואה 2.41%		
ש3616	16352.0	+14.0
ש3617	15423.0	+12.0
ש3618	14638.0	+13.0
ק־207 א' תשואה 2.37%		
ש3619	13492.0	+7.0
ק־207 ב' תשואה 2.06%		
ש3620	12899.0	+223.0
ק־207 ג' תשואה 2.23%		
ש3621	12180.0	+6.0
ק־208 א' תשואה 2.20%		
ש3622	10999.0	+6.0
ק־208 ב' תשואה 2.14%		
ש3623	10558.0	+5.0
ק־208 ג' תשואה 2.14%		
ש3624	9945.0	+5.0
ש3625	9043.0	+15.0
ק־209 ב' תשואה 2.04%		
ש3626	8447.0	-44.0
ק־209 ג' תשואה 2.14%		
ש3627	7805.0	-29.0
ק־210 א' תשואה 2.20%		
ש3628	7169.0	-89.0
ק־210 ב' תשואה 2.24%		
ש3629	6788.0	+9.0
ק־211 תשואה 2.10%		
ש3630	6383.0	-74.0
ש3631	5868.0	-69.0
ק־212 תשואה 2.35%		
ש3632	5465.0	-78.0
ש3633	5164.0	-75.0
ק־213 תשואה 2.05%		
ש3634	4615.0	+34.0
ש3635	4452.0	+34.0
ק־214 תשואה 2.11%		
ש3636	4278.0	-52.0
ש3637	4019.0	-50.0
ק־215 תשואה 2.20%		
ש3638	3727.0	-24.0
ש3639	3413.0	-23.0
ק־216 תשואה 2.08%		
ש3640	2830.0	-15.0
ש3641	2454.0	-13.0
ק־217 תשואה 2.29%		
ש3642	2171.0	-19.0
ש3643	1885.0	-16.0
ק־218 תשואה 2.28%		
ש3644	1689.0	+9.0
ש3645	1524.0	+9.0
4.25% מלווה מדינה (גליל)		
ק־231 תשואה 2.36%		
3701	1344.0	+1.0
ק־282 תשואה 2.39% ק		
3702	1030.0 ק	+30.6
ק־253 תשואה 2.86%		
3703	889.5	+16.4
3704	762.3	+14.3
ק־251 תשואה 3.12%		
3751	397.1	-7.1
ק־252 תשואה 3.14%		
3752	160.1	-.4
3753	155.7	-.4
ק־255 תשואה 2.84%		
3901	151.8	+4.2
3902	144.7	+4.1
3903	143.7	+4.1
3904	141.5	+4.1
ק־254 תשואה 3.02%		
3754	141.3	+2.0
3755	136.2	+1.9
3756	135.4	+1.9
3757	132.9	+1.9
ק־255 תשואה 3.30%		
3758	127.8	
3759	127.5	+.1
3760	125.8	+.1
3761	123.1	+.1
3762	119.9	
3763	116.3	+.1
ק־256 תשואה 3.19%		
3764	115.2	+.1
3765	112.4	
3766	111.2	+.1
3767	109.3	
3768	109.7	+.1
ק־271 תשואה 3.12%		
3791	118.2	-.4
3792	116.1	-.4
ק־291 תשואה 3.03%		
3826	139.3	+.1
3827	136.7	
3828	135.9	+.1
3829	133.4	+.1
ק־292 תשואה 2.92%		
3830	131.7	+.1
3831	131.4	+.1
3832	129.7	+.1
3833	126.9	+.1
3834	123.7	+.1
ק־311 תשואה 3.06%		
3861	123.0	-2.1
ק־331 תשואה 3.08%		
3769	113.8	+1.1
3774	110.8	+1.0
3775	106.0	+1.0
3776	104.1	+1.0
3777	102.5	+1.0
ק־351 תשואה 3.31%		
4801	108.6	+.1
4802	106.9	+.1
4803	105.6	
ק־371 תשואה 3.33%		
5401	107.8	-.2
5402	106.2	-.2
5403	103.0	-.2
5404	101.2	-.1
5405	99.6	-.2
ק־381 תשואה 3.32%		
5601	97.6	-.2
5602	96.6	-.82
ק־391 תשואה 2.82%		
3770	116.6	+1.8
3773	115.2	+1.8
ק־411 תשואה 2.52%		
3771	120.8	+3.4
3772	119.4	+3.4
4%–8%–7% מלווה פיתוח הבריטה (100% הצמדה)		
ש3523	162955.0	-600.0
ש3524	160600.0	+1200.0
ש3525	159600.0	
ש3526	158700.0	
ש3527	155500.0	
ש3528	158002.0	-1000.0
ש3529	150460.0	
ש3530	149273.0	
ש3531	146005.0	+300.0
ש3532	142160.0	+200.0
ש3533	142903.0	
ש3534	135727.0	+1077.0
ש3535	134755.0	+755.0
ש3536	134655.0	+900.0
ש3537	133831.0	-2200.0
ש3538	126073.0	-1000.0
ש3539	127575.0	+250.0
ש3540	127008.0	+500.0
ש3541	123500.0	+145.0
ש3542	123360.0	+5.0
ש3543	117463.0	-1300.0
ש3544	116300.0	+500.0
ש3545	114835.0	
ש3546	115201.0	+200.0
ש3547	113352.0	+202.0
ש3548	114000.0	+700.0
ש3549	107131.0	
ש3550	110510.0	
ש3551	108500.0	-1000.0
ש3552	100100.0	
ש3553	98200.0	
ש3554	103918.0	
ש3555	103850.0	
ש3556	98650.0	+100.0
ש3557	99200.0	
ש3558	98550.0	
ש3559	95073.0	
ש3560	90000.0	
ש3561	89100.0	
ש3571	88900.0	+300.0
ש3572	90601.0	
ש3573	89501.0	+200.0
ש3574	82800.0	+300.0
ש3575	82300.0	+300.0
ש3576	82100.0	+800.0
ש3579	73680.0	+129.0
ש3577	83650.0	+1200.0
ש3578	76750.0	
ש3580	70550.0	+200.0
ש3581	64301.0	+200.0
ש3582	59550.0	
ש3583	55700.0	
ק־710 תשואה 1.00%		
ש3584	52847.0	+187.0
ש3585	50195.0	+185.0
ק־711 תשואה 0.99%		
ש3586	45539.0	+19.0
ש3588	47481.0	+21.0
ש3589	43357.0	+20.0
ק־712 תשואה -0.04%		
ש3587	48612.0	-27.0
ש3591	44411.0	-26.0
ש3592	44375.0	-26.0
ש3593	44316.0	-26.0
ק־713 תשואה 0.91%		
ש3590	43287.0	+19.0
ש3595	41326.0	+19.0
ק־714 תשואה 1.00%		
ש3594	41399.0	-240.0
ש3596	39651.0	-239.0
ש3597	39523.0	-248.0
5% מלווה פיתוח הבריטה (בריטה צמודה)		
ש2005	159900.0	+100.0
ש2006	159350.0	
ש2007	156500.0	
ש2008	156700.0	+3200.0
ש2009	156600.0	+100.0
ש2010	155400.0	+500.0
ש2011	153000.0	
ש2012	151102.0	+2.0
ש2013	152600.0	
ש2014	149100.0	+300.0
ש2015	145900.0	
ש2016	149200.0	+300.0
ש2017	145980.0	
ש2018	145500.0	-800.0
ש2019	144500.0	+200.0
ש2020	140200.0	+200.0
ש2021	140900.0	
ש2022	151900.0	
ש2023	133200.0	-500.0
ש2024	129000.0	+100.0
ש2025	125400.0	-2200.0
ש2026	125700.0	
ש2027	120651.0	+601.0
ש2028	122785.0	-100.0
ש2029	116800.0	+700.0
ש2030	115900.0	
ש2031	113730.0	+1300.0
ש2032	112850.0	
ש2033	107738.0	+3138.0
ש2034	105300.0	
ש2035	99395.0	+3895.0
ש2036	101150.0	
ש2037	97990.0 *	+2850.0
ש2038	96900.0	+2000.0
ש2039	95200.0	
ש2040	94195.0	
ש2041	88500.0	+2200.0
ש2051	87200.0	+800.0
ש2052	80713.0	
ש2053	81960.0	-1000.0
ש2055	77700.0	+2000.0
ש2054	79606.0 ק	+2319.0
ש2056	71192.0	
ש2057	70600.0	
ש2058	73200.0	
ש2059	73993.0 ק	+2155.0
ש2860	86668.0	
ק־112 תשואה 4.84%- ק		
ש2061	51731.0 ק	+1522.0
ק־113 תשואה 0.17%-		
ש2062	42912.0	-1252.0
ק־114 תשואה 5.87%-		
ש2063	46668.0	+12.0
חולים		
ם 20	103.1	-.1
ם 21	103.0	16/03/88
ם 23	97.5	-2.5
ש24	99.1	-.1
ש25	99.9	+.5
ש26	99.0	
ש27	100.2	+.2
ש28	99.9	
ש29	98.7	+.1
ש30	105.2	
ש31	106.9	-2.3
32	100.0	
33	96.4	+.1
1	95.5	
34 פר"ג	103.5	+2.0
35 פר"ג	106.0	+3.0
36 פר"ש	107.9	-1.2
פרג 1א	101.8	+.4
לישם 3ב	107.3 ק	+3.1
סלה 3ב	101.4	15/03/88
אגרות חוב בלתי סחירות בכסם		
מניב 24 ש	96.8	
מניב 25 ש	92.0	17/02/88
מניב 26 ש	97.0	02/03/88
מניב 28 ש	94.9	03/02/88
מניב 30 ש	94.1	21/02/88
אגרות חוב צמודות להנב"		
3 יחד 1	111.0	+.1
פרדה 1	101.0	-1.0
אגרות חוב צמודות לדולר (70% הצמדה)		
ש6001	113981.0	+100.0
ש6002	118981.0	[illegible]
ש6003	100003.0	26/11/87
ש6004	103413.0	22/02/88
אגרות חוב צמודות, רבית קבועה (מורט)		
ק־901 תשואה 6.80%		
7001	261.3	+.5
7002	253.4	+.6
ק־902 תשואה 6.78%		
7003	239.4	-1.1
7004	221.0	-2.2
ק־903 תשואה 5.87%		
7005	206.3	-2.1
ק־904 תשואה 6.73%		
7006	195.0	-.6
ק־905 תשואה 6.45%		
7007	182.8	+1.2
7008	173.7	+1.6
ק־906 תשואה 6.06%		
7009	175.0	+.4
ק־907 תשואה 6.52%		
7010	165.4	+.4
ק־908 תשואה 6.80%		
7011	155.5	+.3
7012	150.1	+.3
ק־909 תשואה 6.05%		
7013	144.0	+1.7
ק־910 תשואה 6.85%		
7014	123.5	-1.3
ק־911 תשואה 6.67%		
7015	103.4	+.3
7016	105.9	+.2
7017	105.2	+.2
7018	103.0	+.2
7019	103.5	+.2
7020	105.3	+.2
7021	104.3	+.2
7022	104.0	+.3
ק־951 תשואה 5.78%		
7201	103.6	+.2
7202	102.1	+.2
7203	102.0	+.2
7204	102.5	+.5
7205	103.6	+.2
אגרות חוב צמודות דולר ריבית משתנה		
ק־801 תשואה 0.45%		
ש6101	14004.0	+285.0
ק־802 תשואה 1.23%		
ש6102	8350.0	+109.0
ק־803 תשואה 0.86%		
ש6103	7702.0	+164.0
ק־804 תשואה 1.25%		
ש6104	7022.0	+152.0
ש6105	6662.0	+145.0
ק־805 תשואה 1.47%		
ש6106	6400.0	-8.0
ש6107	6161.0	-8.0
ק־806 תשואה 1.85%		
ש6108	4393.0	+41.0
ש6109	4177.0	+40.0
ש6110	4106.0	+39.0
ק־807 תשואה 1.90%		
ש6111	3449.0	+6.0
ש6112	3349.0	+5.0
ק־808 תשואה 2.18%		
ש6113	2240.0	+5.0
ק־821 תשואה 3.28%		
ש6151	866.4	+12.6
ש6152	829.9	+12.1
ק־822 תשואה 3.14%		
ש6153	783.2	+15.7
ש6154	720.5	+13.5
ק־823 תשואה 2.99%		
ש6155	469.6	+6.8
ק־824 תשואה 3.14%		
ש6156	378.4	+7.4
ק־825 תשואה 3.00%		
ש6157	286.0	+1.4
ש6158	270.6	+1.4
ק־826 תשואה 2.98%		
6159	229.6	+5.6
ק־827 תשואה 3.00%		
6160	214.9	+4.4
6161	207.4	+4.2
ק־828 תשואה 3.02%		
6162	187.0	+2.8
ק־829 תשואה 3.09%		
6163	172.9	+2.6
6164	166.9	+2.3
ק־830 תשואה 3.00%		
6165	157.4	+2.9
ק־831 תשואה 2.99%		
6166	149.1	+3.8
6167	147.3	+3.6
6168	144.8	+3.5
ק־832 תשואה 2.98%		
6169 סר	136.2	+2.0
ק־833 תשואה 3.26%		
6170	126.0	+3.1
ק־834 תשואה 2.92%		
6171	92.2	+1.7
6172	91.1	+1.8
ק־861 תשואה 2.88%		
6801	97.0	+.1
אגח צמודות מטבע־חוץ – פרים		
אל־אופ 86	1390.0	+12.0
אלביט 85	233.3 ק	+6.6
אלחו 85	1200.0	+3.0
אלסיים א	2540.0	-60.0
אלסיים ב	1302.0 ק	+36.0
מרכוס 85	1195.0	+5.0
תדיראן 86	98.1	
תדיראן 85	הפסקת מסחר	

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5213.96	5138.02
אבוקה	406.84	398.97
אגד	268.71	263.58
אגם	103.80	101.79
אדיר	1756.14	1743.28
אדם	155.35	153.88
אדמיר	168.05	163.90
אור	439.32	435.59
אוריון	136.65	133.95
אורי	295.09	292.91
אורן	819.35	803.41
איל	5363.50	5258.89
אילים	5659.32	5540.71
איתן	794.40	778.68
אלון	653.94	640.66
אלמוג	697.33	683.75
אליטס א	104.55	103.23
אליטס ב	98.29	95.99
אליטס ג	86.42	84.35
ארז	298.00	292.19
אש	132.75	129.81
אשל	190.58	186.56
אתגר	84.16	82.57
[illegible]	263.21	260.67
בדולח	153.34	151.88
ברוש	512.52	502.65
ברק	462.41	453.30
ברקת	326.59	324.26
בתים	1554.38	1543.42
גבע	116.93	115.20
גורן	464.19	455.41
גיא	105.87	104.30
גיל	3270.05	3206.04
גלית	665.91	657.87
גלבוע	348.37	337.13
[illegible]	491.65	481.89
דגל	255.50	250.28
[illegible]	1614.76	1585.83
דורון	277.88	272.91
דליה	578.99	568.92
דרור	320.79	314.96
דקל	344.51	337.78
הדס	380.85	379.18
הילה	412.35	410.58
הוד	559.53	549.80
[illegible]	2048.08	2007.34
זוהר	111.66	110.01
זיו	137.76	135.71
זינוק	103.92	101.80
זמיר	423.05	414.88
חדוה	—	—
חלוץ	147.79	147.38
חלמיש	218.81	217.36
חן	155.85	153.24
חצב	116.80	115.70
טל	—	—
יובל	471.16	462.09
יהלום	162.46	160.90
יסודות	353.01	349.94
יערה	460.01	451.18
יכב	289.42	283.85
כוכב	135.82	133.18
כלנית	632.46	621.40
כספית	271.04	269.06
כרמל	142.46	140.25
כתר	1224.68	1207.35
להב	4766.18	4672.81
[illegible]	131.30	129.74
לפיד	853.58	[illegible]
לשם	1949.59	1934.08
מגדל	388.90	386.32
מגדלאור	1411.01	1384.32
מגן	4073.34	4037.67
מור	266.84	263.83
מורן	3821.62	3788.10
[illegible]	1592.87	1570.27
מעין	855.24	851.24
מיתר	25509.51	25114.80
מכלול	1073.49	1053.10
מפתח	93.18	92.33
[illegible]	4560.23	4473.56
מקסם	778.78	764.29
מרום	394.23	391.70
מרחב	129.16	128.57
נגה	1400.67	1374.53
[illegible]	149.38	147.17
נשר	265.19	263.45
נתיב	457.00	450.17
סביון	138.40	128.48
סגולה	633.07	621.88
סהר	140.60	139.60
סולם	384.56	382.01
סנונית	555.80	542.52
סער	380.00	372.83
[illegible]	177.67	177.22
עידן	359.65	352.93
עמית	741.46	736.14
עפר	494.04	491.76
ענבר	115.92	114.88
עמת	2358.96	2321.07
עפרוני	518.83	[illegible]
ששון	151.38	[illegible]
פ"א	1584.66	1573.21
צבר	564.55	553.62
צופית	472.87	463.46
צוק	129.91	[illegible]
[illegible]	1150.95	1141.85
צבירה	520.52	512.90
[illegible]	150.76	[illegible]
צריח	188.70	[illegible]
קלע	167.11	166.69
קשת	104.51	[illegible]
רבית	17526.45	[illegible]
[illegible]	136.59	136.35
רקפת	843.50	[illegible]
רשף	431.82	[illegible]
שביט	460.40	457.00
שהם	366.37	[illegible]
שקד	104.48	104.37
[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	416.54	[illegible]
[illegible]	664.89	[illegible]
[illegible]	669.43	[illegible]
[illegible]	191.55	[illegible]
תאנה	248.37	[illegible]
[illegible]	499.27	[illegible]
[illegible]	563.25	[illegible]
תנופה	106.28	[illegible]
[illegible]	257.75	[illegible]
[illegible]	201.07	[illegible]
תרשיש	116.45	[illegible]
תשרי	544.50	[illegible]

תא"ל קהלני: יישבר מי שיתעייף קודם

"חשוב שכל קצין הנמצא בשטחים יזכור כי חייל נלחם עבור מפקדו. אם עבירה אולי לא תאהב את זה, אבל זו האמת. אם המפקד יאמר להסתער ימינה, החיילים יסתערו ימינה. לכן, מפקד צריך לדעת להנהיג את החיילים שלו, לתת להם דוגמה אישית וללכת קדימה". דברים אלה אמר סגן מפקד המפו"ש, תא"ל אביגדור קהלני, בכינוס של מפקדי גדודים המשרתים בשטחים, והם מתפרסמים בגליון החדש של "במחנה".

"שום חייל אחר בצבא ערבי לא היה מתנהג כמו שהתנהגו ומתנהגים חיילי צה"ל. הרי גם אנחנו יכולים לחנך את החיילים שלנו לאמץ את שיטת השנאה. אז אולי נהרוג יותר, אבל לא נוכל להסתכל לעצמנו בעיניים. גם ברגעים קשים, גם כשחייך תלויים מנגד, אתה יכול וחייב לשמור על צלם אנוש.

"רבים מאיתנו, לפני שהתגייסו לצבא, פחדו אפילו להרוג גוזל. כאן נותנים להכות. מה קורה? רוב החיילים עוברים שלב קשה של השפלה, וזה מקומם אותם. חייל הולך למלחמה על הדגל, ההמנון והסמל שלו, והוא מוכן למות עליהם. כשדגל ישראל נשרף, לא ניתן לעמוד מנגד. כשמילות ההמנון נקרעות לנגד עיניך, אי־אפשר להשלים עם זה. הולכים כאן למלחמה על קיומה של מדינת ישראל; גם אם מישהו חושב שצריך לוותר על השטחים או שאסור לוותר עליהם, זו מלחמה על דמותה של המדינה, וזה שיתעייף קודם הוא זה שיישבר".

תא"ל אביגדור קהלני

קהלני הוסיף: "אמת, יש לישראל משקע חזק וטראומה ממה שקרה שם. אבל לא יתכן שהמשקע הזה לא קיים גם בצד השני. אין זה משקע חד־סטרי. במלחמת יום כיפור, כשלא היו מעליות, התבוססנו בבוץ וספגנו אבידות. היה קשה. אמרו לנו אז 'חכו עד שקיסינג'ר יסיים את שליחותו ואז נראה'. היה קשה, אבל עם הרבה אורך־רוח התגברנו. אם נראה בכך אתגר אישי, נוכל להתגבר גם על המצב בשטחים".

סא"ל שרי, מג"ד, אמר בכינוס: "כשהגעתי לרפיח, ידעתי בדיוק מה אני צריך לעשות. קיבלתי משימה ותשומי גיזרה, וקדימה לעבודה. לא צריך בשביל זה את הרמטכ"ל או את אלוף הפיקוד או את הדרג המדיני. כל אחד שצריך לבצע משימה, שיבדוק עם עצמו איך לעשות זאת ושלא יטיח אשמה בפיקוד ובכך שקיבל פקודות לא ברורות.

"הייתי עם החיילים שלי בעזה תקופה ארוכה ועברנו דברים קשים. עמדתי מול 200 נשים לארגעתו, והייתי צריך להדוף אותן בצורה מוסרית, בלי להשתמש באלות. ברפיח קיללו את אמא שלי, שכבר איננה בחיים, ולא הגבתי. בשביל זה אנחנו מפקדים, ואנחנו צריכים לדעת להבליג ולהיות אחראים. לא צריכים להעניק לנו על זה צל"שים.

"בסך־הכל, חזרתי בשמחה לבסיס שלי. ברפיח לא היה לי טוב. כחייל שחונך בצבא 14 שנים, בעיקר בביצוע משימות אחרות, השירות שם לא הוסיף לי".

רס"ן אבי אמר: "אין בעיה של הבנה מהי המדיניות שצריך לבצע. יש בעיה של יישום. היכן שיש מפקדים, אין חריגות. כשיש קודקוד בשטח, הכל נראה פתאום אחרת.

"יש לנו גם בעיה עם סף הרגישות שלנו, שעלה מאוד מאז שהתחילו המהומות. על כל שטות קטנה, על כל עוצר, נכנסים ללחץ. פעם, כדי להקפיץ פלוגה, היה צריך לחכות שעות. היום זה קורה תוך דקות".

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

מחווה לעבר

טולדו, המכונה בשל עברה "עיר שלוש הדתות" רוצה להקים מוזיאון יהודי. כך סיפר אתמול ראש עירייתה הוזה מלינגה בשיחה שהיתה לו עם אליעזר שמואלי מנכ"ל בית התפוצות. שמואלי שאירח את ראש העיר ונציגים של השגרירות הספרדית בישראל, הסכים להעמיד לרשות טולדו את עזרת בית התפוצות. ראש העיר אף ביקש את עזרת שמואלי בגיוס תרומות מיהודי מדריד, לטובת מוזיאון יהודי בטולדו. השיחה התנהלה בספרדית – ליתר דיוק שמואלי דיבר לאדינו ובני שיחו הסיבו להבין.

בסכנה

הקולונל אוליבר נורת, (בתמונה) הנחשב כדמות המפתח בשערוריית משלוחי הנשק לאיראן והעברת הרווחים למורדי ה"קונטראס", ואשר זכה לפופולאריות עצומה כאשר העיד בקיץ אשתקד בקונגרס – עלול להשפט ל־85 שנות מאסר ולקנס של 4 מיליוני דולר. נורת והמנהל לשעבר שלו, היועץ לשעבר לבטחון לאומי של הנשיא רייגן, ג'ון פוינדקסטר, האשמו ביום רביעי בקשירת קשר, מעילה, גניבה, שיבוש הליכים משפטיים ופשעים אחרים על־ידי חבר מושבעים פדראלי גדול. פוינדקסטר, סגן־אדמירל בדימוס, צפוי למאסר מירבי של 40 שנה ולקנס של 1.75 מיליון דולר. כתבי אישום הוגשו גם נגד שני סוחרי נשק, הגנרל בדימוס של חיל האוויר ריצ'רד סקורד ושותפו לעסקים אלברט חכים. שניהם פעלו בהנחיית הקולונל נורת.

תפקיד כפול

מרדכי דרורי, שגריר ישראל ברומא, הגיש אתמול את כתב האמנתו לנשיא מלטה, פאול שרב. מעתה ישמש דרורי בנוסף לכהונתו באיטליה, גם כשגריר לא תושב במלטה. עד 1982 היתה לישראל שגרירה תושבת במלטה, אסתר מילוא. לאחר מכן מילא את מקומה במדינה הזעירה בת 400 אלף התושבים אחד מעובדי השגרירות ברומא.

מיכל סלע, רומא

דיאנה וולפסון, שרכשה את "דניש פלוס" לפני כחודש ימים, חנכה השבוע את פתיחתה המחודשת של הרשת. בתמונה: כלי בית, מיצגנית והזוג וולפסון.

גיבוי

דיקן הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת ת"א, פרופ' אוריאל רייכמן, נבחר אתמול ברוב קולות על־ידי מועצת הפקולטה לכהן תקופה נוספת בתפקיד זה. תוקף המינוי הוא עד ספטמבר 1990. פרופ' רייכמן רואה במינויו גיבוי מן הפקולטה למאבק הציבורי שהוא מנהל לקבלת החוקה ומקווה כי המינוי יזים את השמועות על כוונתו "לרוץ" לפוליטיקה.

זכותם

יעל דיין קראה אתמול ליהודי ארצות־הברית להשתתף בוויכוח הישראלי הפנימי על עתיד השטחים הכבושים. יעל דיין, 49, בתו של משה דיין המנוח, מבקרת עתה בארה"ב יחד עם גיורא פורמן ומאריק רוזנבלום, מנהל ידידי "שלום עכשיו" בצפון אמריקה, והם מנסים לקדם את מסר התנועה, הקוראת לפשרה טריטוריאלית ולהכרה הדדית בין ישראלים לפלשתינים, כפתרון לבעיות הבטחון ארוכות הטווח של ישראל. הם מבקרים בארה"ב בעת ובעונה אחת עם ראש הממשלה יצחק שמיר, המתנגד לפשרה טריטוריאלית. דיין טענה באוזני כתבים, כי ישראלים המסכימים לקבל תמיכה פיננסית ומדינית מארה"ב, אינם יכולים לדרוש כי אמריקאים לא ישתתפו בוויכוח על השטחים.

חמש ברכות

אולם אירועים מפואר נחנך במרכז הספורט והנופש בחולון המנוהל על־ידי "החברה למרכזי תרבות וספורט של ההסתדרות". האולם ישמש לאירועי תרבות, משכן לחוגי הרוקדים, ופעילויות ספורט שונות. האולם נבנה במימון עצמי של המרכז. במסיבה שנערכה לקראת חנוכת האולם, בירכו מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר שהוא יו"ר הוועד המנהל של החברה, ראש העיר חולון עו"ד חיים שרון, משה רינת מזכיר מועצת הפועלים, יאיר מאו מנהל המרכז ואבי אלון מנכ"ל החברה למרכזי תרבות וספורט. בתום הטקס העניק מזכ"ל ההסתדרות למניה אילון, תעודה על רישום בעלה ז"ל בספר הזהב.

ע.ג.

שביתת נשק

שר העבודה והרווחה, משה קצב, (ליכוד) וראש עיריית נצרת עלית, מנחם אריאב (מערך) הכריזו אתמול על שביתת נשק זמנית, ומשך שעה ארוכה הרעיפו, איש על רעהו, שפע מחמאות. קצב איחר אמנם, בשעה שלמה, לטקס חנוכת המכללה הטכנולוגית החדשה בנצרת עלית, אך ריצה את מארחו בדברי שבח: נצרת עילית אינה עוד עיירת עולים אחת. זאת עיר מיוחדת במינה, שעקב מעמדה ותרומתה לבטחון ישראל, זכאית ליחס מיוחד במדיניות הממשלה. אריאב גמל ל"ידידו ורעו" בהגישו לו תעודת הרשמה בספר הזהב של הק.ק.ל. "על פעילותו של קצב לרווחת העובד בישראל, קידום המערכות המוניציפליות, על היוזמה והעשייה הרבה, ברוח היהדות".

יצחק מרידור

לא התחרט

קרן דלק למדע, חינוך ותרבות חילקה אתמול 360 אלף שקל מלגות לסטודנטים מצטיינים. אורח הכבוד היה לא אחר מאשר שר האנרגיה משה שחל. יו"ר הקרן בנו גיטר חלק לו שבחים באומרו שהוא חזק וקשוב. חזק משום שלא רק החליט על רפורמה במשק האנרגיה אלא גם מבצע. קשוב, כי עד היום לא הפעיל עדיין את הרפורמה – הוא ניאות להקשיב להסתייגויות חברות הדלק. עד הרגע האחרון לא היה ברור אם יגיע שחל לטקס משום שלא חש בטוב. הוא לא התחרט – מחמאות כאלה מחברות הדלק מזמן לא שמע.

מ.א.

מצטיינים

העורך הכלכלי של "הארץ" נחמיה שטרסלר והעורך הכלכלי של "על המשמר" צבי טימור קיבלו אתמול את פרס המצטיינים בתחום הכלכלי לשנת 1987, תואר המוענק השנה לראשונה מטעם "המרכז הישראלי לקידום חברתי וכלכלי". בטקס שיתקיים היום בבית סוקולוב בתל־אביב יוענק פרס בסך 5,000 ש"ח לכל אחד מהזוכים. ועדת השופטים: הפרופסורים דוד לבהרי, אסף רזין, אברהם פרידמן ואוריאל פרוקצ'יה. נחמיה שטרסלר זכה בפרס "העתונאי הכלכלי המצטיין של 1987" בשל תרומתו במאבק עתונאי עיקש לנושא אחריותם של ממלאי תפקידים בכירים במשק הישראלי. צבי טימור זכה בפרס "הפרשן הכלכלי המצטיין של 1987" על תחקיריו ומאמריו הפרשניים ב"על המשמר" ובשבועון "כספים".

על המסלול

האביב עוד לא התחיל ובפריס כבר נעלו את תצוגת האופנה לסתיו 88. בתמונה: מעצב האופנה הצרפתי כריסטיאן לקרואה עם הדוגמנית החביבה עליו, מארי בסיבוב משותף על המסלול.

המשק חייב לצמצם תלותו בפועלי יו"ש – קצב

מאת יצחק מרידור, סופר "דבר" בעמק

"בעשור האחרון גברה תלות המשק בידיים עובדות זולות, אך למרות זאת עלויות העבודה בשאר גבוהות. עדיין מוקדם להפיק את הלקחים בשל המהומות ביו"ש ועזה, אבל לקח אחד ברור כבר ישנו: ישראל לא תוכל להמשיך ולנהוג לפי אותן תפישות ועקרונות שאימצה בשנים עברו. המשק יצטרך להתאים את עצמו להיקפי כוח האדם המצויים בישראל פנימה ולצמצם את תלותו בכוח עבודה זול ובלתי מקצועי", אמר אתמול שר העבודה והרווחה משה קצב בטקס חנוכת המכללה הטכנולוגית החדשה בנצרת עלית.

"המעסיקים", אמר, "והענפים השונים במשק כבר החלו בהסקת הלקחים הנכונים הם מבינים שכוח האדם במשק אינו מסוגל לענות על הביקוש ושמשמעות הדבר היא יותר אוטומציה, יותר שיפורים טכנולוגיים".

השר קצב ציין כי ... מתגלה שגם בקרב הדור הצעיר במערכת החינוך העל יסודי יש פחות נטייה ללכת בכיוון הטכנולוגי. יכול להיות שתלמידים נרשמים ומבקשים ללמוד בתיכוני לימוד טכנולוגיים, אבל נטיית הלב שלהם, לאחר השחרור מהשירות הצבאי הסדיר, כאשר מתחילים להסתדר בחיים האזרחיים, הן פחות רצון ללכת לנתיב הטכנולוגי אלא הם מעדיפים, בדרך כלל, לחפש עיסוקים לא בתעשיה.

ב"מכללת נצרת עלית־יזרעאל", שנחנכה רשמית אתמול, לומדים כיום כ־1,000 תלמידים לימודי הנדסאות וקדם־הנדסאים, במגמות אלקטרוניקה, מחשבים, תעשיה וניהול, סכאות מכונות ועוד.

להקמתה המכללה, שהיא מוסד חינוכי תאום למכללת עמק יזרעאל, חברו יחד הסוכנות היהודית, המגבית המאוחדת, החברה הישראלית לפיתוח כלכלי, משרד העבודה והרווחה, רשת "עמל", עיריית נצרת עלית, המועצה האזורית עמק יזרעאל ומפעל הפיס.

משפחת ... מקטרה הרימה תרומה ... שלושה וחצי מיליון דולר.

מלגות מקרן גילה וזאב קריב

מאת סופר "דבר"

מלגות לחינוך גבוה לסטודנטים בוגרי בית הספר התיכון המקיף ביהוד, הוענקו בימים אלה על ידי הקרן למלגות לחינוך גבוה על שם גילה וזאב קריב.

הקרן חילקה השנה 15 מלגות בשיעורים שונים בסכום של 5,000 שקל. היא הוקמה לפני 13 שנה על ידי זאב קריב לזכרה של רעייתו גילה ומאז חילקה 260 מלגות.

בטקס חלוקת המלגות שנערך בתיכון המקיף ביהוד, בהשתתפות המשפחה, תלמידי ומורי בית הספר, קרובים וידידים, הרצה המזרחן צבי אלפלג על "ישראל ופלשתינים – סיכויים וסכנות".

קריב היה מנכ"ל "מקורות" ומבקר סולל בונה ומת לפני שנתיים.

★ פרחי הרבנות של שלוש התנועות היהודיות המתקדמות בארה"ב: הרפורמית הקונסרבטיבית והמתחדשת, יעשו חלק מלימודי הכשרתם לרבנות בבית הספר לחינוך של התנועה הקיבוצית "אורנים". דברים אלה סוכמו בימים אלה בין ראשי תנועות אלה לבין ד"ר גד אופז, מנהל המרכז ללימודי יהדות ב"אורנים".

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות חיים הברפלד, לשר האוצר משה נסים ולנשיא התאחדות התעשיינים דב לאוטמן – שנפגשו אתמול במעמד הענקת פרס עתונאי השנה בכלכלה לצבי טימור ("על המשמר") ולנחמיה שטרסלר ("הארץ") – היתה הזדמנות להתדיין באווירה לא־פורמלית על פרטי עסקת החבילה במשק. (צילום: יונתן סלינגר)

הצלם האמריקאי טוען שלא זרק אבנים על חיילי צה"ל

מאת מרים סוקס, סופרת "דבר" בניו־יורק

ניו־יורק, (מיוחד ל"דבר").– השבועון הניו יורקי "וילאג' ויס" שלח מכתב לקונסול הכללי של ישראל בניו יורק ד"ר משה יגר, ובו הכחיש את האשמות צה"ל נגד צלם העיתונות ויליאם ביגרס, כי ידה אבנים בחיילים בעת הפגנה במחנה הפליטים באלאטה.

השבועון מבקש מהקונסול הכללי, שישראל לא תגיש תלונה רשמית נגד הצלם, שתחזיר לצלם את תעודת העתונאי שלו ושהשלטונות יתנצלו בפניו על אי־הנעימות שנגרמה לו.

במסיבת עיתונאים שערך אמש השבועון בניו יורק סיפר הצלם ביגרס, שצילם הפגנה במחנה באלאטה ונס משם יחד עם המפגינים. הוא כשל ונפל, וכשניסה לקום, הוכה על־ידי חייל. בעת המהומה נלקח הסרט מהמצלמות שלו והן נשברו.

הצלם המשיך וסיפר, שלאחר התקרית נלקחו ממנו דרכונו ותעודת העתונאי שלו. לדבריו, ערב חזרתו לארה"ב הובא בפניו מסמך כתוב בעברית על־ידי שוטר דובר ערבית. התברר לו שהוא מוזמן למשטרה יומיים לאחר עזיבתו המתוכננת לארה"ב. בהתייעצות עם הקונסול האמריקאי לישראל הוא החליט לעזוב ונסע לארה"ב.

★ שני גשרי ההלכה הישנים יועברו היום מן המקום שבו היו מוצבים במשך 25 שנה אל פארק הירקון.

קיסינג'ר: מו"מ מצליח רק בתיווך אמריקאי

מאת מרים סוקס, סופרת "דבר" בניו יורק

ניו־יורק (מיוחד ל"דבר"). – משא ומתן ישיר בין ישראל לערבים זו נוסחא לכישלון – אמר הנרי קיסינג'ר בתחנת טלוויזיה בכבלים של האוניברסיטה העירונית בניו יורק.

לדבריו של קיסינג'ר, כל ההסכמים שהושגו עד כה בין ישראל לארצות ערב לא הושגו על־ידי משא ומתן ישיר, אלא בתיווכה של ארה"ב. ועידה בינלאומית, בהשתתפות חמשת הארצות הקבועות במועצת הבטחון של האו"ם, תטיל לחץ על ישראל לסגת לגבולות 67', אמר קיסינג'ר והוסיף, שעד כה מדובר רק בצורה כיצד ינוהל המשא ומתן ולא מדובר כלל בתוכנו.

מחיר הסוכר – זה שמעניין את המצרים

מאת יוסף מיכלסקי, סופר "דבר"

"העתונות המצרית מקדישה במהלך המהומות בשטחים מקום מרכזי למחירי הסוכר והסיבסוד ולנושא ירידת מפלס הנילוס. המהומות בשטחים לא תופסות מקום מרכזי בתקשורת המצרית" – דברים אלה אמר פרופ' גבריאל ורבורג, שהיה מנהל המרכז האקדמי הישראלי בקאהיר בשנים האחרונות, בפני חברי המועדון המדעי האקדמי של אגודת השוחרים באוניברסיטת חיפה.

פרופ' ורבורג ביקר במצרים בימים אלה ונפגש שם עם אנשי אקדמיה וממשל. הנושא הפלשתיני־ישראלי, לדבריו, תופס מקום במודעות ובתקשורת במצרים, אולם הגישה אליו פחות מיליטנטית וקיצונית מכפי שניתן היה לצפות.

ימי משיח א'לה חב"ד

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל אביב

"ההתעוררות" בשטחים "הדליקה" את חסידי חב"ד שהחליטו כי ימים אלה הם ימי־משיח, ימים שבהם המשיח ממתין להוראה להיכנס לישראל.

ב"שיחת השבוע של חב"ד" המופיעה בהוצאת בית חב"ד התל־אביבי נאמר כך: "בימינו אלה, אחרי כל כך הרבה תלאות ואחרי כל כך הרבה תורה ומעשים טובים שלמדנו וקיימנו במשך כל השנים האלה, קרוב לוודאי שגם מלאכת 'צחצוח הכפתורים' נסתיימה וזה מכבר ומשיח צדקנו יכול כבר לבוא לכל הדיעות".

ואשר ל"התעוררות" ממש כותבים אנשי חב"ד: "ההתעוררות שנדרשת מאיתנו בימים אלה היא בעיקר בחיזוק האמונה בבוא המשיח והצפייה לגאולה. עלינו להבין שאין מדובר עכשיו במשהו אוטופי ועתידני אלא בדברים שעומדים ממש על סף דלתנו. עלינו לפנות בתפילה ובתביעה לקדוש ברוך הוא, כשם שאנו מתפללים על צרכינו ובעיותינו, שיביא לנו מיד את הגאולה".

הרצוג לקושרובסקי: מכין לך מקום בסדר

מאת טובה צימוקי, סופרת "דבר" בירושלים

נשיא המדינה חיים הרצוג שוחח אתמול טלפונית עם מסורב העליה יולי קושרובסקי, השובת רעב בביתו שבמוסקווה.

קושרובסקי, ותיק מסורבי העליה בברה"מ, פתח בשביתת הרעב במלאת 17 שנה להגשת בקשת העלייה הראשונה שלו.

הנשיא עודד את קושרובסקי והבטיח, כי מדינת ישראל תפעל בכל דרך כדי לאפשר את עלייתו ואת עלייתם של כל מסורבי העליה. הנשיא סיפר לקושרובסקי, כי בערב פסח בשנה שעברה עמד כסא ריק ליד שולחן הסדר שלו והיה מיועד לאידה נודל. הרצוג הביע תקווה, כי בשנה הבאה יסב אל אותו שולחן יולי קושרובסקי.

אריה אורגד ומשה הנגבי – לדין משמעתי

מאת סופר "דבר"

רשות השידור העבירה בימים אלה למנכ"ל משרד המשפטים חיים קלוגמן, המכהן גם כאב בית הדין המשמעתי של הרשות, תובענות כנגד שני עובדים נוספים של הרשות.

האחת הוגשה נגד אריה אורגד, ומייחסת לו אשמה של אי־הצהרה על עיסוק בעבודה פרטית שנעשתה ללא היתר ואשמה נוספת של ניהול שיחות טלפון פרטיות ליעדים בבאר שבע ותל־אביב, במשך למעלה משלוש שעות, מטלפון המשרד, בתקופת השביתה.

השנייה הוגשה נגד משה נגבי ומייחסת לו אשמה של עיסוק בעבודה פרטית ללא היתר, על אף אזהרה שניתנה לעובדים כי יועמדו לדין אם יעשו כן.

שניים נאשמים בהחזקת אמצעי לחימה – משפטם בדלתיים סגורות

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

כתב אישום חמור ביותר על החזקת נשק של צה"ל הוגש השבוע לבית המשפט המחוזי בתל־אביב על ידי פרקליטות מחוז המרכז בתל־אביב. שופט שלום בפתח תקווה אסר לפרסם את הפרשה במלואה אלא פרטים מעטים.

בעקבות חיפוש שנערך על ידי משטרת ראשון לציון בדירתו של משה וינקור נתגלו אמצעי לחימה. החקירה הועברה לצוות בראשות רב פקד דוידוביץ' ביחידה לחקירות פשעים במטה הארצי. במהלכה נעצר גרשון לוקסנבורג, תושב ירושלים בן 44.

המשפט מתנהל בדלתיים סגורות.

מחלוקת בין הערבים על ההחלטה לקרוא שביתה כללית ביום האדמה

חד"ש לוחצת לשביתה, חלק מראשי המועצות המקומיות מתנגדים

מאת מוחמד חלילה, סופר "דבר" בנצרת

מחלוקת חריפה נתגלעה בין חברי הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות על רקע החלטת הוועד להגנה על האדמות לציין את "יום האדמה" ה־12, שיחול ב־30 במארס, בשביתה כללית במגזר הערבי, ולא להסתפק בתהלוכות ובעצרות.

בהחלטת הוועד להגנה על האדמות תמכו בהתלהבות חברי הוועד הארצי מחד"ש, השולטים בוועד זה. המתנגדים לשביתה נמנים עם הזרם המתון של חברי הוועד הארצי ועם הבלתי־תלויים. הם מתחו ביקורת קשה על הוועד, שלדעתם הקדים וקיבל החלטה הקוראת לשביתה מבלי להתייעץ עם הוועד הארצי.

בישיבת הוועד הארצי התלהטו אתמול בין שני המחנות דברים קשים והוטחו האשמות הדדיות. הבלתי־תלויים טענו, שהחלטת הוועד להגנה על האדמות היא מפלגתית והעיתוי לקריאה לשביתה לא מתאים.

"אנחנו לא מוכנים לתפוס טרמפ על החלטת ועד האדמות, הידוע כגוף של רק"ח", אמר אחמד אבו אסבע, ראש מועצת ג'ת. אבו עואיזה, ראש מועצת דבוריה, שהיה בין המתנגדים לקיום השביתה, הזהיר מהפיכתו של הוועד הארצי של ראשי המועצות הערביות לחותמת גומי להתכתיבים מפלגתיים.

בתום דיון חריף וקשה, שנמשך למעלה משעתיים, לא נתקבלה החלטה לקיים את השביתה והנושא הועבר לדיון בכינוס החירום הארצי של ראשי המועצות הערביות וועדת המעקב המשותפת עם חברי הכנסת הערביים. כינוס החירום אמור להתקיים ביום ראשון בשפרעם.

אנשי חד"ש, שהטילו את מלוא כובד משקלם למען קבלת ההחלטה בזכות קיום השביתה, הודיעו שהם יתחייבו שהשביתה תהיה שקטה משום שאין להם כל עניין להגיע לעימות עם המשטרה ועם כוחות הבטחון. ראמז גראייסה, ממלא מקום ראש עיריית נצרת, הרחיק לכת והבטיח שהוא וחבריו יתנגדו בכוח ואף יכו מתפרעים ומפירי־סדר ביום השביתה.

חד"ש נחושה בדעתה לקיים את השביתה הכללית ב"יום האדמה". זה שבועיים מכינה חד"ש את הציבור הערבי לקראת השביתה. יומון רק"ח בשפה הערבית, "אל־איתיחאד", מפרסם כמעט בכל יום הודעה מובלטת של גופים המזוהים עם רק"ח, המצדדים בשביתה.

שתי פעילות רק"ח נחקרו על חלקן בספינת המגורשים

השתיים טוענות: זו חקירה פוליטית

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

שתי פעילות רקי"ח, שיצאו לאתונה כדי להצטרף ל"ספינת המגורשים" של אש"ף, נחקרו אתמול במשרדי היחידה הארצית לחקירת פשעים בפתח־תקוה. השתיים הן תמר גוז'נסקי ומרים אלגזי. האחרונה היא מנוסעות האניה "אקסודוס".

חוקר היחידה הארצית, סגן ניצב שמעון סרביס, הזהיר את השתיים, כי הן חשודות בעבירה על התיקון לפקודה למניעת טרור – חוק שהתקבל לפני שנתיים בכנסת האוסר פגישות עם אנשי אש"ף. החוקרים הראו לגוז'נסקי ואלגזי תמונות עיתונות שבהן הן מצולמות. ושאלו אותן למטרת נסיעתן. השתיים הסיבו ב"אין תגובה".

תמר גוז'נסקי אמרה לחוקריה: זו חקירה פוליטית פרובוקטיבית. בתום החקירה הקצרה שוחררו השתיים בערבות עצמית של 10,000 שקלים ויציאתן מהארץ הותנתה בתיאום עם המשטרה בלבד.

עוד נחקר אתמול העתונאי נתן זהבי ("הרשות") שהתבקש למסור עדות. זהבי, שנשאל לגבי סיקורו את ספינת המגורשים, באתונה השיב גם הוא ב"אין תגובה".

היחידה הארצית לחקירת פשעים מתכוונת לחקור בימים הקרובים את חברי הכנסת שהגיעו לאתונה כדי להצטרף לספינה ובהם חבר הכנסת מוחמד מיערי (המתקדמת לשלום). עדיין לא הוחלט, אם העיתונאים שסיקרו את האירוע יהיו בגדר חשודים ויועמדו לדין על פעילותם העיתונאית.

אתמול נודע שטפה "ספה" איציקסון, פעיל ספ"י באוניברסיטה, נחקר גם הוא בעבירה זו. איציקסון לא הגיב ולא הודה בעובדות. הוא שוחרר בערבות עצמית של 10,000 שקלים ויפקיד את דרכונו במשטרה.

מתקפת טילים וגאזים בקריית אתא בתרגיל הגנה אזרחית

(ע).– צוות של קציני התנהגות אוכלוסיה של הג"א, שעליו נמנים פסיכיאטרים, פסיכולוגים, עובדים סוציאליים ומומחים במדעי ההתנהגות, שולב לראשונה בישראל בתרגיל רב־זרועי של מעקב התנהגות האזרחית בעת מתקפה של טילים וגאזים, שנערך אתמול בקריית אתא.

"יום הקרב" לווה בצפירות, ירי פצצות, קולות נפץ של טילים מדומים. בתרגיל פעלו כוחות הצלה, חילוץ, כיבוי ורפואה של הג"א, מד"א, מכבי־אש, משטרה, שירותי החירום העירוניים, פלי"ט, פס"ח, מתנדבי מסא"ז וגדנ"עים.

מפקד מחוז חיפה, אל"מ דני ארליך, גילה כי צוות פסיכולוגים, שליווה את פעולות הפינוי של כ־2,500 מתושבי קריית אתא לפני כחודשיים בדליקת הענק בחוות מכלי הגאז, שולב בתרגיל, שבמהלכו יושמו לקחים שהופקו על־ידי קציני התנהגות האוכלוסיה במהלך האירוע.

במהלך התרגיל, שבו נפגעו בתים מטילים, הופעלו כוחות לטיהור אזורים פגועים בגאזים וחולקו אלפי מסיכות גאז לתושבי הקריה. צוות קציני התנהגות האוכלוסיה בדק מקרוב את התנהגות התושבים ותגובותיהם על חלוקת מסיכות הגאז.

במהלך התרגיל הופעל ציוד מתוחכם: חיישן אלקטרוני המסוגל לאתר לכודים בהריסות, שהוכנס לאחרונה למערך הג"א כאחד מלקחי אסון צור. כן הופעלה ניידת חילוץ והצלה, ראשונה מסוגה בישראל, המופעלת על־ידי שירותי הכבאות לטיפול בחומרים רעילים הכוללת ציוד טיהור וניטור ומכשיר לגילוי חומרים רדיואקטיביים.

"השירותים הסוציאליים ברמה בלתי אפשרית"

מאת חיים באור, סופר "דבר"

השירותים החברתיים בישראל מתדרדרים בשלוש השנים האחרונות והפכו לבלתי אפשריים – מתריעה מזכירות איגוד העובדים הסוציאליים, שרה זילברשטיין, בדו"ח שהכינה לקראת הוועידה השנתית של העובדים הסוציאליים שתתכנס בראשית השבוע הבא בקריית שמונה.

לדבריה, ניכרת בריחה של כוח־אדם מהשירותים החברתיים הניתנים על ידי מוסדות ציבוריים לעבר השירותים הפרטיים, עקב השכר הנמוך הנע בין 600 ל־900 שקל. זילברשטיין מציינת שהתחלופה במקצוע מגיעה לכ־30 אחוז ומתוך 6,500 עובדים סוציאליים רשומים, עוסקים במקצוע בפועל רק 5,000. במיוחד חמור, לדבריה, המחסור בקציני מבחן, עקב עזיבתו של כוח־אדם מיומן. עקב כך מטופלים פחות עבריינים שלגביהם יש להכין תסקירים לבתי המשפט.

גידול בגרעון של ארה"ב

וושינגטון (רויטר עתי"ם).– הגירעון במאזן המסחרי האמריקאי גדל בצורה קלה בינואר ל־12.44 מיליארד דולאר, לעומת 12.20 מיליארד בדצמבר – מסר משרד המסחר האמריקאי אתמול.

למרות העלייה הקלה בגירעון, התוצאות טובות מן הצפוי, באשר כלכלנים, אנשי פיננסים ומתווכים בשוק ההון האמריקאי והבינלאומי חזו גירעון של 13 עד 14 מיליארד דולאר באותו חודש.

אי־לזאת היתה מסקנת כלכלנים, כי ארה"ב כבר נמצאת מאחורי השלב הגרוע ביותר של בעיית הסחר שלה. הגירעון הצטמצם משיא של 17.36 מיליארד דולאר באוקטובר 1987 ל־13.22 מיליארד בנובמבר ו־12.20 מיליארד בדצמבר.

נפתח כל־בו "המשביר לצרכן" במרכז חורב הכל־בו ה־21 של הרשת

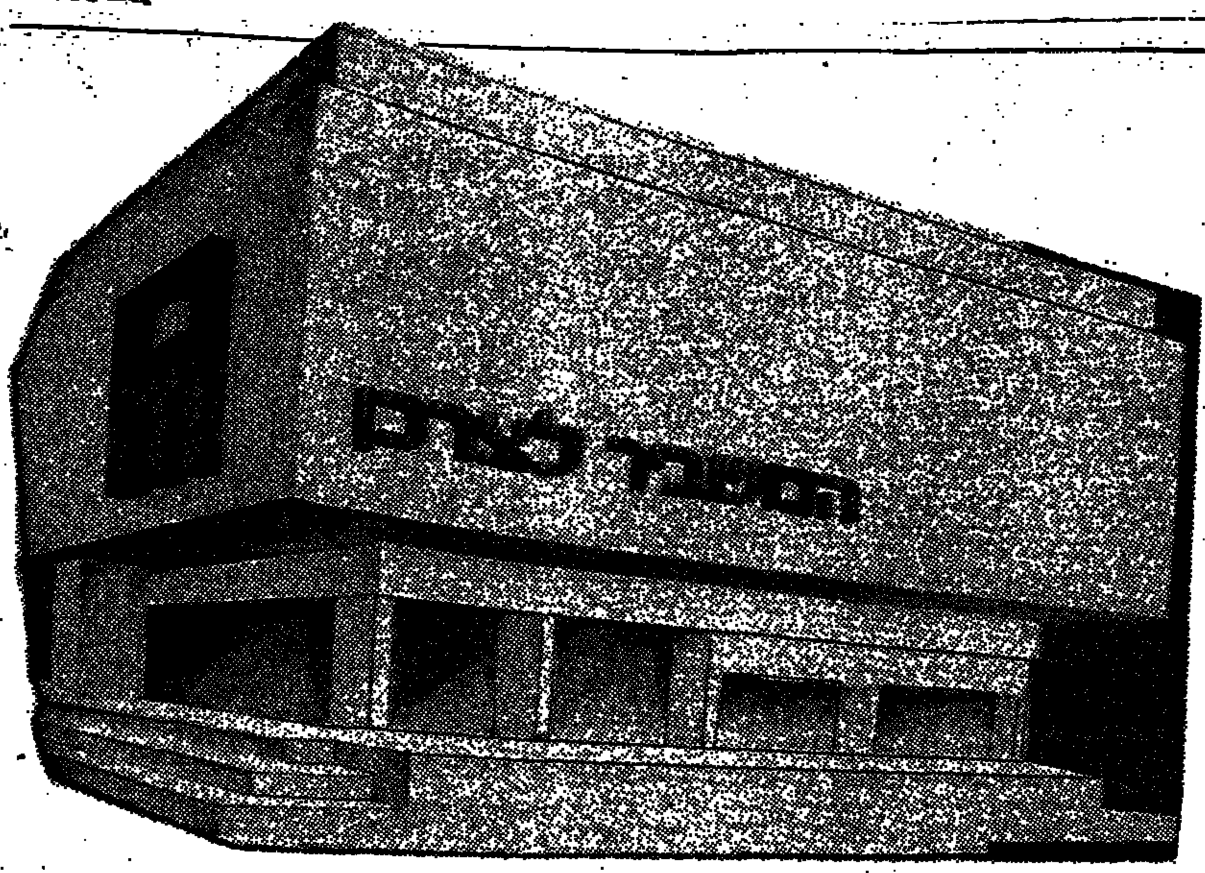

"המשביר לצרכן" פותח היום את הכל־בו ה־21 שלו במרכז חורב, אשר במרכז אחוזה בחיפה.

בית הכל־בו החדיש ממוזג האויר, ממוקם במרכז מסחרי חדש, שהוקם ונמצא בבעלות היזמים – א. דורי ו"נצבא". הוא מן החדישים בארץ מבחינת תכנונו ותפקודו: בעיצובו, לקחו חלק מיטב המהנדסים והמעצבים בארץ. מוסיקת רקע תלווה את הקניה, חניון גדול נמצא בקומות המרתף של המרכז. מיקומו נקבע עפ"י מדיניות רשת "המשביר לצרכן" – להרחבת השרות לציבור הלקוחות, על־ידי פתיחת בתי כל־בו במרכזים מסחריים מבחינת מיקום, נגישות, תכנון וגורמים נוספים.

שטח בית הכל־בו הוא 1100 מ"ר מהם 900 מ"ר שטח מסחרי, אשר כשליש ממנו יאוכלס על־ידי מוצרי "סנט מייקל – מרקס אנד ספנסר", המיובאים בלעדית על־ידי "המשביר לצרכן".

הכל־בו כולל מחלקות ביגוד, אופנה, אביזרי אופנה, תמרוקים ועוד... בבית הכל־בו החדיש, יעבדו 25 עובדים, הוא ינוהל על־ידי מר צבי וינשטוק, תושב אחוזה, ומי שהיה המנהל המסחרי של כל־בו חיפה בהדר הכרמל.

לרשת "המשביר לצרכן" להנהלה ולעובדים

לרגל פתיחת בית הכל־בו החדש במרכז חורב
שלוחה ברכת שותפים לעשייה
להמשך התנופה והשגשוג
כה־לחי!

לקנות נבון – לקנות נכון קו־אופ צרכן

ל"המשביר לצרכן"

לרגל התרחבותכם –
פתיחת בית הכל־בו ה־21

שפע ברכות ואיחולים
אתכם לאורך השנים
ולהמשך שיתוף פעולה פורה

ארדט
חברה לביטוח בע"מ
ישירים – ביטוח

ל"המשביר לצרכן"

הרשת החונכת את
בית הכל־בו ה־21
ברכת
כה־לחי!

היפר קו־אופ • סופר קו־אופ
של רשת הריבוע הכחול, קו־אופ רעננה, קו־אופ הרצליה ורמת־השרון

לרשת המשביר לצרכן
כה לחי ביום חגכם

shiprut שפרו־ט
חברה כללית ליבוא ויצוא בע"מ
מכשירי כתיבה, ציוד משרדי ושרטוט
סוכנים ומשווקים בלעדיים של מוצרי האיכות:
MONT BLANC THE ART OF WRITING – עטי יוקרה
UHU – הדבק העולמי
עטים ועפרונות ועטי סימון
משרדים ומחלקת שיווק ת"א – רח' קיבוץ גלויות 45, טל' 03־837484

ל"המשביר לצרכן"
לרגל חנוכת בית הכל־בו ה־21
שאו ברכות להמשך הצלחה
יהודה זילברברג בע"מ
נילי – אופנת כלי מיטה
רח' אלפסי 20, תל־אביב,
טל' 820244, 03־820569

אינטרקוסמה אלה בע"מ ירושלים
WELLA
קרלוס ורשבסקי בע"מ חיפה
סוכנות "וולה" לאזור הצפון

ל"המשביר לצרכן"
עם פתיחת
הסניף החדש בחיפה
שאו ברכת
כה־לחי!
בית הלן קרטיס

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות חמות
להמשך ההצלחה והתנופה
אוליו אוהב ילדים

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות להנוכת הסניף החדש
קסטרו מודל יצרני אופנה לנשים
דרך בן צבי 35, יפו, טלפון 6־814424־03

לרשת "המשביר לצרכן"
החונכת את בית הכל־בו החדש
במרכז חורב
שלוחה ברכת הצלחה
סרימי אקשטיין בע"מ
הלבשת ילדים ונוער
פתחתון 40, תל־אביב, טלפון 03־822520

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות נאמנות, המשיכו בדרך של פוריות והצלחה, אתכם לאורך השנים
אופנת קטי
יצרני אופנה עילית לנשים – מבחר של חולצות, חצאיות, מכנסיים וג'קטים ★ גם לקו הצעיר
רח' השוק 8, תל־אביב, טל' 827078, 839034

ל"המשביר לצרכן"
איחולינו
להמשך תנופה ושגשוג
סטפס
יצרני אופנה
רח' נחלת בנימין 23א', תל־אביב
טלפון 661978, 661865

ל"המשביר לצרכן"
עלו והצליחו!
מפעלי תאורה געש
קיבוץ געש טל. 052־521111, טלקס 33399
מוצרי תכן ת"א, רח' הארבעה 8־10, טל. 265267
ובכל הסניפים של מוצרי תכן בארץ.
פקסימיליה: 052־521139

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות – הגבירו חיל!
חטיבת השמנים
של כור תעשיות

ל"המשביר לצרכן"
בהצלחה
"סוויסרה"
יצרני אפליקציות מיוחדות להיטק
ת.ד. 351 אשקלון, טל' 051־25105

ל"המשביר לצרכן"
להנוכת הסניף החדש
שלוחה ברכת הצלחה
שלומטקס – יצרני הלבשה בע"מ
נחמני 23 ת"א, טל' 659802, 651774

ל"המשביר לצרכן"
ברכות
לפתיחת בית הכל־בו החדש
זיניוק ושות' בע"מ
חיפה – תל־אביב

ל"המשביר לצרכן"
בברכה
דביקול
ספקי אקדת המחירים הנמוך ביותר
עמל 68, קרית אריה, פתח־תקוה, טל' 03־9248112

ל"המשביר לצרכן"
ברכות
ברשי – יבוא והפצה
קרלוס ורשבסקי בע"מ
חיפה, שד' בן־גוריון 36־38
טלפון 531163, 04־531162

ל"המשביר לצרכן"
כה־לחי!
עמק מפעלי סריגה בע"מ
יצרנים ויצואנים של בגדי תינוקות וילדים
רח' חרמון 5, רמת־גן, טלפון 03־7522616

ל"המשביר לצרכן"
מיטב הברכות והאיחולים
אופנת עתיד בע"מ
יצרני אופנה לגבר, מכנסיים, חליפות ובלייזרים.
רח' החלוצים 11, נתניה, טלפון 053־611361

ל"המשביר לצרכן"
ברכות להמשך ההתפתחות
בי־אל פילטליקה בע"מ
סוחרי בולים לילדים
טלפון 03־621250

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכת הצלחה
דפסון בע"מ
יצרני הבלוק האוטומטי המשוב
סגולה 32, פתח־תקוה, טלפון 03־9341255

ל"המשביר לצרכן"
ברכות
סברס חברה לסחר בע"מ Sabres
יבוא ושיווק מוצרי ספורט, שחיה, כובעים, מוצרים מתנפחים
ציוד שחיה "TABATA" יפאן; כדורי טניס "PENN" ארה"ב
שד' הר־ציון 110, ת"א, טל' 03־822133, 03־827647

ברכות
ל"המשביר לצרכן"
לחנוכת הסניף החדש
אופנת איבר
יצרן ויצואן לבגדי ילדים ונוער
ההגדה 14, בת־ים, טלפון 03־5520723

ל"המשביר לצרכן"
זר ברכות
צילומעתיק בע"מ
מכונות לצילום מסמכים
גבעתיים, רח' תפוצות ישראל 6

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות
רוזנפלד תעשיות בע"מ
40 שנות ייצור של מוצרי עור עדינים,
ארנקים, מניקורים ומוצרי פרסום.
הנהלה ומפעל: הרצל 16 ת"א טל. 656305, 03־652703

ל"המשביר לצרכן"
שפע ברכות ואיחולים
רובין ובנו
יבואני חזיות "FANNY"
ת"א, רח' הרצל 9, טל' 03־657617

ל"המשביר לצרכן"
ברכות
"אפולו"
יצרני בגדי ילדים
רח' השוק 10, ת"א.
טל' 03־821816

ל"המשביר לצרכן"
ברכות
מובי mobi
יצרני חזיות

ל"המשביר לצרכן"
שלוחה ברכתנו להמשך הדרך כה לחי!
סטמפא בע"מ יצרני ביגוד ספורט

ל"המשביר לצרכן"
ברכות
סלקטה בע"מ SELECTA
יבוא ושיווק אריגים
נחלת בנימין 37, ת"א, טל' 03־625581, 03־621145

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות
פמינה
אופנת לבני נשים אקסקלוסיבית לפי צו האופנה
תבל 15, רמת־גן, טל. 03־7515062

ל"המשביר לצרכן"
כה־לחי!
א. חלבני בע"מ
מפיצי REEBOK בישראל
שביל המפעל 3, תל־אביב,
טלפון 03־820941

כל־בו חדיש לשרות תושבי הכרמל והסביבה

היום אנו פותחים בית כל־בו חדיש במרכז חורב.

מעתה יעמוד לרשות תושבי הכרמל והסביבה כל־בו חדש שעוצב על ידי טובי המתכננים ועל פי מיטב החידושים.

הכל־בו כולל את המחלקות הבאות:

- ★ ביגוד אופנתי במבחר עשיר ואיכותי לנשים, גברים וילדים
- ★ לבני נשים
- ★ אביזרי אופנה
- ★ גרביים לנשים, גברים וילדים.
- ★ טקסטיל בית
- ★ תמרוקים

מבחר עשיר של מוצרי **"מרקס אנד ספנסר"** הנודעים באיכותם בשם "ST. MICHAEL".

שרות יעיל ואדיב

בכל־בו מיזוג אויר ומוסיקת רקע, המוצרים מוצגים למכירה בצורה נאה ונוחה. המעברים בכל־בו מאפשרים תנועה נוחה וגישה קלה למוצרים. בכל־בו קופות חדישות ומשוכללות שיקלו על הקניה והתשלום.

הכל־בו פועל עפ"י העקרונות המופעלים בכל בתי הכל־בו של "המשביר לצרכן".

מחיר המוצרים הינו אחיד בכל סניפי הרשת. אותו מחיר עבור אותו מוצר בכל בתי הכל־בו שברשת.

איכות המוצרים מובטחת ומחירם סביר.

הקונה מקבל תמורה מלאה עבור כספו.

עפ"י שיטת המכירה שלנו הלקוח בוחר בעצמו את המוצר ניגש לקופה ומשלם.

עתה תוכלו גם אתם להנות מקנייה טובה, לרכוש ממבחר ומיטב מוצרי כחול־לבן ומוצרי היוקרה והאיכות של MARKS & SPENCER המשווקת בישראל בלעדית במשביר לצרכן.

ניתן לשלם גם בכרטיסי אשראי ישראכרט, ויזה, דיינרס וכרטיסים בינלאומיים. כמו־כן קיים הסדר לקניות באשראי – פרטים בכל־בו.

לרגל הפתיחה
מבצע פרסים

הנכם מוזמנים לבקר בכל־בו להתרשם, להנות ולקנות. מנהל הכל־בו צבי וינשטוק וצוות העובדים ישמחו לארח אתכם ולשרתכם.

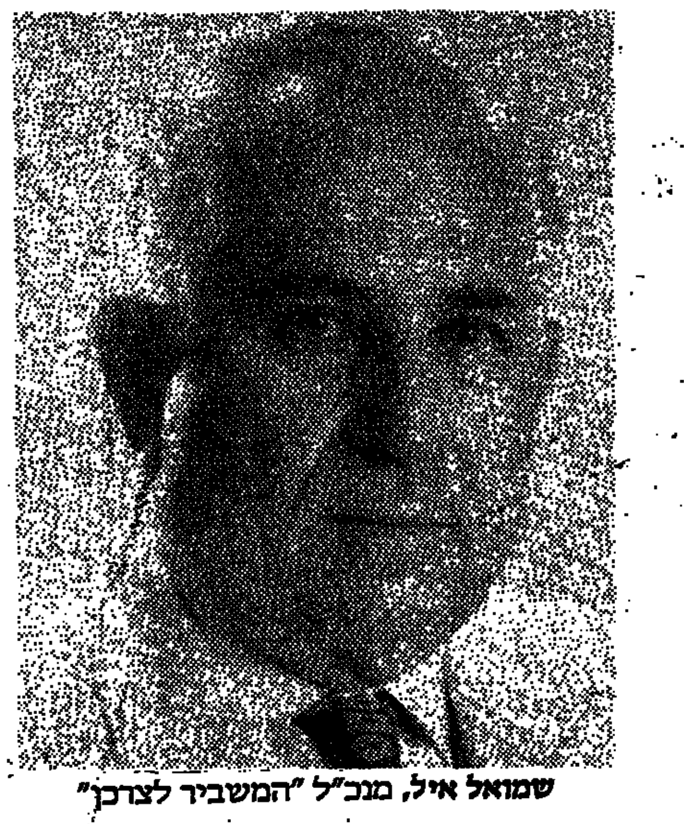

שמואל איל, מנכ"ל "המשביר לצרכן"

שפע ברכות
ל"המשביר לצרכן"
לחנוכת הסניף החדש
ישראל רזון · כיתן

SHARP סלון טוקיו
תל־אביב, רח' אלנבי 66, טל. 664575-7
ל"המשביר לצרכן"
מיטב ברכותינו
תל־אביב – מעבדה מרכזית, רח' בן אביגדור 8, טל' 03-339423-6
חיפה – שד' ההסתדרות 20 (צ'ק־פוסט) טל' 04-725968

ל"המשביר לצרכן"
לרגל הפתיחה
שאו ברכת שגשוג ופריחה
דפוס רובינשטיין
הוצאת לוחות זמנים
וכל מיני הדפסות מסחריות
03-821412
תל-אביב. רחוב העליה 50

קו־אופ ירושלים
ברכות
ל"המשביר לצרכן"
לפתיחת
בית הכל־בו החדש בחיפה
עלו והצליחו!
צוות העובדים וההנהלה
קו־אופ. ירושלים
– רשת השיווק הגדולה בבירה

ל"המשביר לצרכן"
לחנוכת הסניף החדש
שאו ברכות
להצלחה בהמשך הדרך
SANYO
האיינשטיין של יפן

ל"המשביר לצרכן"
החוגג את חנוכת בית הכל־בו ה־21
שלוחה ברכתנו הנאמנה
להמשך התנופה והפיתוח
נוגה אורים
יצור ויצוא של כלי מיטה – שמיכות, מעילים ושקי שינה
המפעל: קיבוץ אורים, טל' 057-920525
משרד מכירות: תל־אביב, רח' החרוץ 6, טל' 03-333125, 335107/8

ל"המשביר לצרכן"
עם התרחבות הרשת
שלוחות מיטב ברכותינו
להצלחה ולהמשך תנופה,
שגשוג ופיתוח
REVLON
יצרנית מנצה, קוסמטיקה
רבלון (ישראל) בע"מ
משרדים: תל־אביב, רחוב חובבי ציון 65
מפעל: אשדוד, אזור התעשיה

פולגת תעשיות בע"מ
כביר בע"מ
ל"המשביר לצרכן"
לפתיחת הסניף החדש,
שאו ברכת הצלחה
ההנהלה

ל"המשביר לצרכן"
שלוחה ברכתנו
להמשך תנופה, שגשוג ופיתוח
כה לחי!
Barak
אופנת ברק – אופנה שאוהבים
יצרני בגדי גברים, חולצות ומכנסיים ובגדי נשים
נתניה, אזור התעשיה הישן, קרית אליעזר
טל' 053-618884, 616870

ל"המשביר לצרכן"
לרגל התרחבות הרשת –
פתיחת הסניף ה־21
שאו ברכות
להמשך השגשוג
ג'ק קובה בע"מ
יבואני גרביים, גרביונים,
לבני נשים וחזיות "שנטל",
מפות ומפיות מעבודות יד

לרשת "המשביר לצרכן"
החוגגת חנוכת סניף חדש
ברכות ואיחולים
להמשך פעילות פוריה
יצהר
תעשיות 13000 בע"מ

ל"המשביר לצרכן"
מיטב הברכות והאיחולים
א.נון
ספקי מחשבי כיס
תל־אביב, רח' קרליבך 31, טל. 5612079
חיפה, דרך העצמאות 61, טל. 527356, 524302
TEXAS INSTRUMENTS
HEWLETT PACKARD
aurora
CASIO

ל"המשביר לצרכן"
לרגל התרחבותכם שאו ברכה חמה
לכו מחיל אל חיל!
יון עמק
חולצות יון
לגברים עם סגנון!
יצור חולצות אופנתיות
חנות המפעל:
דרך יפו־ת"א 9,
בית רומנו, אולם 115,
טל' 03-654754, 5102004

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות
"מילבו"
מפיצים ויבואנים לכלי בית ומטבח בע"מ,
פרץ 6, תל־אביב, טלפון 03-371720
יבואני "אמזה", "בקה", "פרסטיז'", "בורמיולי"

ל"המשביר לצרכן"
לחנוכת הסניף ה־21
שאו ברכות חמות
לכו מחיל אל חיל!
ט.ה.בד בע"מ
אפנה ספורטיבית ולבני נשים
עברנו!
כתובתנו החדשה:
רח' הסהר 8, ת"א, טל' 03-829943, 03-837778

ל"המשביר לצרכן"
החוגג את בית הכל־בו ה־21
שלוחה ברכתנו החמה
כה לחי!
S.G.S.
אס.ג'י.אס. יצרני חולצות בע"מ
הקישון 17, תל־אביב, טלפון: 03-813017

סלבו – יבוא ושיווק
יבואני כלי בית, כלי מטבח
ומכשירי חשמל ביתיים
מברכים את
"המשביר לצרכן"
עם פתיחת הסניף החדש

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות להצלחה ושגשוג
הגבירו חיל!
פלוס ניבה
ניבה בע"מ
יצרני ויצואני אופנה
דרך יפו־ת"א 25,
תל־אביב

ל"המשביר לצרכן"
צרור ברכות
diva
דיוה
הרצל 119, תל־אביב

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות
להמשך התנופה
מרין סטייל בע"מ
הלבשת גברים ונשים

ברכות לבביות
ל"המשביר לצרכן" ולכל עובדיו
אתכם לאורך כל הדרך
60 שנה לזרדין
מגבות זרדין
משרד ראשי: פתח־תקוה, קרית מטלון, בחטון 4, טל' 03-9232778

ל"המשביר לצרכן"
ברכות ואיחולים
טקה בע"מ
יצרני נייר אריזה, שקיות נייר, מעטפות משרד
דרך שלמה 42, ת"א, טל. 03-825521

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכה עם התרחבות הרשת
וינוגרד
מגבות טובות
טל' 828340, 03-810735

ל"המשביר לצרכן"
החוגג את חנוכת הסניף ה־21
שפע ברכות
אילה
בגד שכולו פרטיות
שיווק כפר גילעדי 9 ת"א טל: 03-811818

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות בהעכם
טכנומרק בע"מ
יבואני צבעי CRAYOLA, בצק DIDO וחימר DAS
שוקן 27, תל־אביב

ל"המשביר לצרכן"
מיטב הברכות
וואק'און בע"מ
יבואני
Moulinex מולינקס

ל"המשביר לצרכן"
שלוחות ברכותינו להמשך שגשוג ותנופה
ג'ורג'י פיישן בע"מ
מכנסי איכות לגברים
רח' גבולות 8 ת"א, טל' 812573, 03-838944

ל"המשביר לצרכן"
ברכותינו להמשך ההצלחה
מגן ליברמן בע"מ
בימ"ב לציוד ספורט
חיפה – תל־אביב

ל"המשביר לצרכן"
ברכותינו להמשך דרך צלחה
אופנת סלבר
יצרני חולצות אלגנטיות ואופנתיות לגברים
דרך יפו 35 תל־אביב, טל' 03-656634

ברכות
ל"המשביר לצרכן"
Ludo לידו
לידו בגדי ים בע"מ
יצרני בגדי ים וחוף – לנשים, גברים וילדים
קיבוץ גלויות 45 ת"א, 833095, 03-838060

ל"המשביר לצרכן"
שלוחה ברכת
יעקב
סוכנויות יבוא־יצוא בע"מ
קיבוץ גלויות 71, תל־אביב,
טל' 827982, 03-821360

הנבחרת זזה לכרייסטצ'רץ'

אלי כבר נחתה ואפילו קיימה אימון ● מלמיליאן החלים מהפציעה והתאמן ● מיזרץ' משבח את האוסטרלים אולי בשביל אליבי? ● רוזנטל יבוא מבלגיה אל חוף הזה ● צוות הטלוויזיה יוזיד מסיוואציה. שדור חי של המשחק בין שבת לראשון ב־3 לפנות בוקר שעון ישראל

סידני (שירות „דבר"). – כאשר שורות אלה יראו אור ביום ו' (היום) ב„דבר ספורט" תהיה נבחרת ישראל באויר בדרכה לכרייסטצ'רץ' ויכול להיות שקוראים מאחרי קום, שיקראו בעתון, כבר יאחרו את המטוס הישראלי שינחת בניו־זילנד. לא רק זאת, אלא שכדורגלני ישראל עוד יספיקו להתמקם במלונם ולקיים אימון היכרות עם מגרש המשחק ביום א'.

התסריט הישראלי כאן חוזר על עצמו: עוד פעם אימון שאחריו הרבה פצועים. אורי מלמיליאן שוב סובל ביורך, לא התאמן, קיבל טיפולים וחזר להתאמן בניו־זילנד. בכל מקום, מיזרץ' לא משאיר הפעם את הברירה בידי אורי אם ישחק ביום א' או לא: „אני אחליט לגבי אורי אם יורכב בין ה־11. רוני רוזנטל, גם אם יבוא על ארבע ויהיה עייף, ישחק ביום ראשון. עצם נוכחותו במגרש בשורה בכחון בישראל וקצת פחד אצל היריבים".

אף־על־פי־כן נשמע מיזרץ', ערב היציאה לניו־זילנד, מעט מודאג במסיבת העתונאים המסכמת שלו בסידני: „לאוסטרלים יש שם חצי ביתיות, הם הצליחו להביא את מיטצ'ל מהולנד ואנחנו השארנו את אלי אוחנה בבלגיה. לאוסטרלים קבוצה יותר טובה ומגובשת וספסל יותר טוב".

כלומר, מיזרץ' מכסה את עצמו מכל הצדדים (אולי לצורך אליבי). מצד אחד הוא בטוח שהישראלים יתנו את הכל; מה עוד ששמע על בואו של צוות הטלוויזיה הישראלי בראשותו של יורם ארבל לשדר שידור חי מכרייסטצ'רץ' בין שבת לראשון ב־3 לפנות בוקר שעון ישראל. „אם שלחו צוות סימן שבארץ מחשיבים את הטורניר וההקרנה בסלונים בישראל תגביר את המוטיבאציה אצל השחקנים לעלות ולנצח".

באימון האחרון כאן בסידני היתה התלהבות רבה. עד כדי כך שכמה נכנסו אחד בשני והתוצאה היתה פציעות של שלום תקוה, אבינועם עובדיה ואלי דריקס, שלא לדבר על תקרית מעליבה וכדור באשכיו של תקוה. זה היה כאשר החלוץ הנתנייתי העביר כדור בין רגליו של הקפטן אבי כהן זה נעלב ושלח את רגלו אחורה אל תוך מפשעתו של תקוה. „באימון לא מעבירים בין הרגלים" רטן הקפטן. התקרית חוסלה במהירות על־ידי לייזי ריבלין וגם מיזרץ' הוסיף, כי כדורגל זה לא משחק שחמט אלא משחק של גברים.

למיזרץ' גם נמאס כבר לראות את הקלטת של המשחק הראשון נגד האוסטרלים בו הפסדנו 2:0. „אני לא יכול לראות יותר את השופט הצ'ליאני ששרק נגדנו. ראיתם את ההצגה שעשה לו פארינה כאשר נפל ברחבת ה־16 חוכה במנדל? גם אילו היתה פוגעת בו רכבת אכספרס לא יכול היה לעוף כל כך רחוק".

על השופט השוויצרי שינהל ביום א' את המשחק אמר מיזרץ': „הוא יכול לדייק כמו שעון שוייצרי אבל השאלה לאיזה כיוון". על הנבחרת הוא אומר: „הבאתי את הנבחרת והשחקנים למצב הטוב ביותר. עכשיו זה תלוי רק בהם. אני מרגיש נקי ומצפה סוף סוף לפירות הנכונים".

גנבה. ה„עייט" אמיליו בוטארגניו גונב כדור מוולטר מתאוס במשחק בו ניצחה ריאל מאדריד את באיירן מינכן 0:2

מכבי ת"א חייבת לנצח את פרטיזן

לאחר שברצלונה ניצחה את טרסר

מאת משה כהן

מכבי ת"א חייבת לנצח בשבוע הבא את פרטיזן בלגראד, כדי להעפיל למשחק חצי־הגמר. היוגוסלאווים חייבים לזכות בנצחון כדי להבטיח את זכיתם בראשות הבית. כך נקבע אמש בתום משחקי המחזור ה־13 בבית הגמר לאלופות.

טרייסר מילאנו לא הצליחה לעשות עבור המכבים את העבודה השחורה. שחקניה הובסו בנקל ע"י ברצלונה בתוצאה 102:87. שחקני ברצלונה צריכים כעת להתפלל לנצחון חוץ של פרטיזן בלגראד על מכבי ת"א.

אמש נוצחו הפרטיזנים בביתם ע"י סאטורן קלן בתוצאה 110:99. היה זה הפסד הבית הראשון של פרטיזן הדבר מחייב את שחקניה למאמץ יתר בשבוע הבא מול מכבי, שכן הפסד עלול לעלות להם במקום הראשון, זאת בתנאי שאריס סאלוניקי תזכה בנצחון חוץ במילאנו.

הטבלה

1. פרטיזן	13	1163:1217	23
2. אריס	13	1218:1264	22
3. טרייסר	13	1204:1207	21
4. מכבי	13	1236:1228	20
5. ברצלונה	13	1199:1236	19
6. סאטורן	13	1300:1294	18
7. אורתז	13	1149:1131	17
8. דרדוס	13	1342:1194	16

● בגביע ליברטדורס, לקבוצות הדרום־אמריקאיות, גברה אתמול גרמיו מברזיל על בוקה ג'וניורס מארגנטינה בתוצאה 0:2 והעפילה לסיבוב השני של המשחקים. במשחק הראשון בין שתי הקבוצות ניצחו הארגנטינאים 0:1.

השאננות עלתה לגליל ביוקר

מאת בירית דותן

שיפוט שערורייתי ושאננות בלתי מובנת של רוב שחקני הפועל גליל־עליון, העניקו אמש לקבוצת אליצור נתניה נצחון חוץ מפתיע – 78:86 (44:42).

חובבי הכדורסל בגליל התקשו אמש להזכר, מתי נראה שיפוט כה עוין באולם „בית־ציפורי". השופטים החלשים, זגול וולבר ממש התעללו בשחקני הגליל ושריקותיהם הצורמות קטעו את תנופתם. אולם, לא רק השופטים אשמים. גם שחקני הגליל, שבשבועיים האחרונים לא התאמנו למעשה באולם „בית־ציפורי" והעדיפו לעשות הכנות עם אולכם החדש היו נרפים ובעיקר, שאננים.

השחקן היחידי שניסה לעשות משהו היה ויין פרימן, אבל העבירה השלישית שהשופטים „הדביקו" לו הוציאו אותו משיווי משקל. חניכיו של צבי שרף ראויים לחופן מחמאות על משחקם השקול והנבון. שלושה שחקנים בלטו בשורות נתניה: יואב קימן שריכז ללא דופי את משחק הבריח, קרל גברסון, שקלע היטב וליהוסט רבות בשחקני הגליל וסטיב מאלוביץ, שעשה עבודה טובה מתחת לסלים.

רק בדקות הפתיחה התנהל הכל על־פי הציפיות. פרימן ניצל תקלה מדהימה של אור גורן, כדי להוליך את הבריח ליתרון מכסיח – 18:30, אבל השופטים דאגו להוציאו משיווי משקל ונתניה ניצלה זאת כדי לשוב לתמונת המשחק.

בדקה ה־25 עלתה נתניה ליתרון ראשון – 50:52. במצב זה ביצע מילר קצורין חילוף מוטעה, כשהוציא מהמשחק את עופר פליישר. נתניה ניצלה זאת, כדי להגדיל את יתרונה, שלא נשמר עד לשריקת הסיום.

בדקה ה־38 נפגע ב„ייק בצורה קשה באצבע ידו ונראה, שבימים הקרובים הוא לא יוכל ליטול חלק באימוני קבוצתו.

נקודות לנתניה: גברסון 25, מאלוביץ 22, פייר 17, וייסמן 13, קימן 7, ברכה 2.

נקודות לגליל: ליה 17, פרימן 16, הנפלד 16, מרטין 14, פליישר 13, כוהדיה 2.

שרף מועמד לאמן את נבחרת הנוער

מאת משה כהן

שמו של צבי שרף הועלה בימים האחרונים כמועמד להשתלב בצוות האימון של הנבחרות הלאומיות. יתכן ששרף ימונה למאמן נבחרת הנוער.

באיגוד הכדורסל הביעו שביעות רצון מהשידוך בין רלף קליין למשה וינקרנץ. אולם בהנהלת הספורטיבי הביעו פליאה על הכפפתו של וינקרנץ להיות מדריך באמן לאומי לדרגת עוזר.

כזכור, לאחר אליפות אירופה ביוון חל קרע בין האיגוד לבין שרף, אולם כעת קיימת נכונה לשכנע את שרף לשוב לפעילות. אגב, שרף הוא גם אחד המועמדים לאמן בשנה הבאה את מכבי ת"א.

מכבי התקבלה בפרחים

שחקני מכבי ת"א שבו אמש לארץ [illegible]. בשדה התעופה התקבלו השחקנים בפרחים, [illegible].

ההונגרים שלטו בבריכת וינגייט

השיאים נאים נקבעו ביומה הראשון של האליפות הבין־לאומית של ישראל בשחיה הנערכת בבריכת מכון וינגייט בהשתתפות תשעה שחיינים אורחים מהונגריה, מהטובים ביבשת האירופית, אשר גם נתנו את הטון ביומה הראשון של התחרות.

ואלה התוצאות: 400 מ' חופשי: 1. שגב פורת (גליל־עליון) 4:01.64 דקות. 2. טימור קיש (הונגריה) 4:03.06 דקות; נשים: 1. יהודית צ'פאי (הונגריה) 4:21.08 דקות. 2. מיכל אמין (בית־ברל) 4:41.85 דקות; 200 מ' חזה: 1. פאפש דבנאר (הונגריה) 2:26.88 דקות. 2. שגיא סטיגמן (עמק־חפר) 2:27.74 דקות; נשים: 1. אדית אפרתי (מכבי ת"א) 2:41.78 דקות. 2. נעמה מי־שר (עמק הירדן) 2:53.22 דקות; 200 מ' פרפר: 1. עדן גרומי (מכבי ירושלים) 2:06.24 דקות. 2. אמיר סטרנפלד (בית־ברל) 2:08.18 דקות; נשים: 1. יהודית צ'פאי 2:23.87 דקות. 2. מיכל אבין 2:30.25 דקות.

50 מ' חופשי: 1. זוהר וייס (בני־שמשון) 24.74 שניות. 2. יוסי אפל (מכבי ת"א) 24.76 שניות; נשים: 1. דורה ורגה (הונגריה) 27.72 שניות. 2. חמי לוין (בית־ברל) 28.16 שניות; 200 מ' מעורב אישי: 1. זולטן הורבאט (הונגריה) 2:11.56 דקות. 2. אמיר סטרנפלד 2:11.93 דקות.

התחרויות יימשכו היום ויסתיימו בשבת.

● משחקי חצי־הגמר בתחרות הראשונה [illegible] של הפועל ת"א יהיו היום אחה"צ החל מהשעה 2 במגרשי הפועל ת"א. באליפות זו הקיפה 250 שחקנים ושחקניות בהם אלופי העבר כמו דוביצקי, אבידב ושובה אפשטיין [illegible].

מטה־אשר לאליפות שניה בכדורעף

מאת אבי פלד

אלופת המדינה בכדורעף, קבוצת הפועל מטה־אשר תוכה קרוב לזכות בפעם השניה ברציפות בתואר אלופת המדינה בכדורעף, כשתתמודד מחר בקרית־אתא נגד קבוצת הפועל המקומית.

ביום שלישי, במשחק הראשון, ניצחה מטה־אשר בקלות בתוצאה 0:3.

יתר משחקי [illegible]: – הפועל [illegible] – כפר־סבא (3:1) הפועל [illegible] – מכבי פ"ת 3:3.

התבהרות והכרעות חלקיות בבתים המוקדמים בלאומית

מאת ברוך דגון

המאבק בבתים המוקדמים בגביע הטוטו בליגה הלאומית עשוי להיות מוכרע בחלקו. בית א' יכריע, כנראה, את העולה הראשונה לשלב הבא, וגם בבתים אחרים תהיה ההבהרות במחזור.

הפסדה של שמשון בשבת שעברה בחיפה לא גרע מעמדת הבכורה שלה בבית הראשון. נצחון אפשרי שלה על בית"ר ירושלים האורחת, ואפילו תיקו, יעניקו לה דרכון לשלב השני. מכבי חיפה ובית"ר ת"א, שיתמודדו בקרית אליעזר, יכולות תיאורטית לסכן את עליונות השמשונים.

בבית ב' העניין מסובך והצפוף, וההכרעה תדחה, אולי, לשבוע הבא. הפועל פ"ת תוכל להיות בתמונה אם תכניע בבגרשה את הפועל חולון. גם בני־יהודה, שתתארח אצל מכבי פ"ת החלשה, תהיה בעמדת זינוק טובה.

נצחון של הפועל באר־שבע בביתה על הפועל ירושלים המפתיעה יחזק את מעמדה בבית ג' בתנאי, שמכבי נתניה תופתע במגרשה ע"י מכבי ת"א. סביר להניח, כי נתניה תעשה צעד נוסף קדימה.

שתי המוליכות בבית ד', הפועל ת"א והפועל כפ"ס, יזנו, ודאי, מקופות מלאות. „האדומים" לא יתקשו לגבור על הפועל חיפה וכפ"ס תנחיל הפסד נוסף להפועל לוד. ההכרעה תהיה, איפוא, במחזור הנעילה, אולי בהפרש שערים.

בית א'

1. שמשון ת"א	3:5	9
2. מכבי חיפה	5:5	5
3. בית"ר ת"א	3:2	4
4. בית"ר י-ם	5:4	4

בית ב'

1. בני־יהודה	2:6	9
2. הפועל פ"ת	3:4	7
3. צפרירים	5:3	4
4. מכבי פ"ת	6:3	2

בית ג'

1. הפועל י-ם	2:6	7
2. מכ. נתניה	6:7	7
3. הפועל ב"ש	1:4	5
4. מכבי ת"א	12:4	3

בית ד'

1. הפועל ת"א	1:8	8
2. הפועל כפ"ס	2:4	8
3. הפועל חיפה	6:3	2
4. הפועל לוד	8:2	2

סוף שבוע מרתק צפוי בכדורגל האנגלי

מאת ג. שרון

סוף שבוע מרתק צפוי לחובבי הכדורגל באי הבריטי. מחר תארח נוטינגהאם פורסט את מנצ'סטר יונייטד במשחק שימקד אליו את עיני רבבות הצופים ו־24 שעות לאחר מכן יפגשו בליברפול שתי נציגות העיר – המוליכה ליברפול והאלופה אברטון ב„דרבי".

נוטינגהם, המדורגת במקום הרביעי, מעודדת מעצם העפלתה לחצי גמר הגביע ומפגרת אמנם בשש נקודות אחרי היונייטד, אך שיזקה ארבעה משחקים פחות ממנה כך שסיכוייה לסיים את העונה במקום השני טובים. נצחון מחר ישפר עוד יותר את הסיכויים.

בתחתית יוצאות שתיים משלוש האחרונות למשחקי חוץ. ווטפורד האחרונה תתארח בלונדון אצל ווסטהאם; אוקספורד (20) תארח לונדונית אחרת צ'לסי, בעוד לצ'רלטון צפוי משחק קשה בסאותהמפטון נגד הקבוצה המקומית.

יתר המשחקים: ארסנל – ניוקאסל; קובנטרי – דרבי; קפר – נוריץ'; וימבלדון – טוטנהאם; שפילד וונסדיי – פורטסמות'.

בליגה הסקוטית

גם בליגה הסקוטית יזהו משחק הגדולות, סלטיק ורינג'רס, שתיהן מגלאזגו, ליום ראשון. לפיכך יערכו כחר המשחקים הבאים: דאנדי־יונייטד – אברדין; הנפרטלנד – דאנדי; פאלקירק – מאדרוואל; היברניאן – הארטס; מורטון – סט. מירן.

ליברפול השוותה השיא של לידס

קבוצת ליברפול השוותה את השיא של 29 משחקים ללא הפסד בליגה, כאשר סיימה שלשום את משחקה עם דרבי קאונטי בתיקו 1:1.

השיא נקבע ע"י לידס בעונת 73־74 וביום ראשון תנסה ליברפול לשבור אותו, כשתתמודד עם יריבתה העירונית, אברטון, במסגרת הליגה.

ליברפול מובילה ביתרון גדול בטבלה ונוצחה העונה רק פעם אחת ב־37 משחקי ליגה וגביע. במשחק נגד דרבי הבקיע ג'ונסטון לזכותה בדקה ה־54, אך פדרסיס, מגינה של דרבי השווה חמש דקות מהסיום.

יבנה ובת־ים זקוקות לנקודה

מאת שמואל כל

מכבי יבנה והפועל בת־ים [illegible] המוליכות בבית א' של ליגת ארצית [illegible] כאשר לנשלה מהמקום הראשון.

יבנה המקדימה ב־4 נקודות את הפועל חדרה בבית א' תתארח אצל ירדנה ואם תצליח להשיג ולו נקודה אחת לפחות, לא יוכלו [illegible] אחר לנשלה מהמקום הראשון. המשחק הקשה בבית זה יהיה דרבי רבת־גני בו תארח מכבי עמידר את הכח.

בבית ב' בקדימה הפועל בת־ים את מכבי יפו ב־3 נקודות הפרש שעריה עדיף. היא תתארח אצל הפועל עכו אך יכולתה הטובה במפעל הטוטו מעניק לה יתרון שיתבטא ככל הנראה בנצחון או לפחות תיקו. מכבי יפו שתצפין עד טבריה התחור משם ככל הנראה בידיים ריקות.

בית ג' הוא לפי שעה המסובך ביותר. לשתי קבוצות, הפועל ר"ג והפועל יהוד, מספר נקודות זהה. מכבה של ר"ג קשה יותר מפני שהיא יוצאת למשחק חוץ ברחובות נגד מכבי שעריים שניצחה בשבוע שעבר את יהוד. יהוד תארח בביתה את בית"ר נתניה שטרם צברה נקודה.

בית א'

1. יבנה	4	1–9	10
2. חדרה	4	6–8	6
3. עמידר	4	7–4	4
4. הכח	4	7–0	2

בית ב'

1. בת־ים	4	1–6	8
2. יפו	4	4–4	5
3. טבריה	4	9–8	4
4. עכו	4	8–4	3

בית ג'

1. ר"ג	4	2–11	9
2. יהוד	4	3–5	9
3. שעריים	4	5–3	6
4. נתניה	4	9–1	0

נצחון נאה לבלום ומנכדורף בזוגות

הצמד הישראלי גלעד בלום ושמוס מנסדורף זכו אתמול בנצחון נאה בטורניר הטניס בקיי ביסקאיין, כשגברו על האפריקאים, אנדריי אגאסי וג'ימי אריאס 1:6, 3:6. [illegible] 6:4, 7:6, 6:4. [illegible] דייוויס [illegible] על האפריקאי, [illegible] 3:6, 4:6, 4:6. [illegible] 2:6, 6:3, 4:6, 2:6 [illegible] 2:6, 5:7, 1:6.

ג'ורדן הסתפק ב־25 נק' ושיקגו נוצחה

קליבלנד [illegible] של ג'ון ויליאמס הצליחה אתמול בנצחון [illegible] בולס [illegible] 103:105, בליגת האנ.בי.איי. ויליאמס קלע במשחק 28 נקודות [illegible].

מייקל ג'ורדן הסתפק ב־25 נקודות בלבד.

נפתח כל־בו "המשביר לצרכן" במרכז חורב

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכת הצלחה
MINO
יצרני אופנה עילית
הספנל: ת"א, רח' אלנבי 77, פינת מזא"ה 1, טל' 290705

ברכות
ל"המשביר לצרכן"
לרגל חנוכת הסניף החדש
כלי ג'ון
יצרני אופנה לילדים, נוער וגברים
לוינסקי 2, תל־אביב, טל. 03־836244

ל"המשביר לצרכן"
מיטב הברכות
לחנוכת הסניף החדש
עלו והצליחו!
סלפטר בע"מ
יצרני מעילי גשם והלבשה לנשים ולגברים
מרכז הטקסטיל, קומה 15, רח' קויפמן 2, ת"א
טלפון 663827, 621965

ל"המשביר לצרכן" מצטרפים לברכות
ג.ר.א.ס
הדברים הטובים שעושים ביד
● ייצור כריות מכל הסוגים ● כיסויי מיטה
● מפות שולחן ● מפות פרסיות ● שטיחי קיר
רח' העומר 33, קרית־חיים, טל' 722066, 04־725415

ל"המשביר לצרכן"
לרגל פתיחת הסניף ה־21
שאו ברכות
כה־לחי!
סאבי ליין
(ישראל) בע"מ
יצרני אופנה
רח' היוזמה 12, רסחון
טלפון 03־7512651

ברכות
ל"המשביר לצרכן"
אופנת כציבא
החולצה הצועדת עם הזמן
יצרני חולצות גברים וילדים
דרך יפו ת"א 9 (בית רומנו) ת"א
טל' 03־654821

ל"המשביר לצרכן"
שפע ברכות ואיחולים
רקם
רקם בע"מ מפעלי סריגה
ת"ד 4894 תל אביב שד' 61 טל' 03־9222987

ברכות
ל"המשביר לצרכן"
לרגל חנוכת הסניף במרכז חורב
סברינה שיווק בע"מ
משווקי גרבי "קאן־קאן", תחתונים, גרבים וגרבי ספורט
רח' החשמל 13, תל־אביב

ברכות ל"המשביר לצרכן"
AVIA אויה
היופי שבאופנה

זר ברכות
ל"המשביר לצרכן"
פרוגרס יבוא ושיווק דהיטים בע"מ
יבוא וייצור פימות אוכל
תל אביב, רח' הרצל 72, טל' 03־823445

ל"המשביר לצרכן"
ברכה מכל הלב
אופנת בקא בע"מ
ייצור חולצות ודברי ספורט לילדים
לוינסקי 17, תל־אביב, טלפון 03־836715

ל"המשביר לצרכן"
ברכות לפתיחת הסניף החדש
שראלי – אופנת נשים בע"מ
אופנה אקסקלוסיבית גם במידות גדולות
נוה שאנן 12, ת"א, טל' 03־372486

ל"המשביר לצרכן"
ברכות לסניף החדש
אופנת זד
יצרני אופנה לבית ולחוף
רח' עמל 4, קרית אריה, פ"ת, טל' 9229993

ל"המשביר לצרכן"
מיטב ברכותינו
ש. אסטלין בע"מ
ייצור ושיווק סרטי הדבקה "טסה"
עטי סימון "אדינג" ושדכנים "סקרבה"
ארלוזורוב 45, רמת־גן, טלפון 03־730487

ל"המשביר לצרכן"
עם פתיחת בית הכל־בו החדש ברכות
קואופ' בגד בע"מ, חיפה
יצרני הלבשה אופנתית לגברים – מכנסיים, מעילים וחליפות
הבנקים 11, חיפה, טל' 04־515431

ל"המשביר לצרכן"
מצטרפים לברכות
ליידי שיק – יצרני כותנות לילה, חלוקים, "בייבידול" ופיג'מות, מהנמכרים ביותר בישראל
מיוצר ע"י קונפינו מודל בע"מ
רח' המחוגה 5, תל־אביב, טל' 03־822779

ל"המשביר לצרכן"
שאו ברכות לפתיחת הסניף הגבירו חיל!
גרסטמן את בקנשטיין
יצרני אופנת נשים
סמטת שפר 3, ת"א, טל' 03־657555

ל"המשביר לצרכן"
כה־לחי!
נשית
יצרני לבני נשים איכותיים
פ"ת, קרית אריה, טל. 03־9227654

ל"המשביר לצרכן"
ברכות
מקור הציוד
ייצור ושיווק ציוד למחנאות, אוהלים ולקוטים לבתי־ספר
הטורים 24, תל־אביב, 03־822330

ל"המשביר לצרכן"
לרגל פתיחת בית הכל־בו החדש במרכז חורב
ברכות לבביות והמשך פעילות פוריה
אומטיים הפצה בע"מ
יבואנים בלעדיים של שעוני פראדי
ג'מבו יבוא ושיווק בע"מ
יבואנים בלעדיים של שעוני אומגה וטיסו
ישרייקו בע"מ
יבואנים בלעדיים של שעוני סייקו, פולסר ולורוס
רח' הרב קוק 5, תל־אביב, טל' 03־659304/5

הפקה:
יעקב שריד

הלוח הכללי | **ידיעות אחרונות** | **הלוח הנפוץ ביותר** | **דבר** ראשון בבוקר

לחברת שיווק גדולה
בתחום המזון
מקדם מכירות
★ צעיר דינמי
★ בעל רכב
נא להתקשר לטל. 03-5514111, לכח אדם.

אלעד מערכות כח אדם בע"מ
לעבודה בחיפה/ירושלים/נצרת דרושים
מפעילי VAX
עם נסיון
לפנות לטלפון 03-624565-6

להברה עתירת טכנולוגיה
באזור רחובות
דרושים/ות
מהנדסי תוכנה
★ תואר ראשון במדעי המחשב.
★ ידע מקיף בכתיבת פרויקט בשפת – C.
★ הכרת מערכת הפעלה UNIX – יתרון.
★ יכולת עבודה מאומצת.
כלכלנים
★ בוגרי תואר ראשון / שני בכלכלה.
★ נסיון בתעשיה בתחומי התקציב והתמחיר.
★ יכולת עבודה עצמאית ומאומצת.
בדבר פרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 47123 תל־אביב, תוך ציון המשרה המבוקשת.

סוכני מכירות
לחברה מובילה בענף תיקי עור
★ הכרת המשרה: שיווק תיקי עור לחנויות
★ הדרישות המשרה: אמינות, חריצות, כושר שכנוע ויוזמה
לפנות בטלפון 03-725013

לחברת מחשבים מובילה
דרוש
מהנדס/טכנאי חומרה תוכנה
נסיון בתחזוקת מחשבים ומערכות גרפיות
אחריות כושר עבודה ועצמאות
נסיון במערכות VAX/VMS – יתרון
מועמדים מתאימים יפנו
לת.ד. 18267 ת"א 61181

ל"פולקריו" בע"מ
מיזוג אויר לרכב
דרושים:
1. חשמלאי רכב
2. מכונאים
3. מסגרים רתכים
נסיון במיזוג אויר לרכב רצוי
03-5242018 03-5242049
– סודיות מובטחת –

NATIV 2 נתיב
מיסודה של מנפאואר (ישראל) בע"מ
חברה לתפעול כח אדם

דרושים לעבודה ביחידת מחשב בסביבת:
– מערכות מסידרת 30XX IBM
– מערכות 4700 IBM

★ מנהלי צוותי פרוייקטים
★ מנתחי מערכות מחשב
★ בוחנים
★ תוכניתנים
★ DATA BASE COORDINATORS

הידע הנדרש:
– שליטה בשפת אסמבלר
– שליטה בשפת קובול
– נסיון מעשי בתוכנות DB2/IMS/CICS

מועמדים/ות בעלי נסיון מוכח של 3 שנים ומעלה מוזמנים/ות לפנות בצרוף קורות חיים והמלצות, לת.ד. 23032 ת"א 61230, יחידת מחשב.

אזור 1 ם
חברת הבניה של קבוצת כלל
לבצוע פרוייקט מגורים יוקרתי
בתל־אביב
דרוש
מנהל עבודה מוסמך מעולה
עם 10 שנות נסיון
נא לפנות בכתב־יד בלבד לת.ד. 50172 ת"א
עבור שרה

"מזגן לכל"
רחוב אחוזה 87 רעננה
דרושים
★ איש מכירות מעולה
למזגנים מיני מרכזיים ומפוצלים מהנדס/ הנדסאי או בעל נסיון בתחום מיזוג אויר, טכנאי מיזוג אויר מתקין מזגנים מפוצלים ומיני–מרכזי
★ עוזרים למתקינים ועוזרים חשמלאיים
תנאים טובים לאנשים מתאימים – כולל רכב
טלפון 052-454359

לח' חדשה בתחום מוצרים טבעיים
(מזון, קוסמטיקה, מיכשור)
דרושים:
אנשי שיווק ומכירות מעולים
דרוש ניסיון רב בשיווק ומכירות רצוי בתחומים הללו, תנאים טובים עם אפשרות קידום
לפנות בצרוף פרטים מלאים לת.ד. 46106 ת"א מיקוד 61460

ס.ג. אלקטרוניקה בע"מ
דרוש
טכנאי אלקטרוניקה למערכות סטריאו
דרוש נסיון קודם
טלפון: 03-287926, 03-298925

לעתון יומי גדול
דרוש
פקיד מודעות
התנאים הדרושים:
1. לאחר שרות צבאי
2. השכלה תיכונית
3. בעל כושר ביטוי התמדה וחריצות.
העבודה כרוכה בשעות נוספות ועבודה בשעות לא שגרתיות
נא לכתוב לת.ד. 9300 ת"א 61091
בצירוף קורות חיים.
רק מתאימים ייענו

לחברת תקשורת
בהרצליה
דרושה:
מזכירת הנהלת החברה
מישרה מלאה
הכישורים הדרושים:
א. ניהול משרד ההנהלה.
ב. שליטה בעברית ואנגלית (צרפתית יתרון)
ג. הפעלת מעבד תמלילים בעברית ובאנגלית
ד. ניסוח עצמי של מכתבים.
052-558222

לעסק בענף המזון בין המסעדה טבעית בראשל"צ
דרוש
★ מנהל חנות מקצועי
עם נסיון מוכח, גיל 25–40
מקום מגורים חולון בת־ים ראשל"צ
לפנות 9618774 בין 8.00–12.00 בלבד.

למפעל לייצור מכונות
בגוש דן דרוש
מנהל ייצור
כישורים: ★ נסיון מוכח בניהול ייצור ★ נסיון בכל שלבי עיבוד מתכת.
המישרה מתאימה למהנדס/הנדסאי מכונות או למנהל עבודה מנוסה.
נא לפנות בכתב, בציון קורות־חיים מפורטות וטלפון להתקשרות אל ת.ד. 4407, תל־אביב 61044, ולציין עבור "מנהל ייצור".

לצח–קור בע"מ
חברה לשרות למתקני
CARRIER
1. מהנדס מיזוג אויר
עם נסיון
2. מכנאים
עם נסיון
3. מחסנאי טכני
4. עובדים
ללא נסיון
טל. 03-7518232/7

דרוש מנהל לחברה בענף הטקסטיל בפתיחה.
דרושות:
1. תפעול כח־אדם לכ־25 איש.
2. ניהול מלאים ובקורות כ־50 מוכן.
בדבר פרטים:
03-784311, 03-788277
מיום א' 20.3.88

לבית חולים פרטי
בתל־אביב
דרושים
מזכירה אחות חדר ניתוח ומחלקה כח עזר
מישרה מלאה
טלפון 03-225171

לארגון ארצי גדול
דרוש/ה
פסיכולוג/ית
הכישורים הנדרשים:
★ בעלי תואר שני בפסיכולוגיה או בשלבי סיום אחרונים.
★ רקע וניסיון בעבודה בתחומי איבחון, הנחיה סדנאות ויעוץ ארגוני.
★ נכונות לעבודה בכל רחבי הארץ כולל בשעות הערב.
– תנאים טובים למועמד המתאים –
נא לפנות בצרוף קורות חיים, ניסיון קודם ושמות ממליצים לת.ד. 23136, ת"א מיקוד 61230, עבור "מס' 140"

לשבט הצופים
ברמת אפעל
דרוש
מרכז שבט
בוגרי תנועת נוער עם ניסיון קודם בהדרכה או ריכוז שבט, יפנו בכתב יד לועד המקומי רמת אפעל, מרכז מסחרי רמת־אפעל מיקוד 52960 עבור צופים

לחברה בינלאומית לאספקת עובדים מחו"ל
דרושים
אנשי ארגון שיווק ומכירות
לאזורי הצפון, הדרום והשרון
דרישות התפקיד:
★ נסיון ורקע בנושא כח אדם או עבודה דומה.
★ יכולת ניהול מו"מ.
★ נסיון קודם באחד מהתחומים ארגון / שיווק / מכירות.
★ נכונות לעבודה מאומצת.
★ היכרות עם מפעלי תעשיה וחברות באזור הפעילות.
★ מגורים בחיפה, באר־שבע, נתניה – יתרון
★ יחסי אנוש טובים.
בדבר פרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 47123 תל־אביב

עיריית תל-אביב-יפו
מכרז פומבי
בהתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים) תש"ם–1979 מכריזה בזה עיריית תל־אביב–יפו על משרות פנויות בפרנם התנאי תל־אביב–יפו.
א. מכרז פומבי מס' 12/88
תואר המשרה: רופא מומחה ברפואה פנימית בבי"ח איכילוב
דרגת המשרה: 2–3 של דירוג הרופאים.
שעור המשרה: משרה אחת
דרישות המשרה: 1. רשיון ישראלי לעסוק ברפואה.
ב. מכרז פומבי מס' 13/88
תואר המשרה: רופא מומחה בכירורגיה כללית בבי"ח איכילוב.
דרגת המשרה: 2–3 של דירוג הרופאים.
שעור המשרה: משרה אחת.
דרישות המשרה: 1. רשיון ישראלי לעסוק ברפואה.
ג. מכרז פומבי מס' 14/88
תואר המשרה: רופא מומחה באנסטזיה מתלמדת בבי"ח איכילוב.
דרגת המשרה: 2–3 של דירוג הרופאים.
שעור המשרה: משרה אחת
דרישות המשרה: 1. רשיון ישראלי לעסוק ברפואה.
הערה: במשרות מועסקים עובדים.
ד. מכרז פומבי מס' 147/87
תואר המשרה: רופא מומחה ביילוד וגניקולוגיה בביה"ח ליולדות ע"ש סורלי.
דרגת המשרה: 2–3 של דירוג הרופאים
שעור המשרה: 3 משרות
דרישות המשרה: רשיון ישראלי לעסוק ברפואה.
הערה: במשרה מועסקים עובדים
בקשות למכרז יש להגיש במעטפה סגורה למשרדי העיריה במגנון, על גבי 2 שאלונים אישיים "בקשה למשרה פנויה", טופס מס' 2025, ולציין על המעטפה את מספר המכרז.
תיאור תולדות החיים, התעודות המעידות על כישורי המועמד ומסמכים אחרים המצורפים לבקשה יוגשו ב־2 עותקים.
טפסים להגשת בקשות אפשר להשיג במגנון באופן אישי או ע"י הדואר.
בקשות שתגענה ללא תעודות כאמור, לא תובאנה בחשבון.
התאריך האחרון להגשת הצעות הוא י"ז ניסן תשמ"ח 4 באפריל 1988.
אלי עמית
מנכ"ל העיריה

תלמה
לסניף מכירות בירושלים
דרוש/ה
מחסנאי/ת
כישורים הדרושים:
★ השכלה תיכונית
★ נסיון בעבודות מחסן
★ ידיעת השפה העברית
★ עד גיל 40/25
המעוניינים/ות מתבקשים/ות להתקשר לסניף ירושלים טל' 02-851822, 02-863547 בימים א'–ה' בשעות 14:00–16:00

לחברה ציבורית
דרושה מזכירה
לתפקיד
מזכירת דובר החברה
דרישות התפקיד:
★ ידיעת השפה העברית על בוריה + הדפסה.
★ שליטה מלאה באנגלית – כולל הדפסה.
★ התמצאות בכתיבה.
★ ידע בעבודות מזכירות.
★ העבודה ב־50% משרה בת"א.
לקביעת ראיון: לטלפן 03-624345 כח־אדם.

לחברה בנמל־תעופה
בן־גוריון
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
לניהול פרוייקטים בתחום המחסן והלוגיסטיקה
★ בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתחום הלוגיסטי.
★ בעל ידע בשיטות עבודה במחסנים, מערכות ממוכנות לניהול ותפעול מחסנים, ציוד איחסון ושינוע, הכרת מערכות מחשב ויישומן.
★ ידיעת השפה העברית והאנגלית על בוריין.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 58 נתב"ג 70100

לשם – מהנדסים יועצים בע"מ
מחפשת
מהנדס תעשיה וניהול
לעבודה מעניינת באזור ת"א
נסיון: כשנתיים – רצוי במערכות לניהול פרוייקטים.
עם תוקיר בטחוני
לקביעת ראיון טלפון: 03- 7517421

למפעל בת"א של מפעל תעשייתי
דרוש
מנהח"ש עצמאי
+ ניסיון במחשב
נא לפנות בכתב עם פרטים אישיים וניסיון, לדיזה גמבי אלהדרוב 29 ת"א.

למדורי פרסום
דרושות
סטודנטיות
לתואר שני בעלות כושר ביטוי בע"פ ועברית רהוטה.
לתאום טלפוני שעות עבודה גמישות (מינימום 20 שעות שבועיות)
נא לפנות לרווית, מיום ראשון 03-339984 (18 קווים)

למוסד פיננסי גדול בת"א
דרושים:
1. עובדי מבדק ומשלוח.
2. וקבניות.
★ העבודה במשמרות.
– לא נדרש נסיון קודם –
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים לת.ד. 23032, ת"א, מיקוד 61230 עבור "מס' 730"
3. שומרים.
★ לעבודה קבועה במשמרות.
★ בני גיל 55–30.
★ בעלי בריאות תקינה.
★ רצוי – נסיון צבאי קודם בדרגת נגדים.
★ השכלה של 10 שנות לימוד – לפחות.
★ תושבי גוש דן.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים לת.ד. 23032, ת"א מיקוד 61230 עבור "מס' 710".

לחברה ציבורית
דרוש/ה
עוזר/ת למנהל יחידת המחשב
– בעלי תואר הנדסאי מחשבים לפחות
– נסיון של 5 שנים בתחומים הבאים:
L.B.M.P.C – כל הדגמים
הנהלת, מלאי, עץ מוצר
מוללי ישומים כגון: DBASE III, FRAMEWORK
LOTUS גליון אלקטרוני
מעבדי תמלילים
ידע בתקשורת מחשבים כשבית
שפה תיכונית
– תושב אזור המרכז
– בעל רכב פרטי
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים וציון השכר המבוקש לת"ד 4922, ת"א עד לתאריך 25.3.88

למוסד פיננסי
דרוש/ה
עובד/ת לחדר עסקות
★ בעל/ת השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ בעל/ת שליטה מעולה בשפה האנגלית.
★ ידיעת שפות נוספות יתרון.
★ למישרה מלאה – 5 ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 29036 תל־אביב מיקוד 61290 ולציין על המעטפה עבור מחלקת משאבי אנוש "עובד/ת לחדר עסקות".
סודיות מובטחת

למחלבת תנובה
רחובות דרוש/ה
מהנדס/ת מכונות
★ בעל ידע במערכות זרימה ומעקב אחר פרוייקטים
★ עבודה עם קבלנים ★ נסיון מוכח בתעשיה של 3 שנים לפחות.
מגורים ברחובות והסביבה הקרובה
נא לפנות בכתב יד בלבד ת.ד. 2 רחובות בציון קורות חיים ונסיון קודם.
רק מועמדים מתאימים יענו

א.כ.א.
אספקת כח אדם זמני בע"מ
דרוש לנו עבור אחד מלקוחותינו
לעבודה קבועה
מסיק דוודים
הכישורים הדרושים: תעודת מסיק דוודים; נסיון מעשי בעבודה;
מגורים בגוש דן.
תנאים מצויינים למתאים !!!
נא לפנות למשרדנו, בין השעות 8.00–15.00, רח' דיזנגוף 259 ת"א.
טלפונים: 03-5467156, 03-451729

לחברת בניה ויזום הרצליה
דרושים
לעבודה באיזור הרצליה
1) אדריכל/ית
2) הנדסאי/ת או שרטט/ת
עם נסיון 5 שנים.
לעבודה במערב אפריקה
1) מהנדס
2) מנהל עבודה
עם 5 שנות נסיון
לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים ת.ד. 3090, הרצליה

דרושים
מראיינים/ות
★ בעלי השכלה תיכונית
★ דוברי עברית טובה
לעבודה בסקרים טלפוניים במשמרות במרכז ת"א.
ראיונות לקבלת עבודה יתקיימו בבית הפירמידה, רח' בית עובד 2 פינת רח' המסגר 38 קומה א', בימים א'–ב', בין השעות 15.00–18.00. נא לפנות לתמר

חברת פזכים
דרוש
כימאי/הנדסאי כימיה
בעל רקע בשיווק.
רצוי נסיון.
נא לפנות בכתב יד אל פזכים בע"מ, ת.ד. 16398 ת"א, 61161, עבור "כימאי".
– סודיות מובטחת –

---

solog
דרושות
תופרות
מקצועיות ומנוסות
אוברלוק ווינגר
סולוג-מפעלי סריגה בע"מ
רח' הפלך 3, ת"א, טל': 824121 ליד איצטדיון בלומפילד

לחברה מתחום התערוכות והירידים
דרושים/ות
אנשי מכירות מעולים
הנתונים הנדרשים:
★ כושר ביטוי ושכנוע
★ עקביות ונמרצות בעבודה
★ נסיון במכירות
★ רכב (רצוי)
הכנסה גבוהה למתאימים
לקביעת ראיון 03-5102190

לאיים (קובס) בע"מ
יצרנית קוביות קרח מיסטר אייס – MR. ICE
דרושה/ה
איש/ת מכירות
★ בעל/ת רכב
★ ניסיון מוכח במכירות
03-297777 בין השעות 08.00–16.00.

למלון נפטון—אילת
דרוש:
מנהל מסעדה צרפתית
לפנות למחי כוח אדם
059-79333

חברה מסחרית גדולה
מחפשת
שותפים להצלחה אנשי מכירות
(רצוי בעלי נסיון) בכל רחבי הארץ.
רווחים גבוהים למועמדים המתאימים.
לפרטים 03-5466540.

לחברת שיווק ארצית דרוש
מנהל מכירות אזורי
לאשקלון, קרית־גת, קרית מלאכי.
באם הינך:
★ בעל רקע בהפעלת עובדים בשטח.
★ עד גיל 30.
★ נכון לעבודה בשעות בלתי שיגרתיות
★ בעל רכב.
אנו מציעים תנאי העסקה מפתים
לקביעת ראיון טלפן 03-814910

לכפר הנופש החדש בינר
דרוש
מנהל חדר אוכל
בעל נסיון (עדיפות לרווקים)
פרטים: 06-763670 (לבקש את עובדיה)

לחברה ארצית מהמובילות
בענף המשקאות
דרוש:
מנהל מכירות לאזור הצפון
כישורים דרושים:
★ יכולת ארגון וניהול
★ יחסי אנוש מעולים
★ צעיר עד גיל 30
★ נכונות לעבודה מאומצת בשעות לא שגרתיות
★ השכלה אקדמאית – יתרון
מתאימים יפנו לת.ד. 2340 רחובות 76120 עבור "מנהל מכירות".

לחברת בניה
דרושים
לאזור המרכז
★ נגר לנגריה
לעבודות נגרות בנין וארונות מטבח
★ מכונאי לציוד בניה
עם נסיון של שנתיים לפחות
לפנות לת.ד. 20204 תל־אביב

שח"ל
שרותים רפואיים
בע"מ
לאור הגברת הדרישה לשרותי החרום של החברה לחולי לב ולכאלה השייכים לקבוצות סיכון בתחום מחלות הלב
דרושים
1. מנהלי מכירות
2. נציגי מכירות
המועמדים המתאימים יעברו הכשרה.
לקביעת ראיון נא להתקשר ל: 330851

DELTA דלתא גליל תעשיות בע"מ
למשרדנו בתל־אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2
במישרה מלאה (6 ימים בשבוע)
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות־חיים, לדלתא – קיבוץ 2 ת"א, 68012, עבור "מנהל חשבונות"

טמפו
BEER & SOFT DRINKS MANUFACTURERS
יצרני בירה ומשקאות קלים
לטמפו – תעשיות בירה
חולון – דרושים
★ קלדניות
לשעות אחה"צ, בעלות ידע במחשב יבב.
עדיפות לקלדניות יבב. 38–36.
תחילת עבודה בשעה 12.00 וביום שישי משעה 11.00 שעות נוספות לפי הצורך.
★ מחסנאים:
למחסן תוצרת ומשלוחים
גיל 25–35. 12 שנות לימוד לפחות
נכונות לעבודה ב־2 משמרות, עבר ללא רבב –
רצוי רקע בעבודת מחסן.
מועמדים מתאימים תושבי האיזור מתבקשים לפנות למחלקת כח־אדם, טמפו, רחוב המלאכה 9 אזור התעשיה חולון מיום א' בשעה 08.00.

ביה"ס התיכון העיוני ומקיף לשנת הלמודים תשמ"ט
דרושים מורים
במקצועות: ★ אנגלית ★ תושב"ע ★ ספרות ★ הביק ★ אזרחות.
לקבלת פרטים נא לפנות למזכירות ביה"ס טלפון 08-224768 08-222300.

סוכנות ביטוח גדולה
מחפשת
איש ביטוח חיים
נמרץ ובעל יוזמה לטיפול בבעיות סוכניות בחברות ועם סוכנים
טלפון: 03-7512308 03-734351 לפנות לעזרי

למפעל רכיבים באזור המרכז דחושים:

◄ **מזכיר/ת מנכ"ל**
עברית/אנגלית
* שעות עבודה ארוכות; כולל הדפסה.

◄ **עוזר/ת למנהל ...**
מאת לאה שניר

◄ **מנהלת חשבונות** (סוג ג')
* בעלת יוזמה לתפקיד אחראי

◄ **מחסנאי/ת**
* ידע בעבודה ממוחשבת

◄ **מבקר/ת איכות רכיבים**
◄ **מבקר/ת איכות בתהליך**
(טכנאי)
* לתהליכים מכניים וכימיים, נסיון הכרחי

◄ **טכנאי/הנדסאי מכונות**
* נסיון 3-5 שנים בתכנון מכונות

◄ **שרטט/ת מכונות**
* לשרטוט ממוחשב

◄ **מסגרים**
* נסיון בעיבוד שבבי ובמבלטסת ו/או נסיון בבניית מתקנים ליצור ואחזקתם

* * *

נחוצים למשמרת יום או לילה, הכשרה תוך כדי עבודה:

◄ **עובדים/ות לייצור**
* לעבודות עדינות

◄ **מפעילי מכונות**

נא לפנות בכתב יד תוך ציון נסיון קודם ותנאי שכר נדרשים לת.ד. 4474 ראשל"צ 75143

דרוש
קצין משטרה
בדימוס
למוסד חינוכי
לעבודה עם קהל בת"א
03-573212

לחברה קבלנית דרושים
קבלני שלד
לוילות וקוטג'ים
באזור תל-אביב
כולל ציוד
טל: 03-480227

לבעלי דסקה דרוש
מחסנאי מכירות
נא לפנות לטל. 381893, 381996
תנאים טובים למתאימים.

דיזי
ישראל

דיזי ישראל -
חברת בת של DAISY SYSTEMS CORPORATION
החברה המובילה בתחום הCAE בתעשיה האלקטרונית בישראל.
מגוון הפעילויות של דיזי ישראל, המקצועיות ורמת הביצוע הגבוהה הנדרשת, מהווים אתגר עצום לבעלי מקצוע מעולים הנהנים מאווירה יוצאת דופן ומתנאי עבודה מהטובים בארץ.

דרושה
מזכירה בכירה

הכישורים הדרושים:
- ניסיון בארגון וניהול משרד באופן עצמאי.
- יכולת ניסוח והבעה - בכתב ובע"פ.
- שליטה מלאה באנגליה - רצוי שפת אם.
- הדפסה מעולה - עברית, אנגלית - כולל מעבד תמלילים.
- נמרצת, ...
- ...
- ... העבודה ...

... בסביבה נעימה ...

דיזי מערכות (ישראל) בע"מ

דרוש
מדריך
למעבדה לטוויה
בעל נסיון בטווית כותנה ו/או צמר והתמצאות בבדיקות טקסטיליות
למשרה מלאה או חלקית

לפנות: שנקר, ביה"ס הגבוה למדעי הטקסטיל והאופנה, טל. 03-7521133 לד"ר בריינהקאל.

תלמה

דרוש
מהנדס חשמל
לניהול צוות חשמלאים
ותכנון מערכות חשמל

כישורים הדרושים:
★ נסיון במפעל תעשייתי בעבודת פיקוד וכוח.
★ ידיעת השפות עברית אנגלית.
★ גיל עד 40.

המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים והמלצות למחלקת כוח אדם עבור מהנדס חשמל, לת.ד. 707 חיפה מיקוד 31006.

אופטרוטק

חברתנו עוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק מערכות אלקטרואופטיות ממוחשבות המבוססות על טכנולוגיות מתקדמות בתחומי ראייה ובינה מלאכותית ומיועדות ליצוא.

מנהל/ת אבטחת איכות

לניהול משא אבטחת איכות בחברה, בארץ ובחו"ל. גיבוש יעדים ושיטות לאבטחת איכות בפיתוח בייצור ואצל הלקוח. הנחיה מקצועית של אנשי הפיתוח ומחלקות בקרת האיכות. יתרון למהנדס אלקטרוניקה בעל נסיון באבטחת איכות בתעשיה. נדרשת יוזמה, עצמאות ויכולת השפעה במערכת.
בפנייתך נא ציין/י 420EE038

ראש קבוצת משאבי פיתוח

לריכוז צוות הנדסת המוצר ותיב"מ.
המשרה מיועדת למהנדס אלקטרוניקה בעל נסיון של 5 שנים בניהול צוות, עם רקע בשיטות ותהליכים הכרוכים בהעברת מוצרים מפיתוח ליצור.
בפנייתך נא ציין/י 117EE038

מהנדס/ת מוצר במחלקת אלקטרוניקה

לריכוז הפיתוח האלקטרוני של מוצר אלקטרואופטי חדשני המשלב לייזרים, אלקטרוניקה מהירה, מחשבים ומערכות הנעה מכניות מדויקות.
המשרה מיועדת לבעל נסיון של 8 שנים לפחות בפיתוח מערכות, רצוי בתחום האלקטרואופטיקה, בעל יכולת טכנית וכושר מנהיגות.
בפנייתך נא ציין/י 1/112EE038

מהנדס/ת בקרה

לריכוז פיתוח בנושא הנע למערכות אלקטרומכניות מדויקות.
המשרה מיועדת למהנדס אלקטרוניקה בעל נסיון של 5 שנים בתחום הבקרה וניהול צוותי פיתוח.
בפנייתך נא ציין/י 11_EE038

הנדסאי/ת אלקטרוניקה לפיתוח חומרה

לפיתוח חומרה של מערכות אלקטרואופטיות מתקדמות הכוללות מעגלים דיגיטליים, משולבים עם מיקרומחשבים.
המשרה מיועדת להנדסאי עם נסיון של 5 שנים לפחות בפיתוח מערכות דומות.
בפנייתך נא ציין/י 112TE038

מהנדס/ת אחזקה למזרח הרחוק

להתקנה ואחזקה של מערכות אלקטרואופטיות מתקדמות.
התפקיד מיועד למהנדס אלקטרוניקה עם נסיון באחזקת ציוד הכולל אלקטרוניקה, מחשבים, מכניקה ואופטיקה, שיעסוק באחזקת מערכות, מתן יעוץ ללקוחות וקשר עם סוכנים מקומיים וחברת האם. נדרשת יוזמה, עצמאות ויכולת עמידה בלחצים.
המועמד המתאים יעבור תקופת הכשרה בארץ ומיועד לשהות בחו"ל תקופה של 3 שנים.
בפנייתך נא ציין/י 412ER038

בוגרי מדעי המחשב

לעבודה זמנית דרושים בעלי תואר ראשון במדעי המחשב.
כישורים נדרשים:
- ממוצע ציונים גבוה
- ידע מקיף ונסיון בשפת C
- יכולת עבודה מאומצת
בפנייתך נא ציין/י 140ES038

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ובציון שם ... אל: משאבי אנוש אופטרוטק בע"מ, ת.ד. ... נס ציונה ... סודיות מובטחת. כל המשרות מיועדות לגברים ונשים.

אופטרוטק. בית לאנשים יוצרים

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים בתי ספר לחניכים ובתי ספר תעשייתיים נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המרכז: תל-אביב רח' קהילת קייב 15 ...

עמל
המערכת להכשרה טכנולוגית והשכלה למבוגרים
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המחלקה הפדגוגית
לשנת הלימודים תשמ"ט דרוש/ה

מנהל/ת לבי"ס מקיף עירוני "עמל" "לידי דיויס" תל-אביב

תאור תפקידי המנהל:
1. ייזום, תכנון, ביצוע ופיקוח על כל הפעולות החינוכיות והמינהליות של המוסד.
2. אחריות לכח אדם וניהולו.
3. אחריות לביצוע תפקיד המוסד בהתאם לחוקים ולנהלים.
4. אחריות למבנה המוסד, לציוד המקצועי ולתקינות תחזוקתם.
5. הוראה בהיקף של חצי משרה בשבוע בנוסף על תפקידי הניהול.

דרישות המשרה:
1. השכלה גבוהה ומושלמת (רצוי ברמה של M.A או M.S.C).
2. רשיון הוראה קבוע.
3. נסיון של 5 שנים לפחות בהוראה ובניהול בי"ס על יסודי.
4. כושר הדרכה בעבודה פדגוגית.
5. כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ויחסי ציבור תקינים.
6. בקיאות בעקרונות מינהל חינוכי.
7. כושר ניהול משק של מוסד חינוכי, כולל מעבדות וסדנאות מקצועיות.
8. נסיון בפעולות של חינוך חברתי ופעילות עם ציבור ההורים.

מועמדים המעוניינים באתגר חינוכי, מתבקשים לפנות בכתב ולצרף תיאור תולדות חיים, תעודות והמלצות למנהל המחלקה הפדגוגית של "עמל", רח' קהילת קייב 15 תל-אביב, מיקוד 61240.
המועד האחרון להגשת הצעות 31.3.88

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים בתי ספר לחניכים ובתי ספר תעשייתיים נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המרכז: תל-אביב רח' קהילת קייב 15 ...

עמל
המערכת להכשרה טכנולוגית והשכלה למבוגרים
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המחלקה הפדגוגית
לשנת הלימודים תשמ"ט דרוש/ה

מנהל/ת לבי"ס המקיף בזרזור

תאור תפקידי המנהל:
1. ייזום, תכנון, ביצוע ופיקוח על כל הפעולות החינוכיות והמינהליות של המוסד.
2. אחריות לכח אדם וניהולו.
3. אחריות לביצוע תפקיד המוסד בהתאם לחוקים ולנהלים.
4. אחריות למבנה המוסד, לציוד המקצועי ולתקינות תחזוקתם.
5. הוראה בהיקף של חצי משרה בשבוע בנוסף על תפקידי הניהול.

דרישות המשרה:
1. השכלה גבוהה ומושלמת (רצוי ברמה של M.A או M.S.C).
2. רשיון הוראה קבוע.
3. נסיון של 5 שנים לפחות בהוראה ובניהול בי"ס על יסודי.
4. כושר הדרכה בעבודה פדגוגית.
5. כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ויחסי ציבור תקינים.
6. בקיאות בעקרונות מינהל חינוכי.
7. כושר ניהול משק של מוסד חינוכי, כולל מעבדות וסדנאות מקצועיות.
8. נסיון בפעולות של חינוך חברתי ופעילות עם ציבור ההורים.

מועמדים המעוניינים באתגר חינוכי, מתבקשים לפנות בכתב ולצרף תיאור תולדות חיים, תעודות והמלצות למנהל המחלקה הפדגוגית של "עמל", רח' קהילת קייב 15 תל-אביב, מיקוד 61240.
המועד האחרון להגשת הצעות 10.4.88

צה"ל
מטכ"ל אג"א
מרכז ציוד

בפיקוח משרד העבודה והרווחה
האגף להכשרה ופתוח כ"א
מחוז ת"א והמרכז

עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
רשת עמל

לבית הספר התעשייתי לקרור ומזוג-אויר תל-השומר

דרושים מורים לשנת תשמ"ט

למתמטיקה – משרה חלקית
שרטוט – משרה חלקית
חשמל – משרה מלאה
קרור – משרה חלקית
מזכירות, התכתבות
עבוד תמלילים – משרה חלקית
אנגלית – משרה חלקית

לפנות טלפונית לבית הספר: 03-616286.
03-343445 או לבית המנהלת 03-478594

למרכז ההכשרה בענף העץ והרהיטים

קרן העץ והרהיטים

דרושים
מרצים ומדריכים בנושאים:
1. תורת מכונות וכלי מכונה.
2. טכנולוגיה של חומרי העץ והפלסטיק.
3. דבקים.
4. שרטוט תעשייתי.
5. כלכלת המפעל, יסודות.
6. ארגון וניהול עובדים (חונכות וקבלת עובדים).
7. תכנון ופיקוח על הייצור.
8. תיב"ם בעץ.

נא לפנות טלפונית ובכתב בצרוף קורות חיים לרבות נסיון מקצועי לקרן הרהיטים
רח' המרד 29 ת"ד ... תל אביב.
טלפונים: 660041, 660042, 657780.

משטרת ישראל

מודיעה על הקמת יחידה חדשה

למשימות מיוחדות

היחידה תופעל במסגרת משמר הגבול ותעסוק בפעילות מבצעית ותפקידי שיטור מיוחדים בכל רחבי הארץ.

דרושים
- יוצאי יחידות קרביות
- עד גיל 30
- בעלי בריאות מעולה
- השכלה תיכונית
- בעלי מוטיבציה גבוהה

שכר התחלתי כ־1300 ש"ח בחודש

לקבלת פרטים נוספים נא לפנות בצירוף תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודות השכלה, ללשכות הגיוס הרשומות מטה:
תל אביב רח' הרכבת 14 03-628290
ירושלים רח' המלך ג'ורג' 8 02-244433
חיפה רח' העצמאות 82 04-661067
באר שבע רח' העצמאות 55 057-32521
רחובות רח' הרצל 206 08-487488

סודיות מובטחת!

מילא

מרכז ייעוץ למשאבי אנוש

עבור אחד מלקוחותינו
מפעל תעשייתי גדול בצפון
בתחום הבניין אנו מחפשים:

מנהל אחזקה

כישורים נדרשים:
★ טכנאי/הנדסאי/מהנדס מכונות.
★ מעל גיל 30.
★ נסיון בתחום החשמל בתעשייה, הכרחי!
★ נסיון בניהול צוות עובדים טכני.
★ נכונות לעבודה קשה ובעלת אתגר.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בלבד, ל"מילא" - רח' הירקון 45 חיפה, בפירוט קורות חיים.
נא לציין על גבי המעטפה שם המשרה המבוקשת.
רק פונים מתאימים יענו.

סודיות מובטחת!
מודעה זו מיועדת לגברים ונשים כאחד.

גיוס עובדים • מבדקים • ייעוץ והכוון תעסוקתי • ייעוץ ופתוח ארגוני

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל

דרושים

יוצאי יחידות קרביות

<u>הנתונים הדרושים:</u>
★ גילאי 21-28
★ שרות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הכרחי קורס פיקודי) עדיפות לקצינים.
★ ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).

<u>אנו מציעים:</u>
★ עבודה רבת אתגר: בארץ ובחו"ל.
★ תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים.
★ חוזה העסקה לב: זפר שנים (אפשרי חוזה לשנה אחת).

העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנת הלימודים הבאה

המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור שחר בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.

– פונים מתאימים ייענו –

DB Dun & Bradstreet International

דן אנד ברדסטריט היא החברה המובילה בעולם בתחום המידע העיסקי.
עם התרחבות פעילותינו אנו מציעים תפקיד רב עניין ואתגרים:

1. נציג/ת מכירות

להרחבת מעגל לקוחות החברה וטיפול בלקוחות קיימים.
נסיון קודם במכירות - הכרחי, הבנה בנושאים כלכליים ועסקיים, חריצות ומוטיבציה גבוהים, שליטה טובה באנגלית, הופעה נאה.

2. נציג/ה למכירות באמצעות הטלפון

לטיפול שוטף בהזמנות של מדריכים עסקיים, דיוור ישיר ושטחי פרסום.
נדרשים נסיון במכירות, כושר אלתור, נכונות לעבודת משרד שגרתית.

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 20001 ת"א 61200
ולציין מ.ע. למשרה 1 ו־ש.ש. למשרה 2.
סודיות מובטחת

הקשר. שלך אל עולם העסקים

שכיר/ה

אם ברשותך זמן פנוי בשעות היום
ואת/ה זקוק/ה להכנסה נוספת
התקשר/י לרונית
03-661303 * 03-5103848/9
אנו מציעים עבודה בתחום המכירות שהכנסה יפה בצידה

למלון רמת-אביב
דרוש
מציל
עם תעודות
טל' 03-413181

לבית הספר התיכון שליד האוניברסיטה העברית
דרושים
מורים
לשנה"ל תשמ"ט בכל מקצועות ההוראה.

נא לפנות בכתב, תוך ציון קורות חיים, להנהלת בית הספר רחוב רופין, גבעת רם, ירושלים. 95435.

עם הפנים ליצוא

ב"ישקר" מאמינים שהעתיד שייך לאלה שמייצרים אותו.
אנחנו מייצרים כלי עבודה לתעשיה המתקדמת בעולם - קודם כל מיועד ליצוא, וכשווק בהצלחה בארה"ב אירופה ויפן.
הצלחתנו ... המקצועיות ... ייצור, שיווק ופיתוח.
נראה לנו שמסגרת "ישקר" יכולה לייצר עבורך אתגר בשווק מוצרים הכמה עבור לקוחות בכל העולם.
אם האתגר נראה לך, בטוח לשתף אותך פעולה.

למחלקת שיווק/יחידת פיתוח אבי טיפוס דרושים
* **טכנאי/הנדסאי מכונות** (לעבודה שבבית).
ידע בהפעלת ציוד N.C ו-C.N.C. עדיפות לבעלי נסיון בחריטה וכרסום.

המעונינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לכח אדם "ישקר" בע"מ ת.ד. 34 אזור התעשיה צפון בהריה.

ישקר

כלים טובים יותר ישקר בע"מ ת.ד 34 נהריה 22100 טל 04 924242

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים בתי ספר לחניכים ובתי ספר תעשייתיים נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המרכז: תל-אביב רח' קהילת קייב 15 מיקוד 69410 ת.ד. 24104 מיקוד 61240 טלפון: 497444

עמל
המערכת להכשרה טכנולוגית והשכלה למבוגרים
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המחלקה הפדגוגית
לשנת הלימודים תשמ"ט דרוש/ה

מנהל/ת לבי"ס תיכון מקצועי בירושלים

תאור תפקידי המנהל:
1. ייזום, תכנון, ביצוע ופיקוח על כל הפעולות החינוכיות והמינהליות של המוסד
2. אחריות לכח אדם וניהולו
3. אחריות לביצוע תפקיד המוסד בהתאם לחוקים ולנהלים
4. אחריות למבנה המוסד, לציוד המקצועי ולתקינות תחזוקתם
5. הוראה בהיקף של חצי משרה בשבוע בנוסף על תפקידי הניהול

דרישות המשרה:
1. השכלה גבוהה ומושלמת (רצוי ברמה של M.A או M.S.C)
2. רשיון הוראה קבוע
3. נסיון של 5 שנים לפחות בהוראה ובניהול בי"ס על יסודי
4. כושר הדרכה בעבודה פדגוגית
5. כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ויחסי ציבור תקינים
6. בקיאות בעקרונות מינהל חינוכי
7. כושר ניהול משק של מוסד חינוכי, כולל מעבדות וסדנאות מקצועיות
8. נסיון בפעולות של חינוך חברתי ופעילות עם ציבור הורים

מועמדים המעוניינים באתגר חינוכי, מתבקשים לפנות בכתב ולצרף תיאור תולדות חיים, תעודות והמלצות למנהל המחלקה הפדגוגית של "עמל", רח' קהילת קייב 15 תל-אביב, מיקוד 61240.
המועד האחרון להגשת הצעות 22.3.88

להברה בניה באזור המרכז
דרושים
★ **מהנדס בנין**
15 שנות נסיון לפחות
★ **מנהלת חשבונות**
10 שנות נסיון לפחות וידע במחשב
לפנות בצירוף פרטים וטלפון לת.ד. 8798 ת"א-יפו

לבית המזגן בע"מ
דרושים:
פקידת מכירות
ליום מלא, הופעה נאה, לסניף ת"א
אנשי מכירות
לסניף ת"א
מתקינים + עוזרים
לסניף רעננה
טכנאי מיזוג
לסניף רעננה + סניף ת"א
תנאים טובים למועמדים המתאימים
אפשרות להכשרה מקצועית במקום.
טל. רעננה 052-910520, ת"א 03-292313

לחברה גדולה דרושה:
מזכירה למנכ"ל
ואחראית למזכירות
הכישורים הדרושים:
★ נסיון וכשר בניהול מזכירות
★ כתבנות עברית אנגלית
★ רצוי נסיון במעבד תמלילים וטלקס לועזי.
★ השכלה אקדמאית – יתרון.
שבוע עבודה מלא.
על המעוניינות לפנות בכתב יד בצירוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א עבור "מזכירה".
– סודיות מובטחת –

עתודות
עתודות - כח-אדם, השמה ושיבוץ.

לחברה ציבורית פיננסית גדולה
דרוש
גזבר צעיר
כפיפות למנהל הכספים
לניהול פעילות פיננסית רב-גונית
כישורים דרושים:
★ תואר ראשון בכלכלה או במינהל עסקים
★ נסיון בכלים של המערכת הבנקאית
★ הבנה טובה בשוק ניירות הערך – חובה
★ בקיאות בנוהלי הלוואות, שעבודים וכיו"ב
מועמדים מתאימים יתקשרו מיום א' לטלפון 03-5463351/2 לקביעת ראיון, או לכתוב לעתודות ת.ד. 3101 תל-אביב 61030
– סודיות מובטחת –

לחברת בניה גדולה
דרוש/ה
מנהל/ת עבודה בכיר/ה
עדיפות לבעלי נסיון בבניה גבוהה
העבודה בתל-אביב
נא להתקשר 03-5463411 למאיר או בכתב לת.ד. 6040 ת"א 61060
תנאים טובים למועמד המתאים
– סודיות מובטחת –

למפעל בטון בחולון
דרוש
סדרן
דרישות התפקיד
★ השכלה תיכונית או מקצועית
★ גיל 30-25
★ נכונות לעבודה מעבר לשעות המקובלות
★ חייב להיות בעל רכב
★ מגורים בסביבה
נא להתקשר: 03-804171/2

למפעל תעשייתי בראשל"צ
דרושה
לעבודה במשרה מלאה
מזכירה
למנהל אגף כח אדם ומינהלה
הכישורים הנדרשים:
★ נסיון בניהול משרד
★ יכולת הפעלת מערכות מחשב ומעבד תמלילים
★ תקשורת בינאישית טובה
★ אחריות, מסירות ויכולת עבודה עצמאית.
מועמדות מתאימות תפנינה בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4501 ראשל"צ, מיקוד 75143 ראשל"צ, עבור "מנהל אגף כח אדם ומינהלה".

לחברה תעשייתית גדולה המשווקת מוצרי צריכה
דרושים
מפיצים
צעירים – בעלי רכב מסחרי לעבודה מעניינת עם אתגר באזור ירושלים!
דרישות התפקיד:
★ לאחר שרות צבאי מלא.
★ נכונות לעבודה קשה – משכורה בצידה.
★ אחריות.
★ מהימנות בטיפול בכספים.
מועמדים מתאימים מאזור ירושלים, יפנו לטלפון 02/858870, 02/858416, לטלי.

לחברת מזון גדולה בגוש-דן
דרושים
1. מקדמי מכירות
לסניף תל-אביב והמרכז
לסניף חיפה והצפון
★ נסיון מעשי מוכח בתחום המזון
כושר התבטאות בכתב ובע"פ
★ הכרת הענף באזור המרכז והצפון
★ רשיון נהיגה הכרחי
לתאום ראיון להתקשר מיום ראשון למחלקת כח-אדם 03-5615666
2. מחלקים
לסניף תל-אביב והמרכז
★ נסיון מעשי מוכח במכירת מוצרי מזון לקימעונאים ורשתות שיווק
★ רשיון נהיגה ג' הכרחי
לתאום ראיון להתקשר מיום ראשון 03-9224339

לרשת פיצריות "רימיני"
דרוש
מנהל מפקח
על מסעדות.
רק בעל נסיון בענף.
03-282967, 03-285746

מהנדס בנין
בעל נסיון רב, המסוגל להרים פרוייקט בניה מסובך ומורכב.
נא לשלוח קורות חיים + המלצות לת.ד 25176 ת"א – עבור דורי.
– סודיות מובטחת –

למשרד מדידות
דרוש:
עוזר מודד מנוסה
03-623221

דרושים
מקדמי מכירות
★ נסיון במכירות רצוי
★ מעל גיל 24 – רצוי רכב
המתאימים יכשרו בתחום ביטוח
הכנסה גבוהה – מקצוע מכובד
561-0583, 561-3692

דרוש
טכנאי אלקטרוניקה
למכירת רכיבים
★ אנגלית הכרחית
★ נסיון במכירות – יתרון
טל' 03-5447262

מקדמות מכירה בטלפון
03-663898
ליובל

דרוש
מונטג'ר פרוצס
לפנות מיום א' לשמעון
03-9611688

למפעל טקסטיל בהרצליה
דרוש/ה
תדמן/ית
עם ידע בתפירה ונסיון הכרחי
052-555926

לרשת פיצריות "רימיני"
דרוש/ה
מזכיר/ה
(מנהל/ת אדמיניסטרטיבי)
רצוי בעל רקע משפטי
03-282967, 03-285746

לחברה בתל-אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות סוג ג'
שתי שנות נסיון
רצוי ידע במחשבים
נא לשלוח קורות חיים בכתב-יד לת.ד. 33263 ת"א עבור ר/א

לחברת ביטוח ארצית גדולה
דרושים:
1. במשרדה בתל-אביב –
פקיד/ת תביעות
לטיפול בתביעות רכב – צד שלישי
הכישורים הדרושים:
א. נסיון בטיפול בתביעות רכב, בעיקר תביעות צד שלישי;
ב. בוגר המכון לביטוח – יתרון;
ג. בוגר משפטים – יתרון.
2. בסניפה בחיפה –
מנהל/ת יחידת התביעות
הכישורים הדרושים:
א. ידע וניסיון בביטוח אלמנטרי;
ב. רצוי ניסיון של 3 שנים, לפחות, בעבודה במחלקת תביעות בענפי הרכוש והרכב;
ג. רצוי בוגר המכון לביטוח, או השכלה מקבילה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב-יד, תוך פירוט קורות-חיים ונסיון קודם בעבודה, לת.ד. 14101, תל-אביב, מיקוד 61140, עבור מס' 185.
– סודיות מובטחת –

קיבוץ קליה
מחפש
גננת
תחילת עבודה מיידית.
בדבר פרטים לפנות להדהי הן או ענת הכהן
טלפון 02-227451

הלוח הכללי

דרוש
מפקח
על ניהול ואחזקת בנין משרדי בת"א
משרה חלקית
03-346946 03-221226

למשרד אדריכלים בת"א
אדריכל מנוסה
לתכנון ופקוח מבני-ציבור
03-250557
03-258634

למפעל גדול בגוש-דן
★ **חשמלאים מוסמכים**
★ **מסגרים/ רתכים מעולים**
תנאים טובים; שכר גבוה!
פניות למנהל כ"א, ת.ד. 25176 ת"א להדר.
סודיות מובטחת

לחברת קוסמטיקה בינלאומית
דרושים
מאפרים
ויועצי יופי
בדבר פרטים נא לפנות לטל. 03-453153 ליפה ביום א'.

רק בודדים
מבין העונים למודעה
יתאימו להצעתנו
אנחנו מוכרחים להיות ברורים. הצעתנו מיועדת אך ורק לאנשים רציניים המעוניינים להתקדם בחיים.
אם אתה בעל השכלה תיכונית או מקצועית, מסוגל לנהל מו"מ, לקבל החלטות באופן עצמאי ואתה מוכן לעבוד קשה.
נסה את עתידך בחברה פיננסית מצליחה דינמית.
התקשר אלינו עוד היום לקביעת פגישה ובדיקת התאמתך.
סודיות מובטחת
טלפון: 03-299865

למפעל התעשייתי גדול במפרץ חיפה
דרוש/ה
מנהל(ת) בכיר(ה)
למחלקה לוגיסטית/ביצועית
הכישורים הדרושים:
★ רצוי מהנדס(ת) תעשיה וניהול
★ בעל(ת) נסיון ניהולי מוכח של 5 שנים לפחות
תנאים טובים למועמד המתאים(ה)
. מועמדים(ות) מתאימים(ות) מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2299 (מיקוד 31040)

לחברת תכשיטים גדולה ורצינית דרושות
דיילות
לרשתות השווק הגדולות
★ בעלות הופעה נאה
★ מגורים: מהרצליה עד אשקלון
פניות בכתב לת.ד. 33545 חיפה 31334

דרוש
למצבעת טכסטיל באיזור חיפה
מהנדס כימיה צעיר
הכישורים:
★ נסיון בטכסטיל עדיף, אך לא הכרחי
★ יכולת ניהול צוות, יוזמה ורצון ללמוד
לפנות לת.ד. 68 חיפה 31000

לעבודה ארוכת טווח
בתחום הפרסום
דרושים
★ בעלי השכלה תיכונית לפחות
★ התמצאות ביחסי אנוש
★ יכולת לניהול מו"מ
העבודה מלווה בהשתלמויות והדרכה
להצגת מועמדות: נא לפנות בכתב ל"פסיפס", גורדון 75, הרצליה ב' 46582
סודיות תשמר בקפידה

---

mod hair מוד הייר
חברה בינלאומית לתכשירי שיער
דרושים להפצה בפרפומריות/בתי מרקחות
סוכנים לכל אזורי הארץ
עם נסיון מוכח + רכב
למתאימים תינתן בלעדיות לאזור
טל. 03-9244004

לחברת בניה גדולה
דרוש
קבלן שלד
לביצוע מבנה גדול, רב-קומות בתל-אביב.
לפנות בכתב לת.ד. 6525 ת"א
או להתקשר 03-5463415 למאיר.

לסניף החדש של שילב
בגן העיר
דרושות
★ **קופאיות**
לשעות הבוקר
★ **יועצות**
לשעות הבוקר או אחה"צ
לקביעת ראיון נא להתקשר לטל' 03-219943

לצוות דינמי ומתפתח
בשטח הפארא רפואי
דרוש
איש מכירות
לאזור המרכז
הכישורים הדרושים:
★ בעל הגיון בריא ופתיחות מחשבתית.
★ נכונות לעבודה קשה בעלת אתגר.
עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית
מועמדים מתאימים יפנו בכתב-יד, בצרוף קורות-חיים ומספר טלפון להתקשרות אל ת.ד. 3953, פתח-תקוה 49517, עבור "משרה מס' 12".
סודיות מובטחת.

דרוש/ה
מהנדס
תכנון כבישים
– בעל 5–15 שנות נסיון
– כושר ניהול עצמאי של פרויקטים
– ידיעת עברית, שפות אחרות יתרון
– העבודה בת"א, אפשרויות גם בחו"ל
לטלפן: 434453 (03) צבי

מקדמי מכירות
לבתי מרקחות ואורטופדיות.
למפעל המייצר מגיני פרקים וחגורות גב.
משכורת יסוד + אחוזים. רכב מסחרי – חובה
URIEL
מרינסקי, רח' הרצל 92, חיפה 04-666564

למושב ניר-בנים
דרושים
5–4 חברה רציניים
לעבודה עונתית
במערך שיווק פירות.
ממאי–ספטמבר.
★ עדיפה קבוצה מאורגנת
★ שיכון במקום
לפנות למזכירות – לצבי: 08-582330,
בערב לחזי: 08-581562

מפעלי דפוס כתר
ירושלים
דרושים
1. **דפסי אופסט** שחור לבן
2. **דפסי אופסט** צבע
3. **מונטג'רים** צבע
4. **כורכים** מקצועיים
★ חמישה ימי עבודה בשבוע
★ למועמדים רציניים ובעלי נסיון מובטחים תנאי שכר עבודה טובים.
לפנות למחלקת כח אדם ת.ד. 7145 ירושלים מיקוד 91071 טל' 02-521201

לבית ניצן – ש.מ.ר.
דרושים
חובשים ומלווים
עם נשק
לליווי טיולים.
טל. 08-9650903

לקיבוץ נתיב-הל"ה
דרושה
מורה
לכיתה א' לשנת הלימודים תשמ"ט
רצוי נסיון קודם בעבודה.
לפנות בטלפון בשעות 7.00-14.00
02-910221 אהרון
02-910321 הקיבוץ
02-910432 למלכה, או למוטי.

לישראליפט
דרושים
1. עובדים להכשרה
לתפקיד טכנאי מעליות
★ עבודה עם צוות צעיר ומעולה.
★ שכר הוגן ורכב צמוד.
★ דרושה הבנה בטכניקות חשמל ואוטומציה.
★ כושר טכני מעשי וידע בסיסי במערכות מכניות.
★ עדיפות לטכנאי מיכשור ובקרה ולבוגרי חמ"ט.
2. גריזריסט
★ לטיפול מונע במעליות, נשוי, מעל גיל 30
בעל רשיון נהיגה בהלת אופנוע
לפנות בין השעות 09.00–11.00 לרחוב הקישון 31 בני-ברק (ליד הקניון ברמת-גן).

רשות שדות התעופה בישראל
נמל תעופה בן-גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן-גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לתקופה מינימלית של שנה. לאחר שנה עבודה, אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים בשנת הלימודים תשמ"ט).
תנאי הקבלה
★ לאחר שרות צבאי.
★ 12 שנות לימוד לפחות.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
★ מצב בריאות תקין.
★ הופעה נאה.
★ מגורים באזור גוש דן – חובה לתקופת ההדרכה.
במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת עפ"י הצורך.
למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והטבות נוספות.
למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים התקיים ועדת קבלה במנהלת נמל התעופה בן-גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), ביום ב' 21.3.88
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 ועד שעה 09.00 בבוקר.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

למוסד ממלכתי בירושלים
דרושים/ות
עובדים/ות לתפקידי מטה
בעלי ענין מבצעי
כשורים נדרשים:
★ השכלה תיכונית לפחות.
★ כושר ביטוי טוב בכתב ובע"פ.
★ גילאי 20-35 לאחר שירות צבאי מלא.
★ נכונות לעבודה קשה ומאומצת גם מעבר לשעות העבודה הרגילות במשרד.
המעוניינים העומדים בדרישות לעיל יפנו לת.ד. 77 ירושלים (מיקוד 91000) ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
פונים מתאימים ייענו

לחברה תעשייתית גדולה
דרוש/ה:
כלכלן/ית
למחלקת הכספים
★ בעל/ת נסיון של שנתיים לפחות בניהול כספים (בעיקר מט"ח).
★ בקיא/ה בשימוש במחשב אישי
★ מגורים בגוש-דן.
בדבר פרטים נא להתקשר טלפונית 03-9265396.

למוסד ציבורי
בתל-אביב
דרושה
מזכירה
למשרה חלקית, השכלה תיכונית, נסיון בניהול משרד, הדפסה עברית אנגלית, גיל 35-40.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים למח' כ"א, ת.ד. 33010, תל-אביב, מיקוד 61330, עבור מזכירה

לבית הספר החקלאי
התיכון "עיינות"
דרושים להעסקה מיידית
★ **מורה לספרות ברזילאית בשפה הפורטוגזית.**
★ **מרכז גן ירק.**
★ **עובד משק חקלאי.**
לשנה"ל תשמ"ט דרושים
★ **מדריך למקצועות אחזקה.**
★ **מדריך להפעלת כלים חקלאיים בשדה.**
★ **מורה לתנ"ך.**
★ **מורה לאנגלית.**
לפרטים נא לפנות לטל' 08-474635, 08-474655, 08-475682 כל יום בין השעות 7.00 – 15.00.

צעירים/ות
בוגרי צבא
בואו לעונת חויה
בקיבוץ אילות
3 ק"מ צפונית לאילת.
אנו מציעים לכם הסדר מיוחד הכולל עבודה בתעשיית המתכת, פעילות והשתלבות בחברה ובתרבות המשק, שבסופה תקבלו מענק כספי נאה.
נא התקשרו אל: אמנון לוי, קיבוץ אילות ד.נ. חבל אילות 88805,
טל' 059-78187-8-9

מזכירה
אנחנו חייבים מישהי רצינית, דינמית, אחראית, אכפתניקית, עם ראש על הכתפיים.
מהדפסה על מעבד תמלילים ועד "תשיגי לי את שולץ".
זה משרד פרסום זה לא תה בעדיה.
מתאים לך?
טלפני - 448623, 03-444986 לאפי.
ראובני•פרידן פרסומאים

האוניברסיטה העברית בירושלים
מכרז מס' 19/88
דרוש תכניתן
למחלקה למערכות מידע ממוחשבות עם נסיון בשפת COBOL ועבודה של שנתיים לפחות במערכת מידע גדולה • עדיפות למועמדים עם נסיון קודם ב-CDC/NOS •
הדרגה בהתאם לכישורי המועמד.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי אל האוניברסיטה העברית בירושלים אגף כח אדם הר הצופים מיקוד 91905 ולציין ע"ג המעטפה את מספר המכרז.
פניות יתקבלו עד ה-1.4.88.

לתעשיה הצבאית בירושלים
דרושים/ות
מהנדסי תעשיה וניהול
הגדרת התפקיד:
ממונה על קבוצת נושאים במינהלת תוכניות ייצור.
PROGRAM MANAGER.
תאור התפקיד:
מגבש תוכנית אספקות בסיסית, בשיתוף פעולה עם הנהלות המפעלים, תכנון וכלכלה, הנדסה ואבטחת איכות.
מרכז פעילויות קבוצה של עובדים הממונים על המוצר.
בדיקת התוכניות וביצוע תיקונים מוסכמים בה, בהתאם לתכניות הייצור.
למועמדים הגרים מחוץ לאיזור ירושלים, שימצאו מתאימים - יינתן סיוע זמני בדיור.
לפרטים יותר:
נא לפנות למחלקת מהנדסים, ת.ד. 1505, ירושלים 91014 טלפון מספר 535161.
התעשיה הצבאית

נציבות שירות המדינה
מודיעה על מכרז פומבי קיבוצי מס' מק/7/87 – שלב ב' לקליטת מועמדים
למשרות פנויות של
מפקחי/ות מס הכנסה
באיזור תל-אביב והמרכז כמפורט להלן:
המשרות הן באיזורים: כפר סבא, תל-אביב, גוש דן, רמלה, פתח-תקוה פשמ"ג, רחובות. – כ-35 משרות
המשרות הן בדרגות טי-ר-ט1 של הדירוג האחיד או 4-7 בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח, כן משולמת תוספת שכר בשעור של 30% המהווה הטבת שכר מיוחדת לעובדי מסים.
מועמדים בעלי רישיון ישראלי לראיית חשבון שיסיימו את הקורס ואת תקופת הנסיון בהצלחה ישובצו בדרגה 7 בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח, ריטרואקטיבית מיום סיום הקורס.
דרישות המשרה:
א. תעודת בגרות, יועדפו מועמדים שסיימו בחינות ביניים בראיית חשבון, או תלמידי האוניברסיטה בחשבונאות, ו/או כלכלה.
ב. עדיפות לבעלי ידיעות ברמה של סוג 2 בהנהלת חשבונות מטעם משרד העבודה והרווחה.
ג. ידיעת שפות מהמדוברות בארץ.
ד. כושר קיום קשר נאות עם קהל, כושר ניהול משא ומתן.
המועמדים יידרשו לעמוד במבחנים בכתב ובעל-פה.
מועמד שייבחר יוצא לקורס מרוכז אשר יימשך כ-3 חודשים, בתנאי פנימיה, ולאחר מכן לתקופת התמחות.
המועמדים שיסיימו את הקורס בהצלחה ישובצו ביחידות האגף ויועסקו על פי חוזה מיוחד/או מינוי בפועל במשרות של משימה חולפת.
המועד המשוער להתחלת הקורס – 25.7.88.
בהתאם להוראות חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א-1981, כל מקום במכרז בו צויינו המלים מועמד או מועמדים הכוונה גם למועמדת או למועמדות.
★ **את פרטי המכרז המלא והמחייב הנ"ל וכן טופסי בקשה ומידע נוסף, ניתן להשיג בלשכות המחוזיות של נציבות שירות המדינה.**
הגשת הבקשות:
בירושלים, הקריה, בנין ראש הממשלה, חדר 429; בתל-אביב, הקריה, רחוב האלוף קלמן מגן מס' 10; בחיפה, בבית הממשלה, רחוב חסן שוקרי 11; בבאר-שבע, בנין לשכת הבריאות המחוזית, שכונה ד' (צפון).
★ היום האחרון להגשת הבקשות: יום ד' כ"ו בניסן תשמ"ח (13.4.88).
לידיעתכם לשכת נציבות שירות המדינה תהיינה סגורות לרגל חופשה מרוכזת החל מיום 1.4.88 עד 8.4.88 ועד בכלל.

התאחדות התעשיינים בישראל
המחלקה לסחר חוץ
רח' המרד 29, תל־אביב
דרוש/ה **מזכיר/ה**
אנגלית/עברית
עדיפות לשפת אם אנגלית, כושר הדפסה באנגלית, ניסוח מכתבים, תרגומים
לשלוח הצעות בכתב יד.

להברה תעשייתית
דרושים
1. **מסגרי אחזקה**
רצוי ידע בהידראוליקה
2. **עובדי הידראוליקה**
3. **חשמלאי תעשיה**
ידע במערכות פיקוד חיווט לוחות.
052-454889 ,052-451966 ,052-450234.

זהילה
בע"מ
שרותי כח אדם
דרושים
למחלקה הטכנית:
א. **חשמלאי מוסמך**
לאזור ת"א
ב. **מכונאי תעשייתי**
לאזור פ"ת
ג. **מכונאי מטוסים**
ד. **מכונאי אביזרים תעופתיים**
ה. **צעירים בעלי ידיים טובות**
לעבודה פיזית ריווחית בבני־ברק
ו. **נהגי אוטובוסים**
לעבודה בגוש־דן
למחלקה המשרדית:
א. **פקידת מבצעים**
נסיון בעבודה בטיסות
ב. **מעבדות תמלילים**
לעבודה באזור ת"א
ג. **סוכני מכירות**
אפשרות למשרה חלקית או מלאה
ד. **בחורים/ות בעלי תעודת בגרות**
לעבודה מפוצלת עם קהל באזור גוש־דן
למחלקה ליזמות עסקית:
א. **דרושים משקיעים**
לפרוייקטים ריווחיים וקצרי טווח.
לפרטים נא לפנות: רח' דיזנגוף 107 ת"א
טל. 03-5448328/9

ברינקס (ישראל) בע"מ.
דרוש/ה:
אשת מכירות
הכישורים:
- השכלה תיכונית
- הופעה נאה
- רשיון נהיגה
(עדיפות לבעלות רכב)
השכר על בסיס משכורת + עמלות
נא לפנות טלפונית 03-825171.

אורגניקס בע"מ
חברה לפיתוח ויצור מוצרי דיאגנוסטיקה – דרוש
איש/ת מכירות בכיר/ה
הכרת מערכת הבריאות בארץ ונסיון בתחום הדיאגנוסטיקה – חובה.
נא לפנות בכתב בלבד אל: ת.ד. 360 יבנה 70650

נציבות שירות המדינה
מודיעה
כי לאגף שוק ההון, החסכון והביטוח במשרד האוצר בירושלים
דרוש/ה אקטואר/ית
דרישות המשרה:
השכלה אקדמית (תואר ראשון) בכלכלה או סטטיסטיקה או מתמטיקה או תעודה מוכרת באקטואריה. נסיון בתחום המקצוע.
המעוניינים להציע מועמדותם או לברר פרטים נוספים, יתקשרו לטלפון מספר 02-558358 בין השעות 08.00–15.00.
הערה: מועמד שייבחר יועסק בחוזה מיוחד כמקובל בשירות המדינה.

למשרד עורכי־דין
דרושה
כתבנית מעולה
למעבד תמלילים
שעות העבודה: ימים א' – ה'
8.00 – 13.00 ,13.00–18.00 ,ו'
טלפון: 03-200305, אריאלה או סמי.

נייטשר קר
קוסמטיקה שויצרית טבעית
דרושים/ות
ראשי אזורים
בעלי יוזמה ודינמיקה
באזורים: 1) חולון, בת־ים 2) כפר־סבא, שומרון 3) פ"ת, ראש־העין, מג"ה, יהוד 4) אילת
כישורים: ★ עסק מורשה עצמאי ★ עיסוק יחודי ★ דינמית בעלת יכולת ארגון והפעול דיילות מכירה
טל. 03-256879 ,052-83727 ,052-88020

"לחוויה הישראלית" ביפו
דרושה
מזכירה
כתבנות עברית־אנגלית ל־6 ימי עבודה בשבוע. רצוי בעלת רשיון נהיגה
טל. 03-813205 (לשבתאי)

מלונות דן
לשף החדש של מלון דן כרמל בחיפה
דרושים **טבחים/יות**
בדרגת שף "דה פרטי".
לפנות למנהל כ"א דן כרמל
04-386211

עירית הרצליה
בי"ס תיכון קרית החינוך בהרצליה.
דרושים:
מורים
לקראת שנת הלימודים תשמ"ט
במקצועות:
מדעי החברה, אזרחות, סוציולוגיה, אנגלית, ספרות, תנ"ך, תקשורת המונים, פסיכולוגיה, תולדות האמנות, הסטוריה, מתמטיקה, מוסיקה, כימיה, ביולוגיה, ואומנויות.
נא לפנות לטל: 052-541055, 052-542529

מזכירה
למחלקת השיווק של חברת רכב
★ משרה מלאה
★ רצוי ידע בטלקס
★ רצוי ידיעת לוטוס 1–2–3
★ ידיעת השפה האנגלית
נא לפנות בכתב־יד עם פירוט קורות חיים ונסיון קודם אל: ת.ד. 1696 תל־אביב 61016 (עבור אלי).

מלונות דן
למטבח בניהולו של השף סידני בונד
דרושים/ות
★ צ'יף סטיוארט
★ שף "דה פרטי"
★ שף קונדיטור
★ טבחים/יות
נא לפנות למח' כח אדם
ת"א הירקון 99

למוצר פירסומי
דרושים
מקדמי מכירות
עמלה גבוהה
לפנות בכתב
לת.ד. 3079 ירושלים

גם עבודה גם סופשבוע
5 סופי שבוע זוגיים במלון מפואר בטבריה
יוגרלו בין כל הפונים למודעה זו.
◆ **מבקרות איכות במיקרוסקופ**
נסיון מעל 3 שנים, 5 ימי עבודה, הסעות + ארוחה.
◆ **מלחימות מנוסות** לאחר שרות צבאי. למשמרת שניה בת"א. 5 ימי עבודה + הסעות.
המחלקה הטכנית
חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בנין מגדלור, בן יהודה 1
טל. 03-5101420
• הצטייד בפנקס מילואים, ת. שכ' והמלצות
• שעות הקבלה 08.00-18.30
לעבוד בחבר להרגיש בבית

להברה גדולה העוסקת בשווק מוצרי צריכה
דרוש:
גובה על בסיס עמלה
דרישות התפקיד:
★ בעל נסיון בעבודת גביה מלקוחות פרטיים ומוסדות.
★ סוג 3–2 בהנה"ח.
★ בעל רכב.
★ יוזם, חרוץ ודינאמי.
★ נדרשים בטחונות מתאימים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 36262, ת"א
עבור "משאבי אנוש".

דרושה
מנהל/ת חשבונות
לעבודה באזור טבריה
העבודה במחשב, בנושאי ספקים בנקים ומט"ח
לפנות: ת.ד. 2667 עפולה.

גם עבודה גם סופשבוע
5 סופי שבוע זוגיים במלון מפואר בטבריה
יוגרלו בין כל הפונים למודעה זו.
◆ **ברסמים/חרטים קונבנציונלים**
בוגרי בית ספר מקצועי, פרופיל 72 פלוס, יכולת עבודה עצמאית עפ"י שרטוט.
◆ **מפעילי CNC** נסיון מעל 3 שנים, **ידע בפאנוק** באזור חולון, רמה"ש.
המחלקה הטכנית
חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בנין מגדלור, בן יהודה 1
טל: 03-5101420
• הצטייד בפנקס מילואים, ת. שכ' והמלצות
• שעות הקבלה 08.00-18.30
לעבוד בחבר להרגיש בבית

המחלקה המשרדית
חבר
◆ **כתבניות עברית/אנגלית** נסיון על מעבד תמלילים IBM תוכנת: **WORDMILL, א־ב ואינשטיין**
אפשרות לשעות גמישות.
◆ **כתבניות "לניר" עברית/אנגלית**
מניסות — אפשרות לשעות גמישות.
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בניין מגדלור, בן יהודה 1
טל. 03-5101420
ירושלים טל. 02-234265
חיפה טל. 04-663966
לעבוד בחבר להרגיש בבית
• הצטייד בתעודת זהות, המלצות ותמונת פספורט
• שעות הקבלה 08.00-18.30

גם עבודה גם סופשבוע
5 סופי שבוע זוגיים במלון מפואר בטבריה
יוגרלו בין כל הפונים למודעה זו.
◆ **עובדי "יצור"** לאחר שרות צבאי מלא, עבר ללא דופי, פרופיל 72 פלוס למפעל בטחוני בשרון.
◆ **מכונאי אחזקה** (יוצאי חיל חימוש, חיל אויר...) לעבודה במפעל בפ"ת, 3 משמרות, בתנאי 12 שנות לימוד חובה, 5 ימי עבודה + הסעות.
המחלקה הטכנית
חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בנין מגדלור, בן יהודה 1
טל: 03-5101420
• הצטייד בפנקס מילואים, ת. שכ' והמלצות
• שעות הקבלה 08.00-18.30
לעבוד בחבר להרגיש בבית

עצור
זו משרה בשבילך!
רתכי CO₂ ארגון שריון וחשמל
מסגרים בוגרי בי"ס מקצועי
אם אתם בעלי יכולת עבודה עצמאית, בעלי ידע בקריאת שרטוט, בעלי פרופיל 72 ומעלה, והעיקר בעלי נסיון בן 3 שנים יש לנו משרה מעניינת עבורכם. 5 ימי עבודה בשבוע. הסעות, ארוחות, ושכר גבוה.
• הצטייד בפנקס מילואים, ת. שכ' והמלצות
• שעות הקבלה 08.00-18.30
לעבוד בחבר להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בנין מגדלור, בן יהודה 1
טל: 03-5101420

המחלקה הטכנית
חבר
לסניפנו בירושלים
◆ **בחורים בוגרי צבא מעיירות פיתוח לעבודות ייצור** במשמרות באזור ירושלים **מגורים מובטחים**
משכורת גבוהה + ארוחות. מיידיי
לעבוד בחבר - להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ירושלים רח' ינאי 6 טל: 02-234265-6-7-8
נא להביא פנקס מלואים ת. שכ' והמלצות
שעות הקבלה 08.00 – 16.00

דרושים/ות
★ **חשמלאים מוסמכים**
עם תעודה
★ **בקרי איכות**
לביקורות קו יצוא
★ **עובדי בטחון**
לעבודה במשמרות
★ **עובדי/ות נקיון**
נא לפנות לסניף "השמירה" בע"מ
שד' בנימין 18, נתניה
בין השעות 8.00–19.00

לקונצרן תעשייתי גדול
דרוש:
כלכלן בכיר
הכישורים הדרושים:
- תואר שני בכלכלה/מינהל עסקים
- נסיון של 3 שנים בתעשיה
- נסיון בניתוחים תמחיריים, בדיקות כלכליות ניתוחי דו"חות כספים
- ידע בהפעלת P.C.
מקום מגורים בתל־אביב, גוש־דן.
נא לפנות בכתב, לת.ד. 2136 ת"א, 61020, עבור "כלכלן בכיר".

גם עבודה גם סופשבוע
5 סופי שבוע זוגיים במלון מפואר בטבריה
יוגרלו בין כל הפונים למודעה זו.
◆ **כימאים/ות למעבדה** אנליטית באזור השרון.
◆ **מהנדס/הנדסאי כימיה** למפעל מתקדם, נסיון מעל 3 שנים תנאים טובים.
◆ **הנדסאי/טכנאי "יצור"** נסיון מעל 5 שנים במדידת זמנים, קביעת נהלי עבודה ושיפור שיטות. באזור ת"א.
המחלקה הטכנית
חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בנין מגדלור, בן יהודה 1
טל: 03-5101420
• הצטייד בפנקס מילואים, ת. שכ' והמלצות
• שעות הקבלה 08.00-18.30
לעבוד בחבר להרגיש בבית

רצף
תעשיות מוצרי בנין בע"מ
דרוש
מנהל מכירות
לאולם תצוגה במפעל
הכישורים הדרושים: ידע ונסיון מוכח במכירות ושיווק, כושר ויכולת ניהול. נסיון בניהול מו"מ. רשיון נהיגה. בגיל 40 שנה ומעלה.
רצוי: ידע טכני ו/או נסיון בבנין.
רצויה ידיעת השפה הערבית.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד ופירוט קורות חיים ונסיון ל: רצף בע"מ, ת.ד. 10287, מפרץ־חיפה 26112. לידי מר קרמר – אישי.

החברה לשרותי כח אדם בע"מ
דנאל
למחלקה המשרדית
מזכירה
לאחר שרות צבאי (בסיווג בטחוני גבוה)
נסיון בהדפסה בעברית.
רצוי ידע במעבד תמלילים. למשרה מלאה.
העבודה באזור יהוד
5 ימים בשבוע, שעות עבודה 16.45–07.30
הסעות, ארוחות, ותנאים טובים:
דנאל דנאל-נה להיבנות!
תל־אביב: גורדון 88, (ליד עירית ת"א) 222266, 245531, 245541, 240878.
רחובות: הרצל 187, 08-469383.
אשדוד: רוגוזין 8, 533644, 08-532221.
שיטות & שער פרסום ושיווק

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ
לחברה מובילה בענף הבניה בתחום המערכות האלקטרומכניות
דרוש
מנהל הרכבות ארצי
הכישורים:
- מהנדס בנין/מהנדס תעשיה וניהול.
- נסיון של 10 שנים בניהול פרוייקטים בקנה מידה ארצי.
- נסיון בניהול צוות עובדים גדול.
- נסיון בניהול מו"מ.
מקום העבודה ת"א.
5 ימים בשבוע.
תנאים טובים למועמד המתאים.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים מודפסים לת.ד. 189 רמת־גן 52101
סודיות מובטחת.

"משואה" – המכון ללימודי השואה
קבוץ תל־יצחק (ליד נתניה)
דרושים מורים
לשנה"ל תשמ"ט לסמינרים בנושא השואה לתלמידי כיתות י"ב וסטודנטים
הכישורים הנדרשים:
1. תואר ראשון או שני בהסטוריה של עם ישראל.
2. שליטה מלאה באחת השפות הבאות, חובה: אנגלית, גרמנית, צרפתית, ספרדית.
3. עדיפות תנתן לבעלי תעודת הוראה לחט"ע.
המעוניינים בעבודה בלתי שגרתית בעלת אתגר חינוכי יתאמו מועד לראיון בטלפון 053-699997 או 053-699563 בימים א־ב־ג 22-21-20 במרץ בין השעות 8.00–12.30 14.00–16.00 או בכתב "משואה" – הנהלה פדגוגית, קיבוץ תל־יצחק מיקוד 45805.

עבור חברה עתירת ידע בגוש־דן, דרושה
מנה"ח ראשית
לתפקיד עצמאי ואחראי, הכולל טיפול בכל מערך הנה"ח של החברה וקשר עם בנקים ולקוחות.
נסיון בעבודה עם "חשבשבת", כושר ביצוע מעולה, יוזמה ויחסי אנוש טובים – הכרחיים.
אווירה נעימה, 5 ימי עבודה בשבוע ותנאים טובים.
לפנות לת.ד. 6610 ת"א 61066, מישרה 88.

שלום אדלמן - מפ"ס
"אני עובד בחבר ומרגיש בבית".
חבר
חברה לשרותי כח אדם

כהן גלית - מחסנאית
"אני עובדת בחבר ומרגישה בבית".
חבר
חברה לשרותי כח אדם

חברת פרסום מובילה – לעבודה בכל הארץ
בוגר/ת כלכלה/מינהל עסקים
[illegible]

חברת פרסום מובילה – לעבודה בכל הארץ
אשת מכירות ויחסי ציבור
הזדמנות לאינטליגנטית ונמרצת, שרוצה להגיע רחוק עם נסיון מוכח ומצליח במכירות, עם זיקה לעיתונות ופרסום, הופעה מלוכדת, רבה, דבקות במשימה ואמביציה, יכולת התמודדות עצמאית בפסה מול מנהלים – לתפקיד מרתק בקידום פרוייקטים פרסומיים מיוחדים וגלובליים. למתאימה הכשרה פרסומית־שיווקית. כתבי מיד לת.ד. 50290 תל־אביב עבור "מעולה". ▶

אינטל
אינטל אלקטרוניקה הינה החברה המובילה בישראל בתחום ייצור רכיבים למחשבים ולמערכות ספרתיות.
מהנדס מכונות
למתן גיבוי טכני שוטף למערכות אלקטרו מכניות
★ נסיון הנדסי קודם של 2-4 שנים בתעשיה/תכנון
★ שליטה מלאה באנגלית
★ מגורים בירושלים.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים מפורטים ובציון שם המשרה מספר תעודת זהות ומס' טלפון אל:
אינטל אלקטרוניקה
ת"ד 3173 ירושלים 91031
יצור מעגלים משולבים בישראל
מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים כאחד — סודיות מובטחת
פרסום שיטה

למוסד ציבורי גדול בתל־אביב – דרוש
מנתח מערכות/ תכניתן למחשב I.B.M. 38
כשורים נדרשים: נסיון בשפות ארפיג'י, 3 וקובול. נסיון של מספר שנים במחשב I.B.M. 38
טלפון: 03-431330

מיזוג אויר לרכב
למפעלנו באזור התעשיה ב' הרצליה
דרוש·ה
פקיד/ת שרות וקבלה
התפקיד כלל: קבלת קהל
★ עריכת חשבונות ★ עבודה: פקידות שונות
הכישורים הדרושים:
★ השלכה תיכונית לאחר שרות צבאי
★ הופעה נאה, תקשורת בין אישית טובה
★ ידע בהפעלת מחשב -- יתרון
משרה מלאה, 6 ימים בשבוע –
לקביעת ראיון נא להתקשר טל' 052-553628, 052-553888 למזל.

טופ בשופר־סל
דרושים/ות
לשופר־סל ארלוזורוב 57
תל־אביב
★ **עובדי/ות מחלקת חלב**
★ **עובדי/ות מאפית**
לשופר־סל בן־יהודה 79
תל־אביב
★ **עובדי/ות מאפית**
הכשרה תינתן במקום
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהלי הסניפים במקום.
שופר־סל

יש עבודה בחברת החשמל
באגף החשב הכללי
למח' לכלכלה ותיכנון לטווח ארוך בחיפה
דרוש/ה
כלכלן/ית
הכישורים הדרושים:
- בוגר/ת בכלכלה וסטטיסטיקה - רצוי תואר שני
- ידע באקונומטריקה
- נסיון בהפעלת תוכניות סטטיסטיות

באגף הצרכנות
למח' חרשת הארצית בחיפה
דרושים/ות
1. מהנדס/ת
הכישורים הדרושים:
- בוגר/ת הנדסה אזרחית או מכונות
- נסיון בתכנון מבנה רשת עילית, בעיקר מפלדה ובעבודה בנושאי טילים ואביזרים.
2. הנדסאי/ת או טכנאי/ת חשמל
הכישורים הדרושים:
- ידע במכשירי מדידה
- ידע בסיסי במחשבים
- נסיון של 3 שנים לפחות.

באגף הצרכנות
למח' יעול הצריכה בחיפה
דרוש/ה
מהנדס/ת חשמל
הכישורים הדרושים:
- בעל תואר ראשון בהנדסת חשמל (זרם חזק) — תואר שני יתרון
- כושר הבעה מעולה בעברית — בכתב ובע"פ
- שליטה באנגלית — (שפות נוספות — יתרון)
- 5 שנות נסיון לפחות בתכנון ו/או בתיפעול מתקני חשמל
המעוניינים יפנו בכתב אל מח' כ"א המשרד הראשי, ת.ד. 10 חיפה.

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון
דרושים:
מסגרים
הכישורים הדרושים:
- בוגרי בי"ס מקצועי
- בעלי נסיון
בריאות תקינה
העונים לדרישות הנ"ל יפנו אישית עם תעודת השכלה אל מח' כח אדם, אגף הביצוע רח' החשמל 16 קומה 12 תל־אביב.

חברת החשמל לישראל בע"מ

לבנק דרושים/דרושות

עורך דין ובכלכן

רקע והתמחות במשפט האזרחי, מסחרי, השכלה אקדמאית בכלכלה/מינהל עסקים/חשבונאות, ידיעה טובה בשפה האנגלית. בפניה יש לציין פרטים אודות: עיסוקים קודמים, נושאי התמחות, נסיון ולצרף שמות ממליצים.

מזכירה

בעלת הקלדה מלאה בעברית ובאנגלית, 12 שנות לימוד + בגרות מלאה ונסיון קודם. שעות העבודה רצופות.

מתכנת P.C.

בעל שליטה מלאה בשפות תוכנות לרוטוס ודבייז ונסיון מוכח בנושא.

יועץ השקעות

בעל השכלה אקדמאית במדעי החברה ונסיון בתחום ניירות ערך, תוכניות חסכון, קופות גמל ופיתוח עסקי חוץ. מועמד מתאים יוכשר בקורסים לאחר השתלבותו בבנק. מקום העבודה: אזור המרכז.

פקיד אי"ש (במבל)

אם או בלי נסיון. 12 שנות לימוד + בגרות מלאה. מקום העבודה: ת"א. שעות העבודה מפוצלות — כמקובל בבנק.

נא לפנות בכתב, יד לת.ד. 1017, תל-אביב, 61009. מועמדים מתאימים — ייענו.

לחברה ארצית
העוסקת בשירותי אבטחה ושמירה
ד ר ו ש י ם

1. **מנהל מחלקת אבטחה**
למרחב ת"א. מהמועמד נדרש להפעיל צוות עובדים גדול, לנהל מנ"ים עם לקוחות. לארגן ולנהל את המשרד. שעות העבודה לא שגרתיות. בעל רכב וטלפון.

2. **מפקחי שמירה אזוריים**
לאזור גוש דן, רחובות והסביבה.

עדיפות לתושבי האזור, בעלי רכב וטלפון.

לפנות ת.ד. 1476 ת"א 61014.

להברת "שמי הארץ" דרושים/דרושות
SHMEY HAARETS

מקדמי מכירות
לנרשאי תיירות פנים
טיסות סיור והבילוית נופש.

• העבודה בשעות גמישות
• מתאימה לסטודנטים כמשרה נוספת
• דרוש ידע מדיעת הארץ

למשרד ציבורי גדול
דרוש

עוזר אחראי

לטיפול בתביעות נזיקין.

המעוניינים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 7093 תל אביב, מס' 561

פונים מתאימים ייענו.

למלון פאלאס תל-אביב
ד ר ו ש י ם/ ו ת

1. מנהל קבלה
2. פקידי קבלה — בוגרי הדמור
3. מזכירה לכ"א
4. חדרניות

לפנות במקום, רח' הירקון 277 ת"א.

לקיבוץ
דרושים/ות
בוגרי צבא
לעבודה
בחקלאות
התחלת העבודה מיום
א' או ב'

לקיבוץ דגניה א'
דרושה
אחות
להתקשר בין השעות
08.00–15.00
טל. 06-758111

לחברה תעשייתית
באזור תל-אביב
ד ר ו ש
מנהל
חשבונות
בכיר

אוניברסיטת בר-אילן

מתכנת/ת
למחלקה למיחשוב

קופת חולים מכבי

דרושה
אחות מוסמכת
לטיפולי-בית

פקידה

מפקחת

לאיזור הוצאות/הגבלות של מאגר...
לפנות לשאול ... 02-240611

ד ר ו ש/ ה

מפעיל/תכנית

— היכרות מערכת IBM S/36 RPG
טלפון 03-8935885

דרושות

אחיות מוסמכות

עם לב

03-5436367, 03-5458243

אל-על

דרוש

★ קרית ביאליק

קלדנ/ית מנוסה

ת.ד. 68012

מזכירה

1. מלצר ראשי
2. מלצרים/יות + נסיון

03-848868

למוסד ממלכתי

ד ר ו ש י ם

מילואים

מוטורולה תקשורת ישראל בע"מ

ד ר ו ש י ם

הנדסאי-אלקטרוניקה

ORS
שירותי כח אדם

אנשי שטח
לשיפור בשטחים מחוץ

ORS המרכז לכח אדם

8:00–13:00 א'–ה', 8:00–17:00

לעיריית קרית-מוצקין
ד ר ו ש/ ה

מנהל/ת
למחלקה לחינוך ותרבות

1. בעל תעודת B.A לפחות או בעל תעודת הוראה ו/או בוגר קורס מנהלים של משרד החינוך.
2. נסיון בניהול של מוסד ציבורי או חינוכי.

יחידת האבטחה
בנמל שדה-ביה"ע

דרושים:

בוגרי יחידות קרביות
לתפקיד בטחוני

הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (משוחררים/קצינים/סמלים)
★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה
★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד
דוברי השפה האנגלית, ערבית - יתרון.
— הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס —

גברים/נשים
לתפקידי בטחון

הכישורים הדרושים:
★ אחרי שירות צבאי מלא ★ פרופיל 82 ומעלה
★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (ערבית - יתרון) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי

ועדות קבלה יתקיימו במשרדי חברת "השמירה" בע"מ ברחוב בן-יהודה 77 תל-אביב, קומה ג',
ביום: שני 21.3.88, שלישי 22.3.88
בין השעות: 14:00-10:00
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, ופנקס שבוע ו-3 תמונות.

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל-אביב
המחלקה המשרדית
בן-יהודה 12, א'-ה' 14:00-08:00
טל: 03-298877, 284128
ד ר ו ש ו ת

★ **מזכירות חמרכזות**
עברית ועברית/אנגלית

★ **מעבדות תכנות עבריות**

MANPOWER מנפאואר
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במחלקה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן-יהודה 12, א'-ה' 14.00-08.00
טל: 03-298877, 284128
דרושים

★ **מחסנאי כלים**
★ **מבקר איכות מכני**
★ **מבקרת איכות ויזואלית**
★ **שרטטת חשמל**
★ **מדריכות / מחוטות**
★ **יוצאי צבא**
★ **כתב טכני TECHNICAL WRITER**

MANPOWER מנפאואר

ד ר ו ש ה
פקידה/
מתכנית
03-7516110
03-7512704

NEOPHARM ניאופרם

ד ר ו ש י ם

תועמלנים רפואיים

★ מקצוע פרה-רפואי
★ כושר שכנוע והתבטאות בע"פ
★ כושר למידה וקריאת חומר רפואי בעברית ואנגלית
★ הופעה נאה
★ רשיון נהיגה הכרחי
★ נכונות לעבודת שדה מאומצת

נסיון קודם יתרון אבל לא הכרחי.
המועמדים אשר יתקבלו יוכשרו בקורס מיוחד.
על המועמדים הפונים על הכישורים הנ"ל לפנות בכתב יד לת.ד. 7108 תל-אביב 6170
המתאימים ייענו
סודיות מובטחת

הסנה
חברה ישראלית לביטוח חיים בע"מ

סוכני ביטוח חיים

מועמדים/ות לקורס
ד ר ו ש י ם

★ ★ ★

המועמדים המתאימים יתקבלו לאחר מיון קפדני.
לקביעת ראיון אישי נא להתקשר 03-5613176/7, 03-5610763

לבית חולים הדסה
ירושלים

ד ר ו ש י ם

אחים/ות מוסמכים

לעבודה במחלקות השונות

■ ת"ד נתן ■ בכירות ■ עבודה

לפרטים נא לפנות: משרד הסיעוד
02-662441

לחברה ליבנה
דרושים
★ מנהל/ת חשבונות
★ מזכירה

DANIEL דניאל
מלון
ד ר ו ש י ם

★ קפטנים
★ טבחים
★ מלצרים/יות
★ חדרניות
★ צבע
★ עוזר קונדיטור
★ טכנאי מיזוג אוויר וקירור

נא לפנות לפלונטיה במשרד כ"א בשעות 08:00–13:00

דרוש/ה
מומחה
במעון בריאה
...

חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות

המכים מסרט סי.בי.אס. כופרים בהאשמות

(ע).– הסמג"ד, סרן יוסי חדד, רב"ט שגיא הרפז ורב"ט יהודה אנג'ל, המואשמים בתקיפה ובהתעללות בשני תושבים ערביים על סמך סרט הטלוויזיה בסי.בי.אס., הובאו אתמול לבית הדין הצבאי ביפו וכפרו בהאשמות נגדם.

סניגוריהם של שני החיילים טענו בבית־הדין כי מרשיהם פעלו בהתאם לפקודות הצבא ואילו סניגורו של חדד, שלא צולם בסרט הטלוויזיה, טען כי אין למרשו כל קשר למעשה ההכאה עצמו.

עו"ד דוד אופק, סניגורו של רב"ט אנג'ל, אמר כי מרשו בעט בערבים המקומיים, אולם טען כי עשה זאת עקב הנסיבות של המצב בשטח ובתוקף תפקידו לפזר את ההפגנה האלימה.

לטענתו, התנגדו שני הערבים לכבילתם וכן התנגדו לרדת אל הקומנדקר הצבאי ולכן היה צורך בשימוש בכוח, שנעשה לדבריו כדין. „גם אם יימצא שהכוח שהוא הפעיל היה יותר מהדרוש, הרי שהוא ביצע פקודות שקיבל ואלה לא היו בלתי חוקיות בעליל", טען לפני השופטים.

גם סניגורו של רב"ט שגיא הרפז, עו"ד אורי סלונים ויהודה אטלס, אישרו כי מרשם היכה ובעט בערבים אך עשה זאת במסגרת הפקודות וללא כל כוונה פלילית. „הנאשם טוען כי הנסיבות שקדמו להכאה היו יוצאות דופן, בהן היו הנאשם וחבריו נתונים להתקפה אלימה ביותר, מבישה ומבזה, וכי שני החשודים המוכים היו המסיתים הראשיים של ההתפרעות", טען עו"ד סלונים וציין כי „פעולתו של הרפז היתה בבחינת טיפול במסיתים, וגם לאחר שהחיילים ניסו לעצרם, הם המשיכו בהתנגדות פיסית, ידקו על החיילים וקיללו אותם.

„הוא מודה כי היכה אותם מכות נמרצות אך כופר באישום כי תקף אותם", טען עו"ד סלונים בהדגישו כי „כל כללי ההתנהגות הרגילים והנורמות המקובלות של חיילים בצבא צריכים להיבחן באמות מידה של המצב המיוחד והבלתי אפשרי כמעט שנוצר בעת האירוע. אין החיילים מאומנים למגע בלתי אמצעי ללא היכולת להשתמש בכלי נשק כלשהו שבידם מול התגרות אזרחית על רקע לאומני. המלחמה במסיתים היא מלחמה חדשה ובלתי מוכרת לנאשם ולחבריו", טען, ודרש כי התביעה תציג בפניו את הסרט המלא שצולם בסי.בי.אס. הכולל גם את ההפגנה האלימה שנערכה לפני כן.

גם עו"ד יהודה טוניק, סניגורו של סרן חדד, כפר בהאשמות. „במהלך פעולה צבאית הוא פעל בהתאם לפקודות שניתנו לו", טען והוסיף כי סרן חדד השתתף רק בשלב הראשון של פיזור המפגינים וכלל לא היה ואף לא צולם באירוע של הכאת שני התושבים הערביים.

הדיון הבא במשפט זה ייערך בעוד כחודש.

מימין לשמאל: סרן יוסי חדד ורב"ט שגיא הרפז (צילומים: ישראל סימיונסקי־יפפא)

ערבים יערכו שביתת־שבת במשרד הפנים

מאת מחמוד חליליה
סופר „דבר" בנצרת

ראשי המועצות המקומיות הערביות יקיימו ביום רביעי הבא שביתת־שבת במשרד הפנים בירושלים. על כך החליט הוועד הארצי שהתכנס שלשום בשפרעם.

חברי הוועד מתחו ביקורת קשה על המשרד שלדעתם לא קיים הבטחותיו מלפני חצי שנה בכך שלא כיסה את גירעונותיהן של המועצות. ראשיהן טוענים שהם על סף התמוטטות ואין באפשרותם לשלם משכורות לעובדים.

אחרים מבין ראשי המועצות הערביות סיפרו כי הם אינם מעזים להיכנס למשרדיהם מפני שאין ביכולתם לעמוד בפני הלחצים המופעלים עליהם מצד העובדים, הספקים והקבלנים.

הוועד הארצי החליט עוד כי אם לא תהיה היענות חיובית לתביעותיהם הכספיות, יחריפו את מאבקם וינקטו צעדים לרבות הפגנות ושביתות־שבת ממושכות במשרדי הפנים והאוצר.

הזדהות עם מסורבים

(יקיר צור). – כאות הזדהות עם מאבקם של מסורבי העלייה, אינה ויולי קושרובסקי ממוסקווה, שאתמול מלאו שמונה ימים לשביתת הרעב שהחלו ב־10 במארס, הצטרפו אתמול לשביתת הרעב אסיר ציון לשעבר יוסף ביגון, פרופ' אלכסנדר לרנר ומזכ"ל המועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ חיים צ'סלר. השלושה, נושאי שלטים בידיהם, ניצבו בחזית בית סוקולוב בתל־אביב ובפיהם קריאה לשלטונות הסובייטיים לאפשר לאלתר את יציאתה של משפחת קושרובסקי, הנמצאת בסירוב יותר מ־17 שנה. אישי ציבור, ביניהם שר הקליטה יעקב צור וראש מחלקת העלייה בסוכנות היהודית, אורי גורדון, באו לחזק את ידי השובתים (צילום: נאוה שמש־ישראל סאן)

נמשך הגידול בתיירות חרף המהומות – הזמנות־יתר רבות

מאת אריה אריד
סופר „דבר"

על המשך מגמת הגידול בתיירות בהשוואה לשנה שעברה, למרות המאורעות בשטחים המוחזקים, מדווחים גורמי תעופה ותיירות בבירורים שערך סופר "דבר" השבוע. מהשבוע הבא יש הזמנות־יתר רבות בכל הטיסות לארץ, בעוד שבטיסות היוצאות אפשר להשיג מקומות לכל היעדים.

תנועת הנוסעים בנתב"ג גדלה בחודשיים הראשונים של השנה ב־10 אחוזים ודובר רשות שדות התעופה איל מנחם אמר אתמול כי מגמה זו נמשכת. על־פי נתוני משרד התיירות גדלה התיירות הנכנסת בינואר ב־26 אחוז ובפברואר בתשעה אחוזים. מקור בכיר במשרד אמר אתמול לסופר "דבר" כי מגמה זו נמשכת החודש. על מגמה דומה מדווחות חברות התעופה הפועלות בקו הישראלי. מאל על נמסר על גידול של 5־8 אחוזים בתנועת הנוסעים החודש ועל תחזית לגידול דומה בחודש הבא.

★ סוויסאיר תקיים שמונה טיסות מיוחדות בקו הישראלי בארבעת השבועות הקרובים, נוסף על הטיסה השבועית הסדירה השמינית, שהנהיגה לפני חודש. מנהל הסניף הישראלי של החברה אלכס אקרמן אומר כי הטיסות המיוחדות נועדו לענות על הביקוש הגדול של תיירים להגיע לישראל לפסחולפסחא. מנהלת המחלקה לתיירות נכנסת של החברה, אסתי רומר, מספרת כי בימים אלה מגיעים לארץ שלוש קבוצות של בעלי מניות בסוויסאיר. כל קבוצה מונה 30 איש ותבלה בארץ 10 ימים. אקרמן אומר כי הוא אכן נשאל על־ידי ההנהלה המרכזית אם אין נשקפת סכנה לשלומם של התיירים. תשובתו היתה כי אין כל סכנה פרט למקומות מיוחדים, הנמנעים ממילא במקרים כאלה.

★ מנהל הסניף הישראלי של טי.וו.איי., סד סילברמן, אמר השבוע לסופר "דבר" כי תנועת הנוסעים בקו הישראלי של החברה גדלה בחודשיים הראשונים של השנה בתשעה אחוזים בהשוואה לאותם החודשים אשתקד. הוא צופה שהתנועה תגדל במארס־אפריל בחמישה אחוזים בהשוואה לאותם החודשים אשתקד. החברה עומדת להוסיף טיסה שבועית רביעית ללא חניית־ביניים בקו הישראלי כדי לענות על הביקוש הגובר לטיסות אלה.

★ בקו הישראלי של בריטיש איירווייז חל גידול של 45 אחוז בפברואר לאחר גידול של ארבעה אחוזים בינואר בהשוואה לאותם החודשים אשתקד. אומנם בשבועיים הראשונים של החודש נרשמה ירידה בתנועת הנוסעים ב־10 אחוזים, אולם מנהל הסניף הישראלי ארנסט פלאמיני מסביר זאת במיעוט הישראלים היוצאים מהארץ, כנראה בשל המצב הכלכלי או בשל מילואים. כל הטיסות הנכנסות מלאות עד אפס מקום, מדגיש פלאמיני.

★ עדות נוספת לביקוש הגובר לביקורים בארץ היא החלטת חברת־השכר הגרמנית איר ברלין להמשיך בטיסותיה הישירות מברלין לאילת, לראשונה גם בקיץ. מנכ"ל חברת התיירות הישראלית עמיאל טורס, חזי עמיאל, אומר כי על המשך הטיסות מברלין לאילת הוחלט נוכח הביקוש הרב מצד תיירים גרמנים.

בתוך כך מרחיבה סוויסאיר גם את פעילותה בתחום הובלת המטענים בקו הישראלי. מנהל המטענים של החברה בארץ, עובד שם־טוב, סיפר השבוע בטקס חנוכת מסוף המטענים החדש שלה בנתב"ג, כי 22 אחוז מהכנסות החברה בקו הישראלי באים מהובלת מטענים. סוויסאיר היא החברה השלישית בארץ מבחינת הובלת מטעני־אוויר, אחרי אל על וטי.וו.איי. לחברה גם שירות להובלת מכתבים וחבילות מבית לבית, בתנאי שערך תכולתם אינו עולה על 100 דולר ומשקלם אינו עולה על 10 קילוגרם. ישראל היא רביעית בעולם בניצול שירות מיוחד זה אחרי ניו־יורק, ציריך ולונדון.

הילד האיטלקי לא שכח את חייל הבריגדה היהודית

מאת נתן רועי
סופר „דבר" בתל־אביב

44 שנה המתינו אדלברטו קארה בן ה־53, יועץ התרבות של פרוזינונה שמדרום לרומא, ויצחק איתן בן 69 ממושב בית יצחק, לפגישה מרגשת זו. אתמול, בתל־אביב, נפלו זה על כתפו של זה. היועץ היה בן 9 כשאיתן, חייל הבריגדה היהודית, התארח בביתו במלחמת העולם השניה.

בתוך 1944 הגיעו חיילי הבריגדה לעיירת המרפא האיטלקית פיוג'י. בין הילדים שהסתובבו לידם וביקשו ממתקים היה אדלברטו. "אני זוכר אותו עם כובע מצחה של חייל ובגדים מבהיקים", נזכר אתמול קארה, שהגיע לאולמי בן אדנים במסגרת ביקור של ערים תאומות. "הוא היה בעל שיער בהיר. ינחמד נורא אלינו, הילדים".

יצחק איתן (פלומן): "הבריגדה הגיעה בנובמבר 1944 לעיירה. הרעב היה נורא. נתתי לילדים כל מה שיכולתי, סוכריות, שוקולד, סרדינים. ואז אדלברטו הזמין אותי לבקר בבית הוריו. החיילים התגוררו בבית הארחה בקצה העיירה אבל בערבים היינו מגיעים לבית הוריו של אדלברטו. הם ארחו אותנו למופת".

אדלברטו: "תמיד זכרתי את החיילים הישראליים. הם היו נחמדים יותר מהחיילים הבריטיים. להורי תמיד אמרתי שהחיילים הישראליים היו נהדרים. אני חושב שמאז אני מעריץ של ישראל. לקבוצת כדורגל יש מעריצים גם בזמנים קשים. בזמנים אלה אני מעריץ של ישראל בגלל חיילים כמו יצחק".

איתן מספר כי עד 1947, השנה בה מת אביו של אדלברטו, הוא קיבל מכתבים ממנו. לאחר מכן הקשר עם המשפחה נותק. הוא החל לעסוק בענייניו: הדרכה של גידול עופות, ואילו אדלברטו גדל והפך לפוליטיקאי. אולם הפגישה בעת המלחמה המשיכה לנקר בו והוא ניסה למצוא את החייל שבה הרשים אותו בהיותו בן 9.

לפני כשנתיים ביקרה משלחת של האגודה לחילופי נוער וצעירים בראשותו של ח"כ חיים רמון בפרוזינונה ואדלברטו שלף את תמונתו של איתן בבגדי חייל הבריגדה. "האם אתם מכירים אותו? הוא גר בישראל", שאל. הם לא הכירו אותו, אבל הובילו אותו לשגרירות ישראל ברומא כדי שתנסה לאתר את האיש שבתמונה. הוצע לו לצאת לישראל ולאתרו. הוא הגיע לפני שנה, אך שכח להביא עימו את התמונה. השנה לא שכח. מאחוריה היה שם נעוריו של איתן – פלומן. אנשי משרד החוץ התקשרו לחבר ותיק בבית יצחק שזיהה את פלומן כיצחק איתן של היום.

48 שעות לאחר מכן נפגשו השניים בתל־אביב ונפלו זה על צוארו של זה. אדלברטו הנרגש הזמין את יצחק המושבניק לאיטליה. "אני מקוה שהוא יבוא באביב כדי להציג לו את איטליה הנהדרת שלנו", אמר. דמעות נקוו בעיניו של יצחק ורעייתו.

האוניב' העברית סוערת בגלל כרוז אנונימי

מאת יורם לוי, סופר
„דבר" בירושלים

באוניברסיטה העברית סוערות הרוחות בעקבות פרסום כרוז אנונימי שחיברו סטודנטים המוקיע ארבעה מרצים בכירים מבית הספר לעבודה סוציאלית מפני שחתמו על עצומת אנשי אקדמיה מן הימין התומכים במדיניות הממשלה בשטחים.

רקטור האוניברסיטה, פרופ' יורם בן פורת, התנצל בפני ארבעת המרצים וגינה בחריפות את הכרוז באומרו כי יש בכך פגיעה בחופש הדיבור. מחברי הכרוז, שהופץ תחת הכותרת „פשיזם גם בעבודה סוציאלית?" קראו לארבעת המורים: פרופ'אב בן־סירא, פרופ' אליעזר יפה, פרופ' מרדכי רוטנברג ופרנסס ולצברג לחזור בהם מתמיכתם בעצומה או להתפטר. „אינכם ראויים להיות אנשי מקצוע, ודאי לא מחנכים בעבודה סוציאלית", נאמר בכרוז בחתימת „סטודנטים שאיכפת להם".

במכתב אישי לכל אחד מן המרצים כתב פרופ' בן־פורת כי תוכן הכרוז וסגנונו מהווים ניסיון מחפיר לפגוע בחופש הדיבור של חברי קהילית האוניברסיטה המצטרפים לנסיונות קודמים של השתקת תלמידים ומורים על ידי צעקות, שריקות ומכות. „הפרעות על שיעורים של האוניברסיטה הם סממנים של משטרים פשיסטיים".

בן־פורת הבטיח כי הנהלת האוניברסיטה תעשה בכל שתוכל להבטיח את חופש הביטוי של מרציה „לא נתיר פוליטיזציה של המוסד ועם זאת נעשה הכל כדי למנוע פגיעה בחופש של המורים והתלמידים במוסד להשתתף באורחים בויכוח הציבורי הלגיטימי". הוא קרא לכל מי שמתנגד לפשיזם ולמי שערכי חופש הדיבור והדמוקרטיה יקרים לדחות את הכרוז בשאט נפש.

פרופסור לרנר הגיש הצעתו ללב מלאכותי

פרופ' לרנר

(ע).– פרופ' אלכסנדר לרנר, שעלה באחרונה מברה"מ, מסר אתמול כי הגיש שלשום את תרשימי הצעתו המהפכנית ללב מלאכותי חדשני.

פרופ' לרנר יזם, כזכור, פיתוח לב מלאכותי שאת תרשימיו הראשונים הצליח להבריח מברה"מ.

הוא מסר כי הגיש את תרשימי הפרוייקט שלו לשר המדע שמעון פרס, לנשיא האקדמיה למדעים פרופ' יורטנר, לסגן נשיא מכון וייצמן פרופ' שאלתיאל ולמדענים נוספים.

בקיצור

★ על קידום התיירות בין ישראל לאוסטריה זכתה השבוע אל על במדליית זהב שהוענקה לנציגיה בטקס שהתקיים בוינה.

★ שר התכנון של הונדורס, פרנציסקו פיגוארו זוניגה, בא אתמול לעמוד על נושאים בתחום החקלאות.

★ מרק בטינס (27) מסקסלנד, שנכוה לפני שבוע בדליקה בדירה שבה עסק בעבודות שיפוץ, מת אתמול מפצעיו בבית החולים סורוקה בבאר שבע.

★ 20 אגרונומים עזתיים, העובדים במשרד החקלאות ברצועה, סיימו שלשום שמונה ימי השתלמות בפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית ברחובות. הם הגיעו כל יום חרף המצב ברצועה.

דייגים בטבריה קובלים על פיצויים ל„קרובים לצלחת"

מאת שמשון ויים והדר מרשיוב
סופרי „דבר"

ח"כ עובדיה עלי ביקש השבוע משר החקלאות אריק נחמקין לדעת כיצד מחולקים כספי הפיצויים המגיעים לדייגי טבריה בעקבות סגירת לגונות הדיג העשירות בצפון־מזרח הכינרת במשך שלושה חודשים בשנה.

ח"כ עלי פנה לשר בעקבות תלונות חוזרות ונשנות של עשרות דייגים הטוענים כי חלקם הגדול לא קבלו את הפיצויים שהגיעו לידיהם של תושבים שאינם קשורים כלל לענף הדיג, אלא „קרובים לצלחת" ומתיימרים לעמוד בראש ארגון דייגי הכנרת, כלשונם של דייגים בטבריה.

מתברר כי משרד החקלאות העביר כמה מאות אלפי שקלים האמורים להיות משולמים לדייגים בטבריה כפיצוי על סגירת הלגונות, אולם כמחצית מדייגי טבריה, בעלי רשיונות המתפרנסים רק מדיג, התלוננו כי כספי הפיצויים לא הגיעו לידיהם וידוע להם שהם הועברו לאנשים שאינם קשורים כלל בדיג, אלא מתפרנסים ממסחר ושירותים בעיר וממלאים תפקידים ציבוריים.

לדברי משה אבו, מראשי ארגון דייגי טבריה, הועבר הכסף לידיו של אחד הדייגים המתיימר, כדברי אבו, לייצג את ארגון הדייגים בטבריה וזה חילק את הכסף שלא על־פי הקריטריונים המקובלים. לפיכך יצא כי 63 דייגים קיבלו פיצויים הנעים בגובה שבין 1260 שקל ל־2100, אולם 43 דייגים בעלי רשיונות לא קיבלו אגורה כפיצוי. בין המקבלים, ציין אבו, נמצאים בעלי עסקים חנויות ועובדי מדינה וכן מקבלי קצבאות, נכים ומקבלי אבטחת הכנסה.

יצויין כי בחודש הבא עומדים דייגי טבריה לקבל מענק הפיצויים הבא שלהם.

אלברט קובי, יו"ר ארגון דייגי טבריה, אמר כי הוא וחבריו דורשים בדיקה קפדנית של כל אחד ממקבלי הפיצויים קודם חלוקתם. עוד תבעו להעביר את הכסף ישירות לדייגים ולא באמצעות מתווכים החותכים גם עמלה בסך 60 שקל אף בלי שיוכו לקבלות על תשלום המיסים, כביכול.

בתגובה נמסר ממשרד החקלאות כי המשרד איתר באמצעות ועד הדייגים את אלה שנפגעו ולא קיבלו פיצויים ושולם להם חלק מהמענק המגיע להם. עוד נמסר כי עוזר שר החקלאות בא בדברים עם ועד נוסף של הדייגים בראשותו של אלברט קובי, אולם פתרון שאלת הפיצויים אינה דבר פשוט וקשה באמת לאתר את הזכאים על רקע יריבויות פנימיות בין דייגי טבריה. בכל מקרה, נמסר מדוברות משרד החקלאות, כספי החלוקה לכל דורש אינו בנמצא.

דיג באמצעות רעל

שני דייגים מטבריה, שמואל אזואלס ואברהם שמאליה, נתפשו שלשום על ידי הנהלת פקחים של אגף הדיג במשרד החקלאות בכינרת בשיתוף עם המשטרה ופקחי מינהלת הכינרת. בחיפוש אצלם, לפני שיצאו אל האגם, נתגלה בקבוק עם רעל אותו התכוונו לפזר במים כדי לדוג דגים. בבדיקה נמצא כי רעל זה מסוכן לבני אדם.

הפקחים החרימו את הסירה ואת ציוד הדיג ופתחו תיקים על דייג אסור ללא רשיון.

זו פעם ראשונה בה מצליחים פקחי משרד החקלאות לתפוס אנשים הרוצים לדוג באמצעות רעל לפני ביצוע העבירה.

„עוד לא היתה במדינת ישראל גניבת כסף ודעת כה גדולה"

(ע).– רווחות הבנקים המסחריים מוכיחה בעליל כי צדקו החקלאים בקיבוצים ובמושבים שקבעו כי הבנקאות גזלה מהמגזר החקלאי שמונה מיליון דולר, אשר אותם היא מבקשת להחזיר על ידי קביעת הסדר פריסה להתיישבות על פי הסדר רביד במושבים או על פי הסדרי „אהל" בקיבוצים, או על פי הסכמים בין האוצר והבנקים – אמר אתמול סגן שר החקלאות ח"כ אברהם כץ עוז בפגישה עם פעילי התנועה.

„עוד לא היתה במדינת ישראל גניבת כסף וגניבת דעת כה גדולה כמו בפרשת הריבית הבנקאית להתיישבות", טען.

בהתייחסו להקמתה של ועדת מנפירי ליישום המלצות ועדת רביד במושבים, אמר כץ עוז כי זו הוכחה נוספת לחוסר ידע והתמצאות של משרד האוצר במערכת ההתיישבותית החקלאית.

עד כה, הוסיף, לא יושמה אף אחת ממסקנות ועדת רביד, על אף שהאוצר מצדו העמיד את הכספים לרשות העניין. הסיבה לכך היא בראש ובראשונה חוסר יכולתה של ועדת מנפירי למצוא חיבור נכון בין האוצר, הבנקים והמתיישבים.

רשת מעורבת גנבה בולים מרשיונות בגשר אלנבי במאות אלפי שקלים

מאת נתן רועי, סופר
„דבר" לענייני משטרה

רשת מעורבת של שוטרים, אזרחים יהודיים וערבים מהשטחים גנבה בולים בערך של מאות אלפי שקלים מרשיונות מעבר הגבול שבגשר אלנבי ומכרה אותם לפחות פעם אחת נוספת לתושבי השטחים שעשו דרכם מישראל לירדן. זו רק אחת מ־13 פרשיות המופיעות בדו"ח סודי של מבקר המשטרה אברהם ארן העוסק בסוגיית "המשטרה חוקרת את עצמה".

המידע על הרשת הועבר בספטמבר 1985 בעל־פה לעוזר ראש אגף החקירות, תת־ניצב יגאל מרכוס, אשר הוליט, אף שהיה מדובר בשוטרים, למנות קצין בודק במקום לפתוח בחקירה פלילית.

במחוז הדרומי של המשטרה בדקו זאת לעומק וגילו כי המדובר בגניבה בשווי רב מקופת המדינה. "נמצאו רשיונות יציאה שעליהם סימנים ברורים של תלישת בולים וקיים חשד סביר שבפרשה מעורבת קבוצה שחבריה הם שוטרים מיחידת ביקורת הגבולות, בעלי שני משרדי נסיעות, משרד לניפוק רשיונות, איש דואר ואחרים. בשלב זה הפסקנו את הבדיקה מאחר שהראתה שאכן קיימים בבירור חשדות פליליים. כל פעולה נוספת שתיעשה על ידינו ולא על־ידי הגורמים המוסמכים לחקירה בפרשה זו, יכולה לחבל בהמשך החקירה מבחינת טשטוש ראיות, השפעה על עדים, תיאום עמדות וכיוצא בזה", קבעה הוועדה הבודקת במחוז הדרומי.

תיק זה התגלגל בין חוקרים שונים במשטרה ולא נעשה עימו הרבה. הפרשיה לא פוצחה.

במקרה אחר עולים אנשי ארן על פרשיה נוספת שעליה הם אומרים: "אופי השחיתות שהתגלתה בתחנת משטרה זו (שמה שמור במערכת "דבר") מזכיר דגם בזעיר אנפין של הפשע המאורגן". הפרשיה עוסקת בתחנת משטרה קטנה שבפיקודו של רס"ר שנהג לקבל שוחד תקופה ארוכה, וכך גם כמה משוטריו. המידע על תחנה זו הגיע בין ספטמבר 1985 למארס 1986 לידיו של סגן ניצב סנדו מזור, ראש אגף החקירות אותה עת במחוז המרכז. הוא העביר את המידע למחלקה לחקירות פנים, אך שם נאמר לו כי המדובר "בעבירות משמעתיות". מזור ערער על קביעה זו. ארן מגלה בדו"ח שלו כי מאז קבלת המידע הראשוני עד למינוי ועדה בודקת במחוז המרכז חלפה שנה ו"החגיגה נמשכה".

ארן: "לא היה כל פיקוח ובקרה על תחנת המשטרה בתקופה שבה כיהן רס"ר...כמפקדה. המפקד לא התעניין בעבודה ופיקודיו תרגו מהמשמעת כאשר הם מחקים אותו במישורים הבאים: התחברות עם עבריינים, קבלת טובות הנאה, העלמה והתעלמות מעבירות, התעלמות מפירוק רכב וחלקים גנובים במוסך של עבריין ועוד".

המפכ"ל שוקל ארגון מחדש ביחידת בנאי

מאת נתן רועי, סופר
„דבר" לענייני משטרה

מפכ"ל המשטרה שוקל עריכת ריאורגניזציה ביחידה הארצית לחקירות הונאה והוא מתכוון למנות לתנ"צ זכריה בנאי, ראש היחידה, סגן בדרגת תנ"צ גם הוא.

אחד השמות הנזכרים כמועמד הוא תנ"צ שלמה שגב, המשמש בתפקיד בכיר במשרד המשטרה. שגב מתמצא בנושאים כלכליים בתוקף תפקידו וזו הסיבה להעלאת שמו.

בעקבות עזיבתו של תנ"צ יורם גונן וסגנו נצ"מ איתן גודני, הוסקו במטה הארצי מסקנות לגבי תפקודו של גונן ומצבה של היחידה הוחלט, בהתאם לתוכנית המשטרה, להרחיב את פעילות היחידה.

בשלב ראשון ייעשה מאמץ להרגיע את הרוחות בה תוך ניסיון לגייס חוקרים מיומנים. זאת, לאחר שכמה מוותיקי החקירות נטשוה בגלל מחסור בחוקרים. בשלב שני ייעשה סינון של החוקרים במטרה להעביר מהיחידה קצינים שקידומם נעצר.

דובר המשטרה אמר אתמול בתגובה כי היא אינה נוהגת למסור על מינויים טרם זמנם.

★ גן ציבורי ואנדרטה לזכר קורבנות באבי יאר יוקמו בקריית שרת בחולון. האנדרטה תמומן על ידי יוצאי קייב בישראל וניצולים הפזורים בחו"ל. סגן ראש העיריה יוסף צדיקה, העומד בראש הוועדה להקמת אתר ההנצחה, אמר שהעירייה תקצה שטח של כשישה דונמים.

מפגן ההסתדרות 1 במאי
הודעות המטה

מפגן ההסתדרות ב־1 במאי 1988

★ תל־אביב, 11.00 בבוקר.
★ המסלול – מגשר בריהודה, לאורך רחוב אבן־גבירול עד לכיכר מלכי ישראל.
★ מסלול מקוצר לגימלאים – מצומת הרחובות אבן־גבירול ארלוזורוב עד כיכר מלכי ישראל.

★

הסיסמאות המובילות במפגן

★ ההסתדרות עם המדינה לאורך כל הדרך
★ לבנין חברה עובדת וצודקת

★

המבצע והעצרת

במרכזו מפגן ההסתדרות תעמוד התהלוכה מסגנית שתצעד לאורך כל המסלול. בכיכר מלכי ישראל תתקיים עצרת עם גדולה, בה יטלו חלק תזמורות, להקות זמר, מקהלות, להקות מחול ואמנים־סולנים.

מטה המפגן שם הפעם דגש על הרצון לבטא את עוצמת ה„יחד" של ההסתדרות ותרומתה הרבה לבנין המדינה בשנת ה־40 שלה.

בגופי לבושי הצועדים בלבוש ססגוני, הלהקות, הדגלים והסיסמאות, יקושטו המסלול והמיתחם כיכר מלכי ישראל. בו יטלו חלק כ־30 מישוריות (פלטפורמות) מעליהן יוצגו הישגי משק העובדים לענפיו השונים, בתעשיה, בחקלאות ובשרותים.

★

כנס היערכות ארצי

כנס היערכות הארצי לקראת המפגן יתקיים ביום ד' 23.3.88 ב־10.00 בבוקר בביה"ס לפעילי ההסתדרות בתל־אביב.

את הכנס, אשר יימשך כשעתיים, יפתח מזכ"ל ההסתדרות, ח"כ ישראל קיסר. הוזמנו אליו מזכירי מועצות הפועלים, מזכירי האיגודים המקצועיים, חברי המנהלים במשק העובדים, מנהלי מוסדות ההסתדרות, מזכירי תנועות ההתיישבות וראשי מטות הד־1 במאי למגזריהם ומקומותיהם.

נא לרשום

★

הישיבה הקרובה של המטה האופרטיבי ל־1 במאי תתקיים ביום ב' 28.3.88, בשעה 7.30 בבית המרכז לתרבות ולחינוך בוועד הפועל, תל־אביב.

ההסתדרות עם המדינה לאורך כל הדרך לבנין חברה עובדת וצודקת

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	-7	0	מעונן
אמסטרדם	2	9	מעונן
בואנוס איירס	15	27	בהיר
הלסינקי	-8	-1	בהיר
הונג קונג	16	19	מעונן
וינה	3	6	מעונן
טוקיו	2	11	בהיר
טורונטו	-7	-1	מעונן
יוהנסבורג	15	27	בהיר
לונדון	5	11	מעונן
ליסבון	9	18	מעונן
מדריד	5	19	מעונן
מונטריאול	0	6	מעונן
ניו יורק	0	6	בהיר
סאן פאולו	18	29	מעונן
פרנקפורט	5	11	מעונן
ציריך	4	6	גשום
ריו דה ז'נרו	20		בהיר
שיקאגו	-8	-1	מעונן

תל־אביב: רח' בן יהודה ... ירושלים: רח' יפו 30 ... חיפה: דרך הים 2 ... אילת: ...

swissair

על
דן לבר ז"ל
מפקד, מתיישב וחבר
אבלים
המרכז החקלאי
וועדת הביטחון

אנו מודיעים בצער רב על פטירתה של חברתנו
זלצר עדינה ז"ל
חברת הוועד המחוזי והוועדה לטיפול אישי
תנחומינו לבתה ולמשפחתה
ארגון הגימלאים הציבים
בסולל בונה
מחוז הדרום

אנו מודיעים בצער על מות חברנו
יעקב יורפסט ז"ל
ההלוויה התקיימה אתמול יום חמישי, כ"ח באדר תשמ"ח 17.3.88.
המשפחה
ובית שדה־נחום

ביטוח חקלאי
אגודה שיתופית הדדית בע"מ
שמח להודיע
שעבר למשכנו החדש.
הכתובת: רח' החשמונאים 93
תל־אביב מיקוד 67011.
ת.ד. 20190 ת"א – 61200.
טלפונים: 6–03-5611631

במלאת שלושים לפטירת יקירנו
ראובן טנא ז"ל
תיערך אזכרה וגילוי מצבה ביום שני ג' ניסן תשמ"ח 21.3.88 בשעה 15.00 בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער הישן.
המשפחה

ההסתדרות הציונית העולמית
ברית ראשונים
ביום רביעי ה' בניסן תשמ"ח 23.3.88
תתכנס
הוועידה הנבחרת הראשונה
כאורחות העיר רמת־גן
באולם מוזיאון רמת־גן, חיבת־ציון 18, רמת־גן.

בתכנית
8.30–9.00 התכנסות
9.00–9.45 בחירת מוסדות הוועידה
10.00 פתיחת הוועידה ע"י מר **יוסף אלמוגי** נשיא „ברית ראשונים"
מקהלת ילדי רמת־גן, בניצוחו של **צביקה כספי**
דברי ברכה: נשיא המדינה מר **חיים הרצוג**
דברים: יו"ר ההנהלה הציונית מר **שמחה דיניץ**
ראש העיר המארחת מר **אורי עמית**
יו"ר המועצה הציונית מר **ניסן הרפז**
הוועידה תמשך עד שעה 17.00 ●●● הכניסה למוזמנים בלבד

הזמן לא־לא בוואשינגטון / אמנון דנקנר

מתחת לקומת המסיבות

יכול להיות שאלה יהיו הבחירות הראשונות בהן ארה"ב תפעיל, על אף הסיכונים, השפעה ולחץ, כדי לקבוע את התוצאות, כדי להבהיר כי הצבעה בעד דחיית תוכנית שולץ כמוה כפגיעה ביחסים עם ארה"ב

שמיר אמר „לא" אחד גדול לרעיון הוועידה הבינלאומית, כפי שהוא מוצע על־ידי ג'ורג' שולץ, תוך מלדרוך על הנייר ולקפוץ עליו הוא עשה את הכל. האמריקאים לעומת זאת מודיעים, כי שמיר עוד לא אמר „לא". הם, מבחינתם צודקים. בשבילם מה שאומר שמיר אינו ה„לא" הסופי והרשמי של ממשלת ישראל. מסיבה זו ממש לא היה צפוי מלכתחילה קרע פומבי גמור או איזה ריב סוער בביקור שמיר – קרע וריב יהיו רק אחרי שממשלת ישראל תענה בשלילה. מבחינה זו צדקו באופן פורמאלי דובריו של ראש הממשלה, כשתדרכו את הכתבים, כי שמיר לא נדרש בביקור הזה לתת תשובה סופית, לא נדרש לענות „כן או לא". לעומת זאת ברור, וכך אמר בפירוש מי שכונה כ„פקיד בכיר בממשל", כי עכשיו מצפה ארה"ב לתשובה הישראלית וכי היא מצפה לה „בקרוב".

רגע האמת מגיע כבר בשבוע הבא. שמיר רמז שלשום, כי הוא ינסה עוד להתחכם לרגע האמת הזה. „השאלה", אמר, „היא לא רק מה נחליט, אלא על מה". זאת אומרת – הוא עוד מקווה שאפשר יהיה להצביע על איזו חולשה שתשאיר את הדלת פתוחה מעט, נעלה מעט ונראה מה יהיה הלאה. אבל שאלה גדולה היא אם האמריקאים יהיו מוכנים לגמוע מכוס התבית־התבי־קפה שמכין שמיר. הם אומרים שלא. הם אומרים שהם נחושים בדעתם וכי אם לא –

אם לא

אם התשובה תהיה שלילית או בלתי מתחייבת ותמקנית – יש סיכוי טוב שארה"ב תעשה צעד מרחיק לכת. הכוונה היא, אומרים במחלקת המדינה, לסכם בפגישת שולץ עם שווארדנדזה, שתהיה כאן בשבוע הבא, כי מזכיר האו"ם יוציא הזמנות לצדדים להשתתף בוועידה בינלאומית. האם צעד כזה משתלב ברקמת היחסים הידידותית עם ארה"ב? כפי שהיא נראית בזמן האחרון – בהחלט. מאז יום את תוכניתו מעמיד שולץ את ממשלת ישראל פעם אחר פעם בפני עובדות מוגמרות. הוא פרסם את עקרונות תוכניתו במפתיע ובאורח חד־צדדי. הוא הניח את המסמך שלו על שולחנם של שמיר ופרס, בעת ביקורו באיזור, ותבע תשובה. צעד חד־צדדי נוסף ישתלב היטב בתמונה הכוללת. כמובן שלכל זה יתלווה הצליל המוכר של הצהרות אהבה אמריקאיות לישראל ושבועות אמונים. אבל בכך אין חדש. הנה נראה מה אירע לפני חודשיים: במשך שבוע ימים מתחו דוברי הממשל ביקורת חריפה, פומבית וגלויה, על התנהגות ישראל בשטחים. כשנדמה היה כי מתקרב משבר של ממש ביחסים, כינס שולץ מסיבת עיתונאים מיוחדת ובה אמר, כי למרות חילוקי הדעות מדי פעם, היחסים בין שתי המדינות נהדרים, חמים ומלאי הבנה וקרא אפילו לגלות קצת אורך רוח וסימפטיה כלפי הקשיים של ישראל בדיכוי המהומות. בירושלים נשמו לרווחה ובלשכת שמיר עלצו. אולם כשעלה שולץ מקומת אולם מסיבות העיתונאים על קומת משרדו, מצא שם את עוזריו עמלים

(המשך בעמ' 18)

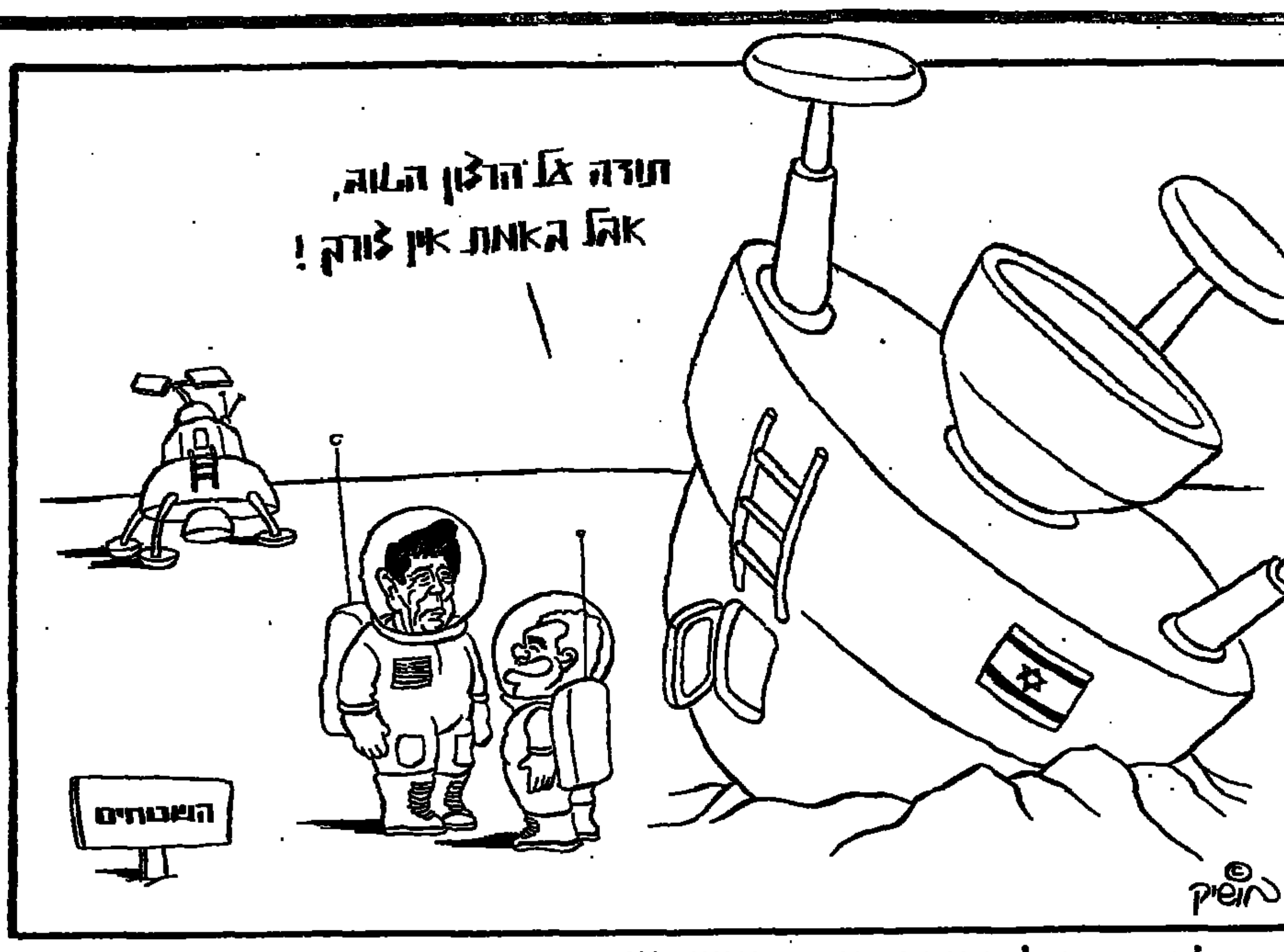

נראה לכם מי בעל־הבית / דני רובינשטיין

מבקשים את האפשרי

על־פי נוסח הכרוזים ברור שכותבי הכרוזים חזרו בהם מהניסוחים הבומבסטיים, הקוראים למרי אזרחי מוחלט. עתה מכוונים את המאבק לאפיקים פרגמטיים, אך ההתקוממות רחוקה מרגיעה

מאז החלה להתפרסם סדרת הכרוזים של „מפקדת ההתקוממות המאוחדת", מתנהלת בגדה המערבית ובעזה התחרות על השלטון. מצד אחד ניצבת המערכת הישראלית על כל שלוחותיה, הצבא המנהל האזרחי, ומצד שני מחתרת אנונימית, המפיצה כרוזים הוראות לאוכלוסיה, וחותמת עליהם בכינוי „מפקדת ההתקוממות". למעשה, זוהי מדינת ישראל מצד אחד ואש"ף מהצד השני. הגורם הפוליטי השלישי בשטחים – אישים ומוסדות הנתונים לחסות ירדנית – אינו משתתף בתחרות זו. הפעם הם מחוץ למשחק.

התחרות על השלטון מתנהלת בכמה מישורים. ראשית, אש"ף עושה מאמץ לנתק, בכל האפשר, את האוכלוסיה ממוסדות השלטון הישראלי. כפרים ושכונות ערביות מסתגרים מאחורי מחסומי אבנים ומתרסי גרוטאות, מניפים דגלים פלשתינאים ומכריזים על עצמם „שטח משוחרר". אנשים הנחשבים למשתפי פעולה נענשים. על בתיהם נזרקים בקבוקי תבערה ואבנים, חלקם בורחים מהכפרים וחלקם נאלצים לעבור תהליך משפיל ומבזה של חרטה פומבית. מאות שוטרים התפטרו מתפקידם ולמעשה לא קיימת עוד משטרה ערבית בשטחים. כל אלה הם בעיקר צעדים סמליים. המשטרה הערבית בגדה ובעזה היתה ממילא חסרת אונים כל השנים, ובמיוחד בחודשים האחרונים. במשך השנים היו מאות מקרים, בהם שלחו המשטרה בשטחים ובתי־המשפט הערביים פושעים פליליים לבתי־הסוהר, אך אלה לא נכלאו. שירות בתי־הסוהר בשטחים נתון כולו בידיים ישראליות. כאשר הגיעו הפושעים הפליליים הערבים לכלא נאמר להם, כי בתי־הכלא מלאים עד אפס מקום באסירים בטחוניים. הממשל הישראלי לא מוצא עניין בגנבים ובאנסים ערבים (זה עניין שבין הערבים לבין עצמם) והם נשלחים הביתה.

ענייני החוק והסדר בשטחים מופקדים, רובם ככולם, בידי צה"ל, כך שהתפרקות המשטרה הערבית היא, כאמור, בעלת משמעות סמלית, כמו הרבה תחומי מאבק אחרים: המלחמה על הנפת דגלי אש"ף, הויכוח בשאלה מי יפנה את האבנים מהכבישים, מחיקת סיסמאות מהקירות וכדומה. לכל זאת יש בעיקר חשיבות סמלית, כמעט פולחנית: מי בעל הבית? אנחנו או הם?

הדברים מגיעים לשיא בהוראות שנותנים לתושבים כרוזי „מפקדת ההתקוממות" וכמאמץ הישראלי לעשות את ההיפך. הנה דוגמה ממערכת החינוך. ההפגנות והמהומות הביאו להוצאת צו צבאי שסגר את מוסדות החינוך בגדה המערבית. באו הכרוזים מספר 9 ו־10 והודיעו לתושבים שיש לחדש עכשיו את הלימודים. מורים, תלמידים וסטודנטים באו לבתי־הספר ולמכללות, אולם צה"ל, שלכאורה מעוניין בחזרת הלימודים לסדרם, הודיע: לא, אתם לא תסגרו את בתי־הספר ותפתחו אותם לפי הוראות הכרוזים, אלא לפי ההנחיות שלנו.

כך גם בכמה מקרים של שביתות מסחר. על־פי הנחיות הכרוזים אפשר לפתוח את החנויות בערים השונות לשלוש שעות בכל יום. ואכן בכל המקומות נענים להנחיות אלה ופותחים את החנויות (בדרך־כלל בין 8 ל־11). בשני מקרים השבוע, בג'נין וביריחו, באו כוחות הבטחון בשעות הבוקר והורו: לסגור את החנויות. במלים אחרות, צה"ל הודיע לתושבי ג'נין ויריחו: אם הכרוזים פוקדים עליכם לפתוח בבוקר – אנחנו נדרוש מכם דווקא את ההיפך: לסגור בבוקר. שוב נראה לכם מי בעל הבית.

אחרי שמישור המאבק הראשון היה נסיון של ההתקוממות (קרי אש"ף) לנתק את האוכלוסיה מהממשל הישראלי, המישור השני הוא מאבק על השאלה מי נותן את ההוראות: הממשל או כרוזי המחתרת?

על־פי נוסח הכרוזים ברור שכותביהם חזרו בהם מהניסוחים הבומבסטיים, הקוראים למרי אזרחי מוחלט, כמו החרמה מלאה של סחורה ישראלית והפסקת העבודה בממשל הישראלי. עתה נקראים התושבים להחרים רק תוצרת ישראלית, שיש לה תחליף מייצור ערבי (וכזו יש רק מעט מאד), מבין עובדי הממשל רק השוטרים נדרשו להתפטר. בקיצור – כדברי האמרה הערבית – „מבקשים את האפשרי". וכך מכוונים הכרוזים את המאבק לאפיקים פרגמטיים, לתחומים שהאוכלוסיה תסבול אמנם, אבל תוכל לעמוד בכך.

השלב הבא במאבק יהיה, כאשר במקום השוטרים שהתפטרו נראה בגדה ובעזה התארגנויות של מעין משמרות אזרחיים מקומיים. צפויה גם מערכה על תשלום המסים, על הפעלת השירותים שהממשל ינסה למנוע, כמו טלפונים לחו"ל ואספקת דלק. אפשר לצפות כמעט בוודאות שההתנגשויות עם המתנחלים יגברו. ההתקוממות, מכל מקום, רחוקה מאד מרגיעה וסיומה לא נראה באופק.

שמיר ורייגן [illegible]

על כל ישראלי למלא את חובתו / חגי אשד

הלחץ כבר התחיל

רק חברי הליכוד מסוגלים לא לחוש בלחץ הזה כבר עכשיו, כאשר יש עדיין אפשרות להיחלץ ממנו בנזק מועט

הם הביאו עלינו עכשיו גם את הצרה הזאת – לחץ אמריקאי על ישראל שילך ויגבר. זו רק ההתחלה. המחיר יהיה כבד, כי אנחנו מבודדים ופגיעים עכשיו יותר מאי פעם. מפולגים מבית ומבודדים מחוץ. שלא תהיה אשלייה עצמית. שלא תהיה טעות. יש צורות שונות ללחץ האמריקאי על ישראל. יש לחץ אמריקאי בלעדי ויש לחץ אמריקאי־סובייטי משולב ומנוגד. יש לחץ ישיר של הטלת סאנקציות כלכליות וצבאיות של סגירת ברזים במקומות הפוגעים. ויש לחץ עקיף, מעודן ומצטבר בהדרגה, כפי שהוא מופעל כבר עכשיו על ישראל.

מוטב שלא תהיה שום אי הבנה בעניין זה. הלחץ כבר החל. תהיה זאת טעות להימנע מלקרוא לילד בשמו ולא להעריך בעוד מועד את תוצאותיו האפשריות. לא תמיד יש לאמריקאים צורך בלחץ ישיר וגלוי. הצורה הישירה, הבוטה והמיידית של לחץ הופעלה בעבר, כאשר היא היתה פונקציה של לחץ ואיומים סובייטיים. כאשר ארבה סכנה של התערבות צבאית סובייטית שארה"ב לא יכלה להשלים איתה. במצבים כאלה הפעילה ארה"ב לחץ על ישראל כחלק ממאמץ ההרתעה המניעה כנגד ההתערבות הסובייטית. אלה מצבים שבהם נשיא ארה"ב ראה עצמו נאלץ ואף היה יכול להציג את ישראל כגלוי כמסכנת את שלום העולם וכפוגעת באינטרס הלאומי האמריקאי. זה היה מצב של עימות שבו נאלצה יהדות ארה"ב לבחור בין שתי נאמנויות מתנגשות – לישראל או למולדתם האמריקאית. במצב קיצוני כזה העדיפו יהודי ארה"ב על מנהיגיהם את הנאמנות לארה"ב והצטרפו ללחץ האמריקאי על ישראל, אם כי השתדלו להמתיק את הגלולה המרה על ידי שתדלנות ומעידת־תווך בין שתי הממשלות. בצורה עקיפה וחלקית זה מתחיל לקרות גם עכשיו. כבר יש ניצנים ראשונים. משמיעים קול ענות גבורה של תמיכה בישראל ובדלת האחורית משדלים אותה לא למתוח את החבל יתר על המידה, מעבר ליכולתם של היהודים עצמם לעמוד בכך.

בצורה מלאה וברורה זה קרה בעבר כמה פעמים. זה קרה במבצע סיני, מתחילתו ועד להשלמת הנסיגה מרצועת עזה לפי ההבנה שהושגה אז. זה קרה בסיומה של מלחמת ההתשה, כאשר ישראל נאלצה להסכים להפסקת האש לפי תנאי „תוכנית רוג'רס ב'" כפי שקראו לה. זה קרה גם בסיומה של מלחמת יום כיפור ולפני חתימת הסכם ההפרדה בסיני שישראל נעתרה לו רק תחת לחץ „ההערכה מחדש" של קיסינג'ר. אלה צורות הלחץ הקיצוניות. אבל, כאמור, בהיעדר איום של התערבות סובייטית יש לאמריקאים זמן להפעיל לחץ בדרכים אחרות חלקיות ומנויות, כפי שעשה הנשיא רייגן במהלך מלחמת לבנון, לאחר החלת החוק הישראלי על רמת הגולן ולאחר הפצצת הכור העיראקי. עכשיו הסובייטים לא נושבים בעורפו של נשיא ארה"ב והוא יכול להפעיל לחץ על ישראל בסגנון אמריקאי ולא בסגנון מעורב אמריקאי־סובייטי.

עצם פרסומה של תוכנית שולץ מהווה התחלה של לחץ אמריקאי על יצחק שמיר, שיסכים לתוכנית. לחץ עקיף. לחץ של השפעה על כל ידידיה של ישראל שיתמכו בתוכנית שולץ ולא יתמכו ביצחק שמיר נגד התוכנית. עצם החזרה על התמיכה בתוכנית מפיו של הנשיא רייגן והודעתו הפומבית, לאור המצלמות, כי יצחק שמיר לא אמר „לא" לתוכנית – היא לחץ אמריקאי על שמיר שיגיד „כן". כך גם כל ההצהרות וההבטחות מפי הנשיא רייגן על ידידותו ועל תמיכתו בישראל. גם אלה הן בגדר לחץ על יצחק שמיר. הן מדגישות את יכולתו ואף את מחוייבותו של יצחק שמיר לסמוך על ידידות זאת. לא להתכחש לה. להיענות לה בחיוב. לא לפעול נגדה. לא להכשילה. לא לעשותה לבלתי אפשרית. מי שאומר לידידו „אתה יכול לסמוך עלי" לאחר שהוכיח זאת במעשים, הריהו מצפה שידיד זה אכן יסמוך עליו. וגם כל ידידיו של ידידו. אין פירוש הדבר "תעשה מה שאתה רוצה", אלא „אני מצפה ממך שתעשה מה שאני מציע לך לעשות". זה לחץ שיוכל להתגבר אם הנשיא ירצה בכך.

כזאת היא גם ההדגשה של הנשיא רייגן שיצחק שמיר יהיה אחראי בפני עצמו ובפני עמו אם יאמר „לא" לתוכנית השלום האמריקאית. הכרזה זאת אין פירושה שיצחק שמיר יהיה אחראי רק בפני עמו. כאילו תוכנית שולץ היא עניין ישראלי פנימי בלבד. הנשיא רייגן קובע כי ההצעה האמריקאית היא קודם כל עניין להכרעה ישראלית פנימית, אולי בבחירות הבאות ואולי קודם לכן. הנשיא האמריקאי מצפה עכשיו שכל ישראלי ימלא את חובתו. לא רק יצחק שמיר. לאחר ההכרעה הפנימית הישראלית היא תהפוך לעניין חיצוני בהחלט. לעניין אמריקאי ובינלאומי. ההכרעה הישראלית נגד תוכנית שולץ, אם תהיה כזאת, תהפוך את מדינת ישראל לגורם האחראי לכל ההתפתחויות השליליות בשטחים ובאיזור. רייגן אומר: תחליטו מה שאתם רוצים, אבל אתם תהיו האחראים לכל התוצאות של החלטתכם. זה לא רק לחץ פסיכולוגי. זה לחץ פוליטי. בהכרזות אלה כלולה ההכרזה „המשך יבוא". מכל הכיוונים.

גם מתוך ישראל פנימה. מצד „החצי השני" של ישראל שרואה בתוכנית שולץ הזדמנות להתקדם לקראת שלום, ולהיחלץ מן המבוי הסתום והמסוכן של המשך השליטה הישראלית הכפוייה על השטחים ועל תושביהם המתקוממים. „החצי השני" שרואה ביצחק שמיר וחבריו סרבני שלום המוליכים את ישראל לעימות מסוכן עם ידידתה היחידה. „החצי השני" שאם הוא לא יהפוך לרוב פרלמנטרי ודמוקרטי, ויאפשר ליצחק שמיר להמשיך לעמוד בראש ממשלתו, הוא יהפוך את הלחץ האמריקאי ללחץ ישיר ובוטה בהמשך הזמן. הברירה הנגזרת בפומבי על ידי נשיא ארה"ב בפני כל אדם מישראל.

המשך יבוא גם מצד ארה"ב על כל רבדיה ומרכיביה. מהנשיא עצמו שיהיה מאוכזב מכשלונו. מהממשל שיאשים את ישראל בהכשלת התוכנית האמריקאית. ומיהדות ארה"ב שתידרש להתייצב ולבחור בין נאמנותה לארה"ב לנאמנותה לממשלת ישראל החצויה והמסוכסכת. ומחברי הקונגרס על שני בתיו שיישאלו על ידי בוחריהם מדוע הם אינם מבחינים שישראל השתנתה ואיננה מה שהיתה, וכבר היא נטל יותר מנכס וכבר איננה ראוייה לכל הסיוע שארה"ב מרעיפה עליה. קולות מדאיגים שכבר נשמעים ושיתגברו יותר ויותר. ויש אלפי דרכים לפגוע בישראל בלי להטיל עליה סנקציות ישירות. מספיק לעכב את צורות הסיוע השונות הישירות והעקיפות שישראל הצליחה להבטיח לעצמה בארה"ב במשך השנים. כל אזרח בישראל יחוש בכך ובטחון ישראל ייפגע בהכרח.

המשך יבוא גם מצד התקשורת שבתוכה יש שונאים לא מעטים והאורבים לכל הזדמנות להשחרת פניה של ישראל וליציקת עוד שמן על מדורת השנאה כלפיה. בעיקר אם יימשכו ההתפרעויות בשטחים ופעולות הנגד הישראליות שייראו מכוערות בעיני הצופים האמריקאיים והאירופים וכל היתר. גם מצד היהודים שיחששו יותר ויותר מן האנטישמיות הסמוייה והגלוייה המתפרצת והמתפשטת בכל הזדמנות. הם יצפו שמדינת ישראל תשחרר אותם מן המועקה הזאת ולא תעמיק אותה. ובוודאי שמצד האירופים שכבר הוכיחו את נבזותם כלפינו. סליחה על הביטוי. לעזור הם לא עוזרים – לא בטוב ולא ברע. אבל לחזור אחרי הערבים על חשבוננו – הם מוכנים בכל עת. בעיקר כאשר הטלוויזיה מספקת להם אליבי מוסרי וצודק, כביכול: המשך ההסתה נגד ישראל והעמקת בידודה בעולם כולו. הם הצליחו בערמומיותם – וגם באיוולתן של ישראל וארה"ב לדחות את תשובתם לתוכנית שולץ עד לאחר התשובה הישראלית. למה לא דרשו מחוסיין שקיבל את כל מבוקשו להיות המשיב הראשון? הוא טען שאיננו יכול בלי ועידה בינלאומית ועם ועידה כזו הוא יכול? כך קרה שישראל היא המשיבה הראשונה וכבר החלה למקד אליה את הביקורת ואת הלחץ. כבר יש התחלה של לחץ אמריקאי על ישראל והוא ילך ויגבר עד שתסכים ישראל לתוכנית שולץ. ועוד לא אמרנו דבר וחצי דבר על הלחץ האמריקאי לאחר הבחירות בארה"ב, כאשר הנשיא הידידותי ביותר לישראל יפנה את מקומו לנשיא שיהיה פחות ידידותי ממנו ויוכל בקלות רבה להמשיך את מה שהתחיל קודמו. רק חברי הליכוד מסוגלים לא לחוש בלחץ הזה כבר עכשיו, כאשר יש עדיין אפשרות להיחלץ ממנו בנזק מועט ככל האפשר. רק חברי הליכוד ותומכיו מסוגלים לא להבין מה הם מעוללים לכולנו. צריך לסלק אותם.

שבויים בדפוסי העבר / יוסי מלמן

מציאות מתהפכת

לאט לאט נוצרת תחושה כי עתה מדובר בעימות בין המתנחלים לפלשתינאים. הכרה זו טרם חדרה לתודעת מנהיגי הליכוד. הם מסרבים לעכל כי מה שהיה פעם „הגורם העדתי" לא יצלח יותר בנשק הבחירות

כמו הגנרלים, נערכים גם הפוליטיקאים למערכת הבחירות הבאה על־פי דפוסי העבר. לפיכך, סבורים בליכוד, כי בעזרת כלי הנשק שהוכיחו את יעילותם בבחירות '81 ו־'84: השמצות פרועות נגד שמעון פרס וההסתה עדתית נגד ה„עבודה", יצליחו הפעם להשיג תוצאות דומות. ב„עבודה", על סמך נסיונם המר בעבר, מעדיפים לנהל את ענייני הבחירות בעצלתיים, בטון מינורי, לבל יעוררו מרבצם רוחות רעות. ראשי ה„עבודה" עיצבו בעיני רוחם את ציבור הבוחרים כמעין ענק אגדתי שאסור להרגיזו, ויש לפייסו ולרצותו בלי הרף. ומאז הם סוגדים לגולם הזה.

אל התפיסות המיושנות נוספה עוד סברה. ההנחה הרווחת היא שהתקוממות הפלשתינאים בשטחים מחזקת עוד יותר את דפוסי ההתנהגות הקודמים של הבוחרים: היא משרתת את הימין הישראלי ומחזקת אותו, מביכה את השמאל ומחלישה אותו. אבל לאמיתו של דבר, סקרי דעת־הקהל, ובכלל זה הבחירות הנערכות חדשות לבקרים בבתי־הספר, מצביעים רק על שתי מגמות.

מגמה ברורה של הקצנה מסתמנת בתוך שני הגושים הגדולים. מרי הפלשתינאים וביטויי המחאה הערבית בתוך הקו הירוק משכנעים עוד יותר את המשוכנעים. דעתם של השמאלנים השמאלה וזו של הימנים הימינה. מי שטענו זה שנים ארוכות, כי יהיה הכרח להכיר בזכות הפלשתינאים להגדרה עצמית ולהחזיר שטחים, יכולים עתה לצעוק בסיפוק: „אמרנו לכם". אך גם אלה שדיברו על כך שהבעיה איננה מצטמצמת רק לשטחים והיא גם בגליל, במשולש וביפו, יכולים עתה להרגיש צודקים.

אך מנגד, לחלק גדול של הציבור אין דעות פוליטיות מגובשות ומוצקות, אלא רק הלכי רוח הנתונים להשפעה של תועמלנים מוצלחים ופוליטיקאים בעלי כושר שכנוע. מספרם של „הקולות הצפים" הוא גבוה. קולות אלה הם שמכריעים בדרך כלל את הבחירות.

ההנחה הרווחת בדבר הקצנה ימינה של הציבור אין לה על מה שתסמוך. הנחה זו שהפכה למיתוס נפוץ מבוססת על סברות כרס, בנויה על אינטואיציה ואינסטינקט פוליטי בלבד. באותה קלות אפשר להציב מולה הנחה נגד, שגם היא מבוססת כמובן על אותם משתנים של אינטואיציה.

סבירות גבוהה יותר יש דווקא להנחה כי האבנים ובקבוקי התבערה הנזרקים בכבישי הגדה ורצועת עזה פגעו דווקא בלב לבה של האידאולוגיה של הימין הישראלי ופחות בזו של השמאל המתון. אידאולוגיה ימנית בדרך כלל היא מהפכנית באופיה, מבקשת לחולל שינויים במציאות. כך פעלה בעשר השנים הראשונות לכיבוש והצליחה. עם עליית ממשלת בגין לשלטון הצליח הימין הישראלי להביא לשינוי של ממש בסטטוס קוו. בזכות פעלתנותו, דבקותו במטרה וניצול הזדמנויות נוצר הרושם, כי הכיבוש נעשה, כהגדרתו של מירון בנבנישתי, ל„בלתי הפיך". אך על־פי מיטב הדיאלקטיקה ההיסטורית הרעה הצלחה זו גם את זרעי הפורענות של הימין. הצלחתו הגדולה הרדימה את חושיו והוא נח על זרי הדפנה של נצחונותיו.

תנועות של הימין, לאו דווקא הקיצוני, לא רק בישראל, מבקשות לרוב לעורר אצל תומכיהם את התחושה שהן שולטות במצב. בציירים תמיד מציאות. פשטנית ודיכוטומית מרוחה בצבעים גסים של שחור ולבן, מבקש הימין מבוחריו לסמוך על הנהגתו, ולא לשאול שאלות מיותרות.

אך למורת רוחו של הימין מתרבים בישראל דווקא סימני השאלה. בסתונם של רבים בקרב אלה המזוהים עם האידאולוגיה של הליכוד או אפילו התומכים ב„תחיה" מתערער. הם נוכחים לדעת, כי המציאות מורכבת הרבה יותר ויש לה גוני גוונים. הם מופתעים לגלות, כי למנהיגיהם אין בעצם פתרונות של ממש ומעל לכל, כי הסטטוס קוו הוא רע.

לא בכדי היו הראשונים להבחין במגמה זו דווקא אנשי גוש אמונים. הצלחתם לכפות על ממשלת רבין, בין '74 ל־'77, שינוי של המדיניות, הפך אותם לברומטר אמין של הלך־הרוחות. מנהיגי גוש אמונים מבינים גם עתה לאן נושבת הרוח. כבצעד של ייאוש, ובהשתמשם בנשק הולוד של ההסתה, הם מנסים להאשים את ה„עבודה", כי יש לה עניין בהמשך המהומות כדי לצבור רווח פוליטי. הדמגוגיה הזולה גלוייה לעין. כלום יעלה על הדעת ששר הבטחון יצחק רבין או שר החוץ שמעון פרס אינם מעוניינים בהרגעת הרוחות?

בכל זאת יש הגיון כלשהו בטענת הימין ומנהיגי גוש אמונים מבחינים בו. הם יודעים, כי המשך ההתקוממות מחליש בעצם את עמדתם הפוליטית. ככל שנמשכים המהומות ואי־השקט יכולה עמדת השמאל לצבור תמיכה. ככל שנוקפים הימים מתעצם גם הנתק בין המתנחלים בשטחים לשאר הציבור הישראלי בתוככי הקו הירוק.

במידה מסויימת יש כאן חזרה על „תסמונת וייטנאם". כשם שהטלוויזיה האמריקאית הביאה את המלחמה לכל בית ובית בארה"ב, כך מדי לילה בלילה צופים מיליוני ישראלים, באדישות הולכת וגוברת, בתמונות מן הגדה והרצועה. לאט לאט נוצרת תחושה כי מדובר בעימות בין המתנחלים לפלשתינאים, כשצה"ל, בדומה לצבא הבריטי שהובא לאירלנד בסוף שנות השישים, משמש חיץ. כמובן, שזה לא בדיוק כמו באירלנד, אך מגמת התהליך יכולה לחזק את ההשוואה והדמיון בין כאן לשם.

אפשר שהכרה זו טרם חדרה לתודעת מנהיגי הליכוד. הללו, כיאה לפוליטיקאים, הפועלים על־פי הצלחות העבר, עדיין יושבים שאננים וחיים באמונתם כי הזמן משחק לטובתם. הם סבורים, כי יוכלו ביום הפקודה להשתמש בנשק הישן של ההסתה, לעורר רגשות, להרבות ריב ומדון בעם ולהתנשא על גליו אל קרית בן־גוריון בירושלים לקדנציה רביעית של שלטון. מנהיגי הליכוד מסרבים להכיר, כי מה שהיה פעם „הגורם העדתי" הולך ונעלם מאופקיה של החברה הישראלית, נדחק לשוליים, עד שיתפוגג מלהתקיים.

ראשי המתנחלים ביו"ש, אינם כה בטוחים, לעומת זאת, ביעילותם של הטיעונים הישנים. אחרת קשה להסביר את תגובתם. הם חשים בליכוד ההולך וגובר בינם לשאר אזרחי ישראל והם מתייראים מפניו.

ה„עבודה" והשמאל יכולים להמשיך את התנופה שצברו מאיר כהנא ובעלי הצעת הטרנספר. הם יכולים לומר, בהגיון ובלי הנופך הגזעני, המתלווה לבעלי רעיון התעתועים: אכן, אין מקום, מסיבות רבות ומגוונות, לחיים בצוותא של שני העמים. עליהם לפנות לבוחר ולהסביר לו: אתה אינך רוצה בפלשתינאים? גם אנו לא. השאלה היא כיצד לעשות זאת. הם מציעים אמצעים מרחיקים כמו גירוש – זה לא רק בלתי מוסרי, אנטי יהודי, גזעני ובלתי אנושי, זה גם אינו ניתן לביצוע. אפשר לעשות זאת באופן הגון ודמוקרטי: באמצעות הסדר מדיני. הכרה בזכות הפלשתינאים להגדרה עצמית וההתנתקות מהשטחים יביאו להתנתקות גם מהתושבים הפלשתינאים ולפתרון הבעיה הדמוגרפית.

כדי להצליח בכך יש לומר לבוחרים דברים ברורים וחד־משמעיים – לא עוד התפתלויות, גמגום והתחמקות. יש לחדול מפני השימוש במטבעות לשון חבוטות ושחוקות: „פשרה טריטוריאלית", „תהליך מדיני", „ועידה בינלאומית". רצוי להמנע מלהתייחס למלך חוסיין בהדרת קודש כאל מושיע לאומי ואל אש"ף כמו התגלמות הרשע. עדיף להסביר, בלי כחל ושרק, כי הצעה זו או אחרת אינה מיועדת לגמול חסד לחוסיין או להיטיב מסיבות אלטרואיסטיות עם הפלשתינאים ולהדגיש, כי זהו הפתרון ליהודים. היא מכוונת להציל את עצמנו מפני הגורל הנורא הצפוי על החברה.

השאלה הגדולה היא כמובן אם ישכילו ראשי מפלגת העבודה לתפוס את השינוי הזה המתחולל בהדרגה מתחת לפני השטח? האם יש בכוחם להתעלות ולהאמין במציאות המתהפכת? כלום מסוגלים הם להבחין בדיאלקטיקה העדינה המתהווה, דיאלקטיקה עם דקויות כמעט לניניסטיות, עד שניתן יהיה אולי, לגרוס כי ככל שיהיה רע יותר, כן ייטב בסופו של דבר?

אך כמו בליכוד, גם רוב מנהיגי ה„עבודה" (פרט אולי לעזר ויצמן וגד יעקבי) שבויים בתפיסות העבר. במקום לעצב את דעת־הקהל ולהנהיגה, הם נוהגים אחרי מה שנתפס בעיניהם, בטעות, כ„רצון העם".

מאזן ואימה / ארנון סופר

אוכלוסי דלא ניידי

הוויכוח על הטרנספר מתנהל בעת האחרונה במונחים של צדק ומוסר. בחינה „טכנית" של אפשרויות הטרנספר מרצון או בכפיה של ערביי השטחים מוליכה אל המסקנה כי זהו רעיון מתעתע והמעשה נדון מראש לכשלון

אם יישמר הסטטוס־קוו המדיני הנוכחי, תתחסל ישראל כמדינה יהודית־ציונית ודמוקרטית בתוך 12 השנים הקרובות (בשנת 2000 יהיו ברחבי ארץ־ישראל המערבית 4.2 מיליון יהודים וכ־3.5 מיליון ערבים). תחזית דמוגרפית מפורשת זו שהשמעתי בהרצאה במאי שנה שעברה גרמה אחריה גל תגובות. הנתונים שמסרתי טרפו את כל הנחות היסוד של הימין הישראלי והקלות שבשמעו יכולים לשמש פרק מאלף בפסיכולוגיה.

תגובה ראשונה היתה הכחשת הנתונים המאיימים. פרופ' ברזניץ מאוניברסיטת חיפה, מומחה ללחץ פסיכולוגי, העיר לי, לאחר ששמע את הרצאתי, כי אדם נורמלי אינו יכול להתמודד עם נתונים מאיימים אלה. לטענתו, יכחיש הקהל וישכח את הנתונים.

תגובה שניה היתה האשמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בנטיות שמאלניות (בחבילה אחת עם הטלוויזיה, מפקדי צה"ל והפרופסורים). תגובה אוילית זו ירדה במהירות מסדר היום, כי הרי יש גבול לגיחוך. השלב הבא היה חיפוש טעויות בעבודת הלשכה ובתחזיות, וכסיוע הובאו מעשי נסים שהושיעו לא פעם את עם ישראל. רוצה לומר, אל תסמוך על תחזיות מדעיות (שנת 1939 לא הובאה כדוגמה לשנה בה ציפו לנס שבושש להגיע). אך התגובה הציבורית הרועמת ביותר היתה קשורה ברעיון הטרנספר.

ביוני 1987, בכינוס „בימה לבירורים מדיניים ע"ש רייך" שוב הצגתי את הנתונים הדמוגרפיים. רחבעם זאבי (גנדי) אמר באותו מעמד, כי מכיוון שכך ומכיוון שאין לרדת מגב הרי יהודה ושומרון – המסקנה היא טרנספר, דהיינו העברת האוכלוסיה הערבית (בדרך של הסכם) לארצות ערב האחרות. דברי זאבי מעוררים סערה בעיקר בחוגי השמאל הישראלי. על מה רעשה הארץ? אולי משום שהשמאל והמרכז הישראליים סובלים אף הם מתופעת ההכחשה והשיכחה.

באופן מעשי עשה העם היושב בציון טרנספר מאסיבי של כ־600,000–700,000 ערבים משטח מדינת ישראל. חלקם הלכו, חלקם ברחו, חלקם גורשו. עובדה זו איפשרה קליטת יותר ממיליון עולים שעברו טרנספר משלהם בדרך אלינו. טרנספר קטן יותר נעשה במהלך מלחמת ששת הימים. חלקו התרחש ברמת הגולן, משם גורשו וברחו בסערת הקרב כ־70,000 ערבים המתגוררים באיזור דרעא ודמשק שבסוריה. (אין זה סוד שרבים מהדרוזים והיהודי חרטה על כי המעשה לא הושלם בפינה הצפונית של הרמה). המשכו של הטרנספר הקטן התרחש בגדה המערבית: כ־100,000 עד 200,000 ערבים עברו את הירדן מזרחה.

טרנספר נוסף, אך שונה, בוצע מיד עם חתימת חוזה השלום עם מצרים. אלפי יהודים פונו, הוזזו, עברו מפיתחת רפיח ומפרץ שלמה אל עברו השני של הקו הירוק. באותה עת שב הוזזו אלפי ערבים מצד אל צד באיזור רפיח.

לנוכח רשימת האירועים האלה, כדאי לשאול מדוע רעשה ישראל למשמע הצעתו של „גנדי"?

רעיון הטרנספר אינו נחלת היהודים בלבד. ערביי האיזור חזרו והצהירו כי מטרתם להעביר את היהודים אל הים או בחזרה לארצות־הים. הצהרות מפני הטרנספרים ההדדיים מהלכות אימים על היהודים והערבים באיזור בכל 40 השנים שחלפו מאז הקמת מדינת ישראל. חלק ממאמצי ההתיישבות שלנו הם פרי חרדות אלה. על חרדות הערבים מעידים סופריהם, משורריהם וסתם עמך.

נשאר עוד לבדוק אם צריך לכרוך בדיון כזה גם סוגיות מוסריות? ברור שאני מסתבך בשאלה קשה. אישית, צמרמורת תוקפת אותי לחשוב שעלי לנטוש את ביתי ולברוח... כך עשו הורי ב־1920, בבואם הנה מרוסיה. לעומת זאת מתעוררת השאלה מה עדיף: הפרדת אוכלוסיות זו מזו או הישארותן זו לצד זו, האחת יורדת לחיי זולתה? ישנן סוגיות של זכות היסטורית, זכות ראשונים, זכות הגנת הדייר, והאלימות הקשורה בטרנספר כפוי. כוסיף היציאה מריכוזי האוכלוסיה הערבית הגדולה ביו"ש אני מודע לכך שצעד כזה יחייב טרנספר של כ־20,000 יהודים, חלקם ילדים שנולדו שם ב־21 השנים האחרונות, ולא היו שותפים בהחלטות המגלומניות של הוריהם.

אך מעל הכל אינני גורס, כי יש ערך לנשא המוסרי בוויכוח עם הימין הישראלי, ממנו

התחזית הדמוגרפית, המבטיחה את חיסול האופי היהודי־ציוני־דמוקרטי של ישראל תוך 12 השנים הקרובות עוררה הכחשה של הנתונים, האשימה את הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשמאלנות וחידוש רעיון הטרנספר

שמענו על „ג'וקים מסוממים", „כל הערבים שקרנים מלידה", „ערבושים מלוכלכים", „הם מבינים רק מכות" (כאילו היהודים לא הוכיחו שגם הם מבינים שפה זאת: ראו מה עשתה הפסקת המכות לעליה לארץ בעשור האחרון). עם הימין יש להתווכח רק בנתונים, בעובדות ובהערכת מצב פוליטי וגיאו־פוליטי, שיבהירו עד כמה נואל ובלתי מעשי רעיון הטרנספר בתנאים הנוכחיים.

יש להבחין בין טרנספר בדרך כפיה וטרנספר מרצון, שניהם בעתות שלום (המצב בימים אלה מוגדר עדיין כתקופת שלום), לבין טרנספר כפוי או וולונטרי למחצה בעת מלחמה.

המרי בשטחים ומקרי האלימות הבודדים בתוך הקו הירוק ממחישים מצב של סף מלחמה ממשית, אך עדיין שלום. במצב כזה יהיה כל נסיון לפגוע באוכלוסיה לא־לוחמת, דהיינו נשים, מבוגרים, ילדים, כולל מיידי אבנים, כבחינת מעשה שייתקל בהתנגדות הקהילייה הבין־לאומית. התנגדות זו צפויה גם לגבי מיידי האבנים עצמם – ילדים, נוער ומבוגרים –

כדי שהטרנספר יהיה סופי ומוחלט יש להעביר משטחי ארץ־ישראל כ־2.2 מיליון ערבים. במהלך 1948, צריך להזכיר, עזבו את רחבי ישראל כ־700,000 נפש בלבד

בעיקר כשיש אלטרנטיבה לאלימות, כלומר יציאת הצבא הישראלי מהשטח הכבוש.

הבה נבדוק את אפשרויות מימוש רעיון הטרנספר הכפוי, הלכה למעשה.

כדי שהטרנספר יהיה סופי ומוחלט יש צורך, נכון להיום, להעביר משטחי ארץ־ישראל כ־2.2 מיליון נפש. ב־1948, צריך להזכיר, עזבו את רחבי ישראל כ־700,000 נפש בלבד. בוודאי תתעורר התנגדות לגירוש. יש בהם נשק, יש ביניהם שכבת אינטליגנציה רחבה יותר, יוסיף ל־'48'. הם אינם נבהלים מרעש הרודיקה. הם גם יודעים להתנגד ולצעוק, מה שלא עשו אז. הם גם יודעים לאן יישלחו וכי לא כדאי להם לברוח. יהיה צורך בירויות, ייתכן טבח המוני במסרבים, וכמובן יהיו בעיות לוגיסטיות מוכרות של הכנת צי משאיות, רצוי להובלת בקר, כדי שלא יקפצו בעת הנסיעה. אני מניח שיהיה צורך בהקמת יחידות מיוחדות לכך, בעיקר מכתות הימין, החורים באהבת ישראל.

נחוץ גם לקבוע את יעדי הגירוש. הגירוש ללבנון פשוט לכאורה בגלל הוואקום הפוליטי השורר שם. האם מישהו נתן את דעתו על הצירים שבהם יובילו את תושבי הר חברון עד גבול לבנון. גירוש ערביי עזה למצרים יתאפשר רק אם נפרוץ תחילה את הסכם השלום. ואם כך, יתחייב כיבוש מחדש של סיני והמגורשים יהיו שוב תחת שלטון ישראלי. נסו לדמות בנפשכם את העברת 650,000 נפש מתושבי עזה לירדן, דרך הר חברון וירושלים, משם לירדן ולמעברות הירדן. האם תסכים ירדן לקבלם? ואם לא, האם נצטרך להרוג בהם באפיק הירדן, האם ייהרגו על־ידי צבא ירדן? לחילופין אפשר להשאיר אותם בין הגדרות. סוריה לא תאפשר כניסת זרים לשטחה וגם משלוח מיליונים באוניות הוא מבצע מורכב מאוד. שלא כמו ב־1948 או 1967 – לא יהיה לישראל לאן לגרש את הערבים.

הנסיון לממש את הטרנספר לא יעבור בשקט במישור הבין־לאומי. יש להניח שמדינות ערב, כולל מצרים, ייצאו למלחמה. יש להניח כי הקהילייה הבין־לאומית המערבית תחרים אותנו. גם ארה"ב עשויה לעת כזאת להחליט כי נמאס לה מאתנו וממעשינו הנלוזים. אולי מעשה נורא כזה, כשאנחנו כל־כך לא צודקים, יביא להתערבות המעצמות? אולי סוף־סוף יגשימו רבים את חלום בינאום ירושלים – למגלומנים שבינינו כדאי לשקול את המחיר. שאלות באשר לתפקידו של השמאל הישראלי הן עניין נפרד. קשה לסמוך עליו – הוא היה כבר שותף לטרנספרים בעבר, ולכן יעמוד מן הצד או יסייע גם הפעם. במקרה הטוב. יהגרו מכאן בני קיבוצים נוספים.

בין השנים 1950 ל־1966 היה טרנספר וולונטרי אמיתי בממדים גדולים של ערביי יו"ש בכיוון מזרחה. לפי נתוני השנתון הסטטיסטי הירדני, היגרו בשנים אלה מזרחה מיהודה ושומרון 30,000 נפש בשנה. אלפים רבים מהם חצו את הירדן מזרחה במהלך 1967 מסיבות אישיות ואחרות ובנפרד מן הטרנספר המלחמתי. עד שנת 1974 חצו את הירדן עוד כ־45,000, ואילו הפריחה הכלכלית במפרץ הפרסי משכה 100,000 צעירים ערבים מיו"ש בין השנים 1975–1981. מאז הצטמצמה היציאה מהשטחים ל־20,000 נפש. מ־1950 עזבו את השטחים מרצון וללא כפיה כ־620,000 ערבים.

בעת מלחמה כוללת בין מדינות ערב לישראל יגוייס צה"ל כולו למלחמה קשה ביותר עם סוריה ושותפיה. יחידות הפנים ייאבקו בשני מיליון איש (כ־3.5 מיליון בעוד 12 שנים). הכבישים ייחסמו בגלל תנועות צבא, מחבלים, הפגזות וטילים, ובאותו זמן יצטרכו לפעול לגירוש מיליונים. במה יעבירו אותם? מי יופקד על כך? לאן יגורשו כשהחזית בוערת? מכיוון שאפשר לסמוך על ה„גניוס" היהודי נצליח בוודאי במלחמה קצרה (שבוע־שבועיים ואולי יותר, אך בוודאי לא שנה כב־1948) לגרש 100,000–200,000, „בנייה חצי מיליון נפש (10,000 משאיות בלבד) כל זה בפרק זמן של כשבועיים, כלומר גירוש של כ־35,000 נפש ליום. האם אפשר לפתור בכך את הבעיה הדמוגרפית בפניה אנו ניצבים? ומה יעשו הנותרים: האם שוב נדבר אתם על דו־קיום?

לסיכום, אין אפשרות מעשית לפתור את בעיות ישראל על־ידי טרנספר כזה או אחר. כל מי שחושב כך טועה ומטעה.

ומה יהיה כאשר ניסוג מן השטחים, הטרור יוסיף להציק לנו הקטיושות יפלו על תל־אביב ונמל־התעופה בן־גוריון? או אז נצטרך להפשיל שרוולים ולחזור על הכל מההתחלה. אם אחרי ויתור מכאיב כמו שנעשה בקרוב, כאשר ניסוג בחזרה אל הקו הירוק, ימשיכו להציק לנו ערביי ישראל – כי אז, נצטרך להבריחם מרחבי ארץ־ישראל, אבל אז יהיה זה הכרחי וגם מוסרי. כשלעצמי, אינני חושש שכך יקרה, אבל לאחר הנסיגה מצפוני יהיה נקי. רעיון הטרנספר הוא רעיון תעתועים, ומכיוון שזהו קרש ההצלה היחיד של הימין הישראלי מוטב להם שיתפכחו ויחפשו אחר פשרה אחרת. רק פשרה אחת אפשרית – טריטוריאלית.

נוער „התחיה" וסוד הקסם הימני / יעל פישביין

הם יצביעו מחר

בבחירות יצביעו כ־250 אלף בוחרים יהודים חדשים, אצלם נקבל פי שלושה מן הממוצע הארצי. אנו ממלאים את החסר בחינוך לאהבה ולהקרבה למען המולדת, עד שגאולה כהן תהיה שרת החינוך, אומר סגן מזכ"ל „התחיה"

הכוח העולה בקרב הצעירים הוא „התחיה". כהנא פשט את הרגל: המסע לדה־לגיטימציה של תנועתו הצליח. כך לפחות הדבר משתקף בבתי־הספר. „התחיה" מציעה לנוער מה שכהנא אינו יכול להציע: רוח חלוצית, מליצות ציוניות מוכרות, בצד פתרונות רדיקליים לבעיית הערבים.

ראשי ה„תחיה" מתייחסים ברצינות רבה לעתודת הבוחרים הצעירים. בכל רחבי הארץ צצו באחרונה סניפים של „נוער התחיה" בהם מתנהלת פעילות פוליטית ענפה, רובה באמצעות מתנברים: סמינרים רעיוניים וטיולים ברחבי ארץ ישראל השלמה. הפעילים המקומיים שומרים על קשרים הדוקים עם המטה בירושלים. כשמתקיימות בחירות במוסד חינוכי מתקשרים הפעילים למטה, ומבקשים סיוע בניסוח כרוזים העונים על הבעיות שהעלו התלמידים: כל בעיותיך ייפתרו על־ידי המסר התנועתי. אם בית־הספר התמקד בשאלת זכותנו על הארץ, ינסחו ראשי התנועה כרוז מיוחד לעניין זה; אם הוצגו בעיות דת ומדינה – ינסחו כרוז אחר. הקשרים הם בלתי פורמליים: אפשר להרים טלפון לגאולה כהן הביתה.

הקסם של „התחיה" עובד על בנים של חניכי בית"ר, בנים של מצדדי ארץ ישראל השלמה בקרב אנשי תנועת העבודה, אך בעיקר על בנים של חניכי המפד"ל. בישיבת „אור עציון", בהנהגתו של הרב חיים דרוקמן, איש המפד"ל לשעבר, זכתה „התחיה" ב־65 אחוז מהקולות.

הסגנון הצבעה של הדתיים הלאומיים משתלב יפה עם ההחיאה המכוונת היטב של הרוח החלוצית־ציונית שעורכת ה„תחיה". „כמעט שלא תמצאי אצלנו 'חברה' עם עגיל באוזן", מעיד סגן מזכ"ל ה„תחיה" דני דיין.

החישוב שהוא עורך הוא פשוט: „בבחירות האלה יתוספו כ־250,000 בוחרים יהודים חדשים. באוכלוסיה הזאת נקבל פי שלושה ממה שנקבל בממוצע הארצי. מה שיש לנו להציע להם זה מה שמערכת החינוך הפורמלית הזניחה: חינוך לאהבת המולדת, לציונות. מערכת החינוך הקיימת סובלת מחוסר חמור בכל מה שנוגע לציונות, לאהבת הארץ וחינוך להקרבה למען הארץ. המשימה הלאומית שלנו היא למלא את החסר הזה, עד שגאולה כהן תהיה שרת החינוך ונוכל לעשות את זה בצורה ממלכתית. התוכניות לדמוקרטיה של משרד החינוך עלולות לגדל דור מנותק מערכים ציוניים, דור שמה שחשוב לו היא הדמוקרטיה. דמוקרטיה צריכה להיות בהקשר הנבון של מדינה יהודית ציונית".

איל מאירוביץ' הוא רכז הנוער החדש של „התחיה". מינויו הוא שלב בהפיכת „נוער התחיה" לתנועת נוער ממוסדת. בן 21, השתחרר לפני כמה חודשים משירותו כמדריך גדנ"ע בצה"ל. העובדה שלא שירת בשטחים אינה מפריעה לו לצאת חוצץ נגד סרבני השירות בשטחים, כמו שהעובדה שנמנה עם המסרבים להתפנות בימית אינה מפריעה לו לטעון: „אנחנו מדינת חוק" ולדרוש שיעניש בכל חומרת הדין מי שמסרב פקודה.

נער חביב, לבוש בפשטות, מדבר בשפה צחורה, מסופר קצר ומתנצל על שאינו מגולח למשעי. בשבועות האחרונים הוא מלווה את גאולה כהן במסעותיה בין בתי־הספר, לומד את רזי השיכנוע שלה. „יש איזו נטיה לקרוא לחלקי מולדת 'שטחים'. בדיון בבית־הספר המקיף יהוד פנה יאיר צבן אל התלמידים ושאל: מי מכם שכם קרובה לליבו. בשיחה שלאחר הדיון אמרה גאולה כהן שלא במקרה הזכיר צבן את שכם ולא את חברון, כי חברון חרותה ממש על לוח לבו של העם הזה. השטחים אינם 'שטחים' סתם, זו דמגוגיה לקרוא להם ככה. השטחים הם חלקי מולדת".

על השולחן בסניף „התחיה" תל־אביב, שם פגשתי אותו, היו מונחים לוחות סטטיסטיים חיוניים, לדעתו, בדיון על ארץ ישראל. לפי החשבון שלו „ניתן לשקם את הבסיס הביולוגי של העם" הזה על־ידי תשלום כסף לכל אשה יהודיה שתלד ילד רביעי. על־פי הנתונים שבידיו מחצית הנשים היהודיות מוכנות להביא ילד רביעי. אך אינן עושות זאת מטעמים כלכליים. אם יתנו כסף יהיו כאן עוד ילדים יהודיים. ואם תהיה עליה מברית־המועצות, מאתיופיה ומדרום אמריקה יהיו פה עד סוף המאה עוד חצי מיליון או מיליון יהודים, ואז לערבים לא יהיה רוב. מה גם שאפשר לעודד

התוכניות לדמוקרטיה של משרד החינוך עלולות לגדל דור מנותק מערכים ציוניים, דור שמה שחשוב לו היא הדמוקרטיה. הדמוקרטיה חייבת להיות בהקשר הנבון של מדינה יהודית־ציונית

„אותם" להגר מפה, שהרי לפי הנתונים ירדו מהארץ בעשרים השנים האחרונות 300,000 פלשתינאים. התמונה לדידו פשוטה, מתימטית, כאילו אין מדובר בבני־אדם עם אהבת מולדת כמוגה: „הם" יירדו מהארץ לאחר ש„אנחנו" נעודד „אותם" לרדת, „אנחנו" נלד הרבה ונעלה יהודים לארץ, נהיה רוב ונוכל לשלוט, בזכות היותנו רוב, על העם האחר. נוספח את הגדה המערבית ועזה בלי לתת להם אזרחות ישראלית, או ניתן להם אזרחות ישראלית על־פי שיעור הילודה אצלנו. אם יוולדו יותר יהודים – יותר ערבים יקבלו אזרחות ישראלית. הכי חשוב זה לשמור על רוב. „למען המולדת חשוב מאוד להתחתן ולהוליד ילדים. אני רוצה שישה, שבעה ילדים, ילדים זה שמחה", הוא אומר.

איל אינו קרבי ולא שירת בשטחים אבל „למען המולדת אני מוכן להקריב הכל. אם יש צורך להילחם למען המדינה – נילחם". אני שואלת אותו מה הקריב כבר למען המולדת. „מה שאני עושה ב'תחיה' זה למען המולדת". אחר שהות קלה הוא נזכר בדבר נוסף: „עמדתי

אם הבחירות בבית־הספר התמקדו בזכותנו על הארץ, ינסחו ראשי התנועה כרוז מיוחד לעניין זה. אם הוצגו בעיות דת ומדינה – ינסחו כרוז אחר. אפשר להרים טלפון לגאולה כהן הביתה

לנסוע לחו"ל לטיול במזרח הרחוק, טיול שה'חברה' אוהבים. אחרי שקיבלתי את התפקיד הזה, רכז נוער, דחיתי את הטיול למען המטרה. רוב הנוער מוכן להקריב למען המולדת. עובדה: למרות הכל, ההתנדבות ליחידות קרביות היא עכשיו בשיאה".

בעניין הזה של זיהוי פעילותו ב„תחיה" עם הקרבה למען המולדת, יש לו ותק. נולד בחולון בן בכור לאב פועל במפעל לדודי־שמש באום־אל־פאחם ואם בעלת חנות לחומרי ניקוי וקוסמטיקה. הצטרף ל„תחיה" כשהיה בן 11. כשהיה בן 15 התחילו ליישם את הסכמי קמפ דייוויד ואיל שיחסיו עם בית־הספר לא היו טובים במיוחד, עזב את הלימודים, ארז תרמיל וירד להילחם בימית. ההורים הבינו.

עשה כמה חודשים בימית: „התנגדות פאסיבית, בלי פרובוקציות". אחר־כך חזר ללימודים, מסלול הומניסטי, עדיין לא השלים את תעודת הבגרות והתגייס לצבא.

מה שקסם לו ב„תחיה" ואצל גאולה כהן זה רוח הנעורים. „היא צעירה, צעירה מאוד. למבוגרים יש יותר נטיה לפשרנות. הם חושבים בצורה אחת ופועלים בצורה אחרת, כאילו הם כבר מכירים את הכל". הוא מתרגש מחוברת שכתבה גאולה תחת הכותרת „אני מאשימה, אני מאמינה", ועליה הקדשה „לבני צחי ולבני־הנעורים שאינם מתביישים לזעוק, שאוזנם מבחינה בצליל מזויף". הוא מזדהה עם הרוח המרדנית הזאת, לא עם אבא שלו, אלא עם הסבא, שעלה מפולין בעליה בלתי ליגלית. „עם כל הסיפור החלוצי הזה. זו הגשמה של אידאל – אדם לא יכול לחכות למשיח שיגשים את האידיאל. היום יש סוג אחר של חלוציות".

ומה עם הערבים? „אני לא בעד הפתרון של כהנא. כהנא מייצג קו גזעני נורא והעם היהודי לא גזעני. אני לא שונא ערבים. אני לא בעד להרוג ולא בעד הפתרונות הקיצוניים. מצד שני אני לא חושב שצריך לנהוג באוזלת יד".

אז מה הפתרון?

„מי שפורע, מסית וזורק בקבוקי תבערה – יגורש".

ומה עם היתר?

„ליישב אותם בירדן".

ואם לא ירצו?

„יישארו פה. נוציא אותם ממחנות הפליטים וניישב אותם ביישובי קבע. אזרחות לא יקבלו. אני לא יכול לאבד עצמי לדעת".

אם ימשיכו להתקומם?

„מי שלא מעוניין בשלטון ישראלי, שילך מפה. הם יקבלו את זה".

נוכל לשלוט לאורך זמן על עם אחר?

„כן. כי אנחנו צודקים יותר. לנו אין לאן ללכת".

ולהם יש?

„ירדן היא מדינה פלשתינאית".

איל מאירוביץ, רכז הנוער של „התחיה". בעזרת שיקום הבסיס הביולוגי שלנו נהיה הרוב. (תצלום: אפי שריר)

בגיל 21 יש תזוזה שמאלה

אברהם דיסקין מהאוניברסיטה העברית טוען, שבכל העולם הצבעת צעירים היא קיצונית יותר, לשמאל וגם לימין. בארץ האוכלוסיה מצביעה ימינה, לא רק בגלל החשבון שיש לבני עדות המזרח עם השמאל – גם כשמקזזים את הגורם העדתי, הנטיה היא ימינה, בגלל מצב האומה, אומר דיסקין. על־פי ניתוחיו, ככל שעולה הגיל – ההצבעה מתמתנת. בני 40 מתונים מבני 30 למשל, אבל ההתמתנות אינה ליניארית. בגיל 21 יש בקרב הצעירים תזוזה שמאלה. גיל השחרור מהצבא הוא גיל קריטי.

מניתוחיה של מינה צמח על עמדות בקרב הנוער מתברר, כי העמדות מתמתנות ככל שהידע בנושאי הדמוקרטיה עולה. נתון זה הוא עקרוני. לא במקרה מרגישה „התחיה" את ערכי הציונות ומסתייגת מהתוכניות לחינוך לדמוקרטיה, שבהפצתן על־ידי משרד החינוך היא רואה סכנה.

מחנכים, אנשי הימין, קלטו את העניין מזמן ומנגחים את החינוך לדמוקרטיה בשם החינוך לציונות. אך לא רק אנשי הימין. מכיוון שהחינוך לדמוקרטיה הוא בעייתי, קשה, חדשני ומחייב הרבה ידע, נוטים מחנכים לחזור אל החיק הבטוח והבלתי שנוי במחלוקת של החינוך לציונות. במצב הנוכחי הדרך היחידה שנותרה להנהגה החינוכית, הדוגלת בדמוקרטיה, היא לנצל את כל הכלים העומדים לרשותה למאבק על הדמוקרטיה, כולל הטלוויזיה החינוכית, ולצפות להתקפות מחץ מכיוון „התחיה".

זה לא מה שהם אומרים.

„לא משנה מה שהם אומרים".

„נוכל לדכא לאורך זמן עם אחר?"

„אין ברירה. בעזרת שיקום הבסיס הביולוגי שלנו נהיה הרוב".

ואיזו חברה נהיה? ומה עם השמאל?

„גדולתה של דמוקרטיה שהיא מאפשרת למיעוט להביע את דעתו. מי שיסרב לשרת את המולדת ילך לכלא. אני חושב שכל הפגנה של 'שלום עכשיו' היא אסונית. ברגע שמוציאים את הוויכוח לארה"ב זה איום נורא".

אתה חילוני והפרטנרים שלך למדינה שאתה רוצה יהיו דתיים. איך אתה מרגיש עם זה?

„ההישג הגדול ביותר של 'התחיה' זה שחברה דתיים וחילוניים מסתדרים יחד בתקופה של קיטוב בין דתיים וחילוניים. נמשיך לשמור על סטטוס קוו".

מה חסר לנוער?

„חסרה להם ידיעת העובדות. עובדות בהיסטוריה של עם ישראל. עובדות בנושא המקורות. עובדות בנושא הסכסוך הישראלי־ערבי".

בזה הסכמתי אתו.

שבוע ים־תיכוני / יוני להב

אנחנו או הם

אנחנו לא שונאים אותם. כמה מטובי ידידינו הם נגרים. אנו אפילו מפטפטים בנגרית מדי פעם ויש להם, אגב, פולקלור משגע. אבל להם יש 22 מדינות ולנו רק דיזנגוף־פרישמן.

הבה נחדל מכל הצביעות הזו. כולנו יודעים שהפתרון היחיד הוא הגירה כפויה. כן, אני מדבר על „טרנספר", אותו מושג שכל יפי הנפש ממהרים לזעוק חמס כנגדו. וכי מהי הציונות אם לא טרנספר אחד גדול? אבל יפי הנפש שלנו מתקוממים. „תנו להם להישאר פה", הם אומרים. „תנו להם לעשות בכל העולה על רוחם, תנו להם לדבר בכל שליבם חפץ. זוהי דמוקרטיה", הם טוענים בלהט, ומיד נאלצים כולנו לעבור לדום מתוח לשמע המלה הקדושה. דמוקרטיה זה דבר יפה מאוד, אבל לא כשהיא מאיימת על עצם קיומנו.

רבותי, זו שאלה של קיום. מדובר בבעיה דמוגרפית. בקצב הזה, עוד מעט יוולדו שני נגרים על כל אחד. הנגרים הללו מתרבים כמו שפנים: מספיק שנגרי אחד יפתח את הפה וישר ישתכבצו עוד עשרה נגרים בפוטנציה. קפד ראשו של נגרי אחד – תשעים ותשעה ראשי נגרי חדשים ומבועתים יצוצו ממנו. הנגרים הללו, רבותי, מבינים רק את שפת הכוח. הם הרי מודים בזה.

אנו מוכנים לשלם להם פיצויים ביד רחבה. אנו מודים: זה מגיע להם. הם הרי נולדו פה, גדלו פה, חלק מהם אפילו שירת בצבא. אלא מאי, שלא באשמתם הם נקלעו למחלוקת אידאולוגית חריפה. מה לעשות. זה אנחנו או הם, רבותי. זו איננה שעת הפשרות. להם אין שום דבר להפסיד, ואילו אנו עלולים להפסיד במאבק הזה את הכל. להם יש לפחות עשרים ושתיים מדינות אשר יקבלו אותם בזרועות פתוחות: גרמניה המערבית, גרמניה המזרחית, אוסטריה, דרום אפריקה, איראן, ברית־המועצות, צ'ילי, ויטנאם, אלבניה, סוריה, עיראק, האיטי, אוגנדה, סעודיה, הקיסרות המרכז־אפריקנית, ועוד, ועוד. ואילו אנו, מה כבר נותר לנו? דיזנגוף־פרישמן, „כסית", „קפה תמר", „טעמון", הדשא אצל שולמית אלוני, פרופסור ישעיהו ליבוביץ', ועוד עשרים ושניים חבר'ה שהולכים לכל ההפגנות ומרכלים על תומרקין; וזהו, בערך.

אנחנו לא שונאים את הנגרים. אין לנו שום דבר אישי נגדם. כמה מטובי ידידינו הם נגרים. אנחנו הרי גדלנו איתם. אנו אפילו מפטפטים נגרית מדי פעם ויש להם, אגב, פולקלור משגע. אבל כולנו יודעים, שהם לא יוותרו לנו לעולם ואנחנו לא נוותר להם. ואנחנו הרי לא רוצים לנקוט נגדם אמצעים לא הומאניים, על כן כדאי להם לקבל את ההצעה הנדיבה שלנו עכשיו, לפני שהם ייאלצו לקבל את ההצעה שלנו בתנאים הרבה פחות נוחים. ואתם תראו שאחרי שנגמור עם הטרנספר הם עוד יודו לנו.

„הליכוד קורא לממשלה צרה" (ידיעות אחרונות, 15.3.88)

הליכוד צודק

גם אנחנו קוראים לממשלה צרה. אבל אנחנו, בניגוד לליכוד, לא מסתפקים בזה. אנחנו קוראים לממשלה גם „צרה צרורה", „בושה וחרפה", „גועל נפש", „בזיון בין־לאומי" ועוד כהנה וכהנה.

ובכל זאת, טוב להסכים לפעמים עם הליכוד.

„האפיפיור יוחנן פאולוס הו־2 שיבח את הזוגות המשתמשים בשיטות הימים הבטוחים" (מן העיתונות)

עמדת האפיפיור

„תאמינו לי", ציין האפיפיור, „זה הפתרון הכי טוב. קונדומים זה גועל נפש, כי זה מוציא את כל הכיף מהעניין, לא מרגישים כלום. אני גם שונא שהבחורות שלי משתמשות בגלולות, כי זה ישר עושה להן שפמים וכתמים על הגוף וכל מיני כאלה. אבל הכי בעסה זה לגמור בחוץ. כל הזמן אני מתוח, בן אצא בזמן, לא אצא בזמן, עד שבסוף אני מאבד את כל הריכוז, מפסיק את העניין והולך לשחק קצת סטריפ־פוקר עם השומרים השוויצרים שלי. תאמינו לי, הימים הבטוחים זה הכי פצאן: אפשר לקחת את כל הזמן שבעולם, לשחק אותו באיזה פוזות שמתחשק, ואפשר אפילו לדבר בטלפון תוך כדי העניין עם איזה ארכי־הגמון נודניק. אבל הכי חשוב – אפשר לגמור בפנים. תשאלו את המזכירה שלי, הנזירה גינה, מה הכי טוב, והיא כבר תספר לכם איך אנחנו משתוללים בוותיקן בימים הבטוחים שלה".

סיפור השיר / חיים גורי

„הגיע הזמן שתסתלקו / שתמותו היכן שתרצו, אבל לא בינינו... צאו מהיבשה, מהים, מהכל...", כותב מחמוד דרוויש. ומדובר בסך הכל בשיר והשיר הוא הכל

זה החל ביום ג' השבוע. בעמוד הראשון של „מעריב" מסופר כי מחמוד דרוויש פירסם שיר חדש שבו הוא מתנבא, כי „ההתקוממות בשטחים תשיג את כל פלשתין – מהים עד הירדן". גם תמונתו של דרוויש היתה שם, כפי שהכרתיו לפני שנים בחיפה, והוא בראש קבוצת המשוררים המקורבת לרק"ח. בעמוד פנימי מצאתי את כתבתו של סופר העתון לעניינים ערביים, שפי גבאי, ובה נאמר: „המשורר הפלשתיני, לשעבר תושב הגליל היום אחראי על תיק התרבות באש"ף גורס בשיר חדש המשורר ונדפס בכל אמצעי התקשורת הערביים, כי ההתקוממות בשטחים מיועדת להשיג את כל פלשתין, 'מהים עד נהר הירדן'". להלן כותב גבאי, כי בשירו החדש מבטא דרוויש את אמונתו ש„ישראל נמצאת בשלב התמוטטות", וכי הוא מייעץ לישראלים „לארוז את המזוודות ולשוב לגלויותיהם, אפילו עם קברי מתיהם משום שהפלשתינים דוחים כל זכרון של היהודים".

פניתי לקרוא את קטעי השיר שתורגמו בידי שפי גבאי. לא מצאתי בהם אסמכתא לאמור לעיל, אך השורות היו קשות מנשוא, מרות כמוות: „אתם העוברים בין המלים החולפות / שאו שמותיכם והסתלקו. גינבו מה שתרצו / מתכול הים ומחולות הזכרון. קחו מה שתרצו, תמונות למזכרת, שתלמדו, אבל לא תדעו לעולם, כיצד בונה אבן מאדמתנו את גג השמים". גבאי ממשיך להביא את עיקרי השיר ואני מביא מתרגומו: „...מכם הפלדה והאש, ומאתנו בשרנו. מכם עוד טנק ומאתנו אבן / מכם עוד פצצת גאז ומאתנו הגשם. טלו את מנתכם מדמנו, ורק הסתלקו / אל תעברו בינינו כמו קרקים". להלן אומר דרוויש לישראלים, שאינם מכונים בשמם בשיר הזה, אך הם, ללא שום ספק גבוריו: „קחו את העבר, אם תרצו, לשוק המזכרות. עדמו את אשליותיכם בבור נטוש, והסתלקו / כי לנו יש בארץ מה שאין לכם, מולדת" והלאה כך עד שורות הסיום: „לכו לאן שתרצו, אבל לא בינינו, בשום אופן הגיע הזמן שתסתלקו / שתמותו היכן שתרצו, אבל לא בינינו. צאו מכל דבר. צאו מפצעינו, מאדמתנו / צאו מהיבשה, מהים, מהכל..."

הבאתי שורות משירו של מחמוד דרוויש בתרגומו של גבאי. קטעים נוספים תורגמו לי על-ידי ידיד ירושלמי שמצא בשיר „דברים קשים מאד", כדבריו. „דרוויש", אמר לי חברי, „קורא לישראלים להחזיר את מחוגי הזמן לתקופות הסוגדים לעגל הקודש, שהוא כבראה עגל הזהב של הסוחרים ו'לקצב של מוסיקת האקרה' השייך לטרוריסטים, באשר 'לנו יש משהו שאין בקרבכם – מולדת השותתת עם השותת מולדת'". המשורר הפלשתינאי מבקש מהישראלים שימותו באשר ימותו רק לא בקרב בניה האמיתיים של הארץ שיש להם מה לעשות באדמתם, כאמור שם בלשונו: „ולנו העבר כאן וקול החיים הראשון ולנו העבר וההווה והעתיד ולנו העולם כאן, והעולם הבא..." לכן צאו והסתלקו ושלא ישאר מכם שריד. צאו מאדמתנו ממנו ומזמננו ומזכרונותינו. אינכם אלא תופעה חולפת, כלים חולפות...

אם אם, כאמור, הבנתי במה מדובר. צלצלתי לידיד, סופר הנחשב בעיני, מן הפעילים למען „אחווה יהודית-ערבית" ומי שביקש מאד לחדש דו-שיח רוחני-ספרותי עם מחמוד דרוויש המקובל, כך אומרים, כאיש „הזרם המתון" באש"ף. קראתי באוזניו טלפונית כמה שורות. הוספתי כי התרגום ודאי עושה עוול לאיכות השיר אך מוסר איכשהו את כוונותיו בבחינת „מה רצה המשורר לומר".

הוא התריס. אחר הודה בפני ש„זה חמור מאד" אך הוסיף שאולי התרגום אינו נאמן: „קשה לי להאמין שדרוויש יכתוב שורות כאלה. אך מי יודע אולי בעקבות 'ההתנערות' התנער גם הוא ותפס סגנון שאינו יאה לו. ואולי לאחר עשרות שנים של ניתוק ללא שום סיכוי לשוב הם מתחילים להשתגע..."

טילפנתי לחיפה אל מערכת „אל-איתיחאד" לבקש מישהו מהמשוררים שיוכלו לפרש לי את השיר הזה. נודע לי כי סאלים ג'ובראן נמצא זמנית בחו"ל. סמיח אל-קאסם נמצא במספר אחר. ענתה לי המשוררת סיאהם דאוד המוכרת לי משנים עברו, הזכורה לי כצעירה רגישה, בת לוד, חניכת בית-ספר עברי. זכרתי לטובה כמה משיריה שראו אור בלשוננו. אמרתי לה כי שירו של דרוויש מעורר ויעורר הדים קשים ביותר בקרב רבים מהישראלים וזה שיר של עקירה גמורה ומוחלטת של ההוויה הישראלית כולה, שיר איחולי חורבן גמור ואין בו שום זכר „לקיום פלשתין לצד ישראל" וחמור שבעתיים ששיר כזה נכתב בידי אדם שכמה מבחירי סופרי ישראל ומשורריה רואים בו צד ראוי ומכובד לדו-שיח אמיתי, משורר ששיריו ודבריו מתפרסמים דרך קבע בכתב העת הדו-לשוני „מפגש" ובשאר מדורי הספרות בתקשורת שלנו.

סיאהם דאוד נזעקה להגן על דרוויש ואמרה שדברי שפי גבאי הם סילוף ושהשיר עוסק רק במה שקורה עכשיו בשטחים והכוונה היא צאו מהשטחים. „הוא מתכוון רק לשטחים", קראה המשוררת, „הוא גם לא טמבל. הוא משורר עולמי" אמרתי לה שכל קורא בלתי משוחד שיקרא את שירו של דרוויש יבין את העיקר שבו, הכתוב בניסוח מתוחכם ומובן לכל ערבי, שהישראלים הם תופעה חולפת, זרה לארץ הזאת לאקלימה ושמיה ואבניה ושרותיה, לעברה ועתידה ודינם עקירה שלמה וסופית. השיר, הוספתי לה, אינו מסייג את תחומו. שיר הוא דבר שלם. אין בו גם רמז כלשהו לישראלים אחרים שאינם אש ופלדה וגאז מדמיע. הכיבוש חל, בשיר הזה, על כל פלשתין, יבשתה וימה ושמיה חמניה.

סיאהם דאוד חזרה על טענתה, כי תחום השיר הוא „השטחים" ואני לא האמנתי לה והצטערתי מאד על כי היא, משוררת טובה ורגישה, חושבת אותי לאדם שאינו מבין במה מדובר שם. היא הבטיחה לשלוח לי את נוסחת השיר כולו ואכן עשתה זאת ואני מודה לה על כך וגם ציינה שהמשורר סמיח אל-קאסם שלח נוסח הבהרה ופירוש אמיתי לשירו של חברו.

הראיתי את הנוסח השלם לידידי. הוא לא מצא בו אסמכתא לדברי שפי גבאי, כי השיר קורא לישראלים לשוב לגלויות שמהן באו וכי אך די, אמר לי, במה שיש בו כדי לעורר צמרמורת. הוא נשבע לי שיהיו ישראלים שיקבלו כי מדובר שם „רק ביציאה מהשטחים" אך אלה אבודים מראש ואלה יצדיקו כל נבלה ערבית כלפינו. הוא הוסיף כי השיר הזה הוא דבר רע מאד לשמאל הישראלי, לאלה בתוכו שאינם רואים ביריקה גשם. זה שיר מחריד, אמר חברי, אין שום ערבי בעולם שיפרש אותו כשיר הקורא לישראל לצאת רק מהשטחים. חברי הוסיף שהשיר הוא מתוחכם מאד. כך הם נוהגים בנו.

זכרתי שיחה עם חבר אחר, סופר עברי, מאנשי המרכז לשלום בארץ שהקדיש שנים לפגישות עם מנהיגי הפלשתינאים, מהם שנרצחו בשל „הסטיה", מהם החיים עדיין הללו לא אמרו לו ולו פעם אחת דבר שמשתמעת מתוכו הכרה ברורה ורשמית של הכרה בישראל ונכונות לחיות לצידה. עכשיו, הוא אומר נוגות, המצב חמור וקשה יותר והם יעלו את המחיר. הוא מצר על כי ממשלת ישראל לא ניסתה דברים אל הנהגת אש"ף, חש כאדם מתוסכל. אין הוא מייחס חשיבות רבה לפגישותיהם של נציגי השמאל עם המנהיגות הפלשתינית. אש"ף, אומר הוא, גרם נזק קשה ביותר ליונים בישראל וחיזק את הימין.

אני חושש כי שירו זה של דרוויש עלול להוסיף לימין עוד מנדט אחד החסר לו למען רוב אפשרי בבחירות. אתמול נודע לי כי שירו זה של דרוויש תורגם תרגום מצויין בידי משורר ישראלי ידוע וכי עמד להתפרסם כמודעה בעתונות, מטעם גוף ימני, למען ידעו הישראלים את דברו האמיתי של אש"ף בידי הבכיר במשורריו. ואכן אין כשיר הזה כדי לשמש הוכחה לכך. שוב ראינו כיצד הקצוות מפרנסים זה את זה.

גם אני, באיחור ניכר, באתי למסקנה שיש להיפגש במישרין עם אש"ף ולהעמידו במבחן ולו דק כדי לרפא רבים מבני ישראל מחולי אשמת ההזדמנות המוחמצת. יש להפקיע את הדברים מהתחום הדמונולוגי אל התחום הפוליטי. אך שירו של דרוויש משיב אותנו אל הדמונים האמיתיים. שירו של דרוויש אומר אמת. שירים אינם משקרים: „צאו מכל דבר. צאו מפצעינו, מאדמתנו, צאו מהיבשה ומהים, מהכל..."

„מהכל".

וזאת כותב ערבי-ישראלי שהיה מקורב לספרות העברית והיודע היטב מה הארץ הזאת לנו מאז הברית בין הבתרים ועד היום. קשה. העתיד נתפס כמסוכן וקודר הן בחשבון שבינינו לבין עצמנו והן בריבנו עם הערבים. שירו של דרוויש רק ממחיש זאת. הישראלים יזדקקו להרבה תבונה והרבה כוח ואורך רוח, כדי להתמודד נכונה עם השדים המתרוצצים בקרבנו ועם שירים כאלה.

נ.ב. יום אחר-כך

השגתי את סמיח אל-קאסם, האמור להגיב על השיר. שנים לא התראינו. בפעם האחרונה נפגשנו בחברת מחמוד דרוויש בחיפה. באתי מירושלים להתכנסות שלהם באחד מבתי-הקולנוע בעיר התחתית. הופיעו על הבמה גם סופרים עבריים. ביניהם זכורה לי דליה רביקוביץ. אחר-כך סעדנו יחד. אמרתי לסמיח אל-קאסם ומחמוד דרוויש, כי כולנו יודעים מהן עמדותינו ואין טעם לשקר ובכל זאת אם יחושו עצמם נרדפים, על לא עוון, שיפנו אלינו. לימים פנה אלי דרוויש וביקש סיוע לנסיעתו למוסקווה, לשם הוזמן. נראה לו כי מערימים בפניו קשיים ומפריעים אותו. העניין סודר בלי התערבות כלשהי והוא יצא ולא שב. הדבר הפתיע אותי. הן היה קומוניסט הרגיל במשמעת. הוא הצטרף לאש"ף ועלה לגדולה בקרב הארגון המבקש את נפשנו.

אומר סמיח אל-קאסם בטלפון: „קודם כל זה לא פייר לא להבין את הכאב מול המתרחש בגדה וברצועה. מאה הרוגים, מאות פצועים, אלפי עצורים. אנחנו בני-אדם ולא מלאכים וכל אדם ברגע מסויים יכול להתרגז בלי מעצורים". הוא חוזר וטוען שהשיר מוקדש ל„אינתפדה", להתקוממות. אני אומר לו שהשיר מכיל הרבה יותר ובו גם איחולי חורבן לישראל כולה. „זו השערה", אומר אל-קאסם, „שיר אפשר לפרש פירושים שונים". הוא טוען שדרוויש עצמו הגיב בחיוב לתוכנית השלום של הסופרים הישראלים. לא אעסוק בכך כרגע. אל-קאסם קורא באזני את נוסח התגובה של אש"ף לפניית הסופרים הישראלים. הדבר מצריך עיון נפרד, בדיקה יסודית של ביטויים הכא והתם. אני שומע מפיו של המשורר הערבי-פלשתיני-ישראלי, כי בימים אלה מתכננים פגישת סופרים ישראלים ופלשתינאים, אנשי אש"ף ומקורביו. הוא שואל אותי אם אסכים להשתתף בפגישה כזאת. לא, אני אומר לו, אינני מועמד לכך. מן הסתם יסעו אחרים שיספרו לנו בשובם מה אירע שם ואולי גם יפגשו בדרוויש עצמו שיפרש להם מה כוונתו באמרו: „צאו מכל דבר...צאו מהיבשה ומהים, מהכל..."

נתארכו הדברים והרי מדובר רק בשיר בסך-הכל והשיר הוא הכל. הכל מלא תקוות ואיחולים. אני יושב שלשום מול הטלוויזיה הירדנית ורואה-שומע דרשה באחד ממסגדי רבת-עמון: „לא ירחק היום, הוא קרוב מתמיד, וקולו של המואזין באל-אקצה ישמע חזק וצלול בלי שיתערבו בו היהמהום של ציונים ובכיים של רבנים..."

„האופציה הירדנית" אינה סימפטית יותר.

תתארו לעצמכם

שנת ברוך הבא. ראיון עם אלי רכס / דן אבידן

כשיש הרוג בטול כרם יושבים שבעה בטירה

בעקבות ריבוי מעשי האיבה של ערבים ישראלים כנגד מטרות בתחומי הקו הירוק, מתחילים לדבר מחדש על ערביי ישראל כעל סיכון בטחוני

המהומות בשטחים נמשכות כבר למעלה מארבעה חודשים. ערביי ישראל אינם אדישים לתופעה זו והם נוקטו צעדים כדי להביע את הזדהותם עם תושבי השטחים. כדי ללמוד מה הן ההשפעות של הארועים בגדה המערבית וברצועה עזה על ערביי ישראל, שוחחנו השבוע עם ד"ר אלי רכס חוקר בכיר במרכז דיין שבאוניברסיטת תל-אביב, המתמחה בחקר ערביי ישראל והשטחים.

– שלושה חודשים לאחר שהחלה ההתקוממות של תושבי השטחים – כיצד היא משפיעה על ערביי ישראל?

את השפעת הארועים בשטחים, מאז דצמבר 1987, יש לראות בכמה הקשרים. ראשית בהקשר של הזיקה בין ערביי ישראל לערביי השטחים; שנית, בזיקה שבין ערביי ישראל לאש"ף; שלישית, בהקשר הבטחוני; רביעית, בהקשר הבחירות הקרבות וחמישית, בהקשר של יחסי יהודים-ערבים. אלה חמשת התחומים שבהם מורגש השינוי. במשך שנים רבות, מאז 1948, היה מקובל להתייחס לשאלה של ערביי ישראל כשאלה של סיכון בטחוני: למעשה עוצבה המדיניות הישראלית כלפי ערביי ישראל על בסיס שני שיקולי יסוד: מצד אחד ראייתם כמיעוט אליו צריך להתייחס כסיכון בטחוני וכגיס חמישי. דבר זה הוליך להטלת מימשל צבאי על האוכלוסיה הערבית. אך היה גם שיקול נגדי הומניטרי-ליברלי, שהוליך לפיתוח כלכלי וחברתי של האוכלוסיה הערבית. במהלך השנים, כשהסתבר שערביי ישראל אינם מהווים סיכון בטחוני, הלכה התפיסה הזו ונמוגה.

כיום, בעקבות ריבוי מעשי האיבה או הפעילות האלימה של ערבים ישראלים, כנגד מטרות ישראליות בתוך תחומי הקו הירוק, מתחילים לדבר מחדש על ערביי ישראל כעל סיכון בטחוני. ב-21 בדצמבר נחסם כביש ואדי ערה על-ידי מחסומים. המעשה לא היה חד-פעמי. ככל שממשיכה ההתקוממות בשטחים כן הולכים ומתרבים ארועים אלימים: זריקת בקבוקי תבערה בריכוזים ערביים כמו נצרת, אום אל-פחם, ואדי ערה ומקומות אחרים, חסימת כבישים, הצתת צמיגים וכדומה.

אנו עדים להעתקה חלקית ובפרופיל נמוך של דפוסי המאבק העממי בשטחים על-ידי קבוצות מקרב ערביי ישראל. מתופעות אלה אי-אפשר להתעלם וזה בהחלט ביטוי לשינוי המתחולל בערביי ישראל. אין זו התפתחות של רגע – שורשיה עמוקים יותר והם תוצאה של תהליך פלשתיניזציה, של הזדהות גדלה והולכת עם האוכלוסיה הערבית בשטחים, שהחלה בשנת 1967 והתפתחה באופן הדרגתי עד לשיא של ימים אלה. זה מביא אותי למישור השני, שעניינו הקשר הגדל והולך בין ערביי ישראל השטחים.

הארועים האחרונים מלמדים שהקשר בין שתי האוכלוסיות אינו מצטמצם לתחום הרגשי-סולידרי, אלא הוא גם קשר פיסי המוצא ביטוי מעשי. אולי הסיסמה שהשמיע ראש מועצה ערבית במשולש משקפת היטב את הצד הפיסי והרגשי של הקשר הזה. אותו ראש מועצה אמר: „כשיש הרוג בטול כרם יושבים שבעה בטירה". משפט זה משקף היטב את המציאות. ואכן ערביי ישראל נקטו בצעדים של ממש כדי להביע באופן מוחשי את ההזדהות שלהם ואת הסולידריות הגוברת עם תושבי השטחים. הישוב הערבי אינו נודע דווקא בזכות נדבנותו הגדולה ובכל זאת שלחה טירה לטול כרם משלוח של משאיות מזון וציוד ובג'ת גייסו תוך יומיים 40,000 שקל, כסיוע לתושבי השטחים.

– כיצד אתה צופה שיתפתחו ארועי „יום האדמה" ב-30 במארס?

בכל „יום האדמה" מאז 1976 ואילך מתנהל ויכוח בין רק"ח לבין גורמים קיצוניים יותר, כאשר רק"ח מבקשת לקיים רק עצרות שקטות, עצרות זכרון ואסיפות, ואילו מתנגדיה – בתחילה תנועת „בני הכפר" ובשנה האחרונה „הרשימה המתקדמת" – דורשים לקיים שביתה, מה שעלול כמובן להוליך לעימותים, כפי שקרה ב„יום האדמה" הראשון ב-1976. המארגנים איבדו את השליטה והארועים הפכו לעימות קשה, שהוליך להריגת שישה תושבים ערבים ולפציעה של עשרות שוטרים, אנשי בטחון ותושבים. הויכוח הזה מתקיים בכל שנה. בדרך כלל, חוץ מבמקרה אחד ב-1982, הצליחה רק"ח לכפות את עמדתה והתקבלה הדעה שאין לפעול באלימות. כרגע כל הסימנים מראים

אנו עדים להעתקה חלקית של דפוסי המאבק העממי בשטחים על-ידי קבוצות מערביי ישראל. אם אכן תערך שביתה חלקית ב„יום האדמה", היא עלולה להוביל לעימות אלים

שהשנה מדברים על שביתה כללית שתהיה מקובלת על דעת כל הגורמים.

אם אכן תערך שביתה, היא עלולה להוביל גם לעימות אלים. ה-30 במארס נכנס ללוח השנה הלאומי לא רק של ערביי ישראל, אלא גם של ערביי השטחים והפזורה הפלשתינאית. נושא האדמה הוא נושא טעון רגשות, בעל מטען לאומי ברור. בכל שנה בוחרים להדגיש ב„יום האדמה" נושא אחר. פעם על נושא הייהוד, פעם בנושא השוויון. ב-1982 יצאה השביתה הכללית בהזדהות עם המהומות שהתחוללו אז בשטחים בעקבות הדחת ראשי הערים אז בסאם שכעה, כרים חלף וסלימאן אל-טוויל. סביר להניח שגם השנה יעמוד „יום האדמה" בסימן הזדהות עם תושבי השטחים.

– כיצד אתה רואה את השלכות ארועי השטחים על הערכות הבחירות במגזר הערבי לקראת הבחירות הקרובות?

ישנם לכך כבר סימנים בשטח. למשל התפטרותו של ח"כ עבד אל-והאב דראושה ממפלגת העבודה. אומנם היו בעיות ביחסים בין דראושה לצמרת מפלגת העבודה עוד בעבר, אולם עובדה היא שהוא ניצל את כנס ההזדהות עם ערביי השטחים שנערך בנצרת כדי לחסל את קשריו עם „העבודה". זאת היתה הבמה שהתאימה לו לעשות כן. כמו כן אני שומע שבבאקה אל-גרביה פרשו בזמן האחרון ממפלגת העבודה 28 חברים, במחאה על איזה אירוע שקרה בבאקה אל-שרקיה (כפר-אחות של באקה אל-גרביה, מעברו השני של הקו הירוק) ועל מדיניות „אגרוף הברזל" של שר הבטחון יצחק רבין.

נוסף על סימנים אלה ברור לחלוטין שהמוטו המרכזי בבחירות הבאות – של כל הגופים הפוליטיים המתחרים על הקול הערבי – יהיה הצד הלאומי-פלשתינאי. גם בעבר הסתבר שהלגיטימציה של מנהיג ערבי במדינת ישראל יונקת משני מקורות: מנאמנותו ופעילותו למען העניין הלאומי וממסירותו לעניין הזכויות האזרחיות של הערבים בישראל כאזרחי המדינה. הארועים בשטחים שיחקו לידיהם של כל אלה שחשבו ממילא להבליט את ההיבט הלאומי-פלשתינאי במערכת הבחירות. ברור כבר שזו תהיה האסטרטגיה כדי לזכות בקולות הערבים.

אם בבחירות הקודמות נחצה הקול הערבי בין רק"ח וה„רשימה המתקדמת" לבין המפלגות הציוניות – אפשר להניח שבבחירות הבאות החלוקה הזאת תשתנה. ראשית, בגלל פרישתו של דראושה והאפשרות שהוא יקים גוף מפלגתי חדש. אפשרות זו מעלה שתי שאלות מרכזיות: האם הוא יהיה גוף יהודי-ערבי או גוף ערבי בלבד, ואלו קבוצות באוכלוסיה הערבית הוא ייצג? (האם רק מוסלמים או גם דרוזים וערבים נוצרים).

בהקשר זה ישנה התפתחות מעניינת מצד ועד ראשי המועצות הערביות, בראשות אברהים נימר חוסיין. נימר חוסיין מנהל את המדיניות שלו באופן מחוכם מאוד והוועד ממשיך לצבור תנופה. ההשערות כי חוסיין יקים גוף מפלגתי או שישתף פעולה עם דראושה אינן מתממשות בינתיים. הוא ממשיך לעמוד מן הצד משום שהוא מבין שעמדת ההשפעה והכוח שלו, כאדם הפועל מאחורי הקלעים היא הרבה יותר גדולה, מאשר בראש רשימה מפלגתית. אבל אין זה מונע מ„הוועד" לנהל את המאבק ולהשפיע.

השביתה הגדולה במגזר הערבי ב-21 בדצמבר, לאות סולידריות עם תושבי השטחים, שכונתה באופן ציני למדי „יום השלום", היתה פרי עמלו של ועד ראשי המועצות. ההתפתחות האחרונה היתה שהוועד יצא בקריאה ל„כוחות השלום" בישראל – „יהודים וערבים – להתאחד". המפתח הוא בתיבות „יהודים וערבים". כלומר, הוועד הכריע בעד הליכה משותפת עם היהודים ונתן את ברכתו לגוף שיילך במשותף עם יהודים. בכך הפגין הוועד חוכמה פוליטית – מעטים סיכוייו של גוף ערבי-בדלני להשיג הישגים. לעומת זאת גדולים סיכוייו של גוף יהודי-ערבי, ולכן מדובר היום על יצירת קואליציה בין מפ"ם, רצ והציבור הערבי.

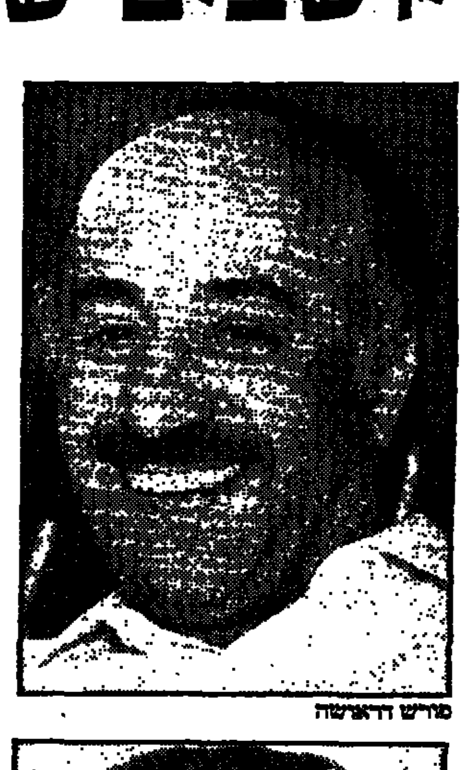
מוריש דראושה

מכתין חוסיין

אם אכן תקום חזית כזו, היא תוכל לשאוב את הקולות שיאבדו ככל הנראה למפלגת העבודה. על-פי הרשמים שאני מקבל מהשטח – מעמדה של מפלגת העבודה ביישוב הערבי אינו זוהר, אם להשתמש בלשון המעטה. הדבר נובע קודם כל מהעובדה שהפרישה של דראושה הצביעה על כשלון. יתרה מזאת, גם נסיון העבר של מפלגת העבודה עם חבר הכנסת חמד חלאילה מסח'נין הסתיים בעזיבת המפלגה. שנית, גם מדיניות „שבירת העצמות" של רבין שיחקה תפקיד שלילי, מבחינת השפעת מפלגת העבודה ברחוב הערבי.

„העבודה" עדיין מתמודדת כיום עם המגזר הערבי בשיטותיה הישנות. שוב חוזרים עסקניה על אותן טעויות שהרחיקו את הערבים. אני מתכוון לעניין שיבוץ המועמדים הערבים ברשימה לכנסת והקציית המקום הראוי להם ברשימה זו. כרגע מדובר על שריון מקום אחד בטוח לנציג ערבי בעשיריה השלישית, והבטחה לגבי מקום נוסף בעשיריה הרביעית. כלומר, „העבודה" יוצאת ידי חובתה על-ידי הבטחת מקום אחד לערבים ובכך מעוררת אצל הערבים בישראל תחושות של ביזוי והשפלה. בהרבה חוגים נשמעת שוב אותה קריאה של „שנת ברוך הבא": במשך ארבע שנים התעלמתם מאיתנו, ועתה לקראת הבחירות אתם עולים אלינו לרגל, שר אחרי שר „ויש חגיגה". אני מדגיש את תחושת התיסכול הערבית הזו, כי כל החיים הפוליטיים של הערבים בישראל עוברים טרנספורמציה יסודית על פני משך זמן, בעוד מפלגת העבודה קופאת על שמריה בגישתה למגזר הערבי בישראל.

לעומת זאת המפלגה הקומוניסטית התאימה עצמה לתנאים המשתנים במגזר הערבי והיא פועלת בקרבו כל ימות השנה. „המתקדמת" הצליחה פחות בנסיונה להתבסס בציבור הערבי מאשר המפלגה הקומוניסטית, משום שלא הצליחה לבנות לעצמה תשתית ענפה של סניפים. עצם העובדה שאין שום פרסום תקשורתי המייצג את מפלגת העבודה ואת הקו הממשלתי הרשמי במגזר הערבי מהווה בעיה בפני עצמה. בליכוד ניכרת לאחרונה האצה בפעילותו במגזר הערבי, תוך דגש מיוחד על פעילות בקרב העדה הדרוזית ובקרב הבדואים בדרום ובצפון. יחד עם זאת גם הליכוד לא פיתח מערכת מסועפת של פעילות במשך כל ימות השנה במגזר הערבי. המצע הלאומי-ציוני של הליכוד ודאי שאינו משמש כוח משיכה לערבים בישראל, אך דומה שממילא ויתר הליכוד על הקולות שיגיעו לרק"ח ול„מתקדמת" והעדיף, תחת זאת, להתרכז אצל הבדואים והדרוזים.

– האם ישנה השפעה מצד ערביי השטחים או מצד אש"ף על דרך ההצבעה של ערביי ישראל?

תראה, בעבר אש"ף נקט עמדה שדחקה בציבור הערבי, ביסודו של דבר, להצביע למפלגות „הלאומיות", בין אם מדובר ברק"ח או ברשימה „המתקדמת". היו שנים בהן קרא אש"ף לערביי ישראל באופן מפורש להצביע בעד רק"ח. מאז הסתיו מדובר על כל מיני מגעים וקשרים בין רק"ח ואש"ף. דובר על הסכמים או על חתימה על מצעים פוליטיים משותפים.

במקביל לכל התהליכים שמניתי עד עכשיו ממשיכה להתחזק המגמה הדתית. אם תרצה, יש כאן פן נוסף של הקשר בין ערביי ישראל והשטחים כי התהליך מקביל למה שמתחולל בשטחים. שכן, גם בקרב ערביי ישראל ממשיך להתחזק מעמדן של הקבוצות הפונדמנטליסטיות ומסתמן, בדומה לשטחים, תהליך של הפיכת המיסגד למוקד תקשורתי חשוב. למעשה כל החוגים הפוליטיים מחזרים אחר הקבוצות האיסלאמיות מתוך רצון לזכות בתמיכתן לקראת הבחירות הקרובות, ומתוך הבנה שלקבוצות האיסלאמיות יש תומכים רבים מאוד ברחוב הערבי. ח"כ דראושה עלה לרגל לא מזמן לביתו של שיח' עבדאללה דרוויש, מנהיג הקבוצה האסלאמית בכפר קאסם. גם פוליטיקאים אחרים במגזר הערבי, כגון מהרשימה „המתקדמת", תרים אחר קולותיהם של הקבוצות המוסלמיות. גורם זה לא היה קיים בבחירות הקודמות.

– כיצד השפיעו המאורעות בשטחים על יחסי היהודים-ערבים בישראל?

בשלושת החודשים האחרונים חלה הדרדרות באופי היחסים בין חלקים של הציבור היהודי לבין חלקים של הציבור הערבי במדינת ישראל. אחת מתוצאות הלוואי של המהומות בשטחים היא: טשטוש ההבחנה בין הישוב הערבי הישראלי לבין תושבי השטחים. ברור לי שככל שמתרבים מעשי האיבה בקרב ערביי ישראל מתחזק הקו הקיצוני בקרב הישוב היהודי כלפי האוכלוסיה הערבית בישראל. אותו תהליך עובר גם על הישוב הערבי בישראל. כלומר, ככל שהימין היהודי בארץ מקצין את עמדותיו כלפי ערביי ישראל – כך מקשיחים חוגים קיצוניים בחברה הערבית את יחסם העויין כלפי המדינה.

אני שומע שבישוב הערבי פתחו את „תיק 1948" מחדש. זאת אומרת שישנם דיבורים בקרב חוגים מצומצמים על סיכויים להחזיר לסדר היום המדיני את מימוש תוכנית החלוקה. הדברים אינם חדשים. בשנות החמישים היה עדיין לרעיון החלוקה אחיזה לפחות בקרב חלקים מסויימים של האוכלוסיה הערבית. אבל מסוף שנות החמישים הלך רעיון הגשמת החלוקה וגווע בקרב האוכלוסיה הערבית, ונתפס

הארועים בשטחים שיחקו לידי אלה שחשבו להבליט את ההיבט הלאומי-פלשתינאי במערכת הבחירות. עתה תשתנה התמונה. לא עוד חלוקה בין רק"ח ו„הרשימה המתקדמת" לבין המפלגות הציוניות

כרעיון בלתי ריאלי. כיום בקרב קבוצות קטנות שוב קנה לו הרעיון הזה אחיזה.

– תוכל לנקוב בשמן של כמה קבוצות הדוגלות כיום בחלוקה. תנועת „בני הכפר" למשל?

„בני הכפר" דווקא לא. להם יש מצע קיצוני יותר, הדוגל בהקמת מדינה דמוקרטית חילונית על פני כל שטחה של ישראל. הם לא היו זקוקים לארועים הנוכחיים בשטחים כדי להגיע למסקנות שלהם. כמו כן לא מדובר בקבוצות שוליות קיצוניות אחרות. אני מניח שבקרב המחנה הלאומני-הלאומי הכללי יש הדוגלים ברעיון החלוקה. אני חש שהרעיון הזה עולה מחדש על הפרק.

לסיכום דברי אני רוצה לעמוד על שאלת האיזון. הקורא עלול לקבל את הרושם של תמונה קודרת ומדאיגה מאוד שהיא נכונה בעיקרה. יחד עם זאת צריך לאזן קצת את הדברים: לא כל ערבי-ישראלי קם בבוקר ובראשו המחשבה היכן יניח את מחסום האבנים הבא, ומה כמות הנפט שהוא צריך להכניס לבקבוק התבערה. יש אכן התעוררות בקרב ערביי ישראל, אבל עדיין קיים גוף מרכזי של ערבים ישראלים שהתעניינותם ונכונותם להיות מעורבים בפוליטיקה היא מוגבלת.

פירות החינוך, מגבלות העוצמה / אמנון סלע

אחרי הבריקדות

האירועים בשטחים עולים בחלומותינו גם אם מרוחקים אנו ממטחוי אבן או מרעש הירי, מעוצמת השנאה ומריח הגאז. יקום האיש אשר איננו חש במועקה, בתחושת המרי המפעפעת, בתסכול, בחרון אידיאוני: אין לבלוע את השטחים – מכל הנימוקים שכבר נדונו לעייפה בעשרים השנים האחרונות – וגם לא קל להקיאם על כל משא הזכרונות ההיסטוריים. נידונים אנו איפוא למצוקה נפשית שאין מוצא הימנה.

אנו באנו. שניים הם מקורות המצוקה: החינוך שעיצב אותנו כקבוצה לאומית ומגבלות העוצמה. מערכת החינוך הממלכתי, על כל הטוב והרע שבה, משקפת ברבדיה התחתונים את אחת הטעויות הבסיסיות של אבות הציונות, לאמור: באנו, עם ללא ארץ, לנחול ארץ ללא עם. לא נחזו הקשיים הלאומיים הצפויים לציונות במגעיה עם תושבי פלשתינה-ארץ ישראל. ומכיוון שכך עסקה מערכת החינוך בבעיות של יצירת חברה חדשה, טובה יותר, צודקת יותר, מוסרית יותר, יצרנית יותר, לא רק מזו שידעו אבותיהם של אבות הציונות, אלא גם מכל חברה אחרת עלי אדמות. אולם גם לאחר מלחמת ששת הימים לא ניגשה מערכת החינוך לבדק-בית, אשר יכין את הנוער למגע מתמשך בין בעלי-זכויות פוליטיות לבין חסרי-זכויות פוליטיות, בין בעלי-דרכונים לבין חסרי-דרכונים, בין שתי קהילות הטוענות לזכויות על אותה כברת ארץ דלה ויפה וכואבת כל-כך. 'שיח לוחמים', אגודת הפרחים שצמחה בערוגות החינוך שקדם למלחמת ששת-הימים, קמלה במרורי עשרים השנה שחלפו, ובינתיים כיסוה משקעים של דם ושנאה ומסורות של אבנים, וערכים חדשים אין, והמצוקה – מצוקה.

הממשלות שהיו מאז ששת-הימים ועד היום נושאות באחריות כבדה למצוקה הנפשית הזאת. חלק מפני שהניחו לשטחים להיטוש, למתנחלים להתנחל ולעזובות לטפוח על פניהן, עד שהבאישו ואיבדו את השלטון. חלק מפני שהאמינו שאפשר גם להיות יהודי וגם לשלוט בעם אחר, גם להתנחל וגם לשאת-חן בעיני העולם כולו, גם לשלול ממיליון וחצי אנשים את זכויותיהם הפוליטיות וגם להיות דמוקרט ולנהל חברה תקינה.

ממשלות המערך לא ניגשו לשנות את מערכת החינוך ולא הכינו את הנוער, לא לשלטון מתמשך ולא לנסיגה אפשרית, וממשלות הליכוד אשר תפיסת עולמן היא השלטון בארץ ישראל השלמה, גם הן לא טרחו לשנות את מערכת החינוך במתכונת שתחסן את הנוער מפני מצוקת המצפון המוסרי. במקום לבסס את מערכת החינוך על ספר יהושע, על שירי אורי צבי גרינברג ועל לימודי המחשב, הניחו ממשלות הליכוד למערכת החינוך כפי שהיתה בעבר. תלמידים ממשיכים ללמוד את: "ארור האומר נקומו נקמה כזאת, נקמת דם ילד קטן עוד לא ברא השטן..." ואת "חירבת חיזעה" ואת מוסר הנביאים. מה פלא כי הנערים המכים נערים אינם יודעים את נפשם, ואלה היודעים את נפשם עושים שקר בנפשם, או שוכחים את תלמודם.

שם השלום. אחד הנושאים החסרים במערכת החינוך שלנו במובנה הרחב יותר, כלומר לא רק החינוך לנוער אלא גם החינוך לציבור, הוא – החינוך לשלום. כמעט כל פוליטיקאי בישראל נושא את שם השלום על שפתיו, אולם יש גם התבטאויות אחרות. היו פוליטיקאים שהתבטאו ואמרו: "לא באנו לכאן לעשות שלום אלא לבנות את הציונות" והיו שאמרו: "עוד צפויות לנו מאה שנות מלחמה, הדיבורים על שלום רק מחלישים אותנו". כלומר, האמרה הבנאלית כי ישראל תמיד רצתה שלום, תמיד חתרה לשלום ורק שכניה הם שהפריעו, ראויה לעיון נוסף.

יש עוד שתי אמירות הראויות לעיון. האחת: "נחכה ונראה אלו שטחים יציעו לנו הערבים ואז נחליט אם תמורת שטחים אלה אנו מוכנים להעניק להם שלום"; והאחרת: "שלום תמורת שלום". האמירה הראשונה טוענת כי המצוקה היא של מדינות ערב ושל הפלשתינאים. יחפשו הם דרך לפצותנו על הנזק שאנו גורמים להם ואנו נואיל לעיין בהצעותיהם. האמירה השניה טוענת, כי ישראל רשאית להכתיב תנאים למדינות ערב ולפלשתינאים, אך להם אסור להציב שום תנאים למדינת ישראל. המשותף לשתי האמירות הוא כי שתיהן מציעות סטטוס-קוו כפתרון אפשרי ואולי רצוי לישראל. אכן דוברי האמירה השניה נוהגים להוסיף, כי הם רוצים מו"מ ישיר ובלי תנאים מוקדמים, הכל כמובן בגבולות ארץ-ישראל השלמה. מה תקבל ירדן בתמורה ומה יקבלו הפלשתינאים אין הדוברים מבהירים, ומשתמע מכאן כי לא מגיעה לאלה כל תמורה, וכי הם חייבים משום מה לבוא ולדון עימנו בהסדר הרצוי לנו: כאילו את המהומות עושים יהודים בשטחים של ירדן וכאילו עמי ערב הם הנקרעים מבפנים בבעיות של מוסר, רמת החברה ועתיד המדינה; כאילו מדינות ערב הן התלויות עד מחנק ברצונן הטוב של אומות העולם ובנכונותה של ארה"ב להמשיך במענקי החסד שלה.

לאמיתו של דבר, השלום אינו מתנה ואיננו נמצא מחוץ לתחום היחסים ההדדיים של המעוניינים בו. השלום הוא חלק ממכלול של יחסים, אינטרסים, הבנות וטובות הנאה שמדינות סוחרות בהם, כדי לשפר את מעמדן ולהבטיח את רווחתן. השלום הוא, איפוא, מקור עוצמה ובטחון, בדיוק כמו סחר חוץ, יחסים דיפלומטיים, או נכסים טריטוריאליים. אין הוא חבילה נפרדת מתוך היחסים, אלא הישג הנקנה במאמץ, כמו כל הישג דיפלומטי אחר.

תלויי תיווך. אכן, יודעים גם חוזים אחרים בעולם, אשר נכתב עליהם השם שלום: חוזה ורסאי או החוזה בין בעלות-הברית לגרמניה בתום מלחמת העולם השניה, למשל. לאמיתו של דבר אין אלה חוזי שלום כלל ועיקר, אלה הם חוזי כניעה, שנכפו על-ידי צד מנצח על צד מובס. תורת הבטחון והדיפלומטיה הישראלית כבר קבעה לפני שנים רבות כי ישראל איננה מסוגלת להכתיב שלום למדינות ערב, יהיה אשר יהיה גודל הנצחון במלחמה. במלים אחרות, שלום בין ישראל ובין מדינות ערב חייב להיות שלום המושתת על אינטרסים הדדיים של ישראל ושל ערב. (הפלשתינאים, לצורך זה, הם חלק ממדינות ערב).

חלק מן הפוליטיקאים הישראלים יודעים כמובן את התורה הזאת, אולם נימוקים מפלגתיים אינם מאפשרים להם לומר זאת לציבור; חלק אחר אפילו איננו יודע את תורת השלום. פוליטיקאים אלה והציבור ההולך אחריהם מרקלמים ברצינות מפחידה: "שלמות הארץ היא שלום" או "השלום הוא פיסת נייר בלבד". בעייתה של ישראל היא, איפוא, כי תכני החינוך שלה אינם הולמים את גודל עוצמתה, ומגבלות עוצמתה אינם מחוורים די הצורך לפוליטיקאים, שאינם מסוגלים לפיכך להנחיל את תורת השלום לציבור.

אולם המצוקה הנפשית, פרי החינוך, דבר אחד, ומגבלות עוצמתה של ישראל דבר אחר. ישראל לא תוכל להמשיך ולהחזיק בשטחים, לא רק מפני שהמצוקה הנפשית מאיימת לבקע את החברה הישראלית והמאמץ האדיר לשמר את שלמות הארץ מאיים על שלמות העם, אלא מפני שאין לישראל תשובה לשתי החזיתות שנפתחו עתה: חזית ההתקוממות בשטחים וחזית דעת-הקהל העולמית, ובעיקר דעת-הקהל האמריקאית. אפשר רק לנסות לנחש לאן מועדות פניה של ההתקוממות העממית בשטחים. עצם שמה מעיד עליה – על התקוממות זו – שאין לה שיעור ואין לה כיוון ברור ואין לה מנהיגות מגובשת, המסוגלת לקטוף את הפירות הפוליטיים של התקוממות שהצליחה.

את כברת הדרך של הבריקדות כבר השכילו הפלשתינאים לעבור בעבר, אך מעולם לא הצליחו לגבש קווי פשרה היאים למשא-ומתן. מאחר שגם ישראל איננה משכילה להציע מו"מ מתקבל על הדעת, תלויים הצדדים כמימים ימימה, בתיווך מן החוץ. כך היה בכל המגעים הדיפלומטיים, שהניבו פירות מדיניים, בין ישראל לבין שכנותיה, מהסכמי רודוס ועד הסכמי קמפ דיוויד (ועד בכלל); אנו צפויים לכך כנראה גם הפעם. אין לישראל תגובה להתקוממות בשטחים כשל חולשת החזקים ובשל חוזקם של החלשים. הנה גם זו תוליה מקשרת בין חינוך לבין עוצמה, אין סימטריה בין המותר והאסור לחלש ולחזק, לשולט ולנשלט.

כשל מחשבתי. כשם שאין הנשלט פטור ממערכת כללים בתחום האפור שבין הציות לחוקים לבין המרי, כך אין השולט פטור ממערכת כללים בתחום האפור שבין שכרון העוצמה לבין מגבלות המוסר. עוד לא הוכח מה כוחה של הפצצה האטומית שמייחסים לישראל, אולם כבר ברורה יעילותה של 'הרוגטקה' בהתמודדות נגד צבא סדיר ובהתמודדות על דעת-הקהל העולמית. יבושם לאלה הסבורים, כי הרג סיטוני של מתפרעים יביא קץ להתקוממות ויפתור את בעיותיה של ישראל ביחסיה עם העם הפלשתינאי; אבוי למיואשים הנאחזים בטרנספר.

מה טיבם של אנשי הטרנספר הללו? מבחינה רציונאלית מבינים גם הם, כי ישראל איננה יכולה להתמודד עם הבעיה הדמוגרפית, אולם מנקודה זו ואילך מתבלעת חשיבתם הרציונאלית והם סבורים, כי מדינה בסדר גודל של ישראל מסוגלת לבצע העברת אוכלוסין כפויה, שכן אין כל סיכוי כי אוכלוסיה זו תתפנה מרצון – גם בעלי-ההצעה יודעים זאת. סבורים הם, כי במצב תלות של ישראל יניח לה העולם לבצע העברת אוכלוסין כזאת, סבורים הם, כי אפשר לבצע מבצע כזה ועדיין להישאר מדינה דמוקרטית.

אכן, מה הם גבולות עוצמתה של ישראל? לציבור בישראל יש דעה טובה על עצמו ועל מדינתו, מעבר לקיטורי יום שישי, וכך טוב וכך יפה, וכי איזה עם איננו חושב דברים טובים על עצמו? אולם מכאן מתחיל כשל מחשבתי. מדינת ישראל וארה"ב הרי מדינות ידידות הן. ישראל ממלאת תפקיד חשוב במערך האסטרטגי של ארה"ב, כך סבורים בציבור ומידה של אמת הרי יש כאן, אך כך היו גם טייוואן ואיראן ולוב. והנה, חלקן נטשו, חלקן ניטשו וארה"ב על עומדה עומדת ועוצמתה לא נגרעה.

אין אני בא לגזור גזרה שווה ואני מקווה ומאמין כי לישראל יהיה מה להציע לארה"ב גם בעתיד וכי שתי המדינות ישכילו בסיוע הדדי להביא לטובה גם לעצמן וגם לסביבתן. אולם כדאי לזכור ולדעת ולהיזהר. מי שמפקפק ביכולת ההשפעה של ארה"ב על ישראל יעיין במכתב 'העיון החדש', ובקבלת הפנים לה זכה מנחם בגין בביקורו השני בארה"ב ובמלחצי קמפ-דייויד. אלו הן רק דוגמאות מספר משורה ארוכה של לחצים, שהפעילה ארה"ב על ישראל הקטנה. וזו קיבלה וחייכה, הידידות נמשכה, המשבר נמנע, ומנהיגי ישראל השכילו אפילו לשמור על כסאותיהם, כאילו הדין שקיבלו על עצמם בשל הלחץ האמריקאי היה פרי תכנון ישראלי ולא סטיה מדינית מוצהרת.

הנסיך והצפרדע / שמשון ארד

עם העובדות נסתדר אחר־כך

סדרת ראיונות והתבטאויות של דן מרידור מגלה כי חבר־הכנסת מיטיב לשחק בין התרמית והמהות. שבוי בכבלי האוטונומיה אין הוא טורח כלל לשאול אם נוסחת הקסם תפתור את הבעיה

בספרו האוטוביוגרפי הנפלא של סלוודור דה-מדריאגה, "בוקר ללא צהריים", מספר הסופר הספרדי על ימיו במזכירות חבר-הלאומים בז'נבה ועל הגיבורים שחלשו על הארגון הבין-לאומי בראשית דרכו. הוא מסווג את ראשי המזכירות, כולל את המזכיר הכללי אריק דראמונד, לארבע קבוצות: הטיפשים שנראים טיפשים; הפיקחים שנראים פיקחים; הטיפשים שנראים פיקחים; והפקחים שנראים טיפשים. על הקבוצה האחרונה הוא מעיד שאנשיה הם המסוכנים מכולם.

נזכרתי בסיפור זה של סלוודור דה-מדריאגה כשקראתי לאחרונה סדרה של ראיונות והתבטאויות של חבר-הכנסת (חירות) דן מרידור (האחרון ביניהם, עם עדית זרטל, התפרסם בסוף פברואר ב"חדשות"). מרידור מיטיב לשחק בין התרמית והמהות, משחק שמאז הורה מקיאוולי לנסיך את משנת הפוליטיקה, לא התעייפו פוליטיקאים מלעסוק בו. תנועות רדיקליות השתמשו בעבר ומשתמשות בהווה בלובשי כתונת הפסים ובמגולחים למשעי כדי לטשטש את דמותן האמיתית, או לפחות להקהותה. דן מרידור הוא אברך משי. דיבורו מתון, הופעתו תרבותית, ואם יש פוזה בלהטוטי ניסוחיו, רק עין בוחנת תגלה אותה. הבה נעיין בכמה מהשאלות שהוצגו לחבר-הכנסת המלומד ונבחן את התשובות המעניינות שנתן. מאחורי כתונת הפסים, נגלה, מסתתר פוליטיקאי שחורט על דגלו את הסיסמה: אם האמת קשה, מוטב לברוח ממנה; אם היא איננה נוחה, מוטב להטמינה מתחת לכל שטיח מזדמן; ואם אין לך טקסט טוב, אתה תמיד יכול לחזור על השורות הרהוטות של כותבי הנאומים מהמצודה.

מרידור. רק עין בוחנת תגלה את הפוזה בניסוחיו (תצלום: יצחק הררי)

מרידור ניסה להאחז בראיון באילן גבוה, בנתן אלתרמן, ש"היה מנסחי המצע של התנועה למען ארץ-ישראל השלמה". המראיינת העירה, כי "נדמה לי שהוא, אלתרמן, לא היה סובל שליטה לאורך זמן בעם אחר שאינו רוצה בכך, על כל המשתמע מזה – חוסר זכויות-אזרח, חוסר זכויות-אדם, חוסר דמוקרטיה ואי-שוויון". על כך הגיב מרידור: "אני איני יודע מה היה אלתרמן אומר היום. אני יודע שאני מתנגד לאי-שוויון. האי-שוויון הזה נובע מכך שהשמאל לא נותן לנו להחיל את החוק הישראלי ביו"ש ולתת להם שוויון זכויות. וזה, אגב, אחד הדיבורים הצבועים בשמאל, שבשם עקרונות נעלים הוא מוכן שהערבים האלה יחיו עוד 50 שנה בלא זכויות, בתור אזרחי משנה או אזרחים ברמה שלישית או רביעית".

כלומר, בשבע השנים שבגין ושמיר כיהנו כראשי ממשלה, כשלרשותם רוב בממשלה ובכנסת, היה זה "השמאל" המסתורי שבאופוזיציה שהכשיל את חזונם האלטרואיסטי של מרידור וחבריו להחיל את החוק הישראלי ביהודה ושומרון ולהעניק לפלשתינאים ממלכת שדי עלי אדמות. ללהיטות הזאת של מרידור קוראים "נדיבות ישראלית" ולשוללי הסיפוח קוראים "צבועים". ג'ורג' אורוול הוא ננס לעומת ענקי הרוח האלה.

כששאל דן מרידור איך הוא מיישב תורה זו עם הסכנה שייווצר רוב ערבי במדינת ישראל בתוך 15 שנה, הוא שולף את נשקו של כל פטריוט מיומן – את האמונה. עם אמונה קשה להתווכח, וכל מי שמבקש לבחון את הדברים לא בתחומי ההויה, מן הדין שיסקלוהו באבנים המושחזות של המשכילים ממצודת זאב. "אני לא מכחיש", אומר מרידור, "שיש בעיה דמוגרפית. אפשר לפתור אותה בקלות. אפשר לסגת לקווי 1967, ומיליון ו-300 אלף ערבים ינותקו מאתנו, אלא שאז תהיה בעיה אחרת, שאולי לא נתקיים פה אחרי יומיים או אחרי שנה".

הטכניקה של יצירת אלטרנטיביות-המפלצת היא עתיקת יומין, אבל מפעילה צריך לקחת בחשבון שבארץ הזאת עוד יימצאו אנשים, משכילים יותר או משכילים פחות, המסוגלים להתמודד עם המציאות, ולא עם יצירת המפלצת הנוחה לתעתועי הדמגוגיה. לדן מרידור אין די מילים כדי לגנות את רעיון הטרנספר. "זה לא מוסרי ולא מעשי, וככל שנמעט לדבר על זה, ייטב". אילו היה מר מרידור למדן באמת, ולא מסתפק בכתביו של ז'בוטינסקי, היה מופתע לגלות את הדברים הבאים:

"מה אנו רוצים? אנו רוצים מדינה יהודית בארץ-ישראל. במדינה זו ייהנו כל האזרחים מזכויות אזרחיות ופוליטיות מלאות; נוסף על כך ייהנו הערבים מאוטונומיה מלאה בענייניהם הפנימיים. אם יהיו ערבים אשר לא ירצו להישאר במדינה יהודית – יש לתת להם את כל האפשרויות לעבור בדרך טרנספר לאחת המדינות הערביות הרבות והגדולות..." מי אמר זאת, ז'בוטינסקי? בגין? את הדברים אמר לא אחר מאשר ד"ר חיים וייצמן, והם מובאים בנאומו של ברל כצנלסון בהופעתו לפני 45 שנה בישיבת הוועד הפועל הציוני המצומצם בירושלים. אלא שהעולם שחיו בו וייצמן וכצנלסון, ז'בוטינסקי וגם בגין, אינו העולם שבו אנו חיים. פעם היו יהודים רבים שמפלטם היחיד היה העליה לארץ-ישראל. היום עומדת לבושתנו מדינת היהודים המפצירה בכל יהודי לקום ולעלות – ורק מעטים באים. פעם – לפני קצת יותר מ-40 שנה – הוצע לעם היהודי ולעם הערבי להקים מדינה יהודית ומדינה ערבית בשטחה של ארץ-ישראל. מנהיגי העם היהודי – לא מנהיגיו של מרידור – קיבלו את ההזדמנות ההיסטורית ולחמו להקמתה. מנהיגי העם הפלשתיני ושאר מנהיגי ערב אימצו בעצם את תורתו של בגין ודחו את החלוקה. הם עדיין מלקקים את פצעי בגרותם.

דן מרידור מכיר בבעיה הדמוגרפית, אבל מאחר שהוא שבוי בקסמיה של אגדת האוטונומיה, אין הוא טורח כלל לשאול האם נוסחת קסם זאת תפתור את הבעיה. אילו היה הדבר בידיו, חסיד השוויון המלא, האם היו תושבי השטחים אזרחים שווים בישראל גם אם היו 37 או 38 אחוז ממושבי הכנסת מאויישים בערבים? אגב, מה יקרה, אם יווצר רוב בכנסת שינסה לקצץ בעליה היהודית, או שיבקש

האגדה האחרונה מבית מדרשו היא הקביעה כי אם מישהו הפעיל בכלל מהלכים מדיניים במזרח התיכון היה זה דווקא הליכוד

לפשפש בתקציב הבטחון מעבר למה שאנו מוכנים לשאת? אבל, למה לנו להסתבך בכל אלה – כלום אפשר להעניק אוטונומיה למיעוט לאומי או תרבותי שאינו רוצה בה? אולי למר מרידור יש פטנט. הפטנט שלו ושל חבריו הוא בתחום האוטוסוגסטיה.

אילו לא נענה שמעון פרס לרעיון הוועידה הבין-לאומית, כפרוזדור לשיחות ישירות, כי אז היו ניצבים המלך חוסיין והמנהיגים הפלשתינאים בשעריה של מצודת זאב ומפצירים ביצחק שמיר לתת להם את המציאה הגדולה – האוטונומיה. אבל מאחר שפרס לא נענה להבנתה המדינית של שמיר ומרידור, ירדה עלינו צרה זו, פרוייקט המפלצת של הוועידה הבין-לאומית, שאינה לא פרוזדור ולא אירוע אלא הגיהנום עצמו. אבל מה עושים, מר מרידור, אם בין 78' ל-84' שלטו במדינה הזאת לא מר פרס ולא חבר מרעיו, אלא בגין ושמיר, ולהם לא היתה סחורה אחרת להציע למלך חוסיין ולפלשתינאים אלא אוטונומיה, ואינני זוכר שהם כל-כך התלהבו ממנה. סליחה, היו גם מצרים, שלא השתכנעו מחוסר נדיבותם של בגין ושמיר. המצרים של היום לא שינו את טעמם. אבל איך אפשר להעז להרהר בטיבה של סחורה זו, אם אפשר להטיל את כל האחריות על פרס?

ואולי כוונת מרידור וחבריו, הדוגלים ב"שוויון מלא" לכל האזרחים, שהתושבים הערבים של השטחים יהיו אזרחי ירדן, כלומר, שיחיו תחת שלטון ישראלי, אבל ייהנו מפיצול אישיות פוליטי ויוכלו לבחור ולהיבחר בממלכת ירדן? או שהסוכריה המתוקה המוצעת בנדיבות כזאת אינה אלא של סטטוס של לא-כל-כך שווים. כלומר, המשטר הדמוקרטי הישראלי הוא נחלתם של היהודים והערבים בתחומי הקו הירוק, ואילו הזכויות של תושבי השטחים ברצועת עזה וביהודה ושומרון יהיו מוגבלות. אבל מרידור הכריז כבר שהוא "מתנגד לאי-שוויון", ומר מרידור הוא אדם מכובד ואת מוצא פיו יש לכבד.

האגדה האחרונה מבית מדרשו של מרידור היא הקביעה ש"אם משהו בכלל נעשה במישור המדיני במזרח-התיכון, ואם מישהו הפעיל מהלכים מדיניים, היה זה דווקא הליכוד. המערך טוב מאוד בדיבורים על השלום. אבל מי שעשה שלום והוכיח יכולת לוויתורים לא קלים היה הליכוד". מעניין. מתי הצליחה ממשלת ישראל להיות שותפה פעילה במשא-ומתן שבסופו הביא לשלום – אם לא כשהבינה, בימיהם של בגין ודיין, שבתנאים בהם לכודים אנו, היסטורית וגיאוגרפית, בלי נכונות לפשרה אין סיכוי להתקדם לשלום.

נכונות לפשרה איננה בשלעצמה המירשם היחיד להצלחה: יש צורך גם בעבודה בחושה, באורך-רוח, בתבונה ובהרבה גיבוי בין-לאומי, בעיקר אמריקאי. אבל בלי נכונות עקרונית ופנימית לפשרה, אין דרך של ממש שתוביל להסדר עם מדינה ערבית כלשהי. ואני חושב שמרידור הוא אדם משכיל שאיננו להוט להקנות את סגנון הדיבור, שמא ייאמר עליו מה שאומרים על חבריו שאולי אינם מומחים בשלום, אבל הם מומחים בפיצוץ ועידות. כלום היה חוזה השלום עם מצרים אפשרי בלי הסכמי ההפרדה והסכמי הביניים, שמרידור ומוריו הרוחניים נחלצו כידוע להגנתם.

אם היה בגין בטוח כל-כך בדרכה של חירות ובכשרונותיהם המופלגים של נבחריה, מדוע בכל זאת לקח לתפקיד שר החוץ את משה דיין מהמערך? גם את משה ארנס, פטרון רוחני אחר של מרידור, הועיד מר בגין לתפקיד הנשוא של יו"ר ועדת חוץ ובטחון – למשרד החוץ או למשרד הבטחון לא התיר לו לגשת בימי המשא-ומתן הגורליים על חוזה השלום עם מצרים. וכאשר הגיעה עת ההצבעה הקריטית בכנסת, מי הציל את אישורו של הסכם השלום – הליכוד או אנשי המערך? אם עובדות אלה מעיבות קצת על האגדה, אפשר פשוט לגנוז.

מתחת לקומת המסיבות

(המשך מעמ' 15)

על ליטוש התוכנית הנושאת את שמו שבוודאי לא גרמה לעליצות דומה אצל שמיר וחבריו.

איזו חמישיה פותחת

ההיטפלות הזאת לקומתו הנמוכה של ראש הממשלה על-ידי כמה כתבים היא גם שבלונית וגם מגעילה, אבל בכל זאת אי-אפשר היה שלא להתרשם שלשום בחדר המזרחי של הבית הלבן, לנוכח תמונותיהם של ג'ורג' ומארתה וואשינגטון וטדי רוזוולט, על חוסר הפרופורציה המשווע בין שמיר, קטן ומוצק, לבין נציגי הממשל, מרייגן ומטה, שכולם הסתובבו כגבעולים סביב המטר-תשעים-ומעלה. רייגן גבוה, פיקרינג ענק, ריצ'ארד מרפי ארוך ודק, שולץ ארוך ועבה, אוקלי ופאול משלימים חמישיה פותחת של ענקים ושחקן חיזוק אחד. שמיר הלך ביניהם לאיבוד, אי-שם באורח תת-קרקעי כמעט. זה מיד עורר את הדימוי שמטפחים אנשי שמיר בארץ: דוד נגד הגליתים האמריקאים, אומר להם באומץ שהוא לא נכנע, שומר על האינטרסים ולא מתכופף מול רמזי הלחץ ומול איומים מסווים. איזה גבורה התמונות האלה של מנהיגי המעצמה האדירה המקדישים שעות ארוכות, כדי לשכנע את ראש הממשלה של ישראל הזעירה ואינם מצליחים לכופף אותו, חייבות למלא כל לב לאומי בגאווה מתפעלת. האמריקאים יודעים, כי זה נשק למערכת בחירות מוקדמת אפשרית, אולם הם אינם מתרגשים. הערכה שלהם, עד כה, היא ששמיר לא יהיה נלהב להקדים את הבחירות. אף אחד אינו מבטיח לו שהוא ינצח. בכל התדרוכים הם מדגישים את הצד של מפלגת העבודה; מדגישים, כי מה שאומר שמיר מייצג רק מחצית מן הממשלה ומחצית מן העם. הם סומכים על החצי השני. יכול מאוד להיות שאלה יהיו הבחירות הראשונות בהן ארה"ב תפעיל השפעה ולחץ משלה כדי לקבוע את התוצאות. זה מסוכן וזה עלול לגרום לתגובה הפוכה מהמבוקש, אבל כמו שהדברים נשמעים עתה בוואשינגטון, הממשל יעשה דברים כדי להבהיר לבוחרים, כי הצבעה בעד דחיית תוכניתו של שולץ, היא הצבעה הפוגעת ביחסים עם ארה"ב.

הלחץ, שכולם מדברים על איך לא יהיה, התחיל כבר, באורח ממשי וברור שלשום. ביום שלישי בערב חשבו אנשי המשלחת הישראלית לפרסם, כי משהו נהדר צריך לקרות למחרת; משהו שיפגין, כי למרות המחלוקות לא רק שהיחסים יציבים, אלא גם משתפרים. בפגישה בבית הלבן היה אמור להתחתם מזכר הסכמה על שיתוף פעולה אסטרטגי בין ישראל לארה"ב, שמעגן – בצורה חוזית מחייבת – הבנות בתחום הזה בין שתי המדינות. בסוף הוחלט לא לפרסם, פן יהיה שינוי בתוכניות. ואכן – היה שינוי. המזכר לא נחתם. הנה לכם לחץ.

האמריקאים אומרים, כמובן, שחס וחלילה, מי בכלל מדבר על לחצים בין ידידים כאלה טובים. אנשי שמיר אומרים: השתגעתם? איזה לחץ?

אבל אחד שיודע יותר טוב מסתובב מודאג שלשום בחדר האוכל הקטן של מלון "גראנד" היקר והלא מומלץ שבו התאכסן שמיר. זהו אחד מהאנשים המרכזיים של איפ"ק – השדולה הפרו-ישראלית – שמקנן באוזני כמה כתבים ישראליים, המוטלים באפיסת כוחות מול צלחות של מנות אוכל לא טעים, כי יהיו הרבה צרות ומי שלא רואה לחץ באופק לא יודע על מה הוא מדבר. כתב אופטימי במיוחד תוקף אותו ושואל: על מה אתה מדבר? אתה הרי יודע שלא יהיה קיצוץ בסיוע. איש איפ"ק מושך בכתפיו: יש הרבה מאוד דברים אחרים, קטנים ומכאיבים שאפשר לעשות לישראל לפני שמגיעים לזה. האיש מתרחק שחוח מדאגה והכתב האופטימי אומר: האיפ"קיסטים האלה תמיד אוהבים להיראות מודאגים. אפילו לפני כל תקציב, כשהם יודעים שיש כבר שלושה מיליארד דולר סיוע בכיס הם הולכים אבלים. עושים רוח.

אבל באותו מקום מסתובבים גם גורמים בטחוניים וכלכליים של ישראל בארה"ב ונראים גם הם מודאגים. האמריקאים, הם אומרים, יודעים לעצור דברים בצינורות, לעכב, לסחוב, לגרום קשיים, להוציא את הנשמה. יש להם איפה ללחוץ כדי שזה יכאב מספיק, אבל לא יעשה הרבה רעש. זה צפוי עוד, אם יהיו בעיות.

הקונגרס הציוני בערבון מוגבל

הערבים בוואשינגטון מכנים בלעג מריר את הסנאט ובית הנבחרים "הקונגרס הציוני", בשל הנטיה שם להצביע באורח אוטומטי כמעט בעד ישראל ולהזרים לקופתה סכומי ענק. אבל גם זה משתנה, לפחות מבחינת האווירה. יצחק שמיר שמע בפגישותיו עם חברים בשני הבתים דברים קשים מאוד והפצרות נוקבות, כי יצטרף ליוזמת שולץ. מכתב 30 הסנטורים ביטא הסכמה רחבה בסנאט ובבית הנבחרים.

בקבלת הפנים לכבוד שמיר ביום שלישי בערב בשגרירות ישראל בוואשינגטון, צפוף ומחניק, המון אנשים, אבל העין המחפשת מוצאת ביניהם רק ייצוג דל מאוד של הקונגרס, בניגוד בולט לביקורים קודמים. רק שני סנטורים וקומץ של חברי בית הנבחרים. בביקור הקודם היו שם לפחות עשרה סנטורים וכמה עשרות צירים של בית הנבחרים. גם הפקידות הבכירה של הממשל איננה מופיעה. שולץ – בכל זאת מארח – כן, השאר נעדרים. בדרג הבכיר ניתן לראות רק את מקס קמפלמן שהוא השגריר המיוחד לענייני פירוק הנשק הגרעיני. אבל קמפלמן הוא יהודי חם וחביב, המופיע לכל אירוע ישראלי חשוב. הרוב המכריע של המשתתפים – פקידים בדרג בינוני, פעילים יהודיים, עיתונאים וסתם קיביצערים מקצועיים ושנורלנים.

כולם מצטופפים באולם, אוכלים אוכל סיני כשר מגעיל ומזיעים, כשבאכסדרה עומד יצחק שמיר, עקביו צמודים וחצי גופו העליון נוטה קדימה בזווית משונה ולוחץ ידיים של רבנים, עסקניות "הדסה", מייג'ורים וקולונלים מהפנטאגון, אנשי איפ"ק וכל מיני אלמונים. כמה מהם מנסים לקשור עימו שיחה קצרה, אולם שמיר רחוק מלהיות אמן הפטפוט המאולתר, האלגנטי והשנון. הוא תולה עיניים קטנות באנשים, מחייך חצי חיוך קפוא, פותח מעט את פיו, אבל אינו אומר דבר, מנער את היד המושטת בחוזקה ומרפה ממנה מיד. אחד משני הסנאטורים הבודדים שבאו, הסנטור האמפרי לוקח את ידו של שמיר בשתי ידיו, לוחץ אותן בחוזקה ולוחש: אנחנו זקוקים בשעה הגורלית הזאת לכל החכמה שלך ונועץ בו מבט רב משמעות. הוא מחכה לאיזו תשובה. "כן, כן", אומר שמיר ופונה לאורח הבא. האמפרי חתם על מכתב ה-30 שהרגיז את שמיר. לא נראה שהוא יחזור בו.

מה שאולי יציל אותו

ביום ששמיר היה בבית הלבן, האמת שלא היה כל-כך ראש אליו. הידיעות שזרמו לשם עסקו בעיקר במצב במרכז אמריקה. קשר צבאי נגד נורייגה מפנמה, שנוא נפשו של רייגן נכשל. הסנדיניסטים, לטענת האמריקאים, פלשו להונדוראס, תוך רדיפה אחרי ה"קונטראס", הונדוראס ביקשה סיוע אמריקאי ורייגן החליט, בעקרון לשגר דיוויזיה מוצנחת.

במשלחת שמיר קיוו שיקרה משהו. פעולה צבאית של ארה"ב נגד הסנדיניסטים בניקרגואה תעכיר את היחסים עם ברה"מ. יחסים עכורים בין שתי המעצמות ימנעו הסכמה ביניהן בענייני המזרח התיכון. אי-הסכמה תסיר את האיום הקרוב של משלוח הזמנות לוועידה הבין-לאומית ותסיר גם את האיום הרחוק של הסדר כפוי ממש. אם יהיה מזל, חשבו שם, שוב יימצא מישהו שיוציא אותנו פתאום, ולא בכוונה, מן הבוץ. זה עדיין לא נראה כך. האמריקאים זהירים ורייגן יודע, שאם יעשה צעד צבאי נגד ניקרגואה יהיו לו בעיות איומות עם הקונגרס. אבל שיקוו.

לב יהודי חם

בחודשים האחרונים נתנו הרבה ביטוי לכל הוודי אלנים, הורצברגים והשינדלרים, שמתחו ביקורת על ישראל, אבל העולם אינו מורכב רק מאינטלקטואלים מיוסרים, ושמיר נוכח בכך השבוע, להנאתו, כשרעמי תשואות אדירים קיבלו את נאומו בכנס המנהיגות הצעירה של המגבית במלון "הילטון".

לא היה קשה לנחש, שעתיים לפני האירוע, שכך יקרה. סיבוב קצר באכסדרת אולם הוועידה גילה הרבה כיפות והרבה תלבושות מפוארות וסרות טעם, בדרך האמריקאית המרגיזה, של "יאפיס" ו"ג'אפס", שבאים להריע לנואם המרכזי יהא אשר יהא. הם לא טיפוסים מתלבטים, אלא אנשי מעשה, אנשי עסקים צעירים ועשירים ברובם הגדול, שאימצו אל ליבם את שמיר, משום שהוא ראש ממשלה מותקף של ישראל, משום שהוא החל להיראות בתקשורת כאן כ"אנדרדוג" מוסמך, ומשום – הבה נודה – כי מי שכתב לו את נאומו עשה עבודה טובה וגם שמיר, באנגלית הכבדה שלו, ידע לקרוא, לא בלי קשיים, את הכתוב באורח שהוא אמנם רחוק מלהיות מהוקצע. אבל דווקא ההיסוס מעניק מן הילה של אמינות עילגת לדברים. שמיר ממשיך מוואשינגטון לעוד פגישות עם יהודים בלוס אנג'לס ובניו-יורק. ינאם, יקבל מחיאות כפיים, יחזור הביתה ואז שוב יראו היהודים הטובים באמריקה את התמונות האיומות, שעדיין לא פסקו מלזעזע, בטלוויזיה המשודרת מן השטחים. שום דבר לא ישתנה ושום דבר לא יעזור.

פורטרטים מקומיים / אבירמה גולן

568 נוסע תל־אביבה

השפה המדוברת היא ערבית, אבל היא מגיעה רק מן החלק האחורי. היהודים לא עוברים איזה קו דמיוני, איזה גבול באמצע

אני באוטובוס הזה לא נסעתי מעולם. הסיפור כולו נמסר לי מפיה של נוסעת קבועה ועשויה ללאחות. נקרא לה האיש שלנו באוטובוס. קו 568 לתל־אביב מטירה וטייבה, שעובר כל בוקר בשעה שמונה לא רחוק מן הבית שלה, במושב ליד כפר־סבא. בבוקר הוא מגיע כמעט ריק: יושבים בו כמה ערבים קבועים, תמיד מאחור, ובשיכון „עליה" מתחילים לעלות היהודים. יש לי כל מיני סימנים, אומרת האיש שלנו. „אם אני רואה בתחנה ערבי אחד עם כובע צמר מהכה, אני יודעת שעוד לא הפסדתי את האוטובוס. ויש עוד בחורה אחת שהכרתי בנסיעות האלה, והיא סימן נוסף".

„חמש־שש־שמונה הוא לא אוטובוס רגיל של אגד", אומרת האיש שלנו. „הוא ישן ומחונה באופן שמקל עלי מאוד את הזיהוי. כאילו בא מקאהיר, נגיד, או מאיזו עיירה נידחת במקסיקו, במערבון ישן. החוקים של אגד לא שולטים בו. מה זאת אומרת? למשל, כולם מעשנים. גם איפה שאסור. אם מישהי „יזוקה" מעירה משהו על זה, תמיד יהיה מי שיגיד לה, באדישות בוטחת – 'גיברת, זה לא חמש־שש־שבע, זה חמש־שש־שמונה'. ועוד דבר – הם תמיד קמים לזקן או לאשה עם סלים או בכלל לאשה. מזכיר לי נשכחות.

„השפה המדוברת באוטובוס היא ערבית, אבל היא מגיעה, משום־מה, רק מן החלק האחורי. היהודים לא עוברים איזה קו דמיוני, איזה גבול שנמצא במקום מסוים באמצע. פעם עלתה אשה אחת, והיה ברור שהיא טועה באוטובוס, שהיא לא כל־כך מבינה לאן היא נקלעה. עם ילדה בת, אולי, שתיים־עשרה, ושתיהן עמדו כאילו לכודות, קפואות, צמודות זו לזו, קרוב־קרוב לדלת. מוכנות לרדת מיד בתחנה.

„אני נורא אוהבת לראות את הנוסעים הקבועים", אומרת האיש שלנו, שנולדה בירושלים העתיקה ולא באירופה ואנשים ערבים הם דבר רגיל ומובן לדידה והיא תמהה מאוד לשאלתי אם היא פוחדת מהם. „הנוסעים הקבועים – אחד עם חליפת־פסים כחולה, חגיגית, שיורד תמיד ברמת־גן. הוא יושב בספסל שלפני האחרון, ולידו מתגודדים החבר'ה הצעירים. כל בוקר חוזר אותו סיפור – הוא יושב לו, כזה מכובד ושקט, והצעירים מפצירים בו שישיר. והוא שר, ממש יפה, באמת. עם סלסולים כאלה. יופי של זמר. יום אחד עלה ערבי עותי אחר, תיכף ראיתי. נראה לגמרי שונה, והיה קצת מבוהל. והצעירים ממש אילצו אותו לשבת איתם ולשיר. הוא ישב שם ככה, נבוך ומאולץ, ושר איתם.

„כל בוקר אנחנו במתח – האוטובוס יגיע או לא יגיע. הרי זו הגרוטאה הכי גרועה שאגד יכול לספק. כל החלונות דולפים, והכסאות מקולפים כאלה. מי שלא קבוע על הקו פוחד בכלל לעלות עליו – הוא נראה כזה ישן ודפוק, כאילו עם תווית ,ערבי'. ואם הנהג חולה, למשל, אין אוטובוס, מה חשבת? כן, גם הנהג ערבי, כמובן. זה של הבוקר נורא נחמד ואדיב, ומחכה בסבלנות, ושומע 'גלי צה"ל'. אחרי הצהרים זה סיפור לגמרי אחר: גם אז האוטובוס, כמובן, ישן ודפוק, אבל הנוסעים צעירים, ובאים בקבוצות גדולות, והנהג נראה אנטיפתי כזה. עוין. הוא עוצר רק בתחנה (ההוא מהבוקר עוצר לכל מיני אנשים לא בדיוק בתחנה, סתם מטוב־לב) ושומע רדיו 'אל־קודס'. על האוטובוס הזה יהודים כמעט ולא עולים. פעם בא עם שימשה מנופצת, ואפילו אני קצת נבהלתי", אומרת האיש שלנו, „אבל למחרת תיקנו, וכולם ישבו שם בשלווה גמורה, וההוא עם החליפת־פסים, והצעירים, והנשים. ונסענו, ואף אחד לא שאל וממילא אף אחד גם לא ענה. ולא הסביר מה קרה".

המגרד

ע. הוא איש אחד מחר וטוב־לב שאני פוגשת מדי פעם בקיוסק שבמקום מגורי. כולם קונים עיתון ומיץ ופאלאפל וביום שישי לוטו וביום חמישי טוטו ופיס, וע. רק מגרד. „החיש־גד", הוא אומר לי, „את יודעת, מה שמגרדים זוכים על המקום, רק שתדעי לך שזה הכל רמאות, לא זוכים, רק קוברים הכסף בחול".

ע. בא לארץ מתימן כשהיה תינוק. „שמונה או שישה חודשים", הוא אומר, „אלה הראשונים אף פעם לא רשמו מתי נולדו. באנו מאל־קיימה לעדן, ומשם באונייה לתל־אביב. בשלושים וארבע, עוד לפני מרבד הקסמים. והביאו אותנו לכאן. שלוש משפחות. אני למדתי שמונה כיתות, וזהו, אחר־כך עבדתי, מה זאת אומרת אחר־כך, כבר לפני זה עבדתי, אבל אחרי שמונה כיתות כבר נעשיתי כוח עבודה. עבדתי קשה, והייתי בחור שקט, צנוע: היו שמים אותי ליד בחורה והייתי מתחיל להזיע. עכשיו הכל השתנה. היתה לי תאונה וקיבלתי הרבה כסף, פיצויים, ואני לא יודע מה קרה לי, השתגעתי או מה, ונעשיתי כזה מדבר ומתערב, הרבה כסף הלך לי על הגירודים.

„אני לא יכול עכשיו לעבוד, חוץ מדברים קלים, כמו לאסוף ביצים בלול, למשל, או שמירה, אז יש לי המון זמן ופתאום גם נהיה לי כסף, את מבינה, אז הבנאדם משתגע מזה. בבוקר אני קם ונוסע לתל־אביב, יש לי שם איזה בת־דודה, אבל אני רק כאילו נוסע לראות אותה, בעצם אני נוסע לגרד. מאה שקל, מאתיים שקל, יש לי מקומות שאני מכיר ושבא לי שם המזל. אבל אם אני מרוויח אני חייב להפסיק. אני מוציא את עצמי בכוח. רק מה, רוב הזמן לא מרוויחים שום דבר, אמרתי לך, הכל רמאות. מתי שהבנאדם מפסיד הוא אומר לעצמו – תיכף אני ארוויח, תיכף אני ארוויח, לא חשוב מה שהפסדתי עד עכשיו. כמו שד שנכנס לך בנשמה.

„אשתי ממורמרת עלי. כועסת, כועסת, אבל אני אגיד לך את האמת? גם היא עכשיו לא מה שהיא היתה פעם. נכון, נכון, היא יפה, היא צעירה, בסדר, אולי מזה הצרה. אבל בכלל התימניות של היום זה לא מה שהיה פעם. התקלקלו. מה זאת אומרת התקלקלו? תימניה פעם היתה שקטה, צנועה, לא התמרדה, לא דיברה עם גברים. וידעה לעבוד. יו, איך היו עובדות! עכשיו תיתן לה מכונת־כביסה, תיתן לה עוף צלוי וסלטים – לא תבשל, לא תכבס, מה תעשה כל היום? תסתובב! כמו רווקה. איבדו את כל הביישנות שלהן, הנשים, מדברות בקול רם, ממורות, יודעות להגיד מה שהן רוצות, כמו גברים. איזה רעש נהיה.

„בכלל, התימנים התקלקלו. פעם היו שקטים, תמימים, חרוצים. כולם אהבו אותם. אבל אני אגיד לך את האמת? למה אהבו אותם? למה הם היו כל־כך תמימים ומסכנים, כל אחד סידר אותם. אמרו תבוא – באו, אמרו תלך – הלכו. היום קצת למדו כמו כולם, שמי שלא גונב לא מתקדם. פעם אמרו יהיה רמטכ"ל תימני, עכשיו איזה הבדל יש תימני, אשכנזי, תגידי, מה? התקלקלו.

„אבל גם אני כבר לא מה שהייתי קודם, או מה אני מדבר. פעם הייתי כוס מים מלאה, עכשיו סמרטוט. מגרד. אני בנאדם טוב? ככה את חושבת? תעובי, שחור. אני מחלק כסף לכל המסכנים, מי שרוצה. לא עושה חשבון. אשתי רוצה להרוג אותי ואני מחלק. אני חושב ככה – אם אני אתן לאנשים, אלוהים יתן לי. אולי".

הגנן

פאוזי בא בבוקר לגינה של בעלת הבית ומציע לה עסקה.

„אני מסדר לך את הגינה ואת תהיה מבסוטה".

– „כמה אתה לוקח, פאוזי?"

„לא חשוב, לא כסף, אני עושה לך הגינה עם הלב, תתני כמה יכולה. העיקר תהיי מבסוטה".

– „צריך לעשב פה בידיים, וצריך לחפור גומות מסביב לעצים, ויש לי המון שתילים של פרחים. בסדר?"

„בסדר. גמור, גיברת, אל תדאגי. פאוזי עושה לך הגינה שלך כמו פורמייקה, רק תעשי קפה".

– „מתי אתה בא, פאוזי?"

„מתי את אומרת – אני בא. פאוזי עובד עם הלב".

– „תבוא מחר, פאוזי. אבל תגיד כמה..."

„כמה את נותנת, גיברת. יש לי פועל, אני משלם לו הרבה, וגם כן אני נוסע בתג הביתה. אבל את אשה טובה. בשבילך חמש גולדות".

– „חמש... חמש גול... מה זה חמש גולדות? מה? חמש־מאות? פאוזי, באמת, בשביל יום עבודה?"

„אל תדאגי גיברת, לא צריך להתווכח. כמה את נותנת, זה פאוזי לוקח, העיקר תהיה מבסוטה".

– „טוב אז... אני חשבתי... אם יש לך פועל, וזה יום עבודה שלם..."

„שני פועלים".

– „שני פועלים... אז אני חשבתי... מאה וחמישים שקל, זה בסדר? מה?"

„בסדר גמור, גיברת. בשבילך – עם הלב. נעשה לך גינה – כמו שוקולד".

וזה מה שהוא עשה. עם כל הלב. ועכשיו היא לא יודעת אם זה בסדר או לא בסדר, אבל היא מבסוטה, ולכל מי ששואל היא אומרת – „ראית איזה עבודה? זהב, ושילמתי לו ממש פרוטות. גנן יהודי היה לוקח, אני יודעת, אולי מאה וחמישים, אם לא יותר".

המבקר

בן של ידידה שלי הוא כתב לענייני פופ ורוק וזמרים בכלל. בחור מוכשר מאוד, עד כמה שאני מסוגלת לשפוט את הנושא, וגם חריף ומפולפל. בשיחה פרטית הביע את דעתו על זמר מסוים, מן הידועים והנערצים ביותר, ואפשר לומר שטחן אותו עד דק וללא רחמנות. רוב רובה של הביקורת נשא אופי קצת אישי, אבל גם ניתוח לגלגני ומרושע של הטקסטים, שהזמר כותב בעצמו וגאה בהם מאוד, לא חסר שם. מטעמים עשה ממנו, בחיי, וכל זאת לאחר שקיבל כרטיס להופעה שלו, ובדרך עבר לשתות משהו אצל אמא ולהנעים לה ולחבריה כמה השמצות בריאות. למחרת עלעלתי בעיתון, ומתוך סקרנות וגם קצת חשש (אני לא כל־כך אוהבת את הסגנון המקצץ אנשים לקציצות רק מפני שהעזו לעלות על הבמה ולהחשף, ו„לא אוהבת" זה בהחלט לשון המעטה) והנה, הנער כתב ביקורת אחראית, שקולה, עניינית – לא אוהדת, חס וחלילה, אבל נקייה מכל שמץ של אהבות ושנאות ורגשות אחרים. עבר על עצמו. לא התאפקתי, והרמתי טלפון לנ"ל.

„מה קרה לך?", הקנטתי אותו. „נבהלת פתאום?" ומבקר הרוק והפופ השיב לי בשלווה גמורה: „מה ששמעת ממני אתמול זה עניין אחד, ומה שאני צריך לדווח לקוראים שלי בעיתון תמורת המשכורת שמשלמים לי זה

„שמע", אמר המבקר לסופר בשיחה פרטית, „קראתי את ספרך בעניין רב. בתור קורא אהבתי אותו מאוד, אבל בתור מבקר אני מוכרח להביע דעה אחרת"

עניין שני. איש לא צריך לדעת מה אני מרגיש ומה כאב לי אתמול וכמה אני מקנא בזמר פופולרי מפני שהוא יפה והמעריצות נתלות עליו. העיתון שלח אותי כדי שאביע דעה מקצועית, כמיטב יכולתי וכמיטב שיפוטי, על המוזיקה, ההופעה והביצוע. זה הכל. אז עשיתי את העבודה שלי".

שיבחתי אותו בהתלהבות רבה, וכדי שיבין ממה אני כל־כך מתפעלת, טרחתי לספר לו משהו שאמר לאחרונה מבקר ספרות, ידוע מאוד, לסופר אחר, ידוע לא־פחות, אם לא יותר, כמובן, לאחר שהופיע באחד העיתונים מאמר ביקורת קטלני וסחוף רגשות שנאה ונקמנות מטעם המבקר הנ"ל על הסופר הנ"ל גם כן. „שמע", אמר המבקר לסופר בשיחה פרטית, „קראתי את ספרך בעניין רב. ולמעשה, בתור קורא אהבתי אותו מאוד. באמת. אבל בתור מבקר אני מוכרח להביע דעה אחרת".

אני הופכת והופכת בדברים המופלאים האלה (תסכימו איתי, בבקשה, שהציטוט הזה הוא נהדר וחד־פעמי). אני הולכת ומשתכנעת שלפנינו הזדמנות נדירה שבה המבקר עצמו, בלא־יודעין ובמילים קצרות מן הרגיל, הואיל להגדיר את המחלה הקשה אשר פשתה בביקורת הספרות העברית.

שיהיו בריאים.

דע מאין באת. מחקרים גנטיים / ארנון מגן

ההיסטוריה מדברת אלינו בדנ"א

האם קיימת קרבה גנטית בין בני העם היהודי על עדותיהם השונות? חוקרי התורשה אינם מסתכלים בתווי הפנים, הם חוזרים אלפי שנה דרך עדשת המיקרוסקופ

בונה־תמיר. המחקר ישפוך אור על כמה פרשיות עלומות

היה זה האוסטרו־מרקסיסט אוטו באואר, בן המחצית הראשונה של המאה הזאת – יהודי, אף כי לא מתוך הכרה – שקבע כי השתייכותו של אדם ללאום זה או אחר היא עניין שבתודעה, כלומר עניין סובייקטיבי לחלוטין. מבחן השתייכות לעם היהודי, על־פי השקפה זו, הוא מבחנה של השותפות לגורל. המאפיין הבולט של שותפות זו אינו דווקא ההיסטוריה משותפת, אם נביא בחשבון את הגלגולים השונים כל־כך שעברה כל אחת מעדות ישראל במשך מאות שנים של חיים בתפוצות. זו לכאורה גם הדרך היחידה למצוא קווים מאחדים בפסיפס המגוון כל־כך של סימני היכר חיצוניים, האופייני לבני העם היהודי.

אבל המדענים העוסקים בגנטיקה של אוכלוסיות (להבדיל, למשל, מגנטיקאים שענייננם מחלות תורשתיות ואבחון טרום־לידתי) אינם מסתייעים במדדים סובייקטיביים. הם גם אינם מייחסים חשיבות מרובה מדי לסימני היכר חיצוניים, כגון תווי פנים, צורת האף, צבע העור – כל אותם ציונים שמאפשרים לנו, להדיוטות, לנחש במידת סבירות גבוהה למדי מהי ארץ מוצאו, או לפחות יבשת מוצאו, של אדם זה או אחר. הם יודעים, למשל, שלצבע עור כהה יש ערך סלקטיבי חיובי בארצות בעלות קרינת שמש מוגברת. החוקרים יסתמכו על סמנים (אינדיקטורים) מדויקים יותר, המשתמרים מדור לדור מבלי שיושפעו על־ידי גורמים חיצוניים – „סמנים גנטיים". את עקבותיהם של אלה אפשר לאתר בין השאר בדם – למשל, סוגי הדם, אנזימים וחלבונים בנסיוב הדם, שהם סימני הגנים.

בשנים האחרונות הצליחו החוקרים לבחון יחידות בסיסיות עוד יותר, את הגנים עצמם, כלומר מקטעי דנ"א שהם הצופן להרכב תכונותינו. במחקריהם משתמשים הגנטיקאים בשני סוגים של דנ"א: הדנ"א המצוי בגרעינו של כל תא חי, והדנ"א המיטוכונדרי המצוי בציטופלסמה של התא. את הדנ"א מן הסוג הראשון, האחראי לסמנים החיצוניים הבולטים, יורש הצאצא משני הוריו, ואילו את הדנ"א המיטוכונדרי הוא יורש רק מאמו. גנטיקאי המתחקה אחרי סוג זה של דנ"א „משוחרר" לפיכך מן הצורך להתחשב בגנים אבהיים ובקומבינציות האקראיות שלהם עם הגנים האמהיים (ראה „האם הקדמה דרך מיקרוסקופ", „דבר" 5.2.88).

עם החוקרים האלה נמנית פרופ' בת־שבע בונה־תמיר מן החוג לתורשת האדם בבית־הספר לרפואה באוניברסיטת תל־אביב. פרופ' בונה־תמיר בחרה למקד את מחקריה בשני צירים עיקריים: חקר התורשה במשפחות וחקר תורשתי של עדות ואוכלוסיות שלמות. למחקר במשפחות יש חשיבות, למשל, בקביעת אופן העברתם של גנים פגומים הנושאים איתם מחלות תורשתיות ואילו המחקר המקיף יותר עשוי לשפוך אור על תהליכים היסטוריים שהתרחשו בקבוצות האוכלוסיה במרוצת הדורות.

את אחד המחקרים הראשונים שעסק בעדה שלמה – עדיין בעזרת הסמנים „הקלאסיים", טרם גילויה של שיטת הבדיקה באמצעות הדנ"א – ערכה פרופ' בונה־תמיר בראשית שנות ה־60 בבני הכת השומרונית המתגוררים בחולון. באותה עת לא היתה לחוקרת גישה ישירה לשומרונים היושבים בשכם, אך עם פרוץ המלחמה ב־67' מיהרה לקשור איתם קשרים. מלחמה זו גם נתנה בידה את ההזדמנות לרדת לדרום חצי־האי סיני, כדי לחקור שם את שבטי הטווארה ובהם שבט ג'בליה הנודע, שמוצאו, על־פי המסורת, בעבדים שהובאו מבוסניה (איזור ביוגוסלאויה של היום) במאה החמישית לספירה על־ידי הקיסר יוסטיניאנוס, כדי לשמור על מנזר סנטה־קתרינה. בין לבין „טיפלה" ב„בני ישראל" מהודו, בתימנים, בערבים ישראלים וכן ביוצאי פולין וגרמניה, יוצאי עיראק ומרוקו.

ההבדלים בקבוצת הנבדקים הערבים היו גדולים יותר מאשר בין האשכנזים לספרדים. אצל חלקם נתגלו דגמי דנ"א המצויים רק באוכלוסיות אפריקאיות

פרופ' בונה־תמיר, כמוה כחוקרים אחרים העוסקים בסוגיות כאלה, מיקדה את רוב מחקריה ב„איזולאטים" – עדות קטנות וסגורות, בהן נקשרים קשרי הנישואין בתוך העדה. קבוצות אלה הן כר אידאלי לחקר יחסי הגומלין בין גורמים תורשתיים וסביבתיים. אין צריך לומר שבקרב העם היהודי מצויות קבוצות רבות מעין אלה. פיזורו בין העמים והשמירה הקפדנית על איסור נישואי תערובת, לפחות עד לדורות האחרונים, יצרו קהילות סגורות. כאשר נפרצת הגדר בקהילות אלה פורשים הזוגות המעורבים מקהל ישראל. לעתים חלים שיבושים וגנים „זרים" חודרים פנימה, בעיקר בעקבות גיורים של בני־זוג לא יהודים או של ציבורים שלמים. ההיסטוריה מכירה לא מעט מקרים שה„דת היהודית נפוצה מהר יותר מן הגנים היהודיים", בהגדרתו של פרופ' אבינועם אדם, אחד מעמיתיה של פרופ' בונה־תמיר.

את הסקר המקיף ביותר ערכה פרופ' בונה־תמיר בסוף שנות ה־70. מחקר זה כלל נתונים על 10 עדות יהודיות: אשכנזים ויוצאי איראן, עיראק, כורדיסתן האיראנית, כורדיסתן העיראקית, עיראק, תימן, חבן (דרום תימן, איזור עדן), גרוזיה, בוכרה וקוצ'ין שבהודו. ההשוואה נעשתה בין עדות אלה לבין עצמן וכן עם 12 עדות לא־יהודיות „מקבילות", מבחינה גיאוגרפית (מלבד במקרה של האשכנזים), על־פי נתונים שנאספו בידי חוקרים אחרים, לא־ישראלים.

במבט ראשון נראים, כמובן, האשכנזים כיוצאי דופן בהשוואה זו. אבל המחקר של פרופ' בונה־תמיר לא אישר הנחה זו. אדרבה, הם נמצאו „קרובים" ביותר ליהודי עיראק (וכן ליהודי לוב שחקרה בהזדמנות קודמת). נזכיר שיהודי עיראק נחשבים לצאצאיהם של גולי בבל. לגבי יהודי אשכנז הדעות אינם ברורים כל צורכם, אך רווחת הדעה שהם צאצאים ליהודים שהיגרו מארץ־ישראל לארצות אחרות באגן הים התיכון במאות הראשונות לספירה, ואחר־כך נפוצו ביבשת אירופה. ממצאי המחקר מעלים כי יהודי קוצ'ין ותימן הם ה„מרוחקים" ביותר מן העדות היהודיות שנסקרו, אך נמצאו קרובים יחסית לאוכלוסיה המקומית, הלא־יהודית, בארצות מושבם. מימצאים אלה עולים בקנה אחד עם ההשקפה ההיסטורית הגורסת, כי יהודי תימן הם צאצאי שבטים מקומיים בדרום חצי־האי ערב, שהתגיירו במאות ה־4 וה־5 לספירה. בתימן התקיימה גם ממלכה יהודית עד מות המלך יוסף דו־נואס בשנת 528. מצב דומה שרר בקוצ'ין, שיהודיה נמצאו קרובים מבחינה גנטית למקומיים באיזור קראלה.

מחקר אחר של פרופ' בונה־תמיר עסק בקרבה הגנטית בין ערביי ישראל ליהודיה. הדעה ההיסטורית נותנת, שערביי ארץ־ישראל הם ברובם (כמו היהודים) צאצאים של יושבי הארץ הזאת או של סביבתה הקרובה, אלא שבמאה השביעית לספירה (שלא כמו היהודים, כמובן) קיבלו עליהם את דת האיסלאם.

פרופ' בונה־תמיר בדקה את הסוגיה, אמנם בקנה־מידה מצומצם, ב־1983 כאשר שהתה בשנת שבתון באוניברסיטת סטנפורד בקליפורניה, כדי ללמוד את השיטה החדשה של מחקרים גנטיים באמצעות הדנ"א המיטוכונדרי. את המחקר ערכה יחד עם כמה חוקרים בסטנפורד ובראשם קואלי־ספורצה. את הדנ"א המיטוכונדרי הפיקו מדגימות דם ולא משליות, כפי שנוהגים באוניברסיטאות אחרות בקליפורניה ובהן בברקלי, וכפי שנוהג גם עמיתה של פרופ' בונה־תמיר, ד"ר עוזי ריטה מן האוניברסיטה העברית בירושלים, שעל מחקריו סיפרנו ברשימתנו הקודמת. פרופ' בונה־תמיר מודה, כי בעזרת השליות אפשר להבחין בהבדלים דקים יותר, אך שיטה זו איננה מעשית למחקרים של אוכלוסיות, המצריכות נטילת דם מנשים רבות – והרי שליות אפשר להשיג רק אצל יולדות.

האשכנזים נמצאו „קרובים" ביותר ליהודי עיראק ולוב. יהודי קוצ'ין ויהודי תימן הם ה„מרוחקים" ביותר. הממצאים מעידים על קרבתם לאוכלוסיה המקומית, הלא־יהודית

המחקר הקיף 81 ישראלים, 40 מהם יהודים ו־41 ערבים. את היהודים לא קשה היה למצוא במקום, מקרב המשתלמים בסטנפורד ובאוניברסיטאות אחרות באיזור (אגב, 35 מהם היו אשכנזים). דגימות הדם מן הערבים – כפריים בגליל ובשרון – נלקחו בארץ והועברו לקליפורניה.

המחקר הצביע על הבדלים ניכרים בין שתי הקבוצות האלה. 15 מתוך 18 טיפוסי דנ"א מיטוכונדרי שנמצאו בשתי הקבוצות – היו של קבוצה אחת בלבד, יהודים או ערבים. רק שלושה היו משותפים לאלה ולאלה וגם זאת בהבדלים ניכרים מבחינת השכיחות. כן נמצא כי האוכלוסיה הערבית היתה הטרוגנית יותר מזו היהודית. ההבדלים שנתגלו בקבוצת נבדקים זו היו גדולים יותר מאשר בין היהודים לבין עצמם, אפילו בין האשכנזים לספרדים. אצל חלק מן הערבים נתגלו דגמי דנ"א המצויים רק באוכלוסיות אפריקאיות.

מאז שנת שבתון זו בסטנפורד עורכת פרופ' בונה־תמיר את רוב מחקריה בעזרת דנ"א: גרעיני, כאשר היא עוסקת בחקר משפחות, ומיטוכונדרי, כאשר המחקר מתנהל באוכלוסיות רחבות. הדנ"א המיטוכונדרי, המועבר באמצעות נשים בלבד, מסייע לעקוב אחר השושלת האמהית. עניין זה חשוב, למשל, כאשר רוצים לבדוק אם אוכלוסיה מסוימת נדדה בשלמותה או שרק הגברים עקרו לארץ חדשה ושם נישאו לבנות המקום. נזכיר, לדוגמה, את הדעה שרווחה, כי האינדיאנים של היום הם צאצאי מהגרים מאסיה, שלפני כמה אלפי שנים חצו את מיצר ברינג הקפוא ונכנסו לאמריקה על טהרת המין הגברי. והנה מחקרים גנטיים שנעשו בדנ"א המיטוכונדרי בקרב יושבי המזרח הרחוק ובקרב אינדיאנים מצביעים על קרבה גנטית רבה בין אלה לאלה, ללמדנו שבהגירה ליבשת השניה השתתפו גם נשים. נדידה זו של משפחות שלמות „מתאימה" גם לעם היהודי, אך יש הטוענים כי היו גם חריגים, ובהם למשל, השבויים – ממין זכר בלבד – שהעבירו הרומאים מארץ יהודה לאחר חורבן בית שני, במאה הראשונה לספירה.

הבדיקה בעזרת דנ"א, על שני סוגיו, נחשבת מדויקת יותר והיא עשויה להוליד תוצאות שונות מאלה המתקבלות בשיטות הקלאסיות. פרופ' בונה־תמיר עומדת עתה לחקור בעזרת דנ"א עדות שכבר חקרה בעבר בשיטות אחרות ולהשוות את התוצאות.

עליית כמחצית מיהודי אתיופיה לארץ בעת האחרונה זימנה לפרופ' בונה־תמיר את ההזדמנות לערוך מחקרים בעדה זו, באמצעות דנ"א מיטוכונדרי. לגבי מוצאם של יהודי אתיופיה קיימות כמה וכמה השערות. יש היסטוריונים הגורסים – על סמך שרידים של יישובים יהודיים סמוך לגבול בין סודאן ואתיופיה והדמיון הרב בין מנהגיהם של יהודי אתיופיה ומצרים – כי מוצאם של בני עדה זו הוא במצרים. דעה אחרת אומרת, שמוצאם ביהודי תימן שהיגרו לאפריקה לאחר חורבן בית שני ובבואם גם גיירו חלק מן התושבים המקומיים. גירסה שלישית, אף היא קשורה בהגירת יהודים מתימן, אם כי בשלב מאוחר יותר, במאה ה־6 לספירה לערך. בהגיעם לאתיופיה כבר מצאו במקום קהילה יהודית מקומית, תולדת גיור מוקדם יותר של שבטים מקומיים שנעשה בהוראת מלך אתיופיה. המסורת השגורה אצל הפלשים עצמם מגיעה עד לראשית ימי בית ראשון. הפלשים, כך גירסה זו, אינם אלא צאצאי עבדים שיצאו מן הארץ לאתיופיה, יחד עם מנליק הראשון, בנם של שלמה המלך ומלכת שבא ומייסד שושלת המלוכה האתיופית (שבסמלה הופיע, כידוע, הסמל של גור־אריה־יהודה).

מחקר זה נערך במידגם אקראי של 111 עולים אתיופיים במרכז קליטה אחד בארץ, 56 מהם גברים ו־55 נשים, רובם בני 20 עד 30, כמעט ללא קשרי משפחה ביניהם: הם נמנים עם יותר מ־100 משפחות שונות. תלמידה של החוקרת יצחק חכים ערך בהדרכתה מחקר נוסף בקרב 54 נערים ונערות אתיופים בני 16 עד 18. שתי הקבוצות הורכבו מיוצאי חבל גונדאר במערב אתיופיה, מצפון לימת טאנה, מוצא הנילוס הכחול. שני המחקרים מתנהלים עדיין ופרופ' בונה־תמיר סבורה, כי מוקדם עדיין לפרסם את תוצאותיהם בציבור הרחב, אם כי סיכומי ביניים כבר פורסמו בכתבי־עת מדעיים. היא מוכנה להגיד כבר עתה שמחקר זה, כמו המחקרים שערכה – ועוד תערוך – בעדות אחרות, יכול לשפוך אור על כמה וכמה פרשיות עלומות בתולדות עמנו, הנסתרות מעיני ההיסטוריונים. שהלא היום מדברת אלינו ההיסטוריה לא רק באמצעות תעודות כתובות, אלא גם בשרשרות דנ"א דקיקות המצויות בגופנו.

משא
לספרות, אמנות ועיון

בשדה עיון

מאת דב בר־ניר

אדם בכל תנאי

עזרא דנין, „ציוני בכל תנאי"; כתב: יעקב שרת; הוצאת „קדומים", ירושלים, 1987; 830 עמ'.

הכרתיו – אני, חבר קיבוץ עין־החורש העולה להתיישבות הרשה בואדי־חווארת, לעתיד עמק־חפר – כפועל שכיר בפרדס, כאשר ממרומי מגדל המים בוחן הוא, עם משקפת בעיניו, אם פועליו עובדים או מתבטלים. ידעתיו, ידיעה שטחית, כבעל בעמיו כתורה, ומאוחר יותר, כדמות מסתורית, כאיש ש"י המעורה מאוד בהוויה הערבית. עתה באה התגלית – בזכותו של יעקב שרת – והיא כמעט כאגדה: אוטודידאקט, המסיים את חייו כדוקטור „הונוריס קאוזה" של מכון וייצמן למדע, יחד עם אנדריי סחרוב, המדען הסובייטי המורד, ועם ריימון ארון, ראש וראשון (אחרי סארטר) בין האינטלקטואלים הצרפתים רמי־המעלה. איש זה ש„התחיל מאפס", כמאמר הבריסים, התהלך בין בן־גוריון, משה שרת, גולדה מאיר ואבא אבן, היה חקלאי ומומחה להדרים, שפרופסורים בעלי שם עולמי בקאליפורניה מטים אוזן לעצותיו; היה איש מודיעין בשטח הערבי שיצחק שדה נועץ בו לפני פעולותיו; היה שגריר מיוחד לארצות המתפתחות – החל באיראן, תורכיה, יוגוסלאוויה ועד לברזיל ושאר ארצות אמריקה הלאטינית; היה איש ספר ושירה ששוב ניתן למצאו במחיצת חיים הזז ואורי צבי גרינברג; הוא, ואשתו ציפורה, שלחו ידיהם למדינה – והיא, לאלף מטעמים מרגיה־הרקע. וכרגיל, לכל דבר יש גם סוף עצוב: היא, ציפורה, אשת־חיקו, לא זכתה לראות את כתב־היד של קורות חייהם, והוא – המספר ליעקב שרת, את כל עלילותיו, שוב לא זכה לראות את שני כרכי זכרונותיו, כאשר ראו אור לפני זמן־מה.

כאן אתנחתה לפני הקורא: אוצר בלום זה, המכיל הכל־מכל־כל, כלומר, תולדות חיים, שלו, של הוריו, של משפחתו כולה: המוצק תיאור קאריירה הרפתקנית ולעתים קוצרת־נשימה, חילופי מכתבים רשמיים ואינטימיים יותר, סקרים ותזכירים למיניהם – לא עמד לי תמיד הכוח לקרוא מא' עד ת'. פה־ושם פסחתי ועלעלתי, שכן אין בו מלה מיותרת, כל נושא „בכוסה" כרבעי, הוא עצמו מעיד את אנשי חברת תה"ל שאמרו עליו כי „כוחו רב בחיטוט עד פרטי־הפרטים, והן בראיית תמונה בשלמותה". הקיצור: יסודיות בכל דבר, תוך כיבוד כל פרט ופרט, ויעקב שרת (המודיע לנו כי „לא מדובר בספר על עזרא דנין, אלא בספר של עזרא דנין", שעבר על כל שורה ושורה), הדיש לנו תעודה החורגת הרחק מביוגראפיה רגילה והיא נושא לעיון ולמחקר של אנשי מודיעין, מדינאים וכל העוסקים בהגשת סיוע לארצות המתפתחות. ועתה – נתחיל מן ההתחלה.

★

יליד הארץ, בן למשפחה בת חמישה דורות בארץ ישראל – אביו אשכנזי, אמו ספרדיה. הוא עצמו ניזון משתי המורשות וסופג לתוכו את ההוויה הערבית ביפו. הוא יהיה לבן המשפחה הראשונה ביפו הדוברת עברית. אביו יהגה, עם כמה אחרים, את רעיון „אחוזת בית" ויבנה את הבית השני בתל־אביב, שבו גם ייוולד (אחיו של עזרא) הילד הראשון בעיר העברית הראשונה. עזרא יילך לגן־הילדים הראשון באותה עיר בתחילתה. אל"ף ישתתף בבר־מצווה של העולה לתורה בתיכון „הרצליה" ... „אלמוניים" מאוד, כגון י.ח. ברנר וד"ר חיים בוגרשוב. במאורעות 1921 הוא כבר יהיה חבר ה„הגנה", ובשל אינפורמציה מוטעית, הוא לא יגיע לאבו־כביר, שאילו נמצא שם היה אולי מציל את ברנר מרציחתו. בבית־הספר החקלאי במקווה־ישראל, שוב אחד ממוריו יהיה שלמה צמח. אחרי כן, כחקלאי צעיר, הוא משתף פעולה עם עורך כתב־העת החקלאי דאז, „השדה", וייצא להיפגש לא אחת עם יהושע חנקין, גואל האדמות. הוא איש ההדרים, בבוא מלחמת העולם השנייה והפסקת ייצוא התפוזים, הוא ירכוש לעצמו מומחיות חקלאית חדשה, ובסוף ימיו גם ישגר תזכיר למשרד המסחר והתעשייה בשם „החקלאות כספק חומרי גלם לתעשייתנו". לאחר פעולה ענפה באיראן, קשרים אמיצים עם תורכיה וסיורים באמריקה הלאטינית הוא יגדיר את כשרה ומיגבלותיה של ישראל בהגשת סיוע לארצות המתפתחות, בזו הלשון: „כמדינה קטנה על ישראל לשאוף להיות מאגר של ידע אשר כל הרוצה בדעת או בחוות־דעת בלתי־משוחדת מאינטרסים יוכל לקבלן אצלה. מכאן, שעל ישראל להשתדל להתקדם בתחום הייעוץ ולהיזהר יותר ויותר בתחום קבלת משימות הביצוע". ואמנם, כבואו לעבוד במשרד־החוץ (עוד ידובר בדבר), כדבריו, „היה בדעתי להביא לידי יצירת מנגנון מיוחד אשר יתעסק בבעיות של פיתוח ארצות נחשלות, אולם בבואי לא מצאתי הד להצעותי". וזאת – לא רק בבואו, אלא גם בצאתו, שכן האיש התפטר פעם פעמיים ושלוש מתפקידיו במשרד־החוץ (אגב, לעולם לא כפקיד ושכיר, אלא כשגריר של רצון טוב), ועם כל העידוד שקיבל מגולדה מאיר שעימה עבד כעשור שנים, תמיד יצא במפח־נפש מפגישותיו עם מנגנוני הממשלות על שיגרתם. אגב, הוא כ־SELF MADE MAN, לא רווה תמיד נחת, וברגע של עגמת־נפש, הוא מעיד: „בידוע, „חכמת המסכן בזויה", אם כי עדיין איני סובל מתסביכי נחיתות". עד כאן, איש הסיוע לארצות־חוץ, שבשעת פעולתו ידע גם להתקבל על־ידי השאה הפרסי, ודירים תורכים ואנשי שלטון בברזיל, ביוגוסלאביה ובשאר ארצות, מלבד הפגישות שגולדה מאיר היתה מארגנת בינו כמעין „מסביר לאומי" לבין אישים, אורחים מן החוץ. כל אלה מביאים אותנו לעזרא דנין, כאיש מודיעין, ואף כאיש מדיניות – גם אם נשבע תמיד בבקיעת תפקיד שהוא „מיישם" ואינו קובע מדיניות.

איש זה שנא הצבבות, וחיפש יסודיות בכל דבר. לכן רטן ומחה כנגד העובדה שעד ל„מרד הערבי", בשנות השלושים, עד למלחמת העולם השנייה (שבה היה גם צורך לעמוד על כוונות הממשלה המאנדאטורית כלפי הישוב העברי), עד לפלישת צבאות ערב וכינון מדינת ישראל, לא עמדו הש"י והמודיעין על רמה מספקת ועל מידת התיאום הדרוש בין כל מקורות המידע הישובי, האזרחי והצבאי. לכן גם כתב ש„כבר בהתפרעות הערבית הראשונה בשנת 1921 יכולנו להיוודע מראש על הנעשה... ואילו היינו מתארגנים כבר אז בצורה שהיתה מאפשרת לנו לפגוע במדוייק במכוני הבריונים... יתכן מאוד שכל ההיסטוריה היהודית החדשה בארץ־ישראל היתה לובשת פנים חדשות". מכל מקום, החל מן „המרד הערבי" בשנות השלושים חל מיפנה חד בחיי דנין. לאט הוא יבנה לעצמו (ול„הגנה") „אימפריה" שלמה של מוסרי ידיעות. מאז הוא יעמוד בקשר עם אליהו גולומב. בימי מלחמת העולם השנייה יתנהל שיתוף פעולה עם המודיעין הבריטי בארץ ואנשיו יודו באמינות העדיפה של המודיעין העברי על פני אנשיהם הם. הוא יערוך סיורים, בעצה אחת עם הבריטים, בסוריה ובלבנון, שנשתחררו משלטון ממשלת וישי. הוא יעמוד כבר אז על האופי המפוקפק של המארוניטים שאת התכחשותם להבטחות נחוש על בשרנו בימי „מלחמת שלום הגליל" של אריק שרון. הוא יבקר בעיראק, יפגוש את נורי סעיד, לאחר שפשטה שמועה שאנשי לה"י המקומיים זוממים לפגוע בחייהם של צ'רצ'יל, רוזוולט ודה־גול, לאחר הריצה „המוצלח" של הלורד מוין בקהיר. חיים וייצמן ביקר בקורס המודיעין של דנין. כן הירצה דנין לעתים מזומנות בפני קציני המודיעין של צה"ל, בראשית דרכו. הוא תידרך את דוד מרכוס שבא לסייע לפיקוד העליון של צה"ל במלחמת השיחרור. יתירה מזו: עוד בשנת 1945 ערך דנין סקר של 1000 כפרים ערביים – דבר שעזר ליצחק שדה ול„הגנה" כולה בימי החירום

עזרא דנין

הראשונים של מלחמת הקוממיות. לשיא ודש הגיעה פעולתו כאשר נתלווה לגולדה מאיר בעת פגישותיה המפורסמות עם האמיר עבדאללה כדי להניאו, אם רק אפשר הדבר, מלהצטרף לצבאות הערביים הפולשים לישראל. הוא אפילו הזהיר את האמיר מפני התנקשות אפשרית בחייו, ואף־תיאר מראש כי „דבר יתגדע, אם לא יזקף במסגד, בעת תפילה במסגד" – וכך היה. כאן ייאמר: אין סוף לרשימת פעולותיו של איש נדיר זה בכל התחומים האפשריים, לרבות השידורים הערביים של „קול ישראל", שהיו בעיני הערבים, מסוף העולם ועד קצהו, לא פחות אמינים באוזניהם משידורי הבי.בי.סי. כאן נעשה אתנחתא (לכבשה, נשים נקודה) ונעיר „בזית" על האני מאמין של עזרא דנין, ולייתר דיוק, באותן סוגיות שיש בהן מעין לקח אקטואלי עבורנו.

★

כלום היה „יונה", וכלום היה „נץ"? היה הוא שייך לאותה אסכולה השמה את הדגש על „המנטאליות" הערבית, הערמומית, ההלקלקה, שאחת בלבה ואחת בפיה, כאשר הלקח המתבקש הוא „כבדהו וחשדהו". לכן תיקן את בן־גוריון והביאו לומר ולהבין כי אמנם נהיה מוכנים להחליף שטחים בשלום, אך לא סתם שלום, אלא שלום־אמת בלבד – וגם אז לא נוסף ודלאור אחר מהוצאות הבטחון שלנו, עד שיקום אולי דור ערבי חדש שלא רק ישלים עם קיומנו, אלא יקבלו כעובדה טבעית באזור. הוא התנבא בדברי ריצ'ארד קרוסמן, איש ועדת החקירה האנגלו־אמריקנית, שרב כינונה של מדינת ישראל, שהכיר את עזרא דנין (הוא העיד בפני ועדת החקירה למיניהן) ואמר לו כי, לדעתו, בהמלכי מלחמת הקוממיות „מגיעה לפחות מחצית מנצחון צה"ל לאותה קבוצה של קציני מודיעין שלמדו בשעתם כיצד להעריך נכונה את האוייב הערבי".

אגב, דנין, כבן־גוריון, סירב להרים כוסית בעת ההחלטה ההיסטורית של הכ"ט בנובמבר 1947, שכן ידע מה מחיר הדמים שיהיה כרוך בהשגת עצמאותנו. דנין מופיע, לעתים קרובות מאוד ב„יומן מלחמה" של בן־גוריון. בדונו בבעיית הפליטים, הוא גם נשכה, בהתחלה, לרעיון של „טראנספר", והוא מספר ש„בן־גוריון פסל רעיון זה כליל, ללא שמץ שינוי. אבא אמר לי: „את הנעשה בסערת הקרבות אין עושים לאחריהם בשיקול־דעת ובמושבון קר", והשיף ווזיטק את גישתו הן בעקרונותיו כיהודי וכסוציאליסט והן כבן־יבנאי ישראלי". דנין סירב להיות שר החקלאות, לפי הצעת בן־גוריון, שכן לא רצה להיות שר ממנה, כי מקום זה שייך לנבחרי העם בלבד. נפשו נקעה מנוהג הקוטריליים וכיבוי שריפות, ללא שיטה רחבה, במשרדי הממשלה, ובראש וראשונה במשרד החוץ. כדוגמה לביורוקראטיה עקרה הביא את העובדה ש„לא פחות מאשר עשרים ושלושה גופים שונים במדינת ישראל סיפלו כל אחד בהיבטים שונים של מה שקרוי „הבעיה הערבית", ללא תיאום מינימאלי ביניהם".

מכל הביוגראפיה הזאת עולה דמות של מעין „זאב בודד" שמרוב נהירה לשיטתיות וליסודיות בוחל במציאות האפרורית השלטת, מאיים בכל פעם בהתפטרות, ולבסוף, באמת, ב־1967, פורש סופית. הרי הוא מעיד על עצמו כי תמיד תמיד „נשארתי עצמאי ובלתי־תלוי. מעולם לא נמניתי רשמית עם מנגנון הש"י, או המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, כשם שמעולם לא קיבלתי משכורת מגורם ציבורי כלשהו. פרנסתי היתה תמיד על החקלאות". ואף־כי היה בעל קניינים, כתב לאחד מידידיו שאמנם „לא כמוך וכמו חבריך מהחלוץ הרוסי, אנשי העלייה השלישית, הגעתי למסקנות אלה בדרך שונה לגמרי מהדרך שהלכתם בה. דרך שונה – אך מקבילה."

לכאורה, כאמור לעיל, היה „נץ", ואגב הוא לומר, „לפניך ברירה – להיות כבש ולהיטרף, או לטרוף יחד עם הטורפים", אך רחוק היה מאוד מלהיות לא־בין הטרופים (כך היה כל ימיו) ולא „בין הטורפים". קודם כל היה רגיש ביותר למגיפות הרעב שפשו בארצות הנחשלות, וכדבריו, „הייתי מודע ורגיש מאוד לנבואות הזעם של מומחים עולמיים שחזו רעב לאוכלוסיית העולם עקב ריבוי טבעי העולה על יכולת האדם לייצר כמויות גדלות והולכות של מזון". שנית, חיפש דרכים לגבור על הנגע והמחסור במזון בעת העלייה ההמונית שהציפה את ישראל לאחר כינון המדינה, והעלה על הדעת כי הדיג בימים אולי ימלא את החסר – זאת עד כדי כך שבן־גוריון שאהבו והאמין בו העלה־לפניו את ההצעה: „ואתה תכסה את הים בתורני ספינותינו. נירש את מקום הצידונים בעבר ואני אעזור לך ואעמוד לימינך". שלישית, בדונו שוב ושוב בהגשת עזרה לארצות נחשלות ורעבות, תבע מישראל רגישות גדולה לרגישות אותם עמים נצרכים שלא יסבלו אפוטרופסות פאטרנאליסטית עליהן בעת הגשת כל סיוע: „ביסוד כל תוכנית סיוע צריך לעמוד עקרון ההדדיות ושיתוף הפעולה בין שווים, גם כאשר אין זה כך. למעשה... יש להקפיד שלא לבוא אליהם ולומר בהתנשאות, ולו גם בהתנשאות שבהיסח־הדעת, „אנחנו כבר גלמד אנבם"... ונות ואת יש להדגיש שיש לנו עניין רב בחילופי־מידע־וידע, כי אנו מעוניינים ללמוד מנסיונם־הם... ובתמורה נהיה נכונים להעניק להם מידיעותינו". עד כאן – היד הרכה של אותו אדם בעל גוון, בעל ביטוי חריף ויכולת פולמוסית לא מעטה, כאשר היה צורך בכך.

אמת נכון, הוא לא האמין ב„מדיניות של שלום" של הכרזות שלום חוזרות ונשנות מצד מדינת ישראל, ובכך התעלם, לדעתי, מחשיבות הסעת ישראל בשחורת שלום כלפי שכניה, גם אם, כדבריו, אין אוכלים אבטיח כל עוד הוא בוסר, וכי עלינו להוריין בהמתנה „עד שיבשילו התהליכים ויתקיימו התנאים שיוליכו להשכנת שלום־אמת בסביבנו". עם זאת, היתה ניצוצות־יונית מאוד, ויש משהו המצלצל באוזנינו כאילו נאמרים הם היום ממש, בהתריעה: „אם אתה רוצה להתקדם לקראת שלום, אינך יכול לבוא ולהגיד: ירושלים – לא; אדמה – לא; פליטים – לא; פיצויים – לא". והוא הסיף: „אלה שרוצים בשלום עם הערבים לא יגיעו לשלום לפני שיסכימו לוויתורים מרחיקי־לכת". וכאן הוסיף: „עוד ב־1967 לא חמדתי שטחים אשר „שיחררנו" בגדה המערבית; רציתי רק סידורי בטחון משכנעים... דומה שהישראלים עושים הכל כדי להישאר בשטחים לשלום ועוד: אני אינני שש לזה, כי הייתי רוצה להגיע לשלום". במפורש הסיק „אני רציתי התיישבות מעבר ל„קו הירוק". לנו חסרים עוברים יהודים, לא קרקע... אני שלם עקרונית עם נסיגות ומאמין שנשיג כיהודי בטחון".

שתי דעות ותגובה על „עת הזמיר"

קול יעקב, ידי עשו ופני המדונה

מאת גבריאלה אביגור־רותם

ספרו החדש של חיים באר „עת הזמיר" מנסה לשרטט את דיוקנה של תקופה („עת") בחברה הישראלית, שבה החלו הבילים העתיקות של המגילה על האהבה הארצית שבין שלמה לשולמית ועל גיגוני־החיזור האליגוריים שבין כנסת ישראל לבין אביה שבשמים להצטבע בצבעי המלחמה. לא עוד זמיר מלשון „זמר", אלא מלשון זמירה, כיסוח וכריתה. „עת הזמיר הגיעה" – זמיר העריצים בידי המלחמה, העוקצת מאחרי הכותל, ורבים נושאים נפשם אליה, משום שהם רואים בה „גאולה טבעית" (דהיינו – גאולה בידי בשר־ודם) וסימן מובהק לקרבתם של ימות המשיח (517), הימים שהם מעל לזמן ומתרצה לו.

כדי לבחון את התהליכים, שהולידו תפיסת עולם רוחנית־דתית זו, מתבונן המחבר במיקרוקוסמוס של יחידה ברבנות הצבאית, אשר כל הבא בשעריה מפקיע את עצמו מתהליכו הנורמלי של הזמן, ובה, יותר מבכל מקום אחר, נתמחש „הזיווג המשונה של שני הגוטי־קנים" (דרגה צבאית ותואר רב) ונתגלם השעטנז המסוכן שבין „קול יעקב" ל„ידי עשו".

מזיגה זוה זאת, הנבחנת בשינויי פניה ההדרגתי במשך השנה שקדמו למלחמת ששת הימים, מניח הספר בערבסקות עלילתיות אל הסמטאות הנפתלות של העבר כדי לרדת אל שרשי התופעה ולחזור ולהתחבר אל „דרך המלך" של הרומן, אל זירת ההווה שלו, כדי לשוב ולהיפרד ממנה ולהתפתל במבוכיהן של סמטאות אחרות. דרך טיפול זו בחומר העלילתי – הניכרת במיוחד בחלקו הראשון של הספר – מזכירה מאד את דרך טיפולם של התנאים והאמוראים בפסוק המקראי, כאשר הפסוק הוא נושא ההתייחסות העיקרי (ומקביל כאן לזירת ההתרחשות בהווה הסיפורי), והפרשנויות המשתלשלות ממנו הולכות ונארגות זו בזו על דרך התגובה והתגובה־לתגובה והסיוג והמחלוקת והאסוציאציה, מתלבטות בו ומגלות בו פנים לכאן ולכאן, ועולות בהיקפן בהרבה על אותו פסוק, עד שהוא כמעט נבלע ואובד בשפעתן, אבל אין המקור נשכח מן המפרשים, ולאחר שמוצה הלהט הפרשני, בא הטקסט מחדש לצטט את הפסוק המקראי הבא ולתלות גם בו שלשלת של פרשנויות.

מי שליבו גם בתוגיות הביוגרות והיהודית כל־כך של נפתלות זו, „תקף, כן הטעם, בחוסר סבלנות, ויראה בספר רומן נטול חוט שדרה עלילתי מוצק. ולא היא, בקול שהוא „קול יעקב" מובהק, מתמודד המספר עם עולם, שידי עשו השעירות והשוקקות־לציד הולכות ומתחזקות בו. החומרים, שלוקטו מסמטאות העבר – עברם של שובין, ברימר, נוסקה מבצר החרוז וסבו, נחום־גבירץ והרוח – מאירים ומגבאים את התהליך המרכזי, שאותו בוחנת היצירה בזירת הרבנות הפיקודית: שהרי רק בה יכולה היתה אותה כמיהה לשילוב חלום גאולה ומלחמה להבאה לידי ביטוי בספר התלמוד והלוחמים הדתיים, ההולך ומתחבר בידי גבירץ־האב: בחגיגת יום העצמאות בנוסח ליל סדר בבית ברימר הילד: בהתגרבותו של נתן־נוסקה קלר־מבצר לצנחנים) לקרום עור וכשר השירים. רק בה נתאפשר במוחש הציזוף בין „ספרא" ל„סייפא", העובר, במשך שנה ומתנה ותהליך של היסט מן הקומי־אבסורדי (תקופת שובין) אל המעוות־גרוטסקי (תקופת נוסקה מבצר).

תהליך היסט זה מופיע בספר, כשהוא „צבוע" בין „מוגריים סיפוריים", המעידים על משמעויותיו הרות הסכנה. הכוונה היא לקורותיו של האדמו"ר החסידי מקאלושין, הרב מוטלי „המלאך", הנפרשות בתחילת הספר (עמ' 41־38) ולקראת סופו (530). „המלאך" מקאלושין הוא זה שעמד במזוקן על המכנה סכנות של יעקב לידי עשו. בה' באייר תש"ח נסתגר הרבי בחדרו, והיה „כיעקב אבינו השורה עם שרו של עשו" (35). שבועיים נאבק הרבי, בעוד חסידיו הנצפים והתוהים מזמרים „אמר השם ליעקב, אל תירא עבדי יעקב", וכשיצא, לבסוף, צלוע על ירכו, הצטרף לשירתם ב„תתן אמת ליעקב" והכריז „כי ניצח ישראל" (יעקב). בהתגרותו, כך סופר לחסידיו, נאבק „שידיהם של ישראל, שהם עכשו לובשים עורות גדיי־עיזים, והם בבחינת עשו, לא יגברו על קולם, קול יעקב, הבוקע מבתי מדרשות ומבתי כנסיות. וידי עשו שלנו... ירצו לכבוש את המלכה בביתה, את ירושלים הפנימית... ויפירד את השיקוץ המשומם של הישמעאלים ויבקשו לבנות „להם בית־מקדש" (39). אך הדרת למאבקו – „העיר העתיקה נפלה – והעם היהודי קם" (40). אין תימה, שרבי מוטלי „המלאך" נפטר ערב מלחמת ששת הימים. „בכוחותיו האחרונים נאבק המלאך עם שרו של עשו, שלא נפסיד בקרב, עכשיו יהיה רע, רע ומר" – קונן עליו הסירה, מגרודביץ, על הר הצופים. „הערבים יצאו במלחמה – תמה גבירץ. – לא – התעוותו שפתיו של מגרודביץ' בצחוק מריר – עכשיו אנחנו ננצח" (530).

זיסר הקברן, הרזונר של הספר, נציגו של המחבר על בימת התיוות, מזהיר את ביינש ברימר, בוגר ישיבת „מרכז הרב", שגדל והיה לנח"לאי מיליטנטי, מחכב קצין וניקטורות גאולה, מפני אותה סכנה: „בדיוק ברגע שתגשימו את החלום שלכם, יפוג הקסם – אמר הקברן הצביע על קו האופק, והבטיח לאיש שיחו, שבגגוע כף רגלם ברכס ההוא, פתח הנבו של געגועיהם, יגלו להוותם שאדמת כפר עציון אינה שונה בבאושה מאדמת הפרשים שהם עומדים עליה" (432) „ואם תגיעו לשם וחלילה לא תתפכחו, ישוב ההר ההוא להיות לבמת־בעל..." „ההתמכרות למיתוס „הפונה עורף לתבונה, ליסוד השכלי של העולם", תביא „אסון על הדבנות עתיקת היומין של היהדות" ותחולל בה „תהליך הרסני של ברבריזציה" (433). לשון אחר, קולו של יעקב ייאלם כליל, ובמקומו יבואו ידי עשו.

ואכן, מן הרגע שתפס נתן־נוסקה קלר־מבצר את כס הרב הפיקודי, לאחר שהדיח את קודמו, שובין הולכת ומשתלטת בגבה זה נוסקה, שהחליף שמו מ„קלר" ל„מבצר" לפני התגייסותו כפעולת בואה נגד עבר של „ריצת מגונה במדרגות ובהלת הסתתרות" (הוריו הנבסיים הם פליטי שואה מצולקים, והוא עצמו נושא צלקת עברו בעורפו), נוסקה, הסבור ש„הגאולה כבר באה... אך איש מן היושבים בחושך, בנרתקים, אינו עולה על־חומות המבצר... לראות אותה בעיני" (65), לא קבל בגנרס להיות גוקמם, מוזהרתפתם חוקי־קונתם של השרידים. נהפוך הוא, אביו ראה בהחלפת שם המשפחה אקט סמלי של ניתוק השלשלת, כעין שהכן נביים בכך את מה שהחל בו היטלר, הכיה לעובתו ש„מבצר... הוא שמו של אחד מאלופי אדום" (175), הטיל בו את הזומש „שבו הגיוס סימן בו את רשימת אלופי אדום ואמר, כי מכאן ואילך אין הוא בכיר בו עוד כבנו" (176).

כך נוסקה, והיפוכו בנחום גבירץ, אשר אביו אתו עקרת הגאולה, ציפה שבנו יתגייס לצנחנים, ולא יכול היה להסתיר את אכזבתו, כשנודע לו שזה גוייס לרבנות הצבאית. אמנם, בימי ראשית המדינה, ראה גבירץ־האב באנשי הרבנות הצבאית „שומרי משמרת הקודש", אשר מתוכם „יצמח בבוא העת גם הכהן משוח־מלחמה" (119), אך בכל שנקפו השנים ונתבררה מהותה השולית והנרפית של הרבנות הצבאית, יעד גבירץ־האב לבנו גורל יותר מיליטנטי.

מרד פחות חריף באב – המקבל גם הוא גיבוי מ„אידישע מאמע" ראגנית ועוספת – הוא המרד של שכנם מילדות, ביינש ברימר, באביו, ישראל־איסר ברימר, שהתייחס כל ימיו „בשיוויון נפש לחלום הציוני", אך התינוק, שמקבל כנו בביה"ס של „המזרחי", והידיעות הנרצעת של אשתו, ברכה, לכל נאמנותו, מביאים אותו למסקנה, ש„טוב יעשה אם ילך עם הזרם ולא נגדו". המרד של שלושת הנערים באבותיהם ובעולמם מבטא גם את נסיונם להיחלץ מן המליצה ההדרידתי, על גוניה, ריחותיה, המיצות עיפושה, ולדלול בשרו ורפיון ידיו; למצוא חיבור משלהם אל קרן השפע של „החיים" בנוסחם הישראלי – כל אחד על פי דרכו.

נחום גבירץ, הרגיש והפיוטי שבהם, שנשא נפשו

חיים באר

להיות סופר ומשורר, הוא בבחינת יעקב שלא בתר, שעבר שני איזגים (ואולי מרמז הוא לשמו של הספר). העומד ביום הגיוס להיבדל מחובשי־הכיפות מסתייכת בנסינה מגומגמת אל חיק בית־הכנסת: הסתייגותו מנוסקה מבצר אינה עומדת במבחן, והוא מוכר את בכורתו האינטליגנטית והאינטלקטואלית לעשו זה בנזיר עזים (מוטיב המופיע בראשית היקומת קשרי העבר־אורחן ביניהם בעמ' 200, ובהתחדשות קשרים אלה לאחר הקרע, עם פרוץ מלחמת ששת הימים, בעמ' 553). בשתי הפעמים מתבטאת „מכירת הבכורה" בהיסחפותו של נחום גבירץ אחר נוסקה, המציע לו „מרפא" אל לב הפעילות הקודשתנית־מתלהבת: הוא נחלק מבין שושביניו הקברנים, המציעים לו להיבדל מן השדרה ולהקדיש עיתותיו לכתיבה, המריפים ריח כוזב מהמצב הרוחה כאותו, להיות עושה־דברו ומנסח־דבריו של נוסקה, אך גסותו השעירה של זה, ההולכת ומתעבת, דוחה אותו, והקרע ביניהם הוא בלתי־נמנע: לעת־אביב ארעית ושבירה זוכה נחום גבירץ, יעקב שקולו הולך ונאלם, בחברתה של רוחל, האמת, ובשלה הוא מעז להחזר ולמרוד בעולמו הישן: הוא־עוקר מבית אביו, נוסע בשבת, מגלח את זקנו, ונהנה מעת־זמיר בהכנה הלאראליגודי כדרך עלם בעלמה. אבל ידי עשו של נוסקה מבצר קוטעות את הזמר באיבו, מחללות את שיריו אליה, משברות את פסליה – אליו, משלחות אותו לארץ גזירה ובכך הופכות את רוחלי ל„בגוד" שלו, ובסופו של דבר קוטפות אותו – לא בלי שיתוף־פעולה מצידו – כדי לנסוע אל העיר העתיקה, שזה עתה נכבשה.

ביינש ברימר מוצא את דרך חיבורו אל ההוויה הישראלית בשירות צבאי בנח"ל, כשדווקא עוברת נפילת דודו בגוש עציון, שהביאה את אביו להחכיר הסתייגותו כלפי המדינה, מלהישה אותו אל המלחמה, העתידה לשחרר את הגוש. כשפה הרוחם של קרתנותו המלומדת־בנוקמת מבית מדרשו של הרב קוק, הוא מעמיד אתגר עבור נוסקה, הרב הפיקודי, שראשו היה תמיד ראש עבה ואטום ללימוד, ופורם על רגשות נחיתותו. התגובה אינה מאחרת לבוא, ועד מהרה (כפי שנתנבא זיסר) מתגלגלים רעיונותיו של ברימר לידיו של נוסקה, תפים בכל במר רוחני, עבבות וחפיקות.

ואשר לנוסקה מבצר – הרי ארכים כרוזים לעשו מלווים אותו כצל: „הרי הוא כעשו הבהתפס ליעקב" – טוענת אשתו חרת העין של שובין – „...וכתותו למצגה המקי מסתתרות ידי איש ציד קציוות ודעות" (68). כאשר מחליף נוסקה את שובין, הוא מסיר מעל קיר הלשכה את תמונתו של מוטלי „המלאך", המקוכה תולה תמונת נוף מדברית של „ארץ שעיר שדה אדום" (268). באותה לשכה הוא מתעלס עם עדה הפקידה – עדה, במקרא היא אשתו החיתית של עשו – ובתייחם לאברי גופו השונים כאל „פטרה" ו„סלע אדום". וכל הבא אליו ללשכה, צריך להכין עצמו, כיעקב לפני עשו „לשלושה דברים, לדורון, לתפילה ולמלחמה" (267). נוסקה הוא מעין עשו וגם עמלק (80) וגם עובד עבודה זרה ומחלל קודש: בפרק הזמן הקצר של מעצרו בחצר הרבנות הפיקודית משמש לו ארון־קודש נייד כשולחן־אוכל; במקטרתו, המעוצבת כדמות ראש פר, הוא מעלה אש, ואפרה „בערם על גבי ארון הקודש כעל גבי מזבח" (202), ובשבתו בלשכה עולה „משאת" הטבק שלו, „שלוש הגוזרות", „והבית נמלא עשן" (226) – בהיפוך אירוני לתיאור הקדשת ישעיהו.

נוסקה מבצר מוצא את חיבורו אל ההוויה הישראלית, אל החיים, בהסתרורות גסה ועריצה, בפרצי פעילות, שהוביב השעבמי שלהם הפך גרוטסקי יותר ויותר. הוא רואה עצמו כממלא תפקיד של הכהן משוח־מלחמה, הקדוש־ברוך־הוא עבורו אינו אלא קב"ה, כשאת ראשי־התיבות הוא מבטא „כאילו היה היושב בכרובים אחד מחבורת הקצינים נשאי התפקיד" (203). נוסקה הוא ניגודם המובהק של אבותינו הגדולים והוא שונא ומתנכר לכל ההוויה האילמת, הנכנעת, הרוחנית המתמירה עם עצמה של אבותיו.

גבירץ, המשתוקק לחיים, אינו מסוגל לקבל עליו את דרכו של זיסר, המקבר את העבר, ומציע לו הכבות־חייה של סתירה, ביקורת והצטודדות־אירונית, חייבם של „אצל". נוסקה מציע לו כוח, השפעה, ואף התעדות גברית בנוסח הישראלי: התגרבות לצנחנים, הצאת רשתן־הנינה וסימום ברכה של פנכויות אירוטיות. על גבירץ ניטל, איפוא, לבחור בין מוות, שהוא סוג כל חייב (חלופת זיסר) לבין חיים, שהם סוג של מות (חלופת נוסקה). האם להצטרף לנוסקה, המחליף רוח בחומר? האם להצטרף לזיסר ולהיבלע בין הכפרים התבריכים?

בשרטטו את פני העת מעביר המספר לנגד עיני גיבורו קשת מגוונת ותיבטת של מקאים־גאולה יהודיים, הסותרים זה את דרכו של זה, עימים זה את זה, בטוחים איש בצדקת דרכו – ומיוחלים לקץ הימים. היצירה, הכתיבה, היא הדרך הנפתחת לגבירץ לגאולת נפשו, ולפעמים, בעיד עפעף הוסה, מתהגנים לו בראות, מילים וקולות לשורות בודדות של שיר או לכותרת סיפור (ראה 87, 237, 373). כאז קבע בילדותו את יונה סוקולובסקי קורא סיפור יד"ע, „שבשעה הזאת הצבל לדת שאין אבזרית ומקוללת כבנה, ידע „כי יהיה סופר" (373). אך ישיבתו בקרב „קיבוץ אביכי תלוב ובזבוני" מהכרינה במלאת אצלו „את מקומם של הגעגועים, קרבת האלוהים, הזרדה בפני הבליה והאהבה בלא

(המשך בעמוד הבא)

רק פרודיה

מאת אמנון נבות

את הדיון הביקורתי ברומאן של חיים באר, „עת הזמיר", מן הראוי לפתוח בקביעה נחרצת: „עת הזמיר" אינו השלישי במניין הטריפטיך הכולל את „תמול שלשום" ו„ימי צקלג". ציבור קוני הספרים אוחז בידו רומאן הניצב באמצע, בין „לוסטיג" הזוהר־אוליסטי־לתהפה של ארם ברוך, לבין התגנותיות האחרונות בפרוזה פורנוגרפית של יהושע בר־יוסף. הנוסחים של באר, ברוך ובר־יוסף הם השחתה מפורשת, דווקא גם – לא של נוסח סיפורתי ספציפי – אלא של כל נוסח ספרותי אפשרי. כל קשר בין האקט המרכזי המופיע בספריהם של אלה – אקט „גילוי האסיתות" על היהדות החרדית או הלאומנית־דתית לבין פאראמטר כלשהו של עיצוב עומק ספרותי, אינו אלא מקרי בלבד. החיסוס המוזר הזה בחייה המינים, האמנותיים וה„לאומיים" של היהדות החרדית והדתית, כדרך שהוא בא לידי ביטוי בכתביהם של השלושה (אליו צריך לצרף את המחזאי שמואל הספרי) לא נוצר אלא לצורך אחד בלבד – ליבוי וסיפוק הביקוש הציבורי, (הקיים, למען האמת, בשוליים הנרחבים הולא ערכיים של הציבוריות קוראת הספרים והעיתונים) למידע, „עסיסי" ו„מוייתי" על התופעה המשונה הקרויה יהדות דתית לכל גוניה וסוגיה.

דבר אין בין התמודדות רצינית עם התופעה היהודית דתית (כולל המוטאציות הלאומניות או החרדיות שלה, השוללות כל פאראמטר של לאומיות ישראלית) לבין סיפוק הצורך במציצנות שאותו מבקשים באר ובר־יוסף להשביע. למעשה, אין שום הבדל מהותי בין הטקסטים הבר־יוספיים המתארים הזדווגויות שוקקות של אברכי ישיבות ורבניה לבין תיאור ה„הוויה" הצבאית־דתית של היהדות הלאומית – לא בנקודת המוצא (נקודת מוצא של חרך הצצה) ולא באפקט הסופי. שני התיאורים אינם חודרים אף לעובי העור של המהלך, ושני התיאורים גובלים למען האמת בפורנוגרפיה רוחנית.

שני טעמים לעצם העיסוק (שאינו מובן מאליו) ב„עת הזמיר". הטעם הראשון, והפחות מרכזי, מבקש לסלק טעות בסיסית בהבנת התופעה הכוללת, שבאר הוא חלק מרכזי ממנה ומראשי דבריה – תופעת החוזרים בשאלה והממהרים להפוך את המהלך הזה לחומרים עבריים־לסחור בשוק ה„מדיה" למיניה. כמובן, איני פוסל כלגיטימיות של עצם ה„עיסוק" הזה. אבל נראה לי שהתמורה האמונית כבדה והרת משמעות מכדי שתוליית התקשור הדיוחה המוכרת (שבאר ו„עת הזמיר" הוא גילוי אופייני שלה) תצמצם אותה לתיאור אופנאי ההזרגות של חרדים ותיאור נוסף ריד של כל מיני כוחורות והתנהגויות לשמות לבבו של קהל שוקק. אקט ההצצה בציבור החרדי האמוני למינהו דרך אותו חור בפורסם שבסדין המעקב אחרי זה שתקפו יצרו, לבש שחורים והלך לעיר אחרת, ממש כמו הדיוח החדש ש„מתוך ההתרחשות" של באר, מביים את העוקב לא פחות משהוא מביים את הנעקב. אבל כל התופעה הזאת אינה בגדרי עניין הראוי לדיון ספרותי רציני, אלא מסתבקשת הפרסומת הללו להוריד את תימת השבר האמוני הרה המשמעות שקיבל ביטוי מזהיר וחד־פעמי בכתבי עגנון, לשפל המדרגה. הרומאן „עת הזמיר" לכשלעצמו, אילו היה תופעה מבודדת בשטח, לא היתה בו כל עילה לסירוח. אלא הואיל והרומאן זה, בהקשרו הממשי וכסימפטום מסתמן אכן כהתרפת הליך הדיג התקשורתי בתוך מים עכורים, הרי שהתערבות ביקורתית היא עניין רחוק.

טעם שני, והוא הטעם המרכזי: בעולם התקשורתי־ספרותי, יש מי שסבורים, שדי ב„הכתרה עצמית" כדי להבטיח מקום של כבוד מעוטה ועד עולם ברפובליקה הספרותית.

ראוי שנשאל מהו ה„אקלים התרבותי" שמאפשר לחיים באר להעמיד את עצמו במדרגת עגנון. חיים באר „פריך" אל תוך הסיפורת העברית באמת מתקופת האנטולוגיה הזקוקרסית שלה (סוף שנות ה־70). הסגולות שאיפשרו את התבלטותו של באר, הן לטוב ולמוטב, כדלהלן: חיים באר הוא סופר אקלקטיקן מובהק, שכוחו היה ונשאר ביכולת לגבש מוקד סיפורי על בסיס של אנקדוטה וקוריוז. זוהי מהימנות עיתונאית מעיקרה (ואכן, חיים באר העיתונאי מעניין ומרתק עשרות מונים בהשוואה לבאר הסופר). בשונה ממבקרים אחרים, (למשל, דן מירון) איני סבור ש„נוצות" הוא מעשה פאבריקאציה סיפורתי מזוייף – ברומאן האמור, הצליח באר ללכד רומאן נאה באמצעות שרשור מתוחכם של האנקדוטות סביב כמה מוקדים תימאטיים. בכך גילה באר מידה בלתי מצוייה של תחכום, אין צורך לומר, מידה של תחכום שאינה אופיינית למחברו של רומאן ראשון. „נוצות" הוא רומאן נאה למרות שוליותו והמרת כמעט כל מרכיב של עוצמה בתחכום: אין לפסול אותו בשל כך, אך אין להגזים בחשיבותו.

האנתולוגיה הספרותית סיפרה את פריצתו של הרומאן הזה והפיכתו למין גילוי ראשון במעלה נבע מצירוף של שני גורמים: נמצאו, מסתבר, כמה אנשי אקאדמיה שמצאו לנחוץ להלל ולשבח את „נוצות" כמין גילוי חד־פעמי שלא היה כמותו, זאת, כאשר באותה גיזרת זמן ל„הבסילר" טקסטים סיפורתיים חשובים כפל כפליים, והופעתם לווחה באדישות („זכרון דברים", למשל). המבנה האפיזודי־אנקדוטי ש„נוצות" הקל על הקוראים את המלאכה. אותו עולם ירושלמי כבד ו„עכוס" באידאות, אידיאולוגים ותהום רועי רוח ונביאי זעם, שזכה לעיצוב מהודק ו„סגור" בכתבי דוד שחר, נפרש לפני הקורא בקלילות נעימה, מתובל כראוי בשלל גיוונים וטעמים, פרוס ומוכן להגשה.

כאמור, יכולתו הממשית של באר באה לידי ביטוי בגיבוש אנקדוטה סיפורית ובתבנית האפיסודית. המקור שלה הוא המעשייה היידית העממית המבטאת ראיה היתולית וקוריוזית, שיש בה גם עוקצנות וגם הומור. היא פחות מסיפור קצר עם מוסר השכל, וטווח הקיום שלה חורג במקצת מטווח־הקיום של הבדיחה לכשלעצמה. ומקורה הוא בווידי־בדגנות היהודית פולנית. מוסר יוסל בירשטיין פיתח והאריאנס זה לידי אומנות. הנוסח של חיים באר „מועשר" בידע חלקי, נקרני, במקורות המשנאיים והתלמודיים. חלף התמודדות עם נוסחים מרכזיים רומים בסיפורת העברית (הסיפור ה„קצר קצר" של שופמן) או חלף התמודדות כבדה, בלתי מתפשרת, עם המכלול האמוני־לאומי החרדי, עם צמתיו ומרכזי הכוח והחולשה שלו, (שמצא ביטוי חד בתפישות של ישעיהו ליבוביץ, למשל) כנדרש מספר המבקש לכתוב רומאן מרכזי על שבר הדתיות הלאומית ועל דפורמאציות העומק שהתרחשו בתוכה, החליק באר לתוך גומחה קלה ונוחה יחסית בפינה של ה„חוזר בשאלה", בחינת פליט שחזר מן הקבר השני כדי לדווח לנו על המתרחש בחדרי־חדרים של הלאומנות החרדית והמוקרי־מוקדיה.

אין שום קשר, ולו גם מקרי, בין הקאנון הסיפורתי המעצב את חוויית השבר האמוני (עגנון, ברדיצ'בסקי) או התמודדות המרה, הבלתי־מתפשרת, המבטלת את ערכה של האמונות (ברנר) או האקזיסטנציאליזם הישעיה־ידתי של פנחס שדה, או מודל האפוסין המפרנס את כתביו של דוד שחר, לבין הפרודיה של חיים באר. מעבר לשאלות בלתי מבוטלות בזכות עצמן, של כשרון ויכולת, שיוצרות הפרדה ערכית בין סופרים אלה לבין חיים באר, קיימת דיפרנציאציה מהותית נוספת: בעוד שכל תבניות האב המפעילות את הסופרים האמורים הן תבניות עומק, והיצירה שלהם היא פרי התמודדות לא פשוטה בין התבנית לבין התובנה הספרותית המוארת של עצמם, חיים באר אינו חושף כל תבנית עומק מן הסוג האמור. אמנם, אין בכך כדי להסביר או להצדיק העדר כל מרכיב של תובנה ברומאן בה פשטני וכה חסר עומק, שדמויותיו מצובעות בשחור לבן ללא כל גוני ביניים, ושהדמות היחידה שיש לה אידיאה פוזיטיבית (דמותו של הקברן) היא פחות מקולב בגדים לתלות עליה אידיאה, ושהסיגור שלו (מותו של גבירץ תוך כיבוש ירושלים המזרחית והכותל במלחמת ששת הימים) הוא חסר פשר, שירותי ומודבק. הקורא, גם אם הוא שוחר אך טוב, חייב לקבוע שכלל שריד של תחכום ויכולת למודבבות שניכרת בבעל „נוצות" נעלמו כלא היו.

לא זו בלבד שנעלם כל שריד תחכום, גם היכולות הנאראטיביות הבסיסיות של באר עברו תהליך של השחתה. התכיבות הבסיסית והחיית של האנקדוטה הסיפורית שכה החיו את „נוצות" עברו הליך של התעבות.

אני מוכן לצעוד בעקבות התיות של באר ולהניח שמנהגם, נוהגים ועשייתם של יושבי הרבנות הצבאית אכן גס ונמבזה, שהחיבור בין צבאיות לדתיות משחיד מטעמים מן הסוג המסוכן והנמבך. אלא שיותר משאני מוחה על גסות נפשם של שלוחי השם בצבא ההגנה מקומם אותי ה„תרגום" המידי של כל עניין סיפורי קטן וגדול לזולות ולעלובות שבמיטאפוסיות. היקודה של כל חוש מידה וההגזמה הלובשת פעמים רבות מימדים טיפשיים („נוסקה, שחור וישב במקומו. עשה ללואות כחוטי הפשתן שמשך מבד תבריכים, ועקב בכל אחד מהם שלישיה של זכבים. את קצות החוטים קשר יחדיו והם אותם לתפילת הדרך לטייס – – – שגיקב בה הוד – – – שנהפכה בידיו של נוסקה למוולת שעל גבה עקר רכורה מתה", עמ' 75).

אני מניח שיש לקהל קוראים זה או אחר עניין בסיפור בנוהגם המחפיר של נציגי צבא השם בצבא ההגנה לישראל, ושהאינטואיציה הממלאת את בית הרבנות הצבאית־התהתאות זה עניין לרומאן, שהמאבק בין רב סרן הרב שובין לבין סגן מבצר הוא בבחינת תירוש בארץ כמוהו, עד כדי כך שיש בו להריץ קוראים אל חנויות הספרים. והסתייגויות שלי הן בהעמדת הפנים הסמויה והגלויה, כן והתביעה, שיכירו בו ובנוסח שלו כבליסי למניין בשני הדורות האחרונים. הבסיס הסיפורי היראי פרימיטיבי ביותר אצל עגנון (ראה למשל, „הסיפור על הרופא הזקנה", כל בניה שלא לבשו את לבוש הבשר קמים עליה לטרוד את זמן מותה, „תכריך של סיפורים" עמ' 210) מזוקק למדרגת משל קיומי חותר כתער. בטקסט של חיים באר, להבדיל, לובשת המציצנות (הכפולה) לבוש וקישוט לשוני „עגנוני". התפתפקות בבין אינטונמנו חצי ברוח וחצי זוועתי. הנפח הלופני של „עת הזמיר" הוא בה רב ועצום, עד שהתנהרים מספק אם יבלאו רומאן כן באה חמישים עמוד מתנפחים כאן לכדי חמש מאות ושישים עמוד. בהדרשו לסוגיית האפיגונים המוקדמים של עגנון, כתב ברוך קורצווייל:

„– – – הליטראט הכשרוני, הזריז, הקולט נציצות זרות, עושה ביצירות זרות כבתוך שלו ואינו מעלה על דעתו שגורל כל יצירה הוא להיות בחינת הבשר, הבאב – – – הליטראט הזריז מחליף את הטכניקה הכושאלת של הכתיבה עם עצם אקט היצירה – – – תבנית חיקוי זו, ההקניה העצמית של הניסה הפיזחית הזרה, הזפיכתה מגיה וביה לישור פאוויריסטי שלא בבתבתון, הבן ממימניה הטובהקים של כתיבה זו." („בין הפלאי הגלוי", בתוך: „חיפוש הספרות הישראלית," עמ' 209, 208).

למילים כדורבנות אלה נוסיף הערה בעדבנות: ואילו מקרב האפיגונים המאוחרים של עגנון, נעלם מרכיב הכשרון, נעלם אף מרכיב היכולת לחקות החיקוי־הרזין ואלגנסי. נותרה רק הפארודיה.

על עת זמיר ועל מי באר

מאת אליקים רובינשטיין

שורות אלה נכתבות במידה של עצב.

קראתי בהעלם אחד במטוס לארה"ב את „עת הזמיר" לחיים באר, ולאו מילתא זוטרתא היא, כ־560 עמוד ספר (הבו גודל לטיסות הטרנסאטלנטיות). עבודה זו מלמדת על עמל רב. ואכן התקופה והזרמים החברתיים והרעיוניים שהם נושא הספר קרובים ללבי. דורי הוא הוא דורו של באר, והחינוך שקיבלנו, שאקרא לו כאן ציוני־דתי, הוא ביסודו אותו חינוך – באר בירושלים ואנכי בתל־אביב: אותם מורים יוצאי ברכי אירופה ומזרחה, אותן התלבטויות כיצד לבטא את שילוב תורת ישראל ועולמה של היהדות עם התחייה הלאומית בארץ־ישראל ועם חברה פתוחה כלל ישראלית. לבד הזה הדור והחינוך, נוצרה בינינו במשך השנים מידה של ידידות אישית.

לפני ביקורת אפתח בשבח – שבח לסגנון העברי הנופה, לסקפי הלשון השואבים ממעיינות עשירים, ולפולקלור הבנוך שאני מניח כי יש צורך בידע מבוים בהווי היהודי הדתי בכלל והירושלמי בפרט כדי להבין את דקויותיו. אני מקווה כי הקוראים, איש כיכולתו, ימצו את ההנאה הבצו בתחום זה.

גם הוויכוחים והזרמים האידאולוגיים שמתאר באר תקפים ביכוים. אם כעתה, בעה אולי יותר מבאז.

אינני בדיבוי להביע דעה בקיאה על אבנות הסיפור שבספר: אני מניח שמחברו נקלע בין הרצון להוציא מתחת ידו כבב יד בגדול קריא לבין המעיין הנובע של סיפורו, ולכן חלק מן הדמויות לא צוירו במלואן, כדי שלא להרחיב את הבבע עוד יותר: ישנן איפוא דמויות שובל כי ציתו בלא עכבק נאות.

ואולם, לא על כך באתי לכתוב כה שהקדיר את רוחי הכה שאינו מקובל עלי, וזו בעצה סנעורה בי כלפי חיים באר עד כבר כרוזו: „בתרבותיות של תולעת ספרים" בחבר הנקבע לפני שנים אחדות – עניינו אחר, ויורד לשורשם ולעיקבם של דברים.

... היה בארץ מוצגים בספר כקריקטורה חוורת, שבעצם היא שלילה גמורה, בכמט רכונית. דמות המחבר עצמו, שאולי צריכה היתה להיות הקרובה ביותר לטיפוס הסביר של חניכי הישיבות הדתיות, גבירץ (אולי בנוטריקון „גבר" – גבירץ־בער־צ'לבסקי), סופה שלוב ודחור במישורים כולם, הדתי, הלאומי ואולי גם מכל – האנושי. רוב רובן של הדמויות המצטרות, אלקו גלעגות וחלק כרושסות. ואילו על צד האמת, לדעתי, רשאים בני דורי כיוצאי חינוך זה כרוך בכל להכבים בכראתם הקיבוצית בהצלח בחינב, על תרומה אמתית לבניין הארץ, לחברתה, לעולמה הרוחני ולעולמה החברתי.

הדור הציוני־דתי בישראל הוא בעיני יצירה ארוכה כבולה קודשית, הגונה, בעלת תרומה מבובה לבניין ישראל ולבטחונה, ותחושת אחריות עמוקה לעתיד העם והמדינה. אני מסתייג במודע ובמפורש מהדיניים – חיים לך קיבוץ אנושי שאין בו כאלה אבל לא הרב הפיקודי מבצר, לא גבירץ, לא הקברן המנקש זיסר ולא אביהם הם בראות אמו. לו. אין בהם דמות נורמלית אחת, ואשר עליבן אין בהן ידידה לכבכבנו של הדור.

אני כותב כך לא מפני שחיים באר זקוק ב„אל תגידו בגת". אדרבה, יחשוף כל שברצונו, אך אל נא יהא ביטוי הסיפור כזבו, שכן הקוראים אינם מכירים את ה„רוב הדומם" שהוא בן העידית שבארצנו, ויאמרו כמתאר שלל רב בהריגים, בכבונתים. אולי אירעה לחיים באר את מי שאינו ראוי לקללה, ואך כמגא, שלא בכוונתו, בקלל להתוך עדותו ויהודתיו בספר ולהוסיף לקלל. לא יאתה בעיני דוד זה.

יאמר האומר: אין לסופר התחייבות כללית לאיש. זה בראה עיני, אלה הדמויות לבי. אכן, אך כדי לעבור האלבגט הבריא החסר. אפשר שיזכור לך „תמול שלשום" – כמעין לדלות גם ממימיה של הבאר הזה, שמבצא שהם רוב טוב.

זרובבל גלעד

אבך

כנציב מלח באמצע החצר
עמוד האבק:
המדבר חוגג והשמים
אפלים.
בלב חצר ביתי
אני
אבק דרך.

„יושב חזק בבית הזה"

מאת לאה שניר

עיון בספרי השירים „כלת בור הסיד" מאת יוסף יחזקאל; ספרי „סימן קריאה", הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987; 47 עמ'.

יוסף יחזקאל הוא משורר שהעברית איננה שפת אמו, על כן היה אפשר לשער שירגש בה היסוד הסינתטי, אלא שבדומה לגם אשר אירע לסופרים ידועים שמעברים בלשון ללשון רק השכיח את יצירתם, אירע גם זה גם ליוסף יחזקאל. שפתו בה זורמת, כה ריתמית וקולחת עד שאינך יכול לשער כלל, כי אין משורר זה נטוע בכל סעיפי שורשיו בשפה העברית. יש משהו מדוייק מאוד באמירתו הצבעונית, והעברית הרהוטה כאילו מעידה שהיא מולדתו הטבעית. הגם שהקורא רץ בהם בשיריו אין המילים שקופות, והן שומרות על אופיין הסימבי ובכך מזמינות לשהות נוספת ולקריאה חוזרת המוסיפה עומק ורוחב המובנים בשיר.

שירה זו נעדרת עומס אילוזיוני ועם זאת, יש בה קישורים אילוזיוניים אחדים המפתיעים בעיצובם. קישורים אלו מעלים את השיר אל רמות שרק הקורא הבקיא יבחין בהן. הם יוצרים רעננות וגמישות דיבורית המסתייעת בתחביר שהוא מודרניסטי בעיקרו. התחביר שומר על רמות לשון שונות: אלו מאזנות זו את זו ומונעות גלישה לתחום ההפרזה בתיאורי מקום, מצבים, או במסירת רגשות ומצבי נפש. גמישות לשונית זו מעשירה את הטקסט ואת איכויותיו הפואטיות והתמאטיות.

שירתו של יוסף יחזקאל היא גילוי רענן של עולם פנימי מפולש אל מראות העולם החיצוני. עולמו הפנימי מגיב לגירויים חיצוניים תוך הסתכלות קונקרטית דקה ורגישה. מגמה זו מפקיעה את השורות הליריות מן העולם האיזוטרי, הסגור, המאפיין את מרביתה של השירה הנכתבת היום במקומותינו. בשירה זו מתרחשים געגועים לקשר עם חומרי העולם והיא נוגעת למתכות החוליות, לאבנים, לאדמה המשתנה, לגוני הרקיע, לתמורות האור, לנופי מים וצמיחה, ואיננה מוותרת על הנסיון החוזר ונישנה להעמיד במבוכה את האדם על שלל מורכבויותיו, כתכלית בת השיגה. בלעדי האדם אין להכיר את הקונפליקט שביופי, אין לגעת בפרדוקס שבכאב ואין דרך לנסח את חליפות הקיום הכללי והאישי.

במובן זה, יוסף יחזקאל הוא מעין רומנטיקן, שכן שיריו יוצרים הוויה אחדותית הקשורה בנופי־טבע ובנופי־אדם; ויוצרת מציאות תודעתית שיש בה היות המועצמת מתוך עצמה. חיבור זה שבין שתי הוויות היסוד אינו מוותר על היסוד האינדיווידואלי ועם זאת חורג במנו אל עבר מישורים כלליים שמעבר לו מבלי שחריגה זו תקבל ממדים מיסטיים מטאפיסיים.

בשיר הפותח את הקובץ, שהוא שיר אהבה, אומר המשורר: „ש. (שאלה) מלכים אחרים שואלים איפה מצאת מלכה כזאת/ ת. (תשובה) על פי הר געש מבערת שדות בעלי עשן מסידקי סלע/ אומרת (שזה הרבה יותר טוב מחינה)/ רק צריך להיזהר עם תכשיטיה/ כי מתוך העשן עולות מתכות/ הגרבוריות על כפי או זהב/ ומטשטשות את דגמי הקישוט" (7). הנה זהו ביטויה של האמורתיות. האהובה היא אשה נחשקת וגם תכשיט מעוצב למשעי, היא עשן המיתמר מפתח הר־געש, וגם המתכות היוליות המבטלות את מעשה העיצוב, היינו, את התרבות והעידון הכרוכים זה בזה ומכסים על הראשית ועל האותנטיות המונחת בתשתית הדברים. האוהב הרץ אל האשה „בכסות ענוה סגולה פס מוריד למורד" אינו מנותק מן הנוף. הוא מתמזג בעורב שאף הוא „רץ לאורך שדות להקדים את רוחות הים הראשונות". (שם) תוך שהוא חולק את מימיו „עם כלבים צמאים למים מברזים מטפטפים/ חוצה שיפכי נחלים ומדלג מעל דוגיות הפוכות" (שם).

לכאורה אין לראות כאן נוף רומנטי, אלא שהתנועה הזורמת כלפי מעלה, חולפת על פני המישור ושבה אל ההשתקפות בערש הלבה הראשונית, יוצרת מציאות של מרחב אחדותי שבו משמש הזכרון העתיק כמודד מדוייק למקומו הטבעי של האדם בעולם. אפילו יחסיו עם אהובתו תלויים באלמנטים חיצוניים המזכירים לו כי למעשה הוא עשוי מחומר הקשור במישרין לחומרי העולם שסביבו. ואמנם השיר נעדר לחלוטין סימני פיסוק, אולי כעדות לזרימה קדימה ואחורה בזמן ובמכלול צורותיו וחומריו של העולם.

שירתו של יוסף יחזקאל משולה למעשהו של צלם אומן הקולט מראה ואחר מבצעו תוך שהוא מעניק לו משמעות עלי־ידי בחירה ייחודית בזווית הצילום הנבונה והקפדה של עוצמת האור הנחוצה לצורך הבלטת הפרטים או ריכוכם. זוהי שירה המתבוננת בחוכמת־לב וברגישות בדינאמיקה והשתנות של ההוויה. הדובר מהלך במגרש שפעם היה בו בוסתן עצי־הדר ועתה נכבש עלי־ידי „מצבות על קומתיות" (8). „במגרש שארית חומרי בניין/ (...) ובקומה שביעית מסידים" (שם), אולם „עוד פורח כאן לב של פרדס,/ אפשר לשתות מיץ של בין פסח ליום השואה,/ תפוחים מושלגים בקיץ" (שם). הזמן הוא זמן אביב, הקשור בהתחדשות ובצמיחה, בפעם האחרונה עוד ניתן להתמכר ליופי, אבל באורח אירוני כבר ניכרת קונטאציה של הרס. ההווה הוא עתה ביטוי מר למותה האיטי של הצמיחה ההרס ויותר בידי אדם. רק האיש המתבונן בנוף בכוח זכרונו הפוי, עשוי עוד לעכב לזמן מה, לרגעים מספר, את כוחות־ההרס, בסמכו תפוז אחרון. אחר כך יבלע הכל באבק הסיד, בנוף העקר, „לקראת ידי המלטפת נושרים פרחי הדר" (שם). ואיך לשפר את הלובן הזה של פרחי ההדר הריחניים, המכוסים אבק של סיד, אם לא באמצעות צירוף מן התפילה שלשונו לשון פיוטי, אהבה וקירבה „בואי כלת בור הסיד./ (...) רוח שרבית מתולן זרעה כאן מצבות על קומתיות", זווית הראיה המיוחדת המפרשת ברגישות את המציאות, היא הקובעת את יחסי־הגומלין עם הזמן העכשווי ועם ביטויי תמורותיו.

רבים משירי הקובץ בנויים בחוכמת־עט, היודע לשלב אלמנטים סוריאליים עם נופי־טבע, שמעצם טבעם דורשים שימוש בלשון פיוטית. הגרעין הקשה בשיר הוא לרוב מראה שרק עינו הרגישה של המשורר עשויה לתת בו משמעות, „ילדה שהמתינה לאוטובוס הקימה מקדש תמרור/ באדמת הגן ליד התחנה" (9). „מקדש תמרור", צירוף מפתיע כל כך, הכרוך בתיאור מעגל אבנים המקיפות „תמרור משולש שנעקר מעמדו, ועליו נשען בקבוק שמן ריק". לכאורה תמונה סוריאליסטית, אלא שמעברו השני, „גליל ירוק גודלו כבקיד". שוב אין המראה פשוט כל עיקר, שכן על הדעת עולה זכרו של הנביא אליהו כורע על הכרמל, פניו מול הים שממנו תעלה עב קטנה כבכף־איש לשבור את הצמא. „אל שמי מערב של בוקר עולים עוד ענני הבטחה,/ אולי ירדו עוד מימטרים". הדובר מתמכר לרגע לפעולה הכמו מאגית „אני מוכן בששים דפים בצבעי לבן וכחול ומעט אפר/ לסמן גוני ימים מעתה עד פסח", אלא שאין די בכך, משהו שהוא מתחום הסוד העלום, פולש אל התודעה ומבטל את ההנחה בדבר האפשרות לפענח בכוונות השכליים את פשר מהלכם של הדברים. את מהלכן של העונות אולי ניתן לשער, אף את ההגיון שהניחה את פעולתיה של הילדה שהקימה את „מקדש־התמרור" אבל „תמורות אביב בילדות לא אוכל לנבא".

יוסף יחזקאל

משהו אינטימי מאד מתרחש בין המראה לבין הדובר וכה רבה הקירבה עד שאין עוד כוחן של המילים לפרש את הסוד המשוקע בהתרחשות נפשית זו. ההליכה על הגבול הדק שבין הלשון־הפרוזאית לבין האמירה־הפיוטית המובהקת מאפשרת הימנעות מפני נפילה בפח ההיענות המוחלטת לצו הבניה האסתטית בלבד של השיר, שיש בה לעיתים משום סכנת ויתור על עומק. אפשר שמפני כך זוהי שירה ריווחית מעיקרה. באופן זה נוצר כעין ריחוק בין האובייקט המתואר לבין העין המתארת. עם זאת, זוהי שירה תמימה הנמנעת משימוש באירוניה מרירה. שירה שאינה יכולה להיוותר בעמדת ריחוק וניכור ושום גילוי אנושי אינו זר לה. כזהו דרך משל השיר „נער הוגה בנעמי", שיובא בשלמותו לצורך הרגשת הטיעון:

„כתוב על קיר של בית שימוש/ במחנה צבאי בנגב/ איזה שדיים/ יש לנעמי/ לנשק אותם/ למזמז אותם/ ללטף אותם/ לפחות לגעת בהם/ החייל כתב וסיים בתחינה/ „השלישי": לא מקינאה או מאיבה עשה זאת. הוא פשוט ביישן, בן תשע עשרה, ומיוחם/ רוב החיילים לא משתכרים, לא הולכים לזונות./ העיניים הצעירות שורפות שכבות של חקי,/ קירות של צריפים, סלעי הגבעות המפרידות/ בינו לבין נעמי/ מבטו שורף את פניה". (10)

מגעו הנפשי והפיסי של יוסף יחזקאל בנופי הארץ, בציפוריה, עציה וצמחייתה, הוא כמגעו של איש מאוהב. גם אם הדיווח הוא לעיתים יובשני, אין הוא מטשטש אלא כיסוי לקירבה גדולה ולרכות פנימית המאלצת את הנוף להיענות לאהבה הגדולה ולקירבת הלב. „ריכרנו על הצורך לחוש ידיעות בבוטניקה כחור גילה" (11), הוא מדווח יובשנית, אחר כמו במפתיע, מוסיף: „בשעצרנו להביט על סידיק הסלעי צץ בפיסת טרש אבוד מראשה של ילדה/ פרח של רקפת" (שם). ועוד רבות השורות המלמדות על הקשר ההדוק כמעט שבין נופי־הטבע לבין השר. הציפורים הן לעיתים תכופות היסוד החי המקשר בין פרטי־הנוף לבין כמיהותיה של הנפש. בדומה להן, אף העץ הוא יישות חיה המשמשת כאלמנט לגישור על פני המרחקים. עצים שונים מופיעים בשיריו כאלמנטים בעלי הוד־נפשי ובעלי משמעות. מעטים הם השירים שבהם לא ניתן למצוא עץ או שניים מעצי־הארץ. מידה זו מלמדת על שורשיות ועל קשר פיסי אל הנוף ועצמיו. אותה שורשיות הקונה לה שביתה בשיריו של יוסף יחזקאל, עם שהיא מפליגה אל מרחקים של קונסטאציות תרבותיות הרחוקות מן העולם היהודי, בכל זאת היא נוטעת את רגליו עמוק בקרקע הארץ הזאת. אפשר אם כן, שדווקא על שום יציבות זו, יש בו כוח להיסחף אל מסעות היכרות שיש בהם נגיעה חושנית מאוד, כמעט ארצית, בנופים אחרים. כתואר את ה„זמירים שבקרוב יחל מסעם" (10), הוא אומר „מעולם לא ביקשתי מהם ,קחוני אתכם'/ אני יושב חזק בבית הזה/ כגפנית הקולטת פיח, וכל צוללות הזוהר שמש" (שם).

★

יוסף יחזקאל אינו רק משורר, הוא אף צייר חונן ושלח ידו גם באומנות הפלאסטית. עבודה זו ניכרת הן בצבעוניותם העשירה של שיריו והן במוסיקאליות העוברת בהן ומלכדת את השירים לכלל שלמות שיש בה זרימה פנימית אותנטית בצד מעשה יצירה מבוקר ואחראי. בשירים אחרים מבקש המשורר את סידורן של המילים כדי להעביר באמצעותן את חוויית היוצר העושה במכחולו עולם נברא, ובכלי הנגינה, צלילים שהם עולם נברא אחר. „השירה איננה אלא קשב/ למנגינה/ או ציפיה להלהבה/ אני מתחיל ברישום תווים/ (...) כתמי הצבע באצבעותי/ כתום תמיד כתום/ ציפורי ברזיל פורחות/ לאורך התווים" (13).

מרכזו של הספר משוקע את כמיהותיו של גבר אל העולם הנשי. שורות בעלות איכויות ארוטיות שבות ועולות בצירופים שונים, שבהם האשה היא מושא געגועים, היא החומר המתוק, הרכשי, הנוף המחבר את האדם אל החיים. היא גם מחזו געגועי הנפש, מעידה מחשבות רבות ותשוקה לקשר שאין עוד דרך להגשימו במציאות היום יום. היא המלמדת על תנועת הזמן, על חילופיותו. על התפרדותו של הגוף ואובדן החלומות. „בשדה אומר את מרבית הנשים/ בגלל שפה הזינה את ריחן כתבשיל חיטה/ העולה מאמות הידיים" (30). בלילה הופכת האשה לחלק בלתי נפרד מנגהו של הירח. האיש מתבונן בפרטי גופה של האשה הנרדמת ויש בהתבוננות זו משום קירבה גדולה ורכות אין סופית. „את ישנה וקליפת הירח מחברת בין הזילותות/ אני קם, עובר אל החלון/ צללי על פניך/ (...) רוכן אליך, כרגיל דוחה מעל חוף את קצה הציפה/ היד המוארת כמו מוחזקה גביע יין העומד להישפך" (31).

בשיר החותם את הקובץ בודדת היד בקיסוס בין האותיות „הבערות על הצייר" (47). יש שהצייר הולך, הריק, מונה ימים רבים בגלילה, אולם הכוח הפנימי המצווה על המשורר להלביש מילים למראות, לדיוקאות, לצלילים, לחלומות, לתשוקות ולגעגועים, חזק מן השתיקה הזמנית, על כן „בין המכונות נפוצה שמועה על שיקוי, כדור פלאי,/ שבעזרתו ניתן, כמו לשלמה המלך,/ לדבר בכל השפות". בכוח מיליו מבטל המשורר את המחיצות שנתגבהו, מחיצות השפה, מחיצות שבין אדם לחברו, מחיצות שבין גבר לאשה נחשקת, מחיצות שבין אדם לטבע ולחומרי העולם. כאן בנקודות צומת אלו, באמצעיתו של עולם סוער, זו הנוסס, אין הוא משול למי שמביט בשמים כל היום ומתרוקן לתוכם, אלא כ„מי שרים ראשו מעמלו ומתמלא בהם" (28).

מרדכי אבי־שאול המורה

מאת יהודה רצהבי

בימים אלה הלך לעולמו המורה והסופר מרדכי אבי־שאול ז"ל, אלה שהיו תלמידיו בשנות השלושים, בבית ספר „תחכמוני" ובתיכון „ראלי תחכמוני" שלהם „המורה", זוכרים אותו ואת שיעוריו יפה יפה. וזאת על שום יחוד שבו. הוא היה מורה ומחנך מחונן בשנות עבודתו הראשונות. בינו לבין תלמידיו לא עמד חיץ. אהבתו להם היתה כאהבת אב לבנים. בטיולים לא אחת היה פורס מלחמו ומפריש מבידתו לתלמידים, שמשום מה לא הצטיידו במידה מספקת.

שיעוריו במקצועות היהדות – ספרות, תנ"ך ותולדות ישראל – חרגו מתחום שיגרה ושיגון. הוא היה מגרה בתלמידיו את יצר המחשבה והעיון. שיעוריו היו מעוררי עניין. דרך משל, באחד השיעורים של חיבור־בכיתה נטל תמונה מעולם המקרא של אבל פן, תלה אותה על הלוח, ובאין אומר ודברים ציווה על התלמידים לכתוב חיבור על מה שמראה עיניהם בלבד. במסיבת סיום של בית־הספר החגיגי, נטלו התלמידים תיפקיד לעצמם להעלות מעשה חיקוי של שיעורי המורים בכיתה. אותו תלמיד שלקח אותו, בהצלחה זכה לאחר הופעתו, בנשיקה לעיני כל, שטבע לו אבי־שאול על מצחו. הוא ידע גם סוד מיזוג השפות בהוראה, קודם שעלתה בעיה זו על הפרק. בשנת 1931 שמעתי מפיו שיעורים בספרות עברית. היינו שנים שלושה תלמידים תימנים, בכיתה של כשלושים תלמידים. למעננו כלל בתוכנית את קריאת האידיליה „לקט" של דוד שמעוני, הסובבת על תימנים ברחובות ועל בציר בכרם.

אותן שנים הופיע ספר שיריו „באופקים". הפצרנו בו לקרוא לפנינו משיריו. תחילה התחמק, אך לבסוף ניאות לנו וקרא לפנינו בכיתה שיר אחד. והוא היה השיר הראשון, ששמענו מפי יוצר־המשורר.

לפני כשנה הפתענוהו, אני ורעי שמואל רגולנט, בביקור בחדרו שבבית־אבות „אפעל" – חמישים וחמש שנים לאחר תקופת הלימודים. מצאנוהו יושב ליד שולחן עבודתו בחדר צר, ששני קירותיו עמוסים בספרים מן הקרקע ועד התקרה. לפנינו ישב אותו אדם, צנום ורזה כשהיה, לבד מרעמת ראש צחה כשלג. לא הבחנו בו שינוי ולא אותות זיקנה. אותה צלילות מוחין ואותו קול פעמונים. כששאלנוהו למעשיו סיפר, שהוא עוסק בקריאה, בכתיבה ובתרגום מן הבוקר ועד הלילה, לבד מצעדה של שעה, שהוא נוהג לעשות יום יום בהשכמת הבוקר. בחדרו ניצב סולם קטן, שבו הוא מסתייע להגיע לספרים שבמדפים הגבוהים. את הספרים מצליח הוא להורידם בעצמו, אך לא להחזירם מחשש להתקפות סחרחורת. מלאכה זאת הוא מניח לעזרת המבקר את החדר.

הוא נפטר שבע ימים והשאיר אחריו יבול ספרותי עשיר במקור ובתרגומים.

יהי זכרו ברוך.

ספרות ראשון — ספרים חדשים

מאת אבי טנא

סיפורת

שבעה בקיבוץ

מסמרים בארון / מאת אברם קנטור / ספרית פועלים / 127 ע'.

עשרה סיפורים קצרים ששבעה מהם מתרחשים בקיבוץ, בהתאמה עם היות המחבר חבר מזרע, ושלושה מהם מקומם מחוץ לחצר. הראשון מביניהם, „מסע האופניים של בן הגורל", מספר על מי שאיננו בעיניו „חכם גדול, אני סתם אחד שיודע מה הוא רוצה, ויודע לרצות מה שהוא רוצה" שהתברר לו כי יש גבול לרצונו. „אלטמן חוזר הביתה" הוא מעשה בעסקן קיבוצי ותיק שלקה במחלת השכחה ותוך כדי כך הוא מתרפק על בחרותו שאבדה. הסיפור שנתן לספר את שמו עוסק בצוואתו של איש פשוט ותמהוני, חיים לעבדיקער, המבקש להיקבר בלי שום גינוני טקס. עוד שם, בין השאר, על ערירותה של „החברה קלרה" ועל „בקמתו הקטנה של מרמי [illegible]".

[illegible] של מרגוט

היהודיה / מאת גיטה בקיארי / אורעם / 127 ע'.

מרגוט נולדה בפראג ב־1927 וברחה ממנה עם חברתה לוסיה לאחר הכיבוש הגרמני. בהגיעה ארצה מצאה את מקומה בבית אזיה וילי, פנתה ללמוד בבית־ספר־ערב, התאהבה במורה אשר בדרדור, רווק מבוגר ומבוקש ואיש רב פעלים בתחום הביטחון. אהבה רבה ביניהם אבל גם קשיים לרוב. הגורל מתאכזר למרגוט וגם עושה אותה לאלמנה. אז היא שוקעת בהרהורים, כנרמז בשם הספר, אבל לבסוף היא מוצאת ניחומים בחיקו של יהודה. ספר שלישי למחברת.

עיון

תנאי הכרחי

הלכה ואגדה בצופן של מסורת / מאת צפורה כגן / מוסד ביאליק / 15 ע'.

שבעים שנה ויותר לאחר פרסום מסתו הנודעת של ביאליק „הלכה ואגדה", באה צפורה כגן לדרוש בצמד המלים הללו ולהראות „שאין מדובר בתופעה תרבותית־דתית בת־זמנה, כי אם בתבנית־יסוד של תרבות ישראל... תבנית תרבותית המושתתת על שיטה רפלקסיבית הנעה ללא הרף בין שני יסודות, בין רציונליזם למיסטיקה, בין המוחש להפשטה, בין נסיון לחזון". היא בוחנת את ההלכה והאגדה כצופן אידיאי־ארכאי בסיפור התלמודי, בשירתו של ביאליק ובכלל יצירתו וחותמת באפילוג המפגיש את ביאליק עם תומס מאן ועם קאפקא על רקע המשבר של מלחמת העולם הראשונה. ביסוד הדברים ההכרה שפענוח הצופן הוא תנאי הכרחי ליכולת לשימוש חוזר „בירושה התרבותית העניפה... מתוך יחס של חזות".

אסופות

רפורטז'ה כעיקר

הכתו אחורה בבהלה מטורפת / מאת עמוס אילון / עם עובד / 383 ע'.

„רישומים מארץ ישראל ומסביבותיה" נאמר בכותרת המשנה (הגם ש'סביבותיה' מרחיק עד ארגנטינה). בפנים, כעדות המחבר, „רפורטז'ות, פולמיקה ודיוקנאות אישיים" שפורסמו ב„הארץ" (למעט רשימה אחת שפורסמה ב„ניו־יורקר"). ושוב, עדות המחבר, „הרפורטז'ה היא העיקר... וגם הפולמיקה, הביקורת והדיוקנאות האישיים... שייכים לקטגוריה זו. כפובליציסט השתדלתי להישאר רפורטר... כתבתי דיוקנאות כי אני חושב שביקורת פוליטית בלי ביוגראפיה היא צורה של פוחלצות... לא ראיתי את הדברים כפי שהיסטוריון אולי יראה אותם בעוד מאה שנה. אך מטעמים של טמפרמנט, מחמת בהלה מטורפת, ואולי פגם, שטבועים בי, לא ראיתי את המאורעות כפי שרבים אחרים ראו אותם כאשר קרו".

מאספים

במוזיאון ובסביבתו

ישראל – עם וארץ ד' (22) / העורך: רחבעם זאבי / מוזיאון ארץ־ישראל / 296 + 22 ע'.

הכרך הרביעי של שנתון מוזיאון ארץ־ישראל (לפנים מוזיאון הארץ) כולל 24 מאמרים – מחציתם משל עובדי המוזיאון ושל אישים הקשורים בפעולתו ומחציתם משל ידידיו בקרב הקהילה המדעית בארץ. הנושאים הנידונים בו הם מתחומי פעילותו של המוזיאון: ארכיאולוגיה, חפירות וממצאים באתר המוזיאון (הוא תל קסילה), מחקרים על פריטים מאוספי המוזיאון, פרה־היסטוריה, בוטניקה, חקלאות ותעשיות עתיקות, ערביי הארץ, פולקלור ואתנוגרפיה, אדם ועמלו. בין המאמרים: „גרזני קרב כנעניים מתקופת הברונזה התיכונה" (מאת אלי מיזן), „גתות ויין ושמני גידול הזית והגפן בגליל העליון בעת העתיקה" (מאת מרדכי אביעם), „קיסריה – כרך המים והזהים" (מאת מנשה הראלי), „לוקומוטיבים כמקור כוח בארץ" (מאת שמואל אביצור). בסוף הכרך סקירה על פעולות המוזיאון ותקצירים באנגלית.

שואה

תיאטרון בגטו

בן, אהבתי את דיטה / מאת מישה פולק / רותם / 325 ע'.

סיפור אישי שמקומו בגטו ריגה וזמנו בימי השואה. נערה יהודיה ושמה דיטה מגיעה לגטו לאחר שגורשה על ידי הנאצים מעיר מולדתה וינה וכתלמידת תיאטרון היא נתפסת בהתלהבות ובתמימות לרעיון הקמתו של תיאטרון בגטו, בלי לדעת שבכך היא נותנת יד למזימה של הנאצים להשקיט את הקרבנות בטרם חיסול. תוך כדי כך נוצר קשר רומנטי בינה לבין המחבר, כנרמז בשם הספר. על רקע זה נפרשות גם קורות משפחתו של המחבר לפני הכיבוש ובמהלכו. הסוף המר הלא הוא כתוב בדברי ימינו.

פילוסופיה

חיובי ובונה

בעיות הפילוסופיה / מאת ברטרנד ראסל / תרגם מאנגלית מ. שטרנברג / מאגנס / 191 ע'.

מהדורה שישית בעברית לאחר הספרים הראשונים של „האוניברסיטה הביתית" האנגלית, כשלעצמו הספר המ"ג בסדרת „ספרי מופת פילוסופיים" (מייסדו של חיים יהודה רות). ראסל מעיד בפתחו, כי „הגבלתי את עצמי בעיקר בבעיות הפילוסופיה שאפשר לומר עליהן, לדעתי, משהו חיובי ובונה... מטעם זה תופסת תורת ההכרה בכרך זה מקום גדול יותר מן המטפיסיקה, וכמה עניינים שהרבו הפילוסופים לדיין בהם נידונו כאן בקיצור רב". בין העניינים הנדונים: „מציאותו של החומר", „היאך אפשרית ידיעה אפריורית?" ו„גבולות הדעת הפילוסופית". סוף דבר „יש ללמוד אותה (את הפילוסופיה) לשם השאלות עצמן".

פסיכולוגיה

פעוט כמכשיר לידע

הלידה האנושית – שיחות עם פיאז'ה / מאת ז'אן־קלוד ברינגייה / תרגם מצרפתית דוד ציב / כתר / 180 ע'.

שנים מחזורי שיחות שניהל כתב טלוויזיה צרפתי עם הפסיכולוג השוויצרי הנודע שידו רב לו, כבאמר בפתח הדבר, „גם כפילוסוף של המדע שבחר בפעוט כמכשיר לידע; וכביולוג שכבר בשנת 1920 גילה אינטואיציות יסודיות של הקיברנטיקה...; וכאפיסטמולוג שהסמינארים שלו מושכים אליהם בכל שנה ושנה אנשי מדע מכל התחומים ומכל האופקים". בין השאלות הנידונות בשיחות: „הילד הוא הדגם לשכל כהתפתחותו", „הסיבתיות, או כיצד מפרשים אנו את תופעות המציאות"; „שעשועים לילדים ולמלומדים"; „הסטודנטים, האוניברסיטה, המחקר הבסיסי השימושי". סוף דבר בדיאלוג „אתה פיאז'איסט מאוד, ביטודד; לפנים הייתי פחות כזה, ואולם אני מתחיל להיות, כך". הספר יצא בסידרת מעריך של „כתר".

תרגום

אוירה במיסורי

פריחת הקתוזן / מאת גיטה קילטון / תרגמה מאנגלית מאני מאורייבר / אורי־עם / 334 ע'.

בשלהי המאה הקודמת מגיעים מאט וקאלי כומט, שזה אך נישאו, למערב מדינת מיסורי בארה"ב ומקימים שם חווה. ארבע בנות נולדות להם ופורשות כנפיים. אבל מדי קיץ בקיץ הן שבות לחווה, לימים עם הבעלים ועם הצאצאים. כך אנו מתוודעים לתקוות ולחלומות אבל גם להונאות ולהתעתועים, בקיצור למה שמזמן הגורל בכל מקום שבו מתנגשים בני־אדם על יצריהם ושאיפותיהם. אלא שכאן שורה אוירה ששמה נרמז בשם הספר וגם הטרגדיות מתרככות במקצת.

יסודות היקום והקיום

[illegible]

פנחס כהן־גן, „קוסמוס, פאתוס, כאוס", גלריה „דביר", רח' גורדון 26, ת"א.

פנחס כהן־גן מעולם לא הסתפק במועט. לפחות לא כשמדובר ביצירתו. מאז ומתמיד היא „תובעת עולם", מטפסת אל פסגות המדע והפילוסופיה, נוגעת בבעיות קיומיות (אוניברסליות וקטמיות), שולחת יד אל עצם הסבל האנושי.

תערוכתו הנוכחית מוכתרת בשם שנשמע כמו כזה: או סיסמה במוסאסית יוונית „קוסמוס, פאתוס, כאוס". לא פחות. הפרשנות התיאורטית המלווה אותה מציגה את שלישיית המושגים הכבדה הזו כתמצית היקום והקיום עלי אדמות.

מטען כזה עלול להרתיע את מי שחושש מאמנות המתפקדת באפוס הרה־משמעות, והיות שקראתי על הרעיונות הנכבדים המשוקעים בתערוכה זו לפני שראיתיה, חששתי מעט ממצב של „פילוסופיה מצויירת", אך היתה זו דאגת שווא. בתוך הציורי הרחש המשותף של פנחס כהן־גן לחומר, לצבע, לצורה, למירקם ולמיחבר מנעו סכנה כזו. שבע העבודות הגדולות והתבליטים האלו מצליחות גם להעביר את המסר המחשבתי הנכבד וגם לעמוד על התפיסה החזותית והרגשית שלנו במלוא עוצמתן.

מעניין לבחון איך פועלים בעבודות שלושת המושגים הגדולים שמעסיקים את פנחס כהן־גן. הפאתוס הוא האדם, שדמותו מופיעה כאן בתנוחות שונות (ישיבה ניתוחה, עמידה נמרצת, או בריעה מאומצת) ועשויה בצורת מגזרת גדולה שצבועה כמריחות צבע גסות.

את הקוסמוס מייצגים ריבועי דיקט ופורמאייקה מינימאליסטיים שערוכים במיחוברים. הכרסים יציבים ומאורגנים היטב. יש שהם רוכבים על גבו של האדם הרכון והכפוף תחת העול הכבד הזה ויש שהם מסודרים לצידו, כולו או סביבו באופן מאוזן, כך שנוצרת הרגשה שהאדם חי איתם בשלום.

הגורם השלישי ב„משחק החייתי" הזה הוא הכאוס, שמתפרץ אל בין שני האלמנטים האחרים בצורת כתם צבע ענקי, חמרי, עבה, סמיך, גדול, מתפשט, משנה צורה ומאיים להציף ולתקוף. במקרה אחד הוא עומד כמעט לבלוע את הדמות ויש שמסתמנות בתוך הכאוס עצמו דמות נוספת, ספק כזו שכבר נבלעה בו, ספק כזו שמנסה לפרוץ מתוכו. במקרים אחרים הכאוס הצבעוני התנוסס הזה תחום היטב בגבולות קו כיתאר „מוסס ומגביל את כוחו ויש אפילו שבירתו נסגר בתוך אותו „אל הפוגה".

[illegible] יוצרים מכלול חוויתי מרתק ורבגוני. יתירה מזאת, העבודות האלה מרכזות ומסכמות יסודות, מרכיבים, סגנונות ושלבים הלקוחים מהתייחסויות הן לשפת האמנות ולתולדות האמנות בכלל, והן למסלול האמנותי של פנחס כהן־גן עצמו. ראשית, הן בנויות על שלושה מרכיבי היסוד של האמנות בכלל: דמות אדם, צורה גיאומטרית וכתם אמורפי ומאזכרות שלושה סגנונות מרכזיים במאה ה־20: אקספרסיוניזם, מופשט אקספרסיוניסטי ומינימאליזם. ומלבד זאת, מנקודת המבט של התפתחותו האמנותית של כהן־גן עצמו, העבודות הנוכחיות ממזגות את השלב המושגי־מינימאליסטי שלו מסוף שנות ה־70 (ריבועי דיקט ופורמאייקה ומדפים קטנים) עם שלב הציור האינטנסיבי והרב־הבע של השנים האחרונות.

לצד שני אלמנטים אלה מצוי כאן גם הדימוי הכהן־גני הטיפוסי והעקבי זה 13 שנים: „דמות הטכנאי־אנונימית של „כל־אדם".

בדיקת השלב הנוכחי ביצירתו של כהן־גן מזווית של תהליך, שינוי, המשכיות וקשרים עם שפת האמנות בכלל, מעניקה לעבודות מימד נוסף של עניין.

פנחס כהן־גן (גלריה „דביר")

גלגולי פיתאגורס והזיקית

דוד פרומר, ציורים 87־8, גלריה גזלי מ., רח' גליקסון 7, ת"א.

בתערוכתו הקודמת בגלריה ג'זלי. מ. צייר דוד פרומר דמויות וסצינות שהושאלו מן העולם המלאכותי המסוגנן של משחקי המחשב. כבר שנים שהוא נמשך למחשבים ולטלוויזיות וב„תל־חי 83" אף הציג פסל שהורכב מטלוויזיה על גבי עמוד גבוה.

בתערוכתו הנוכחית מפתיע דוד פרומר בעבודות הרבה יותר „ציוריות", אך עדיין מצליח לקשור את הדברים אל המחשב והטלוויזיה ומדבר על העברת הזיקית – הדימוי המוביל בתערוכה זו – „דרך כל מיני חיישנים אלקטרוניים ודרך פילטרים של צג מחשב". מלבד הזיקית, המתפקדת כאן כרגיל כיצור מחליף צבעים שמתאים עצמו לסביבה, כוללת התערוכה עוד שני „אבני יסוד" כפי שקורא להם פרומר: משפט פיתאגורס ושרשרות של צורות גיאומטריות הצומחות ממנו. משפט פיתאגורס הוא בשבילו יסוד נקי והגיוני. צורתו נוחה לשימוש ומאפשרת לפתח על גבי כל צלע של המשולש ריבוי וגטאטיבי הצומח בשרשראות אינסופיות ועם זאת שומר תמיד על תבנותיו. בכך יש, אגב, הקבלה מסויימת לזיקית שמשנה את גוניה, אך שומרת על צורתה. במסגרת הטריפ האינטלקטואלי־ציורי שלו, דוד פרומר עושה לזיקית שלו כל מיני „בדיקות אלקטרוניות". הוא שותל אותה ברקע אולטרה־כחול, אדום, ירוק וכו', לוכד אותה בתוך רשתות סבוכות של מרובעים, משולשים, מעויינים וטרפזים ומקיף אותה במעגלים קונצנטריים, שזנבה הספיראלי עונה להם כהד.

הרבה אנרגיה זורמת בתמונותיו הגדושות משבצות, גלים, עיגולים קטנים דמויי כוכבים, או שמשות וקווים מרוסקים דמויי קרינה. נוצרת דינמיקה ציורית שממזגת אלמנטים שכלתניים מתחום הגיאומטריה, המדע והטבע עם אסתטיקה של צורות וגוונים.

בארבע תמונות שטופות בכחול עמוק ומחשמל, הציוריות מגיעה לשיאה והן קורנות אור פנימי, אווירה מסתורית ומשחקי כיסוי וגילוי. כשכבות הצבע הכחולות, שיוצרות מסך של הפשטה, חורטים סימנים ומתחתן מבצבצות צורות עמומות. לעתים אפשר לאתר בהן שוב את המשולש של פיתאגורס שריבועים צומחים על צלעותיו, אך ההתרחקות מנוסחאות המחשבה לעבר ציור משוחרר ומעמיק יותר מיטיבה עימן.

דוד פרומר (גלריה גזלי. מ.)

נופי דמיון קסומים

סמדר אליאסף, גלריה בוגרשוב, רח' בוגרשוב 60, ת"א.

התערוכה של סמדר אליאסף יוצרת חוויה מיוחדת במינה של מעין מסע אל נופי דמיון קסומים, רוויי עושר צבעוני מרהיב עין ואור חבוי שמציץ מבעד לצעיפי הצבע. וזהו ציור טהור במובן זה שאין בו אף לא איזכור ישיר מן המציאות, אלא רק תחושה כללית ומעורפלת של נוף לא־מציאותי, נוף בדיוני או חווייתי־פנימי.

האסוציאציה היחידה (אף היא חלקית ומוגבלת) שעלתה בדעתי מול התמונות הענקיות, הרב־רובדיות הזורמות והקורנות הללו היא ציורי סידרת „הצעיפים" של מוריס לואיס משנות ה־50. הוא הניח על בדים „רחבי ידיים" שהונחו על הרצפה צבעי אקריליק מדוללים, שהיו חודרים [illegible], ועל ידי כך נוצרו שכבות צבע ספוגות, שקופות ותמרות־זוהריות, שהתמזגו אלו באלו באפקטים יפהפיים.

גם בעבודותיה של סמדר אליאסף מופיעה כתמיות שכבתית. אמורפית מרשימה כזו, אך בתוכה ועליה מונחות גם מריחות מכחול רחבות, סמיכות ומתוספסות, שנמתחות לאורך או לרוחב. הן יוצרות מעין צירי תנועה עיליים אינטנסיביים, שמחוירים את ההתרחשויות הציוריות ה„מרחפות" אל מוחשיות פיסית וחומרית יותר ואל מודעות לכך שלפנינו בד מכוסה באשליות ובטיפולים ציוריים.

העבודה הגדולה ביותר בתערוכה שמורכבת משני פאנלים מהפנטת מכולן. מצטייר בה מעין הר אפל, מתנשא בדרמטיות ואופף אור שמבזיק פה ושם מבין שכבות צבע סמיכות או שקופות־למחצה והזר במלוא עוצמתו באזורים „פתוחים" יותר.

זוהי תערוכה בעלת אווירה ציורית סוחפת והנאה חוויתית עמוקה, שנפלא לשקוע בקסמיה.

קול יעקב

(המשך מהעמוד הקודם)

מומשה" (361) הרבאת אונו על „גוכלויות קטנות ועל רצון רפה של הישרדות" – הפכו את חייו ל„חיים מנותנים חליפים", ש„אין בהם כדי ספר". הצעתו של זיכר לשבת בקרב התכריכים והשמיכות הצבאיות ולכתוב, איננה יכולה להתקבל: כדי לכתוב צריך לחיות ולהיות תחילה, וגבירץ חש „מה חיים שלך... לא עשית שום דבר, אפילו חברה לא היתה לך, ועכשיו אמא שלך הולכת למות" (434).

רחולי, המזדמנת לו אצל מיטת אימו הגוועת, היא, עבורו, הזדמנות נדירה וקצרה לגאולת הבשר, הנפש והרוח. יחסו האדיפאלי אל אימו הוא העומד בסוד היענותו המהירה לקסמה הרזום, החף והאנושי של רחולי. היחס האדיפאלי אל האם מסביר לא רק את עוינותו כלפי אביו ואת השקתן הכמעט־מוחלטת של אחיותיו הבוגרות מתודעתו ומחייו, אלא אף את היקסמותו מלאת הערגה מדמות המדונה הנוצרית: האם שהיא אם, ועם זאת לא רעייה לבעל בשר־ודם. אם־מדונה זו היא ה„גבר" של נחום גבירץ, כלתו הנצחית, שאליה יכמה ולעולם לא יבוא עדיה. וזה, אולי, גם סוד כמיהתו של גבירץ אל המוות, המחויר, באמונה הנוצרית, את הבן המודר מהצלב אל זרועות אימו.

עם רחולי חווה גבירץ אהבת־בשרים נקייה מטעמי־לוואי ולחצים של בושה ואשמה, בכוחה היא שב לכתוב שירים: המפגשים עמה עומדים בסימן המיזוג הנכסף שבין אירוטיקה לבין טוהר אתי ואסתטי; רחולי היא המדונה האפשרית, גילומה של הגאולה הזרה, הנכרית, ה„אי־יהודית", האישית מאוד, החיבור שנמצא לגבירץ עם „החיים שבתוך הזמן" – וכל אלה היו אמורים למלא את החלל נפשו הקמור עד שיהיה בחייו כדי ספר. אבל הוא לא זכה: ואהבתם הקצרה עומדת בצל הבליץ. ההתנערות מן העבר, מן הזכרונות, איננה אפשרית, וגבירץ שב ומצטרף לנסיעת מות עטורת קוצים בקומנדקר של הקברנים. נחום־גבירץ מוצא את מותו – או את מות אדר־האדם שבו – בבית הקברות מכדור צלף ירדני. לעיניו ניצבת מנגד „הגר" הנוצרית – „צללית המדונה והילד של המשורר־האם" (559).

הלכידות הגבוהה של פרטי עלילת הספר, המעגלים הנסגרים והקצוות הנקשרים, מעידים על הצורך, ואולי על האמונה של המחבר, ש„הסבל לדתי הכתיבה, בקיומו של סדר עליון, מאחיו וקצוני. גישה זו ניכרת גם בסבכים קטנים של התיאור המסגירים את נהייתו של המחבר מגופו של עולם ומחמריותיו אל משמעותיותיו ואל רוחניותו.

מקבץ

„מדינה ממשל ויחסים בינלאומיים"

בחוברת „מדינה וממשל" (27) מבחר מאמרים, במיגוון של נושאים בתחומי מדיניות ויחסים בינלאומיים. פותח את החוברת מאמרו של גבי שפר, מן החוג למדע המדינה באוניברסיטה העברית ומנהל חבר במכון דיוויס ליחסים בינלאומיים, על „שרת, בן־גוריון ומלחמת הברירה ב־1956", המאמר דן במערכת היחסים המורכבת שהתפתחה בין משה שרת, בתקופת כהונתו כשר החוץ, לבין ראש הממשלה דאז דוד בן־גוריון.

איל כפכפי כותבת על „יגאל אלון: מן החכמה אל התבונה". כפכפי, חברת הקיבוץ מעוז חיים ומרצה בסמינר אורנים שליד אוניברסיטת חיפה, דנה בשלבי התפתחות מחשבתו המדינית של יגאל אלון, החל בשיאה של הקריירה שלו כמפקד צבאי בכיר, ועד לגיבושה של תוכנית אלון.

אלי רכס, ממרכז דיין לחקר המזרח התיכון של אוניברסיטת תל־אביב, כותב על „שאלת היחסים בין יהודים וערבים במק"י". במאמרו הוא מנתח את מכלול היחסים בין הנציגים היהודים והערבים שבמפלגה הקומוניסטית הישראלית, הנקרעים בין נאמנותם למפלגה לבין נאמנותם הלאומית, כמו גם את השלבים השונים בפעילותה של מק"י.

במדור סקירות, מנתח יעקב פרידן ז"ל, איש משרד החוץ, את פעולותיו של אופ"ק – ארגון המדינות המפיקות נפט – ואת מאבקו להחזיר לעצמו את השליטה בשווקי הנפט בעולם. המדור בשדה המחקר, מביא את מחקרו של יובל פרנקל, הדן בדרכי גיוסו של איש המנגנון ה„אפראטצ'יק", שעושה את דרכו בדרך כלל מתחתית הסולם ההיררכי ועד לצמרתו. לעומתו ה„סינסינטוס" הוא אדם שאיננו פוליטיקאי במקצועו, והוא מוצנח לתפקידו מלמעלה, בתוקף הנסיבות. הסקירה מצביעה על השינויים שבין שני הטיפוסים הללו לבין עצמם ועל ההבדלים בדרכי גיוסם לשתי המפלגות הגדולות, הליכוד והמערך.

במדור „ספרים" – מבחר סקירות ומאמרי ביקורת על ספרים שונים בנושאי מדיניות וממשל, שהתפרסמו בעיקרם בישראל.

על „שלושה שעשו מהפכה" – בחוברת „מבפנים"

חוברת „מבפנים" (חורף תשמ"ח) מוקדשת לברל כצנלסון, יצחק טבנקין ודוד בן־גוריון „שלושה שעשו מהפכה", בתום השנה שבה מלאו מאה שנים להולדתם.

בחוברת מאמרים מאת יהודה הראל, ישראל קולת, יוסף מורנו, נתן רוטנשטרייך, אריה פיאלקוב, אליעזר שביד, ברוך כנרי, שלמה נאמן. שירים מאת: נתן אלתרמן, ורבבל גלעד, יהושע רבינוב.

שנת ה־100 לעגנון

ועדה ציבורית, בראשות מנהל מרכז ההסברה, הוקמה לביצוע שנת ה־100.

ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים החליטה לציין את שנת ה־100 להולדתו של הסופר ש"י עגנון החל בט' באב תשמ"ח (23 ביולי 1988) – מסר מנהל מרכז ההסברה יעקב שץ אשר עומד בראש הוועדה הציבורית לביצוע אירועי שנת ה־100. בוועדה משתתפים נציגי משרד החינוך, מרכז ההסברה, אגודת הסופרים, האקדמיה למדעים והוצאת „שוקן".

שנת ה־100, שתיפתח במשכן נשיאי ישראל, תתאפיין בלימוד מוגבר של יצירות עגנון, בסיורים ב„בית עגנון" בירושלים, בעידוד המחזה חוזרת וחדשה של סיפוריו ובקיום ימי עיון על יצירותיו. כמו כן יפיק מרכז ההסברה תערוכה על ש"י עגנון שתנדוד ברחבי הארץ, יוכרז על תחרות חיבורים, תופק תכנית אורקולית שתוצב דרך קבע ב„בית עגנון" ועוד.

לחברה ליבוא רכב
דרוש
כלכלן נמרץ
* נסיון מעשי של שנתיים לפחות.
* רצוי בעל ידע טכני בענף הרכב
* משרה מלאה
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1696 תל־אביב מיקוד 61016 עבור ריקי.

האוניברסיטה הפתוחה
דרושים/ות
למחלקה לעיצוב ולגרפיקה
גרפיקאים/יות
לעבודה במשרה מלאה.
לפרטים נא לפנות לטלפון 03-425653

דרושים
1. **אחראי לדוגרה**
לעבודה בים פתוח במרחק 3 ק"מ מהחוף לתקופה של מספר חודשים.
בעל כישורים מעולים.
2. **מלחים**
תנאים טובים למתאימים
בפרטים לפנות לטלפון: 03-9247343

אאקפא
בתל אביב דרושים
טכנאי שירות
* בוגרי בתי ספר מקצועיים.
* עדיפות לחיילים משוחררים יוצאי יחידות טכניות.
* בעלי רשיון נהיגה מעל שנה.
מועמדים מתאימים יפנו למר גילאון רחוב המסגר 9 ת"א. טלפון 03-379712 בין השעות 09.00-10.30.

למוסד חינוכי־יהודי בבריטניה
1. **מורה לפיסיקה – מחשבים**
בעל/ת נסיון בהוראת פיסיקה, עם הכשרה ונסיון בשימוש במחשבים לסימולציה של תהליכים וניסויי מעבדה.
2. **מורה לאלקטרוניקה – מחשבים**
בעל נסיון בהוראת אלקטרוניקה, עם ידע יסודי במיקרופרוססורים, מערכות בקרה ממוחשבות, תכנות מחשבים בשפות עליות ומערכות מחשבים, יכולת ריכוז מקצוע ותכנון מעבדות.
מדובר בשליחות לשנתיים. הכרחית שליטה מלאה בשפה האנגלית.
נא לפנות בכתב בפירוט קורות חיים והעתקי תעודות – לת.ד. 25006 תל־אביב (61250)

לחברה פיננסית
דרוש
חשב
לעבודה ביקורת עיסקאות פיננסיות מעניינות
עבודה בשעות רגילות וחריגות
עד גיל 35
תולדות חיים והמלצות נא לשלוח לת.ד. 1324 ת"א 37732

עיריית עפולה
דרושים/ות
עובדים סוציאליים
לעבודה כוללנית
וסיוע בהפעלת חוק הסיעוד.
בדבר פרטים נא לפנות לחית מרידור, טלפון: 06-596978. הצעות יש להגיש עד 31.3.88

עיריית אשקלון — אורט ישראל
לביה"ס המקיף השש־שנתי
אורט ע"ש רונסון – אשקלון
דרוש/ה
לשנת הלימודים תשמ"ט
מנהל/ת בית־ספר
בעל/ת תואר אקדמי; נסיון במינהל חינוכי.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד, בצרוף קורות חיים למח' הטכנית־פדגוגית, ת.ד. 16087 תל־אביב, (61160), עבור "מנהל/ת"

לדפוס אופסט
דרושים
* **דפס**
* **עוזר**
לפנות לטלפון: 330932, 335760

קופת חולים ההסתדרות
לסניפנו בתל־אביב
דרושים/ות
* **מזכירה למכון הרנטגן**
שעות עבודה: א'-ה' 8:00-12:30, א', ב', ד', ה', 15:30-18:00
* **פיזיותרפיסט/ית** בעל/ת נסיון
שעות עבודה: א', ג', ה' 8:00-13:00, ב', ד' 15:30-18:00
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון בעבודה לת.ד. 16161 מיקוד 611161 תל־אביב.
כדאי לעבוד בקופת חולים מאוחדת

קדמה
האגודה לפיתוח וקידום כפרי נוער בישראל
כפר הנוער "קדמה"
לעבודה טיפולית שיקומית באווירה כפרית עם נערים ונערות המאופיינים בקשיי התנהגות אנו מעוניינים:
1) **רכז פנימיה והדרכה**
בוגר אוניברסיטה באחד ממדעי ההתנהגות, בעל נסיון בעבודה חינוכית טיפולית.
יועדף בעל משפחה.
2) **מדריכים טיפוליים (בנים)**
בעלי תעודת בגרות ואישיות ההולמות את אופי העבודה כמתואר.
תחילת עבודה מיידית.
מגורים במקום חובה.
פרטים אבי קורן – 08-582126 08-582009

בכוכב יאיר דרוש
ראש פרוייקט
בעל כושר אדמיניסטרטיבי רצוי הנדסאי או מהנדס בנין
לפנות לרבקה 03-296391, 03-204618

סנפרוסט בע"מ
מזון איכות מוקפא
למפעלנו באשדוד ולמשרדי המפעל ברמת־גן
דרושים
מנהלי חשבונות עצמאיים
במשרה מלאה
הנתונים הדרושים:
* מנהל/ת חשבונות סוג 3–2
* בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות במפעל תעשייתי
* תושבי אשדוד למשרה באשדוד
* תושבי רמת־גן או הסביבה למשרה במשרד ברמת־גן
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 2223 אשדוד 77121 עבור מנהל/ת חשבונות
– סודיות מובטחת –

לסוכנות ביטוח מהגדולות בענף
דרושה
חתמת מנוסה
בעלת נסיון בכל הענפים. רצוי בוגרי המכון לביטוח ת.ד. 29027 ת"א 61290

גלי זוהר
מחלקת מזון ומשקאות שלנו מתארגנת מחדש
נפתחו הזדמנויות חדשות למועמדים המתאימים לתפקידים הבאים:
1. מלצר/ית ראשי/ת
2. קפיטן/ת
3. מארחת (HOSTESS) דוברת שפות
4. שף סטיוארד
5. טבחים/יות
6. מלצרים/יות
7. צ'קר/ית
כדאי לכם!
בואו למלון אשר יהיה לכם לא רק מקום עבודה, אלא גם בית חם.
בואו והצטרפו לצוות דינמי והיו גם אתם שותפים לקידום התיירות האיזור המוביל בתחום זה.
אנו פתוחים לקלוט גם חסרי הכשרה למשרות 5, 6, 7.
יועמדים יוצאי צבא המעוניינים להצטרף אלינו, יואילו להתקשר טלפונית לציפי, בטלפון (057) 84311 או (057)84422

אלדן eldan RENT-A-CAR השכרת רכב
דרושים
1. **דיילות/ים**
לסניפנו בת"א, ירושלים ונתב"ג
* הופעה נאה
* אנגלית הכרחית – נוספות יתרון
* בנתב"ג עבודה במשמרות
* רשיון נהיגה הכרחי
2. **נהגים**
לסניפנו בת"א ולוד
* אחרי שרות צבאי
* בעלי רשיון נהיגה
נא לפנות בין השעות 8:00–15:00 לאורלי חירקון 112 תל־אביב

חברה ארצית מתפשטת
מכונאי מוסמך
בטיפול בציוד כבד
וותק לפחות 10 שנים תנאים טובים
למתאים 03-376375

לחברת יבוא בדרום ת"א (בית מרכזים – יפו)
מזכירת מנכ"ל
ידיעת השפה האנגלית על בוריה (ברמה של שפת אם).
השכלה תיכונית לפחות
נסיון של מספר שנים בתפקיד דומה
כושר אירגון
הדפסה עברית / אנגלית
ידע בהפעלת מעבד תמלילים – יתרון
יכולת.ונכונות לעבוד שעות נוספות.
5 ימי עבודה בשבוע (מ־8:30–17:00)
+ יום ו' – אחת לשלושה שבועות.
מועמדות בעלות כישורים מתאימים מוזמנות לפנות לטל': 03-321181 בין השעות 8:00–13:00 לקביעת ראיון.
סודיות מובטחת

"תכונות" מחשבים ותקשורת (1986) בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות סוג 3
* נסיון 3 שנים
* עבודה מול מחשב
* 5 ימי עבודה בשבוע
* 9 שעות עבודה ביום
לקביעת ראיון נא לפנות לאילוה 03-7510914 • מיום א'

לעבודה פקידותית מעניינת במשרה מלאה בחודשים מאי, יוני, יולי
דרושים
עובדים
בוגרי תיכון ויוצאי צבא במקום כלהלן:

קרית שמונה	קרית ים	בני ברק
צפת	תל חנן	ירושלים
טבריה	חיפה	אשקלון
עפולה	כפר סבא	קרית מלאכי
נצרת עלית	הרצליה	באר שבע
פרדס חנה	תל אביב	אשדוד
נתניה	רמת גן	נתיבות
נהריה	פתח תקווה	חולון
עכו	רחובות	
	רמלה	

נא להתקשר טלפונית: 03-332392 03-332990

למשרד נסיעות ברחובות
דרוש/ה
מורשה/מומחה לנסיעות
תנאים טובים למתאימים 08-461797 לאבריל

למפעל ליצור והדפסת מדבקות
דרושים
סוכנים/ות לקידום מכירות
תנאים טובים
למתאימים 03-296624

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

בהרצליה
דרוש **מדפיס** לריובי 1/4 וגיסטליט
תנאים טובים
052-85160 (בערב)

עובדים/ות למטבח
רח' שפ"ר 18, תל־אביב ליד שוק הכרמל – ליעקב

לפרסום מודיע? **דחף** ס.י.פ.ס
ב"דחף" תקבל יותר במחירי העיתון
ת"א דחף מרכז — ת"א דחף דיזנגוף — ת"א דחף בן יהודה — ת"א דחף אלנבי — חיפה דחף — ירושלים דחף — דחפון 03-611001 — ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

לחברת מסחרית גדולה בתל־אביב
דרוש
מנהל מערכות מידע (משרה 2575)
לניהול ולתאום מערכות המידע
תפעול המחשב ומערכות התקשורת
★ בעל רקע מתאים
★ רצוי ניסיון ב־MICROVAX, ב־VMS ובישום מערכות ONLINE
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024 תל אביב 61110.
סודיות מובטחת.
המודעה לשני המינים.
תיל תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

חברה תעשייתית בענף הקוסמטיקה מתפשטת
מנה"ח סוג ד'
למשרה מלאה.
הכישורים הנדרשים:
א. נסיון של 3 שנים בחברה תעשייתית
ב. נסיון בעבודה מול מחשב
ג. יכולת להפעיל צוות עובדים.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 33030 תל־אביב

קריירה שרותי כח אדם בע"מ
★ **מנהל/ת מחלקת סיעודית**
לפיתוח וניהול שרותי כח־אדם סיעודיים ופרה־רפואיים. נסיון בתחום והיכרות מעמיקה של מערכת הבריאות.
נא לפנות בכתב־יד ל"קריירה" דיזנגוף 168 ת"א
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

האוניברסיטה הפתוחה
דרוש/ה
אב / אם בית
תאור התפקיד:
אחריות לתפעול שוטף של קמפוס בעל 2 בניינים הכוללים: חדרי משרדים וכיתות לימוד, בתחומים: נקיון, אבטחה ושמירה, ארגון חדרים וכו'.
כישורים הדרושים:
נסיון של 5 שנים לפחות בתפקיד דומה, יכולת ארגון כולל פיקוח על צוות עובדים.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת כח אדם ת.ד. 39328 ת"א 61392

למפעל מזון גדול
דרוש
מנהל שוק לחו"ל
בעל ניסיון וידיעת השפה האנגלית על בוריה.
הצעות וקורות חיים נא להגיש בכתב־יד לת.ד. 2445 עפולה עבור מנהל שוק

לחברת ביטוח גדולה באזור חיפה
דרוש/ה
מנהל/ת מח' תביעות
דרישות התפקיד:
נסיון קודם בניהול צוות עובדים, סילוק תביעות בכל ענפי הביטוח האלמנטרי ו/או השכלה משפטית.
המתאימים/ות יפנו בכתב לת.ד. 1466 חיפה עבור "מנהל תביעות"

מרכזים קהילתיים ומתנ"ס השרון
להקת "תות"
דרושים/ות
זמרים / ות
בעלי קול והופעה עד גיל 25
נא לפנות בימי ב' למתנ"ס לוי רח' ארלוזורוב 20 ליד בריכת שרונית – ברמת השרון 03-5400648

אלקו בע"מ
דרושים:
אנשי מכירות מעולים
1. לענף לוחות ומיישרים
2. לענף שנאים
כישורים נדרשים:
– הנדסאי/טכנאי חשמל זרם חזק
– ידע ונסיון במתקני חשמל מ.ג. ו־מ.נ.
– נסיון באלקטרוניקה התעשייתית – רצוי
– היכרות מעמיקה עם הענף
– נסיון מוכח בתמחיר, הכנת הצעות ומכרזים
– נסיון ויכולת מוכחת בניהול מו"מ טכני/מסחרי עם לקוחות
– ידיעת השפה האנגלית. שפות נוספות – יתרון.
המעוניינים יפנו בכתב אל אלקו בע"מ, מח' המנגנון, ת.ד. 1176 רמת־השרון, מיקוד 47100

למפעל בראשל"צ
דרושה
פקידת מכירות נמרצת
למשרה מלאה 8.00 עד 16.00
• בוגרת תיכון
לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 2311 ת"א עבור פקידת מכירות

לכפר עפרים
כפר לילדים אוטיסטים
דרושים:
אם בית ומדריכים
הדרישות:
נסיון בעבודה עם ילדים חריגים וחינוך מיוחד.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים + המלצות ל"אלות" ברדיצבסקי 29 ת"א 64258

קריירה שרותי כח אדם בע"מ
★ **רו"ח/כלכלן בוגר מנהל־עסקים**
לניהול מחלקת תמחיר. נדרש נסיון קודם בתחום – במפעל.
תל־אביב, דיזנגוף 168, טל. 03-5449848
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה

ציקלון
מוצרי תעופה בע"מ
דרושים/ות
למחלקת מטוסים
★ **קשרים תעופתיים**
– יוצאי חיל האוויר – מוסמכים על מסוקים
לאגף הייצור
★ **מבנאים תעופתיים**
– עדיפות ליוצאי חיל האוויר ובוגרי ביה"ס מקצועיים בתחום הנ"ל.
מובטחים תנאים טובים למועמדים המתאימים, עזרה בדיור לבאים ממרכז הארץ, 5 ימי עבודה בשבוע. הסעות מחיפה ורחבי הגליל המערבי.
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית לאסתי נוימן 04-962211

יהילה שרותי כח אדם בע"מ
מסגר/רתך
רוצה להרויח יותר?
אנו מציעים לך עבודה עם הכנסה גבוהה בפרוייקט מיוחד עבור חברת החשמל
תאור התפקיד:
• הפרוייקט באזור הדרום והצפון
• הסעות מאורגנות הלוך וחזור
• עדיפות לרתכים עם בחינות של חברת החשמל
• התפקיד מתאים למועמדים מהמרכז, הדרום והצפון
לפנות (לתושבי המרכז והדרום) – סניף ת"א דיזנגוף 117 טל. 03-5448328/9
(לתושבי הצפון) סניף הקריות דרך עכו 14 קרית ביאליק טל. 04-703741, 04-702934, 04-711130
לפרטים נא לפנות: רח' דיזנגוף 117 ת"א
טל. 03-5448328/9

לחברה קבלנית לפיתוח
דרוש
הנדסאי בנין
בעל נסיון בווישובי כמויות והגשת חשבונות.
טלפון 03-5053861

דרושים/ות
צעירים/ות
לעבודה חד־פעמית בתלפיות בתאריך 21.3.88
לפנות לצוות ביטחון, ריינס 23 ת"א עד יום שני.

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ
לעבודה במערב אפריקה
דרוש
מנהל עבודה לעבודות בטונים
כישורים:
• נסיון בבניית מבנים הידראוליים, בריכות ומגדלי מים
• נסיון בעבודות שלד וגמר לבנין
• נסיון בתבניות מטפסות
• ידיעת השפה האנגלית
מועמדים בעלי נסיון של 5 שנים בעבודות אלו יפנו בכתב לת.ד. 44494 חיפה 31048
– מודעה זו מתייחסת לגברים ונשים כאחד –

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920
בכפר הנוער רמת הדסה בטבעון
דרוש/ה
משרה פנויה מס' ח / 88 / 202
★ **מדריך/ה חינוכי/ת**
(מגורים במקום)
שכר לפי דירוג עובדי ההוראה
★ **עובד/ת מטבח**
נא לפנות טלפונית ל־04-834343 או בכתב לרמת־הדסה, קרית טבעון.
מועד אחרון להגשת מועמדות 1.4.88

דרושים
רכב צמוד + 2250 נטו לנשים
מעל גיל 24 לכל חלקי הארץ עדיפות לפקידות בנק ו/או מורות ו/או נשים בעלות נסיון במכירות ראיונות ייערכו בבתי מלון בת"א, חיפה, וירושלים
052-541946

לחברה לשיווק מוצרי תקשורת בעלי מוניטין רב בענף
דרושים
אנשי מכירות מעולים
בעלי מרץ, התמדה ויכולת ביצוע מעולה, לתפקיד רב אתגר ומעניין, הכולל ניהול משא ומתן עם בעלי עסקים ומנהלים. יחסי אנוש טובים והופעה נאה הכרחיים.
שכר גבוה מאוד ותנאים טובים למתאימים
משרות פנויות: באיזור המרכז והצפון.
לפנות לגב' יהודית כל יום בין 09:00–14:00 בטלפון 03-9247896 (פרט ליום שישי)
סודיות תשמר בקפידה

למפעל בראשל"צ דרוש
רכז/ת משלוחים והזמנות
• השכלה תיכונית
• יכולת עבודה בתנאי לחץ
• כושר אירגון וביטוי
לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 23111 ת"א עבור רכז

מנהל יצור
למפעל מתכת מתקדם בענף חלקי חילוף לרכב, דרוש מנהל יצור בעל נסיון, רצוי מהנדס יצור או מכונות.
המפעל בגוש דן, מעסיק כמאה עובדים.
לפנות בכתב עם פרוט חיים וניסיון.
עו"ד אתגר דרך חיפה 5 ת"א עבור שלמה

קיבוץ דתי באיזור רחובות מחפש
רופא
רצוי רפואה פנימית או רפואת משפחה,
למגורים במקום להתקשר: 08-548327 בערב: 548261 לדויד

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דחפון
24 שעות שרות מודעות טלפוני של **דחף**
לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

דירות

וילות ובתים

בהזדמנות בהרצליה קוטג' חדש ומפואר "דייוד פלוס" בית-הפועלים 6 08-453055 והוטבות (26143)

בהרצליה-פיתוח למכירה, לרגל נסיעה, וילה יחידה עצמאית (7755) 052-570970

למהירי החלטה ברמת השרון המערבית קוטג' 4+ מרתף 03-494684 (26770)

בהרצליה-הצעירה קוטג' מפואר מרתף+ גג 03-738521 דפנה (19927)

בכפר-שמריהו, וילה מפלס אחד+ 4 חדרים 052-573522 (19915) 03-484142

סביון וילה 7 חדרים מיקום שקט "סנטר" (18337) 03-346441

בנוה-צדק 3 יחידות קוטג'ים בבניה ובגדלים שונים הכמן בניה וגימור מעולים 03-5101391 (16094)

וילה יפהפיה בבת-חן ע"י מושב בית-אהרון ע"י נתניה בניה 200 מטר, מגרש 880 מטר, 7 חדרים, מרפסת 80 מטר סביב בריכה צופה לים 260,000 דולר. (16087) 053-663412

בבניה קוטג' מיוחד 3 מפלסים כניסה נפרדת מקלט פרטי, פינסקר 13 חולון לפנות "משיכה קבלני בנין" רוטשילד 30 בת-ים 03-868365 (26764) 03-585297

בגבעת המשקיפה לים, בהרצליה ב', קוטג' ופנטהאוז מפוארים+ תוספות 03-490342 (26476) 03-472862

סביון/ רימונית קוטג' 145 מ' מיידי! בלעדי ל"סנטר" 03-346441 (22994)

בסביון 5½ מיקום שקט מיידי, בלעדי ל"סנטר" (22900) 03-351425

במגדלי בר-כוכבא, בהרצליה, 3-4 חדרים 120,000 ק"ק 106 מ"ר דולר 03-247730 (9463) 03-245385

דירות למכירה

המומחים למשכנתאות בנק טפחות לשרותכם סניפים בכל רחבי הארץ (26415)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

קוטג'ים מפוארים בבניה בהרצליה-פיתוח ובבני-ברק "בני-השקעות" (21176) 03-722654

קוטג'ים מפוארים בין רעננה לנתניה, החל מ-$119,500 כולל מע"מ. 052-917111 ביפר: 03-630011, מינוי (9691) 31318

קבלנים מציעים

בהרצליה-הצעירה ברחוב קרן-קיימת קוטג'ים מפוארים לכניסה מיידית (23110) 03-492246

להשכרה/ למכירה בנין 3 קומות 650 מ"ר לקומה+ מרתף באזור התעשיה הישן בראשל"צ בנין מיוחד, מתאים לאולמות חתונה ו/או לחנויות. בדבר פרטים: ת.ד. 797 ראשל"צ (22959)

במגדלי 4 ת"א 3½+ מעלית+ חניה! מיידי! (21489) 03-249195

"רמות-גן" מציעה בר"ג דירות פאר בנות 4-5 חדרים 03-724515 (27138)

במגדל דיזינגוף: 2 לוקסוס, גבוהה, 135,000 מהושב חוץ! (19108) 03-295303

5 בשרות 150 מ"ר ג'קוזי, מטבח אמריקאי, חיפוש, מזגנים, מעליות, חניה, מחסן (29652) 03-5413438

אטרקציה בצפון בבנין מדהים 4+ מרפסות מחוות (בבניה) "קניון" (20522) 03-242192

ת"א-יפו

דירות למכירה

מבצע!!! רמת-אביב ג'! 4-5 יוקרתיים (לובי מפואר, אנטיקים T.V תריסים חשמליים, אנטנה לווינית שיש בסלון, מרפסת שיזוף ועוד..) 4 מרווחים 107 מ"ר החל מ-209,000 ש"ח 5 אקסלוסיביים 148 מ"ר החל מ-250,000 ש"ח פנטהאוז אמיתי (במפלס אחד) ודירות גג בתוספת מע"מ במזומן, אפשרות לתשלומים נוחים ומשכנתאות. המבצע יתקיים במוצ"ש בין השעות 19.00-21.00 במשרדינו ברח' אחימאיר 23 רמת-אביב ג' "ישקו" "ISCO" (25622) 03-426293

בגבעת-רמב"ם 2½ 2 דירות קוטג', 5 (18628)

3, ענקית מעלית, חניה אזור הבימה. 03-293528 03-287776 (23478)

בקראון פנטהאוז דופלקס חדש קומה גבוהה "סנטר" (20504) 03-351425

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

ברמת-גן בשלבי בניה שונים 5-4+ דירות גג בן-צור 03-7514506 (29186)

מעוניין למכור דירה ביד-אליהו אני נמכר ללא דמי תיווך ברזילי 03-382638 03-370201 (18619)

מבצע!! בנאות-אפקה בשלונסקי 31, דירות 3 מרווחות בנין לוקסוס+ מעלית+ טלפון. החל מ-110,000 דולר במקום, בשעות 12.00-10.00 03-470023 (26414) 03-447105

בפ"ת דירות חדשות 5, 5½, 6, +דירות גג 03-908369 03-910514 (28235)

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

חולון-בת-ים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בנוה-הרצליה של אחוזים בהרצליה "הצעירה", שכונה יוקרתית חדשה, 5 חדרים מפוארים ופנטהאוזים. מחירים מיוחדים לתקופה מוגבלת פלא-פון 050-22214 בכל שעות היום. פתוח בימים א' ב', ד', ה, 10.15-14.00 המשך רחוב רביעקיבא (252)

ברעננה ברחוב בר-אילן דירות פאר מרווחות וגדולות בנות 5-4 חדרים לפנות "ציטרין טקביץ" חברה קבלנית לבנין בע"מ רחוב ה"באייר 28 (כיכר המדינה) טלפון 03-251329 בשעות 11.00-13.00, 17.00-19.00 (פרט ליום ג' אחה"צ) (16078)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בעולי-הגרדום 4 ק"ב חדשה 8 דיירים "סיון נכסים" 03-941352 (24555)

פנטהאוז 200 מ"ר מפואר בחדרה "חברת מירות" 053-340042 (25377) 053-343798

בצהלה 5 חדרים +גג 300 מ"ר. נוף מקסים, במקום שקט, מסודרת ומושקעת, כניסה מיידית. 03-496498 (26101)

בנס-ציונה "בגבעתון" דירות 4 מפוארות וקוטג'ים מקסימים מה' 08-470458 שוסטר (25329)

בראשל"צ בז'בוטינסקי 4 ק"א+ מעלית מסודרת "סיון נכסים" (20008) 03-941352

באר-יעקב במרכז 5 +4 +3 דירות מפוארות 03-9643048 (19735) 03-9650619

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות גג

בראשל"צ 4+ גג+ חדר במערב מסודרת "סיון נכסים" 03-941352 (27884)

בלעדי ל"קנין" בעמדן, בפייבל, באהבת-ציון, פנטהאוזים ברמה אירופאית 1 (7941) 03-242192-3-4

בר"ג שכונותיקים, 5½, מושקעת, גמישות בתשלומים ובפנויו (23611) 03-7510532

דירות מרוהטות

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

דירות למכירה 3-3½ חדרים

יום שישי, כ"ט באדר תשמ"ח, 18 במרץ 1988

דירות בדמי מפתח

• ברמת גן ליד לעסקי. מגורים 03-5055798 03-830105 +טלפונים (23784)

• בכיכר 2, בשר וב 3, במשלוש 3/ "אריאל" 03-232410 (23512)

• בנמל הכרמל מטופחת ומרוהטת 3 ק"ב ...03-259341 (19071)

• בת"א ...2 ק"ב ...03-298319 (18817)

• 3 חדרים גדולים +טלפון למגורים 03-655736 (29554)

• בגבעת ת"א 3 גדולה ק"ב, 50,000 דולר. 03-236053 (27449)

חדרים מרוהטים

• ברחובות חדר לבחורה ...08-460656 (26964)

עסקים

• ברמ"ג בגריה +ציוד 200 מ"ר תלויה 03-826125 (23980)

• למכירה מעדנייה באזור המרכז ...03-761304 (16588)

לרציניים!!! באשדוד מעדניה עובדת!!! פרנסה לשניים!!! 08-553534 08-553913 (16097)

• איזור חולון למכירה ...08-529884 ,08-521505 ,08-532468 (30591)

• לחברה לבת אדם בע"מ משקיע 03-283127-5 (30548)

• דרוש משקיע לא פעיל לכספר 03-5466377 (30538)

• בית קפה לפתות, תפיצות ...03-796513 (30436)

• קונסטציה למכירה באיזור ...836946 (30332)

• עקב פירוק שותפות משרד שליחים 03-285844 03-293006 (30312)

• מסעדה מבוססת בפתח-תקוה ...052-557887 (29728)

• להפרה לשיתוף ...03-5265438 (27535)

• דרושים בעלי חנויות בסקופות ...03-5743553 (27207)

• בעיסק/פעיל להברת שיווק 03-815403 (27161)

• דרושה בהם לאירועים להורשי ...03-497302 03-495024 (27037)

• הברת שיווק בתקסוטיקה +תשתית ...03-815403 (27852)

ביהוד במרכז! להשכרה עסק גדול אפשרות לבית מאפה-מסעדה-פצריה 03-5365771 (26888) 03-362524

• דרושים יזמים להפעלה חנויות ...03-9391547 (26725)

• למכירה תנורים לקונדיטוריות ...03-5516328 (26349)

• כי הלוקת בגדי ...03-857442 (26307)

• להשכרה לוכן מבושל ...051-891121-6 (26124)

בהרצליה למכירה חניון פעיל כ-300 מקומות חניה, בלב העיר +חברת אחזקה 03-473666 (26136)

• למכירה, כספת, עובדת ליד ...03-287875 (26868) 03-226616

• חנות תיכובית מעניין לעסק ...03-379618 (25024)

• לכמירה אחר חלוקה בת"א של יצור ...03-321611 (25819)

• למכירה ...052-555125 052-951572 (24626)

• להשרה דרוש משקיע 200,000 דולר ...052-450223 (23508)

• ...052-551498 65,000 (23420)

• בהזדמנות 1000 מרכז ...08-220451 (23378)

• ...03-837857 (25519)

• למכירה חנות ירקות עובדת ...03-952486 03-9659550 (23175)

• למכירה מפעל לקרמטיקה ...500,000 ...2395 (25154)

• למכירה מגון עובד במרכז +ציוד ...03-5510770 (25860)

• לוגבר ...03-5512039 (25055)

• ...03-200056 (22906)

• כן להולכת ...03-980382 052-28757 (22780)

• בהזדמנות עבודות ...03-392976 (22738) 03-392962

• למכירה ...053-52796 04-371726 (22577)

• ...053-846028 (20028)

• ...03-803146 03-650068 (19992)

• למכירה בשכ"ה עסק פעיל ...03-458450 03-9245563 (19920)

למיזוג אויר לרכבי ציוד והלקים למכירה הזדמנות 053-616879 08-438145 בערב (19857)

• בהזדמנות ...650 ...03-885215 (19806)

• ...05-903494 (19764)

• למכירה מחסן ...03-900145 03-907055 (19641)

• ...2000 ...052-953259 052-910122 (19420)

• בהרצליה בת"א ...3,500 ...03-5411998 03-5412005 (19115)

• בהרצליה להשכרה ...052-547411 (18999)

• ...05-9223962 (18519)

• ...03-480272 (18461)

משרדים

למכירה משרדים בבניה ליד בנין אבגד בר"ג (28674) 03-746933

• להשכרה במרכז רחובות 2 חדרים 03-252655 (27794)

במרכז ת"א חדש! 7 קומות' 170 מ"ר בקומה "מונופול" 243008 (23594) 244452

• להשכרה 2 משרדים ...03-377128 (7676)

• בשכ"ה 3 +סירותים +טלפון, ...03-728230 (27566) 03-263858

בבנין משרדים בצפון ת"א להשכרה משרד (חדר בודד או כפול) (26502) 03-252340

• בצפון המרכז משרדים 50-200 ...03-224004 03-234537 (25611)

• 2 משרדים להשכרה ...03-748726 (25429) 03-5741619

• בשכ"ה בית 250 מ"ר במרכז ת"א 03-245848 03-236429 (25069)

• הזדמנות למכירה/ להשכרה ...03-478730 (23674)

ברמת-גן "ק"ק 240 מ"ר+ משרדים+ חניה. "נ.ת.מ"-נכסים" (22933) 03-372169

• ...03-451939 03-446691 (20004)

• ...03-455489 (7451)

• ...03-203019 (5821)

• ...03-537921 (16102)

• ...03-750237 (16088)

• ...03-5742777 (30522)

• ...03-9643048 03-9643028 (38323)

• ...03-735157 (26652)

• ...03-627114 (26106)

• ...08-220727 (26111)

• ...03-613119 5458 (25954)

• ...03-235522 (20024)

• ...03-758121 (19961)

• ...03-5519882 (19942)

• ...03-363381 (19155)

• ...052-26558 (19880)

• ...03-451939 03-446691 (18765)

להשכרה 350 מ"ר אזור התעשיה הרצליה מוטי 052-556543 (28317)

• ...03-232410 (16058)

מחסנים

• להשכרה מחסן 50 מ"ר בנמר 03-809812 03-808278 (26761)

• להשכרה בהזדמנות ...03-747429 4 ...03-770591 (10783)

אולמות

• בשכ"ה בבנין אולם ...03-446251 (21571)

• להשכיר ...62 ...03-7515651 (27408)

להשכרה ליד הקניון ברמת-גן 1000 מ"ר+ מעליות, לתעשייה קלה "רשף-נכסים" (6693) 03-5742777

• ...03-915965 (16190)

• להשכרה 150 מ"ר ...03-997388 (22735)

• ...03-815172 (18737)

• ...03-9232675 03-410261 ...03-9232689 (9446)

• ...03-581874 (16665)

חנויות

• ...03-905494 (17173)

• ...987890 (27750)

• ...052-540701 (25878)

• ...03-766492 03-777358 (21599)

• ...03-9665565 (21324)

חנויות בדמ"פ ובשכ"ה נחלת-בנימין זבולון, לוינסקי אלנבי+ בניינים 03-658169 בטאבו (9252)

• ...03-822551 (29232)

• ...882763 40,000 (26705)

להשכרה /מכירה במקום הטוב ביותר בדיזנגוף-סנטר 200 מ"ר אולם תצוגה שיווק בלעדי "רשף-נכסים" (26488) 03-5742777

• ...03-903494 03-9228657 (26100)

• ...052-82814 (25894)

• ...052-916141 (25886)

• ...03-221958 03-234537 (25683)

• ...03-5360186 03-355049 (25236)

• ...03-782568 03-5792726 (22841)

• ...03-821750 03-738428 (22563)

• ...03-294395 03-542395 (19948)

• ...052-32965-6 (14900)

• ...9665714 9663565 (4940)

• ...03-767299 (16257)

• ...03-9649447 03-992519 (16084)

• ...03-495691 (16058)

• ...08-465984 (30587)

• ...232258 03-662659 (30372)

• ...9649259 (30378)

• ...052-545575 (26573)

• ...03-5466608 03-217383 (26181)

• ...03-235275 03-257217 (26132)

• ...03-5462754 (26001)

למכירה קיוסק בשכונת בן-גוריון ביבנה, בהזדמנות! 08-430587 03-496498 בערב בשבת. (25866)

• ...03-918915 (23587)

במרכז כפר-סבא, במרכז מסחרי, חנויות- משרדים. 03-5400064-5 (23367) 03-485932

• ...03-5447325 (20358)

• ...03-738121 (19981)

• ...03-7524162 (19907)

• ...03-382532 03-381061 (19706)

מבני תעשיה

• ...03-410261 ...03-9232675 03-9232639 (26252)

• ...03-807831 (21898)

• ...04-719575 04-705519 (26982)

• ...03-807831 (24558)

• ...03-9306611 (10533)

להשכרה/ למכירה מבנה בחדרה 1000 מ"ר+ משרדים +טלפונים+ כח (29987) 06-331006

• ...848507 (26701)

• ...03-9665773 03-9666692 (26688)

• ...288943 292616 (25569)

• ...288943 292616 (25591)

להשכרה בחולון 500 מ"ר ק"ק+ חצר "רשף נכסים" 5742777 (25307)

בחולון" ק"ק" 1000 מ"ר+ חצר. "נ.ת.מ" נכסים" 03-372169 (22937)

• ...057-82132 (19446)

• ...03-449249 (7592)

להשכרה 600 מ"ר אולם+ טלפונים+ חצר באיזור התעשיה בת"ים (18568) 03-9614565

• ...03-814293 (18056)

בחולון 650 מ"ר ק"ק למכירה או להשכרה (18032) 03-5051803

בביהד מרכזים ביתו חנות בשכ"ה 225 מ"ר בערב 052-555138 (25972) 052-541562

• להשכרה מבנה באזור המרכז 170 מ"ר +200 מ"ר חצר 08-412936 (23508) 08-413551

• להשכרה מבנה בגרש 1300 מ"ר+ חניה, טלפון 03-253986 (23487)

• ...03-324063 (25328)

• ...03-887851 (25252)

• ...03-5560886 (19951)

• ברמת-גן: להשכרה 780 מ"ר ק"ק ...03-758121 (19955)

• ...03-9615353 (19424)

• ...03-472378 (18784)

• ...535308 (18452)

• ...535516 (18442)

להשכרה מבנה כ-1000 מ"ר על 2 דונם אפשרות חצי מבנה מקום מרכזי מתאים למוסך 5051803 (18423)

למכירה 600 מ"ר. באזור התעשייה חולון+ שוכר (18355) 03-5591563

• ...03-449249 (18183)

• ...03-478318 (18120)

• ...03-5593163 (18058)

דרוש מבני בודד כ-1500 מ"ר בתל-אביב וסביבתה ליבואן יתכן מגרש. פלרום 03-264625 (29654)

בחדרה להשכרה תעשייה 1700 גובה 6. 06-325066 06-325769 (29650)

• ...052-448315 03-9526640 (29439)

• ...03-285821 03-201846 (24408)

• ...288943 292616 (24351)

• ...03-801950 (16158)

מגרשים

בר"ג מגרש ל-6 דירות+ בית ראוי למגורים "בני השקעות" 03-722654 (27144)

דרושים מגרשים להשקעה/ בניה בראשל"צ, גושי-דן "סיון נכסים" 03-941352 (28285)

• ...03-340977 (26329)

מגרש 6 דונם ומבנה תעשיה, מסחר, 500 מ"ר, אזור בניה גבוהים במבואות חיפה, קרית המדע 04-536252 04-526536 ובערב (23254) 04-330807

• ...03-9657144 (22550)

• ...03-450278 (21695)

• ...052-916441 052-910996 (21219)

• ...052-573096 (12578)

• ...03-443481 03-5461511 (9537)

• ...03-5793888 (7805)

• ...03-880846 (29956)

דרושים מגרשים בת"א רמת-גן ובגוש-דן "בני השקעות" 03-722654 (27141)

• 450 מ"ר ...03-574349 536,000 (26995)

• ...03-452224 03-498501 (26489)

• ...03-792528 (25858)

• ...052-546166 (24865)

• ...219189 350,000 (24680)

• ...03-917932 03-915198 (24494)

• ...03-451319 (23660)

לרציניים! במזומן בפתח-תקוה לבניה 7 יחידות 03-447234 (20492) 03-5520387

• ...746385 (14355)

• ...03-531425 (12922)

• ...052-27561 052-456145 (7569)

• ...057-690056 (16071)

• ...03-778481 (30552)

• ...03-903494 (23407)

• ...052-44658 052-913860 (23574)

• ...03-425460 (23073)

• ...08-575013 (22984)

• ...03-5516410 (22771)

• ...03-260606 06-721654 (21493)

• ...052-88255 (19020)

• ...9232545 907890 (18706)

• בכרם ראשל"צ ...03-883155 (18275)

• ...03-478318 (18882)

• ...03-5465971 (8342)

• ...052-85465 (28613)

• ...052-550866 (28536)

• ...03-583691 (24483)

בראשון-לציון למכירה מגרש בקומבינציה "בני השקעות ונכסים" (28102) 03-722331

• ...052-541604 (26222)

• ...03-225530 03-238948 (22957)

• ...03-9649857 03-9663649 (9365)

הצעות עבודה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981 לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת הורותו, גילו או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

• ...265760 269493 (16589)

• ...03-426358 (16328)

עצור! צעיר/ה אנו מחכים לך עם עבודה שטח מעניינת ומיוחדת שכר גבוה +בונוסים 5 ימים בשבוע אפשרויות קידום, עד גיל 28 () 03-812193

• ...(16105)

• ...(16809)

• ...03-345415 (16086)

• ...03-612064 (16004)

• ...(15992)

• ...03-5611777 (30583)

• ...03-297777 (30651)

• ...03-321990 (30550)

• ...03-7528140-5 (30533)

• ...03-297089 (30531)

• ...03-838695 (30524)

• ...08-451362 (30423)

• ...03-380529 (30402)

• ...03-441525 (30400)

• ...03-5448755 (30348)

• ...03-376586 03-573537 (30316)

עובדים בלתי מקצועיים מגוש-דן לעבודות בתנאים טובים "א.כ.א" (30290) 03-451729

איש אחזקה לקו ייצור +נסיון לעבודה קבועה "א.כ.א" 03-5467156 (30288)

• ...03-451729 (30263)

• ...052-572123 (30159)

• ...03-5568199 (30252)

• ...(30004)

• ...865216 589065 (29065)

• ...03-875752 (30150)

מנהל עבודה נסיון מוכח בענף המתכת וניהול צוות עובדים למפעל מתקדם בשומרון. 5 ימי עבודה +רכב צמוד "חבר" שווחי כח אדם 03-5101420 למשה (29687)

• ...03-837459 03-823807 (29507)

• ...03-7318060 (29315)

• ...03-9711994 (25532)

• ...771121 (25329)

• ...03-9340768 03-9342951 (27337)

בוגרי מדעי החיים (תואר ראשון) לעבודה במפעל עתיר ידע. "מנפאואר" רחובות 08-461717 08-473734 (27354)

• ...03-9245670 (27186)

• ...03-749723 (27046)

דרושה מעצבת טקסטיל למפעל סריגה עם נסיון 03-741178 03-776045 (27018)

• בערב לפני סירות לעבודה בשעות הבוקר "אורה" 03-371465 (26779)

• ...03-302282 (26499)

• להתקנת מזגנים לרכב, בעלי רקע טכני 03-5792824 (26474)

• ...03-478745 (26445)

• ...03-424206 (26397)

• דרוש בחור ...03-7513694 (26297)

• קופאים/יות לעבודה בבנקים ...03-571465 (26275)

מרכזניות מנוסות על מרכזיות אוטומטיות. ליום מלא. עבודות זמניות "מנפאואר" בן יהודה 12 ת"א, א' ה', 08.00 14.00 (26150) 03-298877

ליפאורה יצרנית שומפו ומיץ פז דרושים: מחלקים לחלוקת תוצרת, רשיון ג'+ נסיון הכרחי, 10 שנות לימוד, תושב ראשל"צ והסביבה. לפנות 08-467151 לחזה או לפרח (26152)

• לאולם רן דרוש בעל מקצוע ...03-814194 (26224)

• לעבודות אריזה בקבלנות סטודנטים/ות ומשוחררי צבא 03-448668 (26123)

• ...03-536257 (26130)

• ...03-381128 (26109)

• ...052-557851 (26091)

• ...03-450581 (25910)

• ...03-299325 (25911)

• ...03-248128-9 (26038)

• ...03-384348 (25839)

• ...5101677 (25754)

• ...(25846)

ל"קריירה": טייעת +נסיון ברושנן למכון צילום ברעננה. (25529) 03-5449848

חוקר בעל רשיון וותק ונסיון בחקירות כלכליות, במשרדין ת.ד. 11805 ת"א (25463)

• ...03-355188 (25485)

• ...03-9612323 (25054)

• ...03-9612323 (25028)

• ...03-5448282 (24954)

• ...03-382632-3 (24763)

• ...(24563)

• ...052-543269 (24382)

• ...03-434277-8 (24439)

• ...03-237226 (23589)

עובדי יצור לאחר שרות צבאי עבר ללא דופי פרופיל 72+ למפעל ביטחוני. 5 ימי עבודה הסעות +ארוחות +שכר גבוה "חבר" (23981) 03-5101420

• ...(23546)

• ...03-349536 03-712207 (23516)

• ...06-790857 06-720426 (23509)

• ...05-986959 05-9301597 (23503)

• ...03-537620 03-532674 (23498)

• ...03-376215 (23489)

• ...03-298916 (23422)

• ...03-623561-4 (23415)

• ...03-9711994 (23332)

• ...771121 (23329)

• ...771121 (23299)

• ...03-703236 (23289)

טכנאי מיזוג/ קירור לעבודת מכירות מיזוג אויר לרכב כבד באזור המרכז. 03-286111 (23249) 03-9659733

מוגניסט מקצועי לדכב+ מסחרי תנאים טובים 03-9712876 (23241) 03-5052495

• עובדים לייצור במסגרות ...03-228949 (23235)

• ...03-228949 (23227)

• ...03-247410 03-247999 (23225)

קופאיות לרשת שיווק בכל איזורי המרכז! שכר 750 ש"ח+ נסיעות "מאגרי אנוש" (23208) 03-336079

• ...03-455277-8 (23211)

• ...03-476173 (23207)

• ...03-336079 (23202)

• ...03-883636 03-731744 (23194)

• ...03-353420 (23149)

• ...328072-3-4-5-6 (23155)

• ...245144 5448175 5448174 5448380 248145 (23124)

• ...03-333420 (23113)

• ...03-729148 03-721169 (23101)

• ...03-812292-3 (23081)

מהנדס בנין או אדריכלית בעל כושר נהול וארגון, ידיעה בשפה האנגלית על בוריה לנהול מחלקת פיתוח בינוי ותחזוקה "דנאל" מרדון 88 ת"א 245541 03-222266 (23088)

• ...03-9659733 03-286111 (23044)

• ...03-286111 03-9659733 (23037)

• ...03-296444 (23022)

• ...03-372504 (22956)

• ...03-232965 (22934)

• ...(22964)

• ...055-336759 ,03-734288-9 052-547777 (22850)

• ...(22846)

• ...(22795)

• ...03-73426829 03-883636 (22300)

• ...03-813471 (22763)

דרושים צעירים/ות אחרי צבא עד גיל 25 בלבד! לעבודה במשרה מלאה בשכר גבוה תנאים מלאים 621587 (22733)

• ...052-24467 (22658)

• ...055-347377 053-25773 (22682)

• ...03-370572 (22674)

• ...03-351734 381734 (22700)

• ...053-23773 055-347377 (22661)

• ...5574214 (22535)

דרושים מתקינים בענף מיזוג אויר לרכב בעלי רקע טכני -נסיון אינו הכרחי -עדיפות לווצאי חיל-אויר. 03-9246536 (22564) 04-9248504

עובדי/ות ייצור +פרופיל צבאי גבוה, לעבודה בגוש-דן 03-5449848 (20725)

• ...03-657240 03-662586 (20133)

• ...03-724889 (20011)

לחברת ייבוא ברמת-גן דרושים 2 בחורים נמרצים ואחראיים טלפון 03-5743555 (20029)

• ...03-844065 03-885229 (19993)

• ...03-5449810 (19964)

• ...03-5365420 ,03-399471 ...08-473111 (19967)

• ...05-5465761 (19945)

מבקרי איכות מכני, נסיון 7 שנים בתחום עיבוד שבבי +קריאת שרטוט ואנגלית מעולה למפעל ברחובות 03-9659733 (19949)

• ...06-396900 06-399669 (19940)

• ...03-290890 (19010)

ל"קריירה": קצין בטיחות בתעבורה+ הסמכה וניסיון (19909) 03-5449848

• ...03-813242 03-831914 (19868)

קופאים/יות לרשתות השיווק לאזורים: ת"א, רמת-אביב, ר"ג, פ"ת וחולון 03-286111 (19881) 03-9659733

• ...03-810988 (19830)

• ...03-281461 (19882)

• ...03-989579 (19744)

• ...03-266177 ,03-265508 (19684)

עובד/ת רציני/ת למפעל לבובות פרווה, בבת-ים טלפון 03-5511343 (19691)

• ...03-260129 (19672)

• ...820905 5321112 (19615)

• ...03-552424 (19277)

• ...03-210667 ,03-217931 (19189)

• ...03-295920 (19126)

• ...08-463268 ,08-237858 (19149)

• ...08-237858, 08-535455 ,08-463260 (19113)

• ...03-218075 03-770084 (19102)

• ...03-297840 (19074)

• ...08-452690 (19016)

• ...08-535455 ,08-237855 08-473632 (18970)

• ...03-874224 (18973)

• ...03-9234422 (18916)

מנהל מכירות לחברה העוסקת בשיווק באזור השרון לפנות בכתב ת.ד. 47030 תל-אביב מיקוד 61110 עבור משרה 2585. (18929)

• ...03-251228 (18903)

לקריירה: סטודנטים להנדסת אלקטרוניקה לאחר צבא, בבדיקות אלקטרוניות (משמרת שניה ושלישית) 03-5449848 (18908) 08-465277

• ...08-452690 (18911)

• ...08-452690 (18897)

• ...61441 (18905)

• ...052-917318 (18881)

• ...03-297015 (18884)

• ...(18896)

• ...03-226353 (18883)

• ...03-287678 (18857)

• ...(18840)

• ...03-237457 03-5440013 (18818)

• ...03-789596 (18800)

• ...08-452690 (18723)

• ...08-452690 (18675)

• ...053-688950 ,053-619356 (18657)

• ...03-254055 (18660)

• ...03-297013 (18645)

• ...053-688958 ,053-619356 (18644)

• ...052-917315 (18577)

• ...7524921 (18524)

• ...05-5464514 (18476)

• ...03-5462854 (18581)

לקריירה: סטודנטים בוגרי בי"ס טכני בעלי נסיון צבאי/ אזרחי בהרכבות אלקטרוניות, מכאניות ואופטיות (משמרת שניה ושלישית) 03-5449848 (18352) 08-465277

• ...052-917315 (18361)

• ...03-282964 (18304)

• 1350 ש"ח למלבן מנוסה 03-734288 03-883636 055-336759 052-547777 (18306)

• ...052-917318 (18314)

בחור רציני ואחראי לעבודות נקיון למשרה מלאה 03-7514202 (18282)

• קופאיות בהנהיה 053-3367591 ...052-547777 03-885636 03-734288-9 (18253)

• ...03-282964 (18279)

• ...(18318)

• ...03-504858 (18221)

• ...052-917318 (18245)

• ...03-496363 03-476060 (18205)

• ...052-917318 (18288)

• ...03-813993 (18131)

• ...052-553367 052-571664 (18161)

• ...03-811856 (18181)

• ...5101523 (18106)

דרוש נער רהיטים ומסגר לא.ת. חולון "חרושת" (18012) 03-809820

• ...03-5323858 (18021)

פקידים/ות

באור-יהודה דרושות למשרה מלאה 6 ימים 1. פקידה כללית 2. מזכירה מתחילה 3. ידע באנגלית הכרחי (16322) 03-625281

• ...03-656402 (16115)

• ...(30523)

• ...03-7517294 (30507)

• ...03-5462804 (38405)

• ...03-553561 03-533512 (30385)

• ...03-511304 03-577281 (38327)

• ...03-9616879-80 (30256)

• ...03-768855 (30293)

• ...03-9238855 (30019)

למשרד יבוא יצוא דרושה פקידת יבוא/ קורספודנציה ידע באנגלית 03-7515604, 03-7511771 (29653) 03-7518896

• ...03-818408 (27979)

• ...03-7514129 (27643)

• ...03-734889 03-735384 (27445)

חיילים לפני שרות צבאי לעבודה. זמנית (מאזורי ראשל"צ ות"א) לעבודה מיידית בארכיון +תנאים טובים "חבר" בן-יהודה 1 ת"א 03-5101420 ללימוד (27443)

פקידה בוגרת תיכון +ידיעת אנגלית שעבדה בצה"ל בכח אדם לעבודה מיידית, +מכירות בטלפון "חבר" בן-יהודה 1 ת"א 03-5101420 ללימוד (27265)

• ...03-347510 03-344435 (26989)

פקיד יבוא/יצוא עם נסיון של שנה לפחות, ליום מלא עבודה זמנית, באזור תל-אביב. "מנפאואר" בן-יהודה 12 תל-אביב, א'-ה' 14.00 03-298877 08.00 (26651)

• ...05-7511188 (26458)

• ...03-7512554 (26398)

דרושה מזכירה עם נסיון הדפסה עברית אנגלית למשרה מלאה (26298) 03-381953

• ...03-571465 (26164)

• ...03-5467798 (26149)

• ...736280 (24679)

• ...03-7515922 (24229)

• ...03-612016 (23912)

פקידה +(מכירות) מנוסה, ישרה ואחראית עם נסיון בהנה"ח. ל"בית אופנה" (23485) 03-658691

• ...052-85641 (23485)

• ליחברה העוסקת בסחר בינלאומי ...03-658004 (23415)

• ...03-453805 (23557)

• ...03-739513 (23558)

• ...03-739513 (23524)

לחברה מסחרית פקידה עברית/ אנגלית שבוע עבודה מלא 03-5460712 ליהודית. (23295)

מזכירה מנוסה ע/ת עברית למשרד עו"ד בתל-אביב (בוקר/ אחה"צ) 03-286111 (23287) 03-9659733

• ...61392 (23256)

• ...03-331094 (23197)

• ...052-547777 ,03-734288-9 03-883636 (23169)

• ...03-375063 (23176)

• ...03-333420 (23189)

מנהלת משרד אנגלית ברמה גבוהה בתבנות עברית אנגלית לחברה בפתח-תקוה (23168) 03-286111

בחורה רצינית לעבודות מזכירות ניהול מכירות בחברת תיירות (23140) 03-216256

• ...03-245146 (23059)

• ...03-9246463 (23023)

• ...03-372304 (23015)

• ...03-372304 (22991)

• ...03-372304 (22975)

• ...03-9248001 (22976)

• ...03-292497 (22958)

• ...03-381734 (22669)

• ...03-836422 (22508)

• ...03-561722-3-4 (21808)

• ...03-5614002-3 (20109)

• ...03-430333 (20234)

• ...03-5522424 (19958)

בהרצליה קלדנית בהנה"ש וניהול מלאי 16.45 "08.00 (מחסן) נסיון של שנה לפחות, לאחר שירות צבאי (19889) 052-559491

• ...660747 (19916)

• ...03-836848 (19854)

למלון דן כרמל דרוש/ה פקיד/ה מחלקת חשבונות ואשראי בעל השכלה חשבונאית לפנות למנהל כ"א דן כרמל 04-386211 (19569)

• ...03-375815 (19443)

• ...37749 (19419)

• ...03-774212 (19376)

פקידה ללשכת מנכ"ל אנגלית ברמה גבוהה עבוד תמלילים באיזור רחובות. 03-286111 (19133) 03-9659733

• ...03-295020 (19110)

• ...05-535455 ,08-463260 ,08-237858 (19050)

• ...03-261251 (19042)

• ...03-250617 (19026)

• ...03-625542 ,03-886451 03-5059551 (18967)

• ...03-248288 (18885)

• ...03-289505 (18853)

• ...03-758034 (18544)

• ...03-919659 (18419)

• ...03-658157-8 03-664558 (18436)

• ...03-282964 (18373)

• ...03-258462 (18333)

למכון: אדם לפסיכולוגיה דרושה מזכירה לאחר שרות צבאי לתפקידי מזכירות כלליים וקבלת קהל, מקום העבודה שיכון דן הדר-יוסף, 6 ימים בשבוע א'-ה' 9:00-17:00 ו' 8:00-13:00 נא להתקשר מיום א' לאודית 03-496805 (18624)

• ...03-284494 (18773)

• למשרד עו"ד דרושה מזכירה בעלת נסיון ...WORDS ...TAR 03-255211 (18662)

• ...03-297013 (18644)

• ...03-5615575 03-5615486 (18572)

• ...05-297013 (18503)

• ...05-297015 (18844)

• ...03-579008 (18248)

• ...03-591948 (18509)

• ...03-590202 (18256)

• ...844212 (18145)

• ...03-9611149 (18057)

• ...03-561716 (18064)

• ...03-200148 (18309)

לגן-אודים ברחובות ת"א דרושה מזכירה מנוסה לניהול המשרד ידע בהנהלת חשבונות (18044) 03-5413322

• ...03-231938 (18050)

• ...03-5405193 (26250)

קלדנית ישראל מנוסה ...לשנה עבודה ...בן-יהודה ... 14.00 03-298877 ,08.00 (26152)

• ...03-611473 (23866)

• ...08-579490 (23387)

• ...03-491250 (22365)

• ...03-726434 (21978)

• ...03-251995 (20645)

• ...03-9524546 (20891)

• ...(20560)

• ...03-230052 (20556)

• ...03-5405930 (29988)

• ...03-5415070 (19850)

• ...03-5565253 (19850)

• ...03-548966 (23615)

• ...03-455195 03-398451 (19863)

• ...03-796113 (19857)

• ...03-350675 (18883)

• ...03-5612256 (18531)

• ...(19227)

• ...03-355462 03-233175 (18565)

• ...03-656341 (18844)

שונות

• ...03-5364436 (18853)

אבידות/מציאות

• ...(18844)

• ...(18845)

• ...03-5245777 (18545)

מפעילי ציוד מכני

מפ"ס מנוסה בתחום האלקטרוניקה לחברה גדולה בת"א תנאים מצויינים "א.ו.ת" (26736) 03-371465

פועלים/ות

פועלי יצור בתעשיה לעבודה מיידית בחולון/ בני-ברק תנאים טובים "א.ו.ת" 03-371465 (26765)

עובדי נקיון

עובדי מתכת

בוגרי בי"ס מקצועי, אחרי צבא- להפעלת ציוד ב-3 משמרות בתל-אביב. 03-826174 (30535)

דרוש מוסמך לעיבוד שבבי עם תעודה למפעל לשיפוץ ראשי מנועים, תנאים מעולים 03-5567065 ליורם (30413)

"למנפאואר רחובות" דרושים: 1. מסגר /מרכיב מכני מנוסה לעבודה ע"פ שירטוט 2. מסגר מנוסה בחיתוך מ... מאזור אשדוד 3. עובד ייצור בענף המתכת מאזור ראשל"צ 08-473734 08-461717 (27521)

מסגר מנוסה לעבודה מיידית בת"א/ נס-ציונה תנאים טובים "א.ו.ת" (26308) 03-371465

חרש/ כרסם C.N.C מנוסה, פאנוק- יתרון +ניהול צוות למפעל בחולון. 03-286111 (23270) 03-9659733

כרסם סי.אנ.סי +נסיון בתכנות (מעגלים מודפסים) לעבודה מיידית, תנאי שכר טובים "תיגבור" (19044) 03-296846

בלוד דרוש דפס מקצועי

בלוד דרוש דפס מקצועי להמדה תנאים טובים למתאימים 08-233666 (24219) 08-233250

ספרים/ות

מוכרים/ות

לנוטקס דרושה מוכרת מנוסה, הופעה נאה, משרה מלאה (24413) 03-337725

נגרים

מנהל עבודה +נסיון למטבחים. שכר גבוה (30519) 5516334 +רכב

נהגים

סוכנים – מקדמי מכירות

נהגי אוטובוס דרושים לחברה להסעות בולל השקעה. תנאים מצויינים 052-913517 (26241) גם בשבת

נהגים (מעל 15 שנה) לעבודת בוקר בפ"ת (25544) 03-5449848

ל"רונית-בייס" אופנת נשים, סוכן מנוסה +קשרים טובים בענף, 03-281352 (30305) 03-200378

לאזור תל-אביב +פתח-תקוה נהגים +רשיון ג' +נסיון בוגרי 10 שנות לימוד לעבודה חלוקה תנאי שכר טובים. "תיגבור" 03-289597 (19055)

לפ"ת איש מכירות בעל רקע טכני ומסחרי מיום א' 03-9341795 (27071) 03-908901

עובדי יהלומים

מחסנאים

חשמל ואלקטרוניקה

חשמלאי מוסמך, רשיון במתח גבוה, ידע ונסיון במערכות בקרה אלקטרוניות בתעשיה. "מנפאואר רחובות" 08-473734 08-461717 (27230)

חשמלאי מוסמך מנוסה, לעבודה מיידית בפ"ת/ נס-ציונה תנאים טובים "א.ו.ת" 03-371465 (26723)

למפעל הייצוא של אלקטרוניקס ליין דרושות מלחימות לקו הרכבה 5 ימים בשבוע מיום א' 03-337214 (23204)

למפעל הייצוא של אלקטרוניקס ליין דרושות מלחימות לבדיקות ויזואליות 5 ימים בשבוע מיום א' (18357) 03-337214

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

טכנאים הנדסאים

התקדם לשרטוט ממוחשב, 48 שעות לימוד 500 ש"ח 03-287379 (27031) 03-285364

סטודנטים להנדסה בוגרי בי"ס מקצועי באלקטרוניקה/ מיכשור ובקרה 035449848 (25647) 053-338901

ל"קריירה": טכנאי מיזוג אויר לרכב +נסיון (24449) 08-465277

הנדסאי אלקטרוניקה למחלקת פיתוח בתחום תקשורת דיגיטלית נסיון 4 שנים וידע ב-P.C.M הכרחי למפעל גדול בת"א 03-286111 (23180) 03-9659733

ל"אמנה" טכנאי שרות למקררים ומזגנים (23121) 03-299777-8

מהנדס חשמל רקע בתקשורת נתונים בעל נסיון בניהול פרויקטים, ניהול צוות עובדים וכושר מו"מ לעבודה קבועה בתנאים טובים "דאטל" גורדון 88 ת"א 245541 03-222266 (23115)

מבקר איכות מכני מנוסה, בוגר קורס ביקורת/ רצוי טכנאי מכונות למפעל אלקטרוניקה באיזור רחובות 03-286111 (19934) 03-9659733

מבקר איכות מכני מנוסה, בוגר קורס ביקורת/ רצוי טכנאי מכונות למפעל אלקטרוניקה באיזור רחובות 03-286111 (19918) 03-9659733

הנדסאי ייצור, מנוסה להקמת מערך תפ"י ממוחשב במפעל קטן ידע באיזור רחובות. (19885) 03-9659733

"לבית "אומנה" עובדות ללולאות ובפתורים ביקורת שיב ואריזה, חמישה ימי עבודה מלאים 03-663494-6 (22713)

הנהלת חשבונות

למשפיל-לה-באש בלוד מנהח"ש סוג 4 עם ידע במחשב 08-224787 (30594)

מנהל חשבונות מדופלם לעבודה מיידית קבועה בגוש-דן "א.ב.א" (30259) 03-5467156

למשרד יבוא יצוא דרוש מנהל/ת חשבונות להנה"ח ממוחשבת +ותק ונסיון 03-7518896, 03-7511771, (29545) 03-7515604

מנהלי חשבונות סוג 2 ו-3 מנוסים, ידע בעבודה עם מחשב. ליום מלא. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א, א'-ה' 08.00-14.00 (26161) 03-298877

דרושה מנהלת חשבונות עדיף נסיון בעבודה בעצמאות, 5 ימי עבודה בשבוע פרטים 03-287079 03-281093 (22777)

נתניה

דירות

בבניה 4 חדרים במבצע, 3 ביוני אויר, סטנדרט גבוה "דירות-העיר" (29546) 053-617615

הצעות עבודה

אשדוד

דירות

באר שבע והדרום

אילת

מכוניות

1988 להספקה מהירה!! כל הדגמים באודפא יתן ואוה"ב!! 03-5440104, 03-5440799, (17656) 03-235608

למכירה עסק בענף הרכב משגשג מאוד לרציניים בלבד (17452) 057-413964

אאודי

פנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

ביקוש עבודה

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

איונוצ'נטי

אלפא רומיאו

ג'י.ו. 2.0/86 כחדשה 03-267370 בעבודה 03-9220570 בבית אלון (30380)

ב.מ.וו.

אמריקאיות

מנועים חדשים!!! אולדסמוביל, שברולט, ביואיק, פונטיאק. 332534, בערב (19928) 416618

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

נב דבר ראשון בבוקר

חוק הודעות שירה בתעסוקה תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם איפיו או מהות התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

● 1982 315 ראשונה פרטית מזגן רדיוטייפ מעולה בבית 03-471142, בעבודה 03-491383 (17585)

● 315 אוטומטית 1976 +טסט תוספות, יפה 03-827636 03-849467 (17465)

● 315 1987 כל התוספות אפשרות החלפה 03-7518914 ובשבת 03-7522579 (17411)

● 316, 1985, ניר רגיל 4 דלתות כל התוספות 08-431254 08-436777 (17374)

ג'יפים

● ב'יפ 6 ארוך 82 מצב מצויין (אפשרות 08-596631 08-591792 החלפה במכונית) (16178)

● ארוך סגור 1976, אפשרות להחלפה. בעבודה: 03-802534 ,03-5566276 בבית: 03-9613694 (23074)

● סוזוקי כבורים 1984 יפהפה כחדשה בהזדמנות בזול 03-721631 (19999)

● סוזוקי קצר 1984 +ברזנט מראשונה שמורה 052-557835 03-483357 (18915)

● ב'יפ 76 ארוך, מצב מצויין צבע חדש (17690) 03-496081

● ג'יפ, 75, טסט לשנה +גלגלי מגנזיום רחב, בהזדמנות! 08-460806 08-460407 (17517)

● 1982, 1985, ארוכה+ טסט במצב מצויין 03-988131 בעבודה (17412)

דייהטסו

● שרייד 87 אוטומט +מזגן 15,000 ק"מ 03-448719 (16006)

● 83 שרייד אוטומט מהסוכנות שמור ומכני מצויין 03-966642 (30659)

● דייהטסו שרייד 1987 יד ראשונה מטלי 03-5539787 (30589)

● שרנט 1300 LC 1983 ראשונה +מזגן מחירון 03-484865 (26845)

● ביהטסו שרייד 87 אוטומטי+ מזגן 10.800 ק"מ 03-440719 (26776)

● שרייד, 86 מיטלי 5 הילוכים מזגן ראשונה 03-430430 (25957)

● דייהטסו 84 ראשונה שמורה מזגן+ אזעקה 03-594274 46.000 (23487)

● שרייד 83+ מזגן +טסט לשנה 42,800 ק"מ 03-698051 (23599)

● שרייד מבריינת 86 אוטומטית, מזגן ארגיגינאלי, מהסוכנה 03-837177 בבית 051-36426 (25340)

● שרייד 84 אוטומטית שניה מצב מצויין מחירון 052-445591 (25237)

● שרנט LC 1300 85 רגם אירופאי מפואר +תוספות 03-5740101 (23861)

● שרייד 1983 55.000 ק"מ טלפון 447160 (22568)

● שרייד 1984 ראשונה שמורה +רדיו +טסט. בעבודה 03-823060 (28416)

● שרייד אוטומטית 1984 1000 +מזגן, מהסוכנה לשעבר 052-77283 (19060)

● שרייד 1000 1984 במצב טוב 70.000 ק"מ 03-458211 (18995)

● 1300 אוטומטית +מזגן 34.000 ק"מ ראשונה במצב חדש 03-5615696 בשמור (18852)

● שרייד 86, אוטומטי +מזגן ראשונה 24,000 ק"מ 03-490214 (18857)

● בהזדמנות מראשונה שרייד סוף 1983 אוטומטית 03-858629 11.900 (18825)

● 1000 אוטומטית +מזגן תוספת 88 לבנה 08-236098 (17416)

דלתא

● זכות לדלתא, מידיין הקודם זוכהם 03-842408 (27558)

וולבו

● 244, 1977, פרטי, אוטומט +מזגן +טסט מבריינת (16114)

● הלבו D.L 1985 אוטומטית תנה כוח יד־ראשונה 34.000 ק"מ 053-612862 בעבודה 053-345769 בבית (30542)

● הלבו ג'י.אל.אי 82 244 +כל התוספות 03-877704 ,03-349584 (30515)

● בהזדמנות 1800, 79, +מגן מבריינת אפשרות להחלפה 03-5368379 03-717135 (30503)

● הלבו 1983 די.אל כל התוספת מעולה 052-445279 052-455107 (30397)

● לרגל נסיעה 71 מצב מכני מצויין יפהפיה 052-451262 (30553)

● 83 G.L.E מודל מחירון לפני יד ראשונה 03-517250 03-345228-9 (30149)

● טנדר 240 1984 2100 מנוע מצב מצויין 03-496990 03-7515554 (29681)

● די־אל 244 1980 הנה כח הלוחות חסכל שמורה כחדשה בעבודה 08-221222 הבשבת 08-243075 (29817)

● 1985, 240, ג'י־אל עם כל המשכללים האוטומטיים 03-417399 (29160)

● 240 ג'י־אל 1983 +מזגן +תוספות 03-494727 הבית 03-822811 (26463)

● 244 1800 1982 כח מזגן אוטומטית 03-990460 שמורה (25256)

● 244 76 2000+ מזגן+ כח שמורה 03-295566 03-772829 (23396)

● מבאית F10, 1983, ראשונה, מצב טוב 063-26912 (23508)

● די־אל 244 אוטומטית 1979 +מזגן הכסף בהזדמנות 03-266453 (23087)

● די־אל 1979 +מזגן +אבזור מקורית 08-252185 הבשבת 08-242965 (22781)

● 144 1973 במצב מצויין טסט+ רדיו סיים 03-9343987 (22647)

בהזדמנות! 244 (2000) סוף 1978 אוטומטית שניה פרטית (20157) 03-858102

● 144 1974 פרטית +מזגן +טסט צבע מטאלי 03-9342546 (20021)

● 244 1983 די־אל +מזגן +כח 29,800 ש"ח 03-9231801 03-900577 (19897)

● מידיים 1985 מבוהב 2000 +כל התוספות מחירון 03-993583 (19683)

244 ג'י.אל סוף 1983 ראשונה כל התוספות בחדשה-.39.500 (19243) 03-5513493

● 144 מודל 69 מצב מעולה 6,500 ש"ח 03-7522490 (19186)

● "קווייר־אף" הלבו מדיגה 1. 1984 סטייקן 2000.J.L. ראשונה תוספות 36.000 ק"מ 2. 1983 ג'י.אל 2000 כל התוספות 03-5615696 אחריות (18846)

● הלבו 340 1985 5 הילוכים ראשונה, שלוש כחדשה כאפשרות החלפה לחולה 03-509855 (18711)

● 244 1979 אוטומטית +מזגן 2100 +אבזור +כללות 03-738966 (18718)

● הלבו 1987 מיטלי אוטומטי +כל התוספות G.L 053-69979 053-690875 (18651)

● 144 75 אוטומטית טסט בוררה במצב מצויין 03-9326013 (17991)

● לקביה הלבו 343 1978/9, במצב מצויין 06-334887 (17898)

● 345 אוטומטי יד ראשונה אפשרות החלפה 03-410782 (17801)

● 144 74 אוטומטי מזגן מקורי מ' 03-5051296 10.80 (17725)

● סטייש 69 שניה 180.000 גרירה 03-9341847 (17697)

● ג'י־אל 244 2000 1979 גרירה כשורית מטיפי 052-454425 (17448)

● הלבו 244 2000 1978 בהזהב 03-5522718 ש"ח 18,480 (17413)

● ג'י.אל. 83 2000 כחדשה בעבודה 03-841531 בבית 03-887368 (17306)

ווקסהול

● יפהפיה גרירה, טסט, 1977 מחירון 03-995957 98.008 (23248)

טלבוט

● טלבוט טולה 1300, 1982, 140,000 ק"מ 03-746498 03-768853 (30255)

● סילווה 1600 אוטומטית חשמלית כח 1984 שניה 03-767881 (17293)

טנדרים

● פג'ו 83 404 מצב מכני מצויין ראשונה 03-717433 (16092)

● טנדר טוכאורד טוהם H1600 1979 בהזדמנות 052-575818 ,03-774979 (30596)

● די־ 180 76 מחיר מחירון +טסט 6 חדשים 03-796639 (30574)

● טנדר טוכאורד 700, 1987, 5,000 ק"מ ראשונה 03-498499 (30586)

● טנדר ג'י.אם.סי. 1 קבינה 87 4X4 לרשי 03-335255-6 (30359)

● 404 78 במצב טוב +טסט לשנה 03-364461 03-9362020 (30551)

● 404 1975 ללא ארגז 053-341618 מיום א' 053-335044 (30296)

● טוכאורד טנדר 62 מצב מצויין טלפון 08-592450 (30297)

● טוכאורד כאר 1987 1800 11,000 ק"מ +מזגן פרטית עדיין באחריות 03-706335 ש"ח 28,800 (29429)

● טוכאורד 1600 טנדר +מזגן חדש ראשונה 80,000 טסט 03-584877 בשעות העבודה (29164)

● טוכאורד 1800, 1987, 4X4 +ארגז +מזגן 08-553991 (28921)

● טנדר פיג'ו 504 1981 בהזדמנות מעולה 06-332084 06-338866 (27481)

● טוכאורד- 1984 1608 +ארגז +תוספות במצב מעולה 03-5852182 (26503)

● פיז'ו 404 1977 +טסט +ארגז תיקני מחירון 03-5463355 (26261)

● אל־כמינו 1979 051-54845 פולקסוובן רכל קבינה 1982 08-553939 08-524442 (26134)

● טנדר פג'ו 505, מזגן ארגז, שמור 100,000 ק"מ 21.800 ש"ח 03-395262 לאחיה (25992)

● טנדר פג'ו 404 79 בהזדמנות בבית 08-472166 בעבודה 03-991152 08-472221 (25215)

● בהזדמנות פולקסוובן דבל קבינה 1988- +תוספות 08-468705 (25131)

● פיאט פיורינו 1984 במצב מצויין 04-865049 (23523)

● די. 1980 200. ארגז ארוך שמורה מעולה 03-997741 03-952486 (25182)

● פולקסוובן, קסרי 85 כבג מצויין 03-9640956 ,03-829738 03-824194 (25111)

● לרגל נסיעה קארי 1987 +ארגז מעולה 03-880639 28,000 (23838)

● פיג'ו 404 +1974 +1977 1979 אפשרות להחלפה. בעבודה: 03-802534 ,03-5566276 ובבית: 03-9613694 (25012)

● טוכאורד 1600 1984 שניה +ארגז תיקני שמורה 03-779662 (19989)

● פיג'ו 404, 1979, +ארגז מוגר, שניה 03-812359 03-836074 (19965)

● טנדר 504 1986 פרטי מוחה +מזגן +תוספות 08-224308 08-246558 (19929)

● טנדר פולקסוובן קארי 86, ראשונה, ארגז תיקני 06-326245 (19712)

● טנדר מודר קוסטם 106 1980 אוטומטי +מזגן 03-907793 03-987055 03-908145 (19625)

● פיג'ו 1978 +ארגז, מצויין אחרי אוברול 052-455197 052-440264 (19399)

● טנדר 248 2000 1985 סטיישן אוטומטית (19560)

● טנדר 1973 404 +אוברול +כללות (18771) 03-355291

● פיז'ו 404 1979 טסט מכני טוב 08-414069 ,08-411929 (18676)

● רנו אקספרס 87 מצב מצויין לא בשבת 03-840043 (18463)

● 03-268663 4/4 79 טנדר טוכאורד 03-377984 (17975)

● פיג'ו 404 79 במצב מצויין 03-887574 5.500 (17814)

● פיז'ו 404 1977 +ארגז תקני +צבע בהזדמנות 03-331280 (17817)

● פג'ו 404 טנדר מצב מצויין 9800 ש"ח 5592018 (17791)

● טנדר טוכאורד 1976 לא מוטה אחרי אוברול בעיר 03-7512822 (17768)

● טנדר פיג'ו 584 1983 79.000 ק"מ מצב טוב 04-842950 (17670)

● פיג'ו 404 1977 ביום 08-596665 08-454847 הבערב 08-596650 (17577)

● פיג'ו 404 מודל 79 מצב טוב ראשונה 08-452314 (17533)

● 504 1982 +ארגז תיקני מצב מעולה 052-454425 (17446)

● טוכאורד 1600 1983 ארגז במצב מצויין 03-5519433 03-379652 (17429)

● 404 1978 במצב מעולה +טסט 052-454425 (17431)

● טרנזיט 509, 1987, שמורה כחדשה 03-457193 (17422)

● טנדר טוכאורד 1600 1985 +ארגז במצב מצויין 03-849440 (17375)

● טרנספורטר 1973 במצב טוב כאור 03-866375 03-5525456 (17343)

לנציה

● דלתה 1982 מצב מעולה+ מערכת 4 רמקולים 053-336005 (30537)

● בטה, 1600 מודיי, 1981 מפוארת, 4 רמקולים +מזגן, הלונות חשמלים כחדשה 03-798571 (26868)

● בטה 1983 שמורה מצב מעולה +מערכת +טסט 03-5463330 (18798)

● לנציה בטה 1979 אוטומטית 1600 מצויינת 6,700 ש"ח 08-229572 (18717)

● משגעתה ספורט 1976 מיטלית +מגנזיום שמורה כחדשה 03-762756 (17441)

מוריס

● מרינה 1978, שניה, אוטומטית, שמורה ומטופלת 03-903221 03-9324866 (18822)

מיני־מינור

● מיני־מינור 1984 יד שניה 58.000 מחירון 9664826 (24950)

מסחריות

● ב'י.אם.סי 80 ארוך במצב מעולה 053-59894 053-55488 03-344239 (16019)

● אג. 12 1984 205.000 ק"מ ראשונה, מעולה 08-525861 לא בשבת (30595)

● פורד דבל גבם, 1975 +ארגז גידור, ראשונה 06-588202 (30510)

● משאית פורד 9800, 1983, פול־טריילר +כבוף 08-532262 08-551854 (30442)

● טרנספורטר 1987 +חלונות +כושבים אפשרות להסכם אשראי 03-533716 (30405)

● עגלה רמסט דיכל רבל 86 3X 065-55634 ,86 אוטובוסים למטבח (30579)

● פולקסוובן 79/ 2000 +חלונות 12.500 ש"ח 03-463951 בעבודה (30317)

● פורד מרדים 82 מסחר למטבח +מזגן +טסט +עבודה 08-248650 (29585)

● ב'י.אם.סי. טנדר 1974 +טסט לשנה 052-914282 052-38586 (29524)

מרצדס

● 200 אוטומטית 1985 בורה חדשה +כל התוספות 03-218898 03-9341982 (16829)

● 280אס.אי. 73, אוטומטית +טסט +תוספות שמורה 03-837175 03-813486 (30539)

● 230 1970 ראשונה כל התוספות טלפון 03-421175 (27515)

● SE 280 85" מפוארת 49,800 בעבודה 03-658548 בבית 03-5527840 (26127)

● מרצדס C 250 קופה 1978 אינג'קטורים יבוא אישי אוטומט +הגה כח 052-448821 (22775)

● מרצדס 220 1971 פרטי לא מונית אוטומט +מזגן +הגה כח 052-443821 (22748)

● 450 S.E.L 1976 מפוארת ביותר שמורה בהזדמנות 03-536945 03-728514 (22751)

● מרצדס 250 E 1987 פול אוטומטית חדישה אפשרות לאשראי 03-268141 ,03-232025 (23678)

● מרצדס 190 E 1988 פול אוטומטית 3ג נסתה חדשה (אפשרות לאשראי) 03-232025 ,03-267426 (22670)

● למכירה מרצדס 608 די 1982 אחרי אוברול 04-920153 04-926365 (20613)

● מרצדס 81 230 מבית לשעבר מצב נדיר טלפונים 03-498480, 03-798624 (19878)

● מרצדס 200 מודל 1975 מצב מצויין 08-454972 (19874)

● מרצדס 1972 +מזגן אוטומטית +הגה כח יפהפיה 08-232788 (19859)

● 280 אס.אי רגם 79 33+ מיטאלי פרטית 03-378592 (19669)

● לרגל נסיעה 350 1975 ספורט גרירה ביותר 03-9222113 (19570)

● 280, 87, 5000 ק"מ תוספות באחריות 03-482277 (19429)

● 200 1983, פרטית, ראשונה +הגה, אוטומטית 03-350228 45.000 (19461)

● 280 אס.אי. 1980 פרטית +תוספות שמורה 03-5855845 (19293)

● מיבגא, מנועי בנזין וכל המכללים למרצדס "מוטיקרוליקר" 03-806962 המלאכה 51 א"ת חולון (19228)

● 250 1974 אוטומט +כח +גנטים שניה פרטית גרירה ביותר 03-9322996 (19066)

● 280 אס.אי. 1979 +כל התוספות אפשרות להחלפה 052-68268 (18776)

● מרצדס 250 1973 +הגה כח מנוע חדש 03-739867 (18558)

● 190 אי 1987 10,800 כל התוספות 03-9643686 03-378344 (18000)

● בהזדמנות 200 S 1972 בעבודה 03-9658486 בבית 03-325658 (17423)

● 190, 1984, אוטומט שמורה כחדשה 052-447355 052-32789 (17433)

● 280 אוטומטית 73 במצויינת מזגן לשעבר 03-451226 03-458015 (17404)

● 280 אס.אי 1983 כחדשה 77,000 ק"מ צבע מטאלי +כל התוספות 03-217616 03-429499 (17357)

סובארו

● 1300 ד־אל יד שניה +מזן 1983 מחירון 052-82918 052-553165 (16581)

● 1600 די־אל 5 פרטי 1980 053-663421 (16180)

● סובארו פרטית 1985, 1300 אוטומטית אמורה, מיטלית 052-83943 (16082)

● מרכוס סובארו סטייקן 1600 רגיל 1983 מעולה +מזגן חרש 053-349769 (30566)

● 1300, שניה פרטית 1982, אורגינליות 5 הילוכים 03-884891 (30564)

● 1300, 1982, 5 הילוכים פרטית שמורה מצויינת 03-848273 (30568)

● 1600, 85, אוטומטית +מזגן מצב מצויין 03-731719 (30448)

● 1600 88 +מזגן +תוספת 3.500 עבודה 03-352895 ,03-347448 (19825)

● סטיישן 1600 5 /81 במצב מצויין 03-363935 03-351942 (19741)

● 1983, יד שניה, 50,000 ק"מ 03-5537940 (19696)

● 1600 1983 פרטית שניה כיטאלית צבע שמורה 9655984 (19670)

● 1300 1984 ראשונה מטאלית +מזגן 03-5567812 57.800 (30325)

● יד ראשונה סובארו 1983 במצב טוב טלפון 03-771096 (30322)

● 1300 1986 ראשונה, פרטית, 03-990539 18.000 (19650)

● 1500 86 ראשונה אוטומטית 13,080 ק"מ +מזגן 03-912865 03-9341655 (30513)

● 600 82 5 דלתות מצב מכני טוב 03-5050877 (19605)

● סובארו 1300 86 די־אל. 75,000 ק"מ ביום 03-5522176 (30309)

● 1600 ג'י.אל 1986 אחר ביטל +תוספות 03-5595519 (19235)

● סטיישן, 1300, 85+ מזגן, פרטית 03-480060 (30307)

● 1300 86 אוטומטית ראשונה כחדשה 03-5329206 (29605)

● 1600, אוטומטית, 1979, 103.000 ק"מ, מצויינת 03-868941 03-5518389 (29254)

● סובארו 1600 פלאשר 1980 1600 03-591063 (19182)

● סובארו סטיישן 1400 1976 במצב מצויין 03-849263 03-7518889 (19135)

● 1600 1988 +מזגן +כל התוספות חדשה לגמרי 03-393695 (19153)

● 1600 די־אל 78 רגיל +טסט צבע מקורי 03-910857 (19128)

● 1300 84 די־אל ראשונה 47.000 ק"מ 052-84012 17.700 (19140)

● 1600 אוטומטי 1987 11,000 ק"מ +תוספות ראשונה 052-87298 (19068)

● 1400, די־אל, 1978 יפהפיה בצבע חדש +מערכת 03-880980 (19009)

● 1600 אוטומטית 1987 ראשונה חדשה +מזגן +תוספת 9322842 (18945)

1300 קופה+ מזגן, 86 ראשונה, חייבת להימכר (26767) 03-428475

● סובארו הרשופ 83 ג'י.אל. אוטומטית 1800 5 +מזגן יד ראשונה 03-495304 (26661)

● 1983- 1300- פרטית חדשה להלוציה 03-392481 ובשבת 03-436665 (26529)

● 1300 1983 ראשונה 68.000 מיטלי +תוספות 052-33273 053-697561 (26538)

● 1300 81 שלישית 100,000 ק"מ מצויינת 03-9614664 (26583)

● 1600 ג'י.אל קופה 1987 ראשונה 19.000 ק"מ 052-32851 (26393)

● 1300 83 יד שניה גרירה 32.000 ק"מ 03-7327111-2 16.500 (26381)

● 1600 83 אוטומט +מזגן +טסט 47,000 052-455441 (26285)

● 1400, 79, שניה, +תוספות, מטופלת טסט 03-776417 (26153)

● סובארו 700, 1985, 5 דלתות מצב מצויין, 9,200 ש"ח 03-228177 לא בשבת (26128)

● סובארו 1300 1984 ביטלי ראשונה 60.800 ק"מ 03-993723 (25504)

● סובארו ספורט די־אל 78" 1400 מצב מצויין 03-863975 (25161)

● 1300 1982 5 הילוכים 03-881323 057-956814 ,03-5851671 (25181)

● 1300 1985 יד ראשונה כחדשה 28,000 ק"מ 03-911911 (24640)

● סובארו 1300 83, די־אל 5 הילוכים במצב מצויין 03-290646 ,03-286755 (24474)

● סובארו טנדר 1600 4-4 88, מזגן 03-290646 ,03-286755 (24288)

● סובארו טנדר 86, +ארגז תיקני 03-290646 ,03-286755 (23994)

● 1600 81 במצב מעולה 053-338889 בבית 053-687457 בעבודה (25564)

● 1300 1986 אוטומטית ראשונה במצב חדש 03-762735 03-731751 (23569)

סוזוקי

● ג'יפ סוזוקי שחור 84, עם ברזנט +מגן 03-497457 (24693)

● מריטס 1000 1986 +מזגן, 61,080 ק"מ 03-9368847 ש"ח 18.580 (23358)

● מריטס 1986 5 דלתות אוטומט +מזגן יסודות מוכרת המכרה אפשרות לאשראי 03-859851 (23066)

● סוזוקי קרי מגבה +חלונות 1985 ראשונה מצרטי 03-883456 (19602)

● מריטס 1000 1986 מיטלית 45.800 ק"מ מהסוכנות 052-448885 (18984)

● מריטס 1987 "993 4,900 ק"מ 5 דלתות +מזגן +תוספת 03-941101 (17492)

סוסיתא

● רום כרמל 1980 מצויינת, טסט בטבעי 03-722865 (22741)

● רום 1981 +טסט לשנה מצב מכני מצויין 03-476122 03-807297 (19487)

סיאט

● איביזה 1988 G.L. 1500 /5 ק"מ 03-769394 (16012)

● בהזדמנות מלאגה 1987, 1200 מראשונה משופרת +תוספות 03-886462 (30541)

● איביזה 1200, 1987, יד־ראשונה 13,000 ק"מ שמורה כחדשה 03-491537 (30532)

● איביזה 86 ראשונה כחול מיטלי 03-228452 (26965)

● 127, 1979, 900, 4 דלתות, מצב מצויין 03-9325688 (25105)

● פורה 84 יד שלישית מצב טוב 03-225186 (18598)

● פורה 84 ראשונה מהסוכנה כחדשה 53,000 ק"מ 03-915503 (17988)

● מלגה יחיד ראשונה 86 28.000 לא בשבת 057-921695 (17954)

● בהזדמנות הקודם אכה רוגרה 1984 מצויינת חסכלית 03-5743985 (17727)

● מלגה 86 אזעקה מערכת כסף לשנה 03-882707 03-5050965 (17532)

● איביזה 1500, 87, 3 דלתות כחדשה +תוספות 03-884268 (17430)

● ריזה 87 ישר מהסוכנה 1200 ג'י.אל 03-5446062 03-497224 (17418)

סיטרואן

● ב'י.איקס 14 1987 כחדשה בבית 08-521994 בעבודה 08-550380 (16103)

● מראשונה B.X 1987 אוטומט 16,000 ק"מ מחירון 08-246951 (30418)

● ב'יאקס טי.אר.אס. 1987 מבולית אוטומטית +כח +מזגן +מגנזיום +23 052-83388 (27558)

● פאלאס 1982 שניה בעבודה 03-5412622 בבית 03-208866 (24752)

● TRS 16 BX 1986 אוטומטית 06-337804 בבית 06-335636 (25391)

● בי.אקס 87 אוטומטית 1600 מזגן 03-863313 בערב 050-23027 (17962)

● TRS/ B.X 87 רגילה +תוספות 18,800, 35,000 08-550519 03-384667 (17969)

● פאלאס 1983 73.000 ק"מ מצב מעולה 03-913808 03-9242630 (17862)

● G.S.A 1984 +מזגן 40.000 ק"מ מצב מצויין. בעבודה 03-281257 ובבית: 03-452659 (17664)

חייבת להימכר ג'י.אס.אי פלאס 1983 ראשונה מקורית +עסס (17318) 03-848623

סימקה־קרייזלר

● סימקה 1100, 1976 יד שימושי +רדיו, +טסט 052-345397 (26886)

● 1100, 4 דלתות 73 שמורה גרירה מעולה 03-984561 (24243)

פולקסווגן

● חיפושית 1300 1974 שמורה במצב מצוין +תוספות 03-267056 (16385)

● גולף ג'י־אקס 1983 1500 אוטומטית +תוספת 053-334944 053-615084 (16077)

● גולף 1982 1600 אוטומטי ראשונה במצב טוב 03-7513446 בבית: 052-570469 (15993)

● גולף 1500 80 אוטומטית יפהפיה שמורה ומצויינת 03-485149 (30504)

● טרנספורטר 78 כלל חלונות ובסלים פיוחת 053-28615 053-345069 (30484)

● בהזדמנות גולף 1300, 1986 ראשונה כמתוכנית 03-505881 03-374930 (30417)

● גולף 77 1100 טסט לשנה במצויינת 051-891482 לא בשבת (30342)

● חיפושית 1502 1971 052-38586 052-914202 (29533)

● גולף 1100, 1980, ראשונה, מצב מצויין 03-9610931 מיום ראשון (29111)

● בוס 82 2008 מרוסא במצב מעולה +טסט 08-463787 (28681)

● פולו 1100 82 טסט לשנה מכבר חדש רדיו 03-5052135 03-767976 (26968)

● חיפושית 73 שמורה, מצב מכני מעולה 052-575762 (26406)

● פאסט סטיישן 1987 16,080 כחדשה שמורה עבודה 03-5411737 03-735206 (26378)

● גולף, G.L 1300, 1985 נדירה +מזגן +תוספת מיוחדת 03-226482 (26188)

● בהזדמנות חיפושית 1964 מנוע 1988 גרירה ביותר 03-295819 (25155)

● למביגים גלובה גולף ג'י.טי.אי 1981 ראשונה 053-615519 36.000 (25544)

● בהזדמנות חיפושית 1964 +טסט לשנה, אחמה גרירה 03-840919 (22930)

● פולו 85, 1300, יד ראשונה, 32,008, מזגן, 5 דלתות, גפף מיטאלי, רדיו סייט, שמורה היטב 03-747635 (22886)

● חיפושית 1978 1300 שמורה מצב מצויין מחירון 052-457619 (20599)

● פולו, 1300, 87, 10.800 ק"מ, מוצאת למחירון 052-543987 (19849)

● טנדר +אוברול מזגן 1982 1500 בהזמנות 591285 בית 052973 (19638)

● גולף ג'י־איקס מטאלית 85 במצב חדש 053-55476 40,08 (19464)

● פולקסוגן דבל קבינה 1978 כחדשה (אחרי אוברול) 03-886283 (19352)

● חיפושית 1973 1303 שמורה במצב חדש +תוספות 03-378053 (17764)

● פולקסוגן 1969 1300 שמורה במצב לא יאמן 03-799795 (17732)

● טרנספורטר 1984 ראשונה 180,000 ק"מ מחירון 03-877532 (17717)

● גולף /5 1100 1983 ראשונה שמורה 03-888574 52,000 (17657)

● גולף 78 מנוע חדש 1500 יפהפיה +תוספות 03-881507 (17646)

● חיפושית 1200 1972 במצב טוב 03-597085 (17561)

● חיפושית 1200 68 מנוע 83, 12 חלפ 03-9658588 (17515)

● חיפושית 1972 1500 +טסט +צמיגים פרטית, כחדשה 03-595767 (17504)

● פאסט 1500 1987 יד ראשונה בהזדמנות בבית 03-882948 (17481)

● חיפושית 1974 מנוע באחריות שמורה+ רדיו 03-9241737 03-9381667 (17393)

● חיפושית 1300, 1971 שלישית טסט 03-9644951 לאוסליצ (17376)

● פאסט, 76 מצב כללי טוב מכני מצויין 03-5523599 (17232)

● גולף 5/ 1100, 81 במצב מצויין מחירון 03-9526948 (17254)

פורד

● פיאסטה־אל 78 טסט לשנה טלפון בבית 08-459940 טלפון בעבודה 08-450154 (14729)

● פורד קורטינה ג'י.אל 1978 אוטומטית מצויינת 053-346124 (16075)

● פיאסטה 82 יד ראשונה +טסט +רדיו 03-995818 בערב (30568)

● קורטינה 1600 אוטומטית 81 ,G.L מצויינת 08-539850 08-535339 (30546)

● אסקורט גרמניה 74 1100 +אוברול 03-906340 ש"ח 3500 (30495)

● אסקורט R.S.TURBO 88 יחידה בארץ +כל התוספות האפשריות 03-880658 03-9612868 (30483)

● סיירה 1985 אוטומטית 1600 ראשונה כבשה 08-439527 03-5465238 (30378)

● פורד אסקורט 1300 1975 במצויינת +טסט לשנה 03-827439 (30367)

● פיאסטה פופולר 1100 84 שמורה+ טסט ראשונה 053-541698 (30302)

● בהזדמנות פיאסטה 1984 יפהפיה יד שניה 03-955221 (29384)

● פיאסטה פופולר 84 כחדשה שמורה+ תוספת מהסוכנה לשעבר 03-954827 (29161)

● אריקה 1984 גרמניה כחדשה 30.000 ק"מ 03-478475 (27905)

● פיאסטה 1981 B957 +טסט, מצב טוב 052-559648 (26884)

● בכבוד סיירה 1600 סטיישן 1984 אוטומטית ראשונה 052-61724 (26690)

● קורטינה 79 ג'י.אל אוטומטית מכני מעולה +טסט 03-300256 (26401)

● אורינן 1600 1988 אוטומטית ק"מ 03-9664007 03-9666019 (26140)

● פיאסטה 1981 60.008 ק"מ 12.008 ש"ח 03-993592 ,03-258279 (25235)

● פיאסטה 83 מצב מצויין עבודה 968079 בית 993711 (25041)

● פיאסטה 1100 1984 29,800 ק"מ מצויינת 03-76827 052-72610 (25014)

● פיאסטה 957 אל 1979 מעולה +טסט 08-474864 (24795)

● קורטינה 1600 אוטומטית 1975 סטיישן מכני מעולה 03-314595 03-9542749 (23590)

● קורטינה 1982 יד ראשונה מצב מצויין 08-581679 (25294)

● אסקורט סיירה 78 אוטומטית, מצב מצויין 03-915859 03-5708632 (23196)

● אסקורט 1300 1974 במצב טוב שמורה 03-5391444 03-885349 (23158)

● סיירה 1600 אוטומטית מפוארת ומצויינת 54,000 ק"מ בכבצב ביותר 1984 03-7511620 (23065)

● קורטינה 76 אוטומטית במצב מצויין +אוברול יפהפיה 08-234506 (23027)

● לרגל נסיעה סיירה 1988 1600 +תוספות 03-7516285 4,000 (23017)

● פורד פיאסטה כ. 1100 צבע קוהר שנה 88, חדשה, אמא ק"מ כלל 03-253385 לא בשבת (22975)

● בהזדמנות אסקורט 4/1100, 74 במצב טוב 03-260630 (22809)

● פורד פרפקט 1979 2 דלתות, גנבתה שמורה יפהפיה ביותר +מזגן +הגה כח 052-443821 (22720)

● אסקורט 1975 1100 2 דלתות במצב טוב 03-824088 (22687)

● קורטינה 1600 "1982 אוטומטית שניה פרטית כחדשה 03-887693 (22602)

● סיירה 1600 ג'י.אל 1984 אוטומט מצב 28.000 תוספת 03-803718 (19591)

● סיירה 1600 1988 אמרה מיטאלי בהזדמנות 806722 622747 בבית (19520)

● "דכב ישראלי" מוכרים לפרוד בעבודה +החלפת מנועים ומכללים (לכל המכוניות) 03-836246, 03-839653 03-825666 (19521)

● בהזדמנות אסקורט 4/ 1974 1300 +טסט. יפהפיה 03-223629 (19426)

● פיאסטה 1100 1984 במצב מצויין מחירון 052-911916 (19391)

● קורטינה סטיישן 1981 רגיל פרטי עסי 584965 16,000 (19222)

● סיירה 1600 1985 ראשונה +תוספת +מזגן כחדשה 03-9234498 (19127)

● סיירה 1800, אוטומטית, סוף 1987 ראשונה, פרטית +מזגן +בעילה +הלונות +תוספת רבות 03-658131 המבר 052-88894 (19147)

● אריקה 1300 אל גרמנית 1982 מיטלית +תוספות במצב מעולה 03-7518285 03-7522548 (19072)

● קורטינה 82 88,500 ק"מ 1600 אוטומטית 03-342882 כבזל. (19864)

● פיאסטה־L 1981 שניה +טסט, במצב מצויין 03-880877 (19019)

● קורטינה 1600 אוטומטית אספאל 1974 מיטלי (פרטית) 03-399999 (18789)

● קורטינה 1600 אוטומטית 1981 סטיישן אמשרות חולפה 03590176 (18799)

● קורטינה ג'י.אל 1982 (רבילה) פרטית אורגינלית: 03-314595 וספרדר 053-688424 (18791)

● אריקה 1300 1982 מכני חדיגני מצויין, תוספת 03-7520846 (18762)

● קורטינה 1600 אוטומטית 1979 צבע מטרי 03-9301874 03-790583 (18751)

● פרוספקט סיירה 1800 אוטומטית 1986 +מזגן, שמורה 03-906185 (18752)

● קורטינה 1973 אוטומטית מטאלית מקורית 5,400 ש"ח 03-5464585 (18512)

● קורטינה 1600 1978 ג'י.אל אוטומטית מיטלית גרירה 03-859007 (18402)

● סיירה 1978 1100/2 מקורית פרטית +מערכת 03-872412 (18374)

● אוריון 1600 1986 אוטומט +מזגן 052-555447 ש"ח 30.000 (18218)

● קורטינה 76 אוטומטית גרירה 5.000 רוחד 03-831913 (17997)

● פיאסטה 77 1100 אל גרמנית 03-813840 03-875488 75,000 (18083)

● קורטינה 1600 אוטומטית רגם 1975 ספיה והמריינה 03-334856 (17918)

● פייאסטה 1980 אדומה במצב מבשפטי 03-893591 ש"ח 8,500 (17911)

● פיאסטה אל 1981 צבע מקורי שמורה +תוספות 03-5520059 (17897)

● קורטינה 74, אוטומטית אוברול +תוספות, שמורה 03-224471 (17889)

● פיאסטה 83, 1100 אל יפהפיה ראשונה 03-426090 (17904)

● פורד קורטינה X.L 1600 1973 אוטומטית +תוספות 03-374183 (17859)

● קורטינה 1600 אוטומטית 1982 +מזגן אפשרות החלפה 03-339213 (17877)

● פיאסטה 1100/ אל שניה, 1984 כעולה 03-319515 55,008 (17881)

● סיירה 81 אוטומט שניה אוברול 03-220851 בעבודה 03-5411464 (17827)

● קורטינה סטיישן גרמנית 1982 מעולה ובמעולה, פרטית, +רדיו +טסט 052-34757 (17798)

● קורטינה 1600 אוטומטית 1975 במצב טוב 03-399039 (17750)

● פיאסטה 87 1100 שניה 17.000 ק"מ 08-585342 לא בשבת (21799)

● פיאסטה אריקה 1984 יפהפה (מיוחדת) 5 הילוכים מיטלית +מזגן 03-732711 (20085)

● טרנזיט אריקה גרמנית L-1300 (20858) 03-5052225 (61.800) 1982

● סיירה 1983 ראשונה +מזגן 47.080 ק"מ +טסט, מצויינת 03-254363 (19974)

● סיירה ג'י.אל 1983 אוטומטית +מזגן שניה +טסט 03-5741868 לא בשבת (19958)

● קורטינה סטיישן 1972 אוטומטית כבר טוב 03-390650 (19882)

● קורטינה 74 מצב בדיר +תוספת בוחרה 03-712846 03-795846 (19850)

● קורטינה 1972 אקס.אל אוטומטית שמורה +תוספת 03-9327605 03-9301679 (19790)

● למכירה פורד סיירה 1983, כחה טסט כבר מעולה 03-995215 (19751)

● פיאסטה 1984 אל 40,008 ק"מ מעולה 03-9327851 17,600 (19756)

● פיאסטה 84/ 1100, שניה, טסט, אזעקה מצויינת 052-550524 (19748)

● פיאסטה אל. 1978 מהסוכנה אחרי אוברול מצויינת 03-749605 (19686)

● סיירה 85 1800 אוטומטית +מזגן והמרות (החלפה) 03-722003, 03-749567 (19655)

● אסקורט 1100 1974 שתי דלתות במצב טוב 08-401510 (22618)

● בירנה פרטית 1300 1978 אוטומטית שמורה +טסט 03-768678 (17761)

● קורטינה 2000 1983 (מהסוכנה לשעבר) מצב טוב 03-240185 לסוכה אריש (17718)

● אריקה 1300 1987 12.000 ק"מ חדשה מיכלי 03-847364 (17698)

● אריקה 83 1300 לשנה שמורה 08-225770 03-811959 (17526)

● קורטינה 1600 ג'י.אל 1979 אוטומטית +מזגן 03-802527 (17496)

● כביאפר קורטינה 11.500 שקל 1982 03-354806 אפשרות להחלפה (17478)

● פיאסטה אל 79 41,000 בצויינת 03-396473 (17455)

● פיאסטה L 1981 פרטי במצב מצויין 03-807905 (17436)

● ברנזה סטיישן 1977 מנוע 1300 10.80 03-5050894 (17437)

● פיאסטה 1984 במצב מכני חדיגני בעילה +כבר 052-914039 (17428)

● אסקורט 74 1300 4 דלתות במצויינת 03-884607 03-615746 (17434)

● פיאסטה 1100 1984 45,000 ק"מ ראשונה כלל 03-5567492 (17234)

פיאט

● 127 1982 במצב טוב 60,000 ק"מ 03-256461 (16367)

● ריטמו "60 1985 שניה במצב מצויין 03-480278 ובעבודה 03-221026 (16319)

● פיאט ריטמו 1984 בעבודה 050-25334 הבבית 03-331975 (16191)

● 127 S 1981 +רדיו טייפ שמורה מצויינת 03-453476 (16095)

● 127 1982 שלישית טסט ובמצב בשביל בשבת 053-343574 (16040)

● ריטמו 1982 +מזגן +1300 1983+ 03-5447744 מזגן +1300 (16027)

● 131 1600 1981+ מזגן יד רגיל בהזדמנות 03-486308 (16009)

● פיאט 127, 1979 4 דלתות במצב טוב 03-23224 (30595)

● 127 1987 ראשונה +טסט עבודה 03-547390 בית 03-268582 (30578)

● 127, 1976 מכני מצויין מחירון +רדיו 08-231259 (30526)

● 127 74 +אוברול +טסט לשנה מצב מצויין 03-863671 (30445)

● סטיישן 1600 1986 רגטה 100 אוקי +מזגן ראשונה מרשמה 053-666728 (30441)

● רוטר ראשונה 127 SPORT 1983, 1301 מחירון 03-807759 (30580)

● רגטה 1500. 1975 מזגן טסט ראשונה 03-763508 35.000 (30564)

● 87, אונו 70 +תוספת כחדשה טסט לשנה 03-342715 (30508)

● רגטה 1500 1986 S 85 פרטית, 599484 תוספות 20,000 (29842)

● 127, 5 דלתות, 1982, שלישית, פרטית, בהזדמנות 03-477308 (28618)

● יפיפיה 131 מספר 79 1600 אוטומטית +תוספת 03-812768 (28304)

● 131 1600 81 מחירון אוטומטית +טסט אחרי אוברול 03-9663174 (27257)

● לרגל נסיעה 127 1981 1050 ראשונה טסט 03-9330807 (27268)

● 79/ 127 שמורה +טסט ש"ח 6.400 רפי 03-9368532 (27220)

● 131, מספר מרפיורי, 1680, 1983 מיטלי 67.000 ק"מ 03-381254 (27142)

● רגטה 70 84 ראשונה 37,000 במצב מעולה +מזגן ותוספות 03-9345042 (27164)

● קורטינה 127 1983 שניה פרטי כחדשה מחירון 67.000 052-541493 (26442)

● 127 1050 1986 18,000 ק"מ מצב חדש 05-9224192 (26270)

● בהזדמנות פיאט 131 1300 1985 02-916256 02-912527 (25156)

● אונו 45 1987 מחירון 5700 לא בשבת 03-487322 (25029)

● 131 CL 83 1300 שמורה 17,800 ש"ח 03-477148 (24928)

● אונו S 45, 86 כל מזגן, מצויינת לרבי 350971 (24601)

● אונו 60 1100 27,000 1986 +מזגן +רדיו +אזעקה במצב מצויין 052-72323 (23580)

● פיאט פיורינו 1984 במצב מצויין 04-865049 (23518)

● רגטה 1300 1986 ראשונה מצב מעולה מחירון 03-808956 (23497)

● 131 אוטומטית 1982 מזגן מצב מצויין בהזדמנות 03-337620 03-953051 (23491)

● רגטה סטיישן 86 מזגן תוספת במצב מצויין 03-793270 (25277)

● רגטה ספורט 86 25.000 ק"מ ראשונה חשמלית 03-318402 (25242)

● 131 83, 46,000 ק"מ יד שניה 03-318402 (25267)

● 127 /2 1983 פרטית שניה צבע מקורי 03-772853 (25069)

● 127, סטיישן 1979 פרטית שלישית כחדשה 052-540620 (23058)

● פיאט 127 76 גליפר טסט לשנה 5748123 (25085)

● אונו 45 1984 ראשונה 36,000 +טסט כחדשה 052-78731 (23955)

● צפגום 127 1978 +טסט +טייפ, שמורה יפהפיה 052-558232 (22935)

● אונו 60 1987 ראשונה 9,808 מחירון 053-697218 (22928)

● טבדר ריטמו 1985 1982+ 1300 +מזגן 03-555819 ש"ח 9,800 (22919)

● 127" 1984, יד ראשונה 1050 כחדשה 03-7512952 26.000 (22843)

● אונו 45 ,1984, 70,000 ק"מ יד ראשונה, מחירון 03-3103290 (22714)

● אונו 45, 903, 1985, ראשונה 03-9644527 ק"מ 23.000 (22656)

● 1981 131 1600 אוטומטית +מזגן יד שניה 03-319029 (22568)

● פיאט 127 1982 שניה 58.000 ק"מ 903 מעולה 03-875169 (28209)

● פיאט 127 1974 (פרטית) שמורה במצב מצויין 03-866721 (28269)

● בהזדמנות אונו 60 1100 1986 +מזגן +טסט אורגינלית 03-383562 (19972)

● עבודה רגטה 78 אש 1986 במצב מצויין 053-336085 ,053-699226 (19926)

● רג'טה 87 מספר 1300 15,000 ראשונה +בעילה חשמלית +אזעקה כחדשה 052-558241 (19894)

● 127 88 5 דלתות מיטאל מצב מצויין 03-9235184 (19844)

● 127 פיאט 83 שמורה טסט לשנה 03-5711274 (19762)

● ריטמו 1100 82, 66.000 שמורה, טסט 052-548821 ,03-999529 (19750)

● פיאט 127 1985 58,000 שניה מכני מצויין 886281 (19668)

● אונו 70-אס-אל, שנת 1987 ראשונה 03-9328155 11,000 ק"מ (19679)

● 127 1977 צבע ראשון 93,000 ק"מ שמורה 5050122 (19472)

● אונו 1600 131 אוטומט מצב מצויין +מערכת 338787 815037 (19480)

● 131 1300 1979 ראשונה, מצב מצויין +רדיו 03-9658529 (19677)

● 131/ אבריקר 1600 1984+ מזגן +תוספת מעולה 03-9227885 (19094)

● 127, 1977, 5 דלתות יפהפיה 3,500 ש"ח 08-246601 (19091)

● 127 1983 מהסוכנה שמורה במצב טוב 03-395201 (18770)

● 127 83 5 דלתות ספורט פרטית 052-572054 (18651)

● 131 1600 80 אוטומט +מזגן אורגינאלית מצויינת 03-9367283 (18561)

● רגטה 1987 אוטומטית 1500 +תוספת 13,000 ק"מ 03-480272 (18486)

● 127, 1978 +מערכת שמורה ומטופלת 03-383230, לא בשבת (17841)

● 124 סטיישל אוטומטית 1974 מצב מצויין בהזדמנות 052-556570 (17811)

● 128 1977 סטיישן 118.000 ק"מ 052-445855 (17815)

● פיאט אונו 45, 87, 5 דלתות 8,000 ק"מ, תוספת 052-452847 לא בשבת (17645)

● אונו 70, 87, מזגן, תוספת להחלפה 03-490109 03-491548 (17542)

● מלגה 1200, 87, כחדשה 18.000 צבע מיטלי 08-438372 (17578)

● 131 1300 84 C.L 5 הילוכים יד ראשונה 03-428318 66.000 (17502)

● 127 יפהפיה 79 חייבת להימכר 03-9243890 (17479)

● 131 1981 1600 אוטומטית +מערכת 13,600 ש"ח 03-5032955 (17454)

● פיאט 124 סטיישן 1974 במצב טוב 03-5516358 (17444)

● פיאט פיורינו 1982, מחכרה במצב טוב 03-727394 ,03-7511415 (17425)

● 131 1983 יד ראשונה 5 הילוכים +מזגן 03-9525535 (17367)

● 127 87 ישר להשכרה 03-497224 03-5446062 (17371)

● 127 1982+ טסט (אפשרי החלפה) 03-916816 03-9324482 (17346)

● בהזדמנות לרגל נסיעה, פיאט 127, 88, שניה, 59,000 מעולה 052-546353 (17352)

פיז'ו

● 305 G.L 82 50,000 ק"מ שניה 03-255011 (16023)

● בהזדמנות ב'י.אר 184 1124 1985 מצב מצויין 08-232562 (38544)

● 505 1984 אוטומטי הגה כח מזגן מקורי יד ראשונה 03-5592146 03-741249 (30482)

● 104 118.000 ק"מ שלישית פרטית 1981 טלפון 03-476949 (30536)

● 305, 1982+ מזגן, מצב מכני מצויין 03-998556 (30339)

● 504 ג'י.אר 1800 אוטומטית ראשונה 84 56.000 ק"מ 08-455939 לא בשבת 03-5518650 (30350)

● 504 84 1800 אוטומטית +מזגן ראשונה 03-9327448 ק"מ 51,000 (29487)

● למכירה 505 1985 2000 אוטומטית מזגן+ הגה כח, בעילה, 73.000 ק"מ מצויינת משרד 03-5463355 בית: 052-53534 (26363)

● פיז'ו 504 אוטומט 1986 יד ראשונה כחדשה 03-7515694 לא בשבת (26278)

● פיז'ו 505 ג'י.אר 1983 אוטומטית הגה כח מזגן 67,000 ק"מ במצב מצויין 03-770867 (26193)

● 205 ג'י.טי.אי. 1987 +מזגן +רדיו טייפ מחירון 02-711153 02-690867 (25414)

● אוטומטי +מזגן 84 505 שמורה מכבה 053-611562 בערב (23561)

● 505 אס.אר 1983 אוטומטית יד שניה במצב מצויין חשמלית +מזגן +מערכת 03-494976 (23527)

● 305 1982 פרטית שמורה 53.000 ק"מ 03-942749 (17396)

● פיג'ו 305, אוקטובר 1982, 38,000 ק"מ 13,400 ש"ח 03-238188 (17402)

● 305 ג'י־אל 86 ראשונה במצב מעולה 03-9231893 03-914215-6 (17373)

● 505 אוטומטי 1982 1800+ מזגן כחדשה 03-5411625 03-216576 (17374)

● 305 1979 1500 ראשונה שמורה 03-4229750 ש"ח 10.300 (17350)

● 305 1500 ארגאם מטאלית כחדשה 03-322372 ש"ח 8,400 (18495)

● פיג'ו 304 1975 ספורט במצב מצויין +טסט 03-993710 (17950)

● 305 1500 1982 +פרטית שמורה 03-786117 13,500 (17880)

● 505 ג'י.אל אוטומטית עם מזגן שמורה במצב מצויין 03-475504 (17882)

● 504, 1978, 1800, אוטומט+ מזגן+ רדיו, שמורה 03-9226264 (17851)

● 505 81, 2000, אוטומטית +כל התוספות, כחדשה 03-545562 (17810)

● 305 ג'י.אל 1982 +מזגן מיטלי 03-5052972 ש"ח 13,250 (17797)

● פיג'ו 305 +84 מזגן במצב מעולה 03-7515135 (17782)

● 305 82 ראשונה פרטית 76,000 רדיו טסט שנה מחירון 804716 (17585)

● 305 S.R 2000 1982 בעילה חשמלית +מזגן +הגה כח גג נפתח 03-613094 בשעות העבודה (17698)

רנו

● רנו 5 80 אוטומטית במצב טוב 03-860245 60,000 (16326)

● ספרינטר 9 1986 מצויינת 30,000 ק"מ מחירון 03-9668372 (16199)

● רנו TS 12, 78, אוטומטית ראשונה 70,000 ק"מ 03-726228 (16115)

● 5, 1986, לה־קאר ראשונה +מזגן 17,000 ק"מ 03-889874 (16099)

● 9 1400/ 1984 אוטומטית מהסוכנה לשעבר +מזגן 03-5525284 (15994)

● 5 טופר 1987 ראשונה +רדיו אזעקה כחדשה 052-450520 (38553)

● 18 אוטומטית 1982 מצויינת, סמריא +מזגן 03-848859 ,90.000 (30536)

● רנו 9, ראשונה, מצויינת, 1982, 50.000 ק"מ 03-498565 (30534)

● ספרינטר 86 1250 שניה 27,000 ק"מ תוספת 03-769589 (30492)

● רנו 21, 86, יד ראשונה +כל התוספות 053-342844 (28457)

● 5, ג'י־אל 82 מגן +כבר טוב 03-458283 03-269462 (27395)

● 18 מודגם, 84, 75.000, הגה כח, בעילה הלונות חשמליים מזגן, ספורטיבי 35.000 בבית 03-233953, שקל בעבודה 03-744362 (26165)

● 5 מודגם 1987 14,000 כחדשה תוספות 473642 490996 (25858)

● רנו 12, סביבון 1978 במצב לשנה 02-976203 03-204906 03-292280 (25461)

● רנו 14 82 שמורה טסט לשנה +אזעקה 053-666696 (25537)

● רנו 5 1984 טופר ראשונה 4 דלתות 03-827307 44.800 (25480)

● רנו 5 1100 ראשונה 3 דלתות מחירון 052-34490 (25261)

● רנו ג'י.טי. 9 1982 שניה מצב מכני 08-464190 (23785)

● רנו 5 להסר 1984 שמור מצויין 08-592582 (29155)

● 5 חדשה 1987 1400 03-9644247 ובבית 08-246561 (25021)

● רנו 20 1978 נובאלי אוטומט +הגה כח +חלונות חשמליים גרירה (בבית) 052-451379 (בעבודה) 052-25508 (26694)

● 18 1983 אוטומטית 1647 סוויק +מזגן בעבודה 03-627448 (22615)

● 9, 1985, ראשונה, +תוספת +טסט 1985 מודל 1124 ג'י־אל 02-711244 (22632)

● מודגם 1983 2000 אוטומטית חשמלית ראשונה בהזדמנות 03-480143 (22538)

● 11 רנו 1985 בורית 37.000 ק"מ אפשרות הוולפה לחולה 03-373391, לא בשבת 03-555023 (20828)

● 14, 1982, 23.12.1982, ראשונה חמש דלתות שמורה 03-9249531 03-9340587 (19996)

● סאנק 1983 כחדשה, כל התוספות האפשריות +מזגן 052-454258 (19751)

● 5, 1985, שמורה, מכני מעולה בהזדמנות, טסט 03-768407 (19175)

● 18 אוטומט 1600 "83 85.000 שניה 03-9238371 ,03-912939 (19870)

● 9 ג'י.טי.די. 1983 1108 שמורה ובעולה 03-423357 052-557835 (18977)

● בהזדמנות 5 להימסר בשביה 1984 03-5057621 ש"ח 17.900 (18819)

● 5/5 להימכר בראשונה כפף 1984 +מזגן שמורה 03-848153 14.200 (18506)

● 11, 1987 +מזגן, טסט לשנה, אפשרות הולפה 052-33220 (18870)

● 5 /5 ג'י־טי־אל. 1986 ראשונה, פרטית +כבוד 03-765462 (17834)

● רנו 12 אוטומטית, שמורה מודל 1974 טלפון 03-740247 (17743)

בהזדמנות! 9, 1984, 1400 אוטומטית ומשוכללת מגבה שמורה 03-5562007 (17703)

● 5 1100 1982 ראשונה שמורה +אזעקה 03-779556 (17655)

● רנו 18 79 ראשונה תוספות בבית 03-888359 03-859060 (17553)

● 5 87 1250 16,000 ק"מ +רדיו פייט מטיבת 393619 (17458)

● 12 1973 שניה 150.000 ק"מ +טסט +רדיו 03-5560225 (17679)

● 5 1984 1100 5 דלתות 5 הילוכים 03-763969 (17448)

שם דבר בעתונות

• יום הזיכרון שייר בחקיקה, תשמ"א 1981
ימי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה ללכת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דרושים
1. לעבודה בפרוייקטים מעניינים בתחום התקשורת:
א. ראשי צוותים
ב. תכניתנים בכירים
הכישורים הדרושים: אקדמאים בעלי נסיון במערכות זמן אמת על מחשבי אינטל.
2. תכניתני IBM MF
בעלי נסיון ב-IDMS או ADABAS.
3. תכניתנים
VAX, FMS, RDB,
COBOL
– סודיות מובטחת –
קונתהל בע"מ
יעוץ תוכנה ומידע · מחשבה יוצרת

דרושים
עובדי נקיון
ועובדי חדר אוכל
למסעדת פועלים בכפר סבא
תנאים טובים + הסעות
טלפונים: 03-871812,
03-594530

דרושה
מזכירה
למשרה מלאה, נסיון קודם והדפסה בעברית
המעונינים יפנו לטל: 03-662828 לקביעת ראיון.

קבלת מודעות 24 שעות ב"דחוף"
מודעות משפחתיות דחופות וכל יתר סוגי המודעות ל"הלוח הכללי" "דבר"
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב"דחוף" דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118 (מול כסית)
טל. 246363 239952

דרוש
מומחה
בצפון ברזיל לניהול משק מים והשקיה בחוות כותנה גדולה (30.000 דונם)
ידע מעולה ונסיון רב בניהול, הדרכה, ותיכנון משק מים – חובה!
עדיפות לדוברי פורטוגזית/ספרדית
בהעתקת נבחר לגוות ת.ד. 2706 ירושלים, 91074 – עבור מומחה

לחברה ליבוא
דרושים
* מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
נסיון ביבוא או בעבודה במחשב הכרחי
* מומחה למצברים לרכב
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 31117 תל-אביב
סודיות מובטחת

קיבוץ קליה מחפש
גננת
תחילת עבודה מיידית.
בדבר פרטים לפנות לרוחי חן או עגת דגן טלפון 02-227451

דרוש
מסגר מכני
מעולה
בוגר בי"ס מקצועי בעל הסמכה
טלפון 03-729084, 03-7513448

למשרד אדריכלים בת"א
אדריכל מנוסה
לתכנון ופקוח מבני-ציבור
03-250557
03-258634

למשרד רואי-חשבון בת"א
דרושים:
1. מזכירה
לשעות אחה"צ – דרוש ידע טוב בהדפסה.
2. בחורה
בעלת ראש פתוח לעבודה בלתי שגרתית (חצי משרה).
לטלפן החל מיום א' 03-226787

לקיבוץ בתי-הרחבה דרושה
מורה
לביתה א' לשנת הלימודים תשמ"ט
רצוי נסיון קודם בעבודה.
לפנות בטלפון בשעות 7.00-14.00 02-910221 ואחה"צ 02-910321 להודעה, או 02-910432

שדורים
• עלון "שער" עלון השבועי בישראל...
[illegible]

שוק המציאות
• מיטה זוגית 150, דוד חשמלי לבניה 100 ש"ח 03-451849 (27867)
• כירה איזור אגדלית יפה מפואר+ ראי קריסטל 300 ש"ח 03-373969 (21598)
[illegible]

בת זוג
[illegible]

בן זוג
[illegible]

הכרזות
[illegible]

טלויזיות
• עד 1000 שקל תקבל עבור הטלויזיה או הוידאו שלך בקונייה מכשיר חדש. 03-377784
[illegible]

טיולים
[illegible]

סירות
[illegible]

מנועלים וכספות
[illegible]

פוליש ונקיון
[illegible]

מחשבים
[illegible]

ציוד תקשורת
[illegible]

ציוד בנין
[illegible]

ציפוי אמבטיות
[illegible]

קיט ונופש
[illegible]

בתי אבות
[illegible]

אותיותדביקות
[illegible]

מזגני אויר
• מזגני "אלקטרה" סוג ב' בהנחה מכירה והתקנה. 03-373916 (22585)

מכונות תפירה
[illegible]

מלגזות ושינוע
[illegible]

הודעות אישיות
[illegible]

ריפוי והרזיה
[illegible]

כלי נגינה
[illegible]

הלוואות
אשראי במשנו 76 ש"ח ל-1200 ש"ח לשכירים ללא ערבים "תבונה" בע"מ תל-אביב אלנבי 17 03-660341 (30573)

תקלאות
[illegible]

טרקטורים
[illegible]

רהיטים
נגריות סביון רוזנטל משרדי מעולה לכל תקציב, 10% הנחה אמיתית על כל הרהיטים. א.התעשיה אזור 03-5567711, מסילת וולפסון 20 ת"א 03-825683 (30466)
[illegible]

מקררים
[illegible]

וידאו טייפ
[illegible]

מערכות קול
[illegible]

מכונות כתיבה
[illegible]

חיות בית
[illegible]

אופנועים וקטנועים
[illegible]

ביקוש רכב
[illegible]

בתי"ס לנהיגה
[illegible]

חלפי רכב משומשים
[illegible]

מציעים מכירה
[illegible]

רוצים לקנות
[illegible]

ישר לבוא "דבר"

שערי מטבע חוץ ביום 17.03.88

המטבע	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	1.53	1.60	1.53	1.60	1.53	1.60	1.5603	1.5797	1.5613	1.5807	1.5608	1.5804	1.5705
1 מארק גרמני	0.91	0.95	0.91	0.96	0.91	0.96	0.9290	0.9406	0.9300	0.9416	0.9306	0.9423	0.9373
1 לישט"ש	2.81	2.94	2.85	2.96	2.82	2.96	2.8752	2.9082	2.8769	2.9128	2.8760	2.9121	2.8957
1 פרנק צרפתי	0.26	0.28	0.26	0.28	0.26	0.28	0.2733	0.2767	0.2734	0.2768	0.2735	0.2769	0.2754
100 ינים יפאניים	1.20	1.25	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2228	1.2380	1.2245	1.2398	1.2246	1.2400	1.2318
1 גולדן הולנדי	0.81	0.85	0.81	0.85	0.81	0.85	0.8282	0.8385	0.8282	0.8385	0.8286	0.8390	0.8342
1 פרנק שווצרי	1.10	1.15	1.11	1.16	1.10	1.16	1.1221	1.1361	1.1265	1.1405	1.1236	1.1377	1.1320
1 כתר שוודי	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2622	0.2655	0.2622	0.2655	0.2622	0.2655	0.2639
1 כתר נורבגי	0.24	0.25	0.24	0.25	0.24	0.25	0.2455	0.2483	0.2455	0.2485	0.2452	0.2483	0.2469
1 כתר דני	0.24	0.25	0.24	0.25	0.25	0.25	0.2422	0.2453	0.2424	0.2455	0.2423	0.2453	0.2439
1 מארק פיני	0.38	0.39	0.36	0.40	0.37	0.40	0.3846	0.3894	0.3715	0.3893	0.3847	0.3895	0.3875
1 דולר קנדי	1.22	1.28	1.23	1.28	1.22	1.28	1.2462	1.2614	1.2470	1.2626	1.2466	1.2622	1.2557
1 דולר אוסטרלי	1.07	1.18	1.11	1.19	1.11	1.19	1.1440	1.1582	1.1457	1.1600	1.1440	1.1584	1.2525
1 ראנד דרא"פ	0.47	0.56	0.44	0.74	0.46	0.65	0.7301	0.7392	0.7306	0.7397	0.7304	0.7396	0.7347
10 פרנקים בלגיים	0.44	0.46	0.43	0.46	0.43	0.46	0.4439	0.4494	0.4456	0.4511	0.4450	0.4506	0.4479
10 שילינגים אוסטריים	1.30	1.36	1.30	1.36	1.30	1.36	1.3243	1.3407	1.3251	1.3416	1.3243	1.3410	1.3332
1000 לירטות איטלקיות	1.25	1.29	1.25	1.31	1.25	1.32	1.2553	1.2709	1.2565	1.2721	1.2563	1.2721	1.2625
1 סל"י (ECU)	—	—	—	—	—	—	1.9262	1.9501	—	—	—	—	1.9401
1 דינר ירדני	4.26	4.53	4.32	4.59	4.32	4.62	—	—	—	—	—	—	4.5545
10 לירות לבנוניות	—	—	0.06	0.09	0.02	0.03	—	—	—	—	—	—	0.0426
1 לירה מצרית	0.65	0.69	0.61	0.65	0.65	0.70	—	—	—	—	—	—	0.6714

מודעון
מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית. המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל:
טלפון 03-433300
בימים א' עד ה'
מ-8.00 בבוקר עד 20.00 בערב ביום ו' ובערבי חג
מ-8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל-אביב
רחוב בר כוכבא מס. 49 – טלפון 03-284649

בימים א'-עד ה' מ-21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ-18.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ-15.00 עד 21.00
אזור חיפה
רחוב הנביאים 26 קומה ג' – 04-523566
כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ-20.00 עד 23.00
עזרה ראשונה במשמרת
בתל-אביב – 03-5461111
קו לילדים ונוער – 03-261113
ירושלים – 02-227171
חיפה – 04-672222
נתניה – 053-335316
כרמיאל (גליל) – 04-988410
כפר-סבא – 052-913999
באר-שבע – 057-418111

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע
פר' ויקרא
א' ניסן תשמ"ח

כניסה		יציאה	
ירושלים	5.10	ירושלים	6.25
תל-אביב	5.28	תל-אביב	6.25
חיפה	5.20	חיפה	6.26

לחבר **חיים ברנס**
ברכות
לבחירתך ליו"ר ארגון עובדי קופת-חולים
מאחלים:
הנהלת בית-חולים גהה
וועד העובדים

אלמקס — משחת השיניים — יעילה פי 3 במניעת עששת
תורנות בתי מרקחת
יום שישי
תל-אביב
שור – המלך ג'ורג' 54 – 280644
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993
ירושלים
אידיאל – פ. מסורי – ק. יובל – 415081
חיפה
פבזנר – פבזנר 27 – 664073
פתח-תקוה
כפר גנים – לוחמי הגטו 6 – 9227416
בני-ברק – רמת-גן
היגייה – ארלוזורוב 81 רמת-גן – 721489
בת-ים – חולון
קופת חולים – עין יהב 2 חולון – 684854
אסותא – סוקולוב 4 חולון – 5058197
רחובות
הנגב – הרצל 196 – 473956

יום שבת
תל-אביב
ברוטו – סינקין 27 – 284791
סניסם – אבן גבירול 83 – 246003
ברוטו – סינקין 27 – 284791 – מוצ"ש
סניסם – אבן גבירול 83 – 246003 – מוצ"ש
ירושלים
מרפאת רוממה – הנ"ג 28 – 523191
ביה"ח הר הצופים – הר הצופים – 818111 מוצ"ש
חיפה
מגן דוד – גאולה 13 – 665205
פתח-תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני-ברק – רמת-גן
רשי – רשי 13 רמת-גן – 7510971
בת-ים – חולון
מזור – הגיבה רייק 20 בת-ים – 583360
דר' חורי – סוקולוב 70 חולון – 842433
רחובות
מעיין חיים – בנימין פ. מנו"ח – 456212
אלמקס
מוצר של GABA מיוצר ע"י טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ ברשיון

במלאות שלושים לפטירתה של חברתנו
גוסטה פלדמן ז"ל
נעלה לקברה לגילוי המצבה ביום ראשון ב' בניסן תשמ"ח 20.3.88 בשעה 3.00 אחה"צ בבית העלמין בקיבוץ עינת
בית עינת

לחברנו חן פיין
איתך באבלך במות
אמך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף פתח-תקוה
ההנהלה והעובדים

לחברנו ראובן סרוסי
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
ההנהלה והעובדים

נהג!
עשה את המינימום ל. ע. אלה העושים את המקסימום
תן טרמפ לחייל!

„אני זהיר"
ספר הילדים „אני זהיר" נועד להסביר לילדים כללי התנהגות בכבישים, ממחיש עשרות מצבים מסוכנים בכביש ועשוי למנוע אסון בפתח ביתכם.
הספר מכיל ציורים וכל דף הוא פרק מחנך להתנהגות בכבישים.
המעונינים לרכוש את הספר, ישלחו צ'ק לפקודת „דבר" ויקבלו בדואר חוזר את הספר.

לכבוד
ספרית „דבר"
ת.ד. 199
תל-אביב
אני מבקש/ת לרכוש את הספר „אני זהיר". רצ"ב צ'ק ע"ס 15 ש"ח (כולל מע"מ) עבור הספר.
נא לשלוח אלי את הספר לפי הכתובת:
שם המשפחה ___ רחוב ___ מס' ___ עיר ___ מיקוד ___
חתימה ___

אנטנה / טוביה מנדלסון

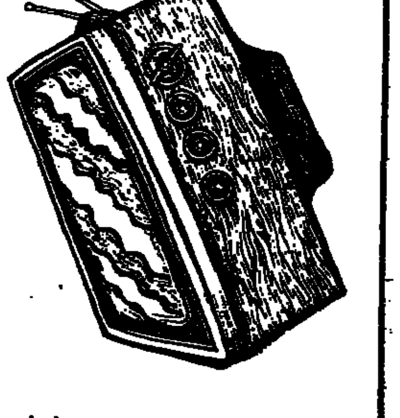

אז מה שר האוצר אוהב לשתות?

אז מה עודד שחר, הכתב הכלכלי הבכיר של הטלוויזיה הישראלית, לא שאל את שר האוצר, את אשתו, את מחלקת התה, ומקורות מוסמכים ומהימנים אחרים? שחר, מומחה כלכלי, המצטיין בכתבות המתחילות ומסתיימות בקופאית בסופרמרקט ובדיווחי מדד חודשיים, מלווים באפקטים ויזואליים היכולים לשמש תפאורה נאותה ל„גן ריקי",

בנסיעה במכונית מדברים על השלכת קשישים לרחובות כפתרון למצוקה תקציבית, בדרך לבית־הכנסת נזרקת עוד איזו שאלה סתמית הנוגעת למצבנו הכלכלי וכן הלאה וכן הלאה. וכל זה מלווה בפאתוס הרגשני המסתלסל של עודד שחר, המתאר ועב ומתאר וחוזר ומכריז שנסים הוא בעל דימוי קשוח, איש נאמן לעקרונותיו. „האיש שאומר לא כמעט לכולם, מצליח, דווקא הוא, לזכות באהדה", הוא גם „בישא על גלי פופולאריות". כך אנו עוקבים אחריו בביתו, במשרדו, במכוניתו, בארץ ישראל השלמה

ובחפירות הכותל המערבי, מוקף בערת תנפים הממלאת היטב את התפקיד שעודד שחר ייעד לה בכתבתו.

עדי אמוראי, סגן שר האוצר ומראשי תנועת העבודה, משתתף באורגיה של ההערצה למשה נסים. לתקופה הנוכחית, קובע אמוראי, נסים הוא שר אוצר אידאלי. לא ברור אם עדי אמוראי ביקש להוכיח את הטענה, שהוטחה בפני שר האוצר באסיפת עובדים לפיה השר הוא „שתול של המערך", או שמא ביקש להדוף את ההאשמה הזאת ולהראות בכתבה שדווקא הוא, אמוראי, שתול של הליכוד. מה שכן ברור הוא, שעם דוברים נמרצים כאלה מן המפלגה היריבה לא זקוק נסים לביטויי תמיכה נוספים ממפלגתו שלו. מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר מסרב להיגרר אחרי הלהג התנפני של עודד שחר. „רק בדברי תורה אנחנו מסכימים", הוא אומר ודוחה גם את האידיליה שמנסה שחר לצייר, באשר למידה ההבנה והסכמה שבין האוצר לבין ההסתדרות.

ביקורתו של קיסר נבלעת בהילולת משה נסים, שהרי הכתבה הארוכה אינה מתכוונת לעמת ברצינות את תפיסת עולמו הליברלית של ניסים עם המשמעויות החברתיות של עמדותיו של ישראל קיסר. וכך, הדוברים היחידים שהכתבה המלוקקת הזאת אינה מצליחה להחניק את ביקורתם כלפי מדיניותו של משה נסים הם העובדים הסוציאליים. ד"ר יצחק קדמן קובע שנסים הוא שר האוצר המסוכן ביותר שהיה אי פעם במדינת ישראל וכי מדיניותו תביא להרס של התשתית החברתית. אבנר עמיאל אומר, כי שר האוצר פוגע בחינוך, בבריאות ובביטוח הלאומי, ואם תמשיך המדינה לחסל שירותים ציבוריים בסיסיים וללכת בכיוון שמשה נסים מוביל אותה, „נגיע לתופעות של רעב, תת־תזונה ופשע". אבל הסירו דאגה מלבכם, בטלוויזיה של המאפיה השמאלנית, שמאל־חדש בגירסה אורי־פורתית, שבה אפילו ליוצאי לח"י לשעבר כמו עמוס קינן אסור להופיע על המרקע, בטלוויזיה הזו עודד שחר לא ידווח על התופעות שקדמן ועמיאל מזהירים מפניהם. ואולי מוטב כך. שחר, חובב מוסיקת־הרקע העליזה עוד יעשה לנו מהאבטלה והאינפלציה גירסה משלו לעלובי החיים.

אברום ושטורם לכל המשפחה

על מה אתה מציע שנדבר? על זה או על זה. ותראה. ובעצם. ואני הייתי אומר שאולי. ומה אתה אומר? זה לא הולך ברגל מתן תורה. וכך הם יושבים, שטורם ואברום או אברום ושטורם – איך שנוח לכם – ומגלגלים שיחה בענייני פרשת השבוע. באולפן טבול בצמחיה טרופית ומרוהט, כמו הסלון של השכן ממול, מעסים השניים את התודעה היהודית של המוני בית ישראל, מתלבטים בפרשנות כזו או אחרת. פעם שואל אברום את שטורם ופעם מעיד שטורם לאברום, אנשים טובים באמצע הדרך ולכל המשפחה. כדי לא לאבד מאומה מהאקטואליות הבוערת של פרשת „ויקהל" מזמנים לאולפן גם את הח"כ שבח וייס, ואחרי שמורחים את ערב שבת בחאלין המסורתי הזה אפשר לעבור ליומן של חיים יבין. אלא שלא היומן מעניין את אברום בורג, ולא האירועים המתוארים בו. אברום בורג, יועץ ראש הממשלה לענייני התפרצות, יושב טוב בנישה של הממלכתיות המכובדת. לא ארבעה חודשים של מהומות בשטחים ולא מדיניות ממשלתית, שיש מקום למחות נגדה, יוציאו את בורג הצעיר מהקונסנזוס והסלון שלנו להפגין בחוצות. הנכס האלקטוראלי הזה של מפלגת העבודה לא יסתכן בימים האלה, כשרית הבחירות כבר באוויר, באמירה שנויה במחלוקת, שתפגע בסיכוייו הפוליטיים. במסורת המפלגה הדתית הלאומית, שבה מצויים שורשיו של בורג הצעיר, הוא ימשיך לרכב על פרשת השבוע, יקרה אשר יקרה בשטחים שבתוך ומעבר לקו הירוק – עד שיגיע אל המקום הריאלי ברשימת העבודה לכנסת. מאפיה שמאלנית כבר אמרנו?

משה נסים. מחלקת התה ומקורות מוסמכים (תצלום: יצחק הררי)

הביא ל„מבט שני" ביום שלישי כתבת־מיוזיקל־צבעונית על „שומר האוצר", השר משה נסים, שהתחילה פחות־או־יותר בחדר השינה של השר ונגמרה לא רחוק משם. אם אנחנו כבר יודעים מה אוהב השר לשתות, אם אנחנו כבר יודעים כיצד מרגישה רות נסים כשמחאים לה ולבעלה כפיים, אם מגלים לנו כבר כמה זמן מקדיש השר לבני משפחתו ואיזה חינוך הוא מעניק לילדיו – מדוע מנע מאתנו המראיין־החושף פרטים חיוניים נוספים. באיזה אפטר־שייב משתמש משה נסים? האם הוא מעדיף אמבטיות חמות או מקלחת חפוזה לפני שצוות הטלוויזיה מלווה אותו בשש בבוקר לבית־הכנסת? ולמה רק מה אוהב נסים לשתות? כלום שר האוצר אינו אוכל? ומי בוחר בשבילו את העניבות ומי מגהץ לו את החולצות? לזכותו של עודד שחר ייאמר, שלא כל השאלות האלו נותרו ללא מענה. שחר, למשל, לא הותיר שום ספק במי היה בוחר לעמוד בראש מועדון המעריצים של משה נסים.

שחר. כתבת מיוזיקל

הכתבה ב„מבט שני" הוכנה על־פי מסורת עתונאית ידועה ומוכרת, שלפיה אין מניחים לעובדות ולמציאות לקלקל את הסיפור. כלכלנים, ראשי ההסתדרות ותעשיינים, שאינם מלווים את אזהרותיהם לגבי מצבה הכלכלי של מדינת ישראל בעיטורים מוסיקליים קלילים, כמו אלה שליוו את „מבט שני", חוששים מפני מיתוס היציבות הכלכלית שנסים מטפח בשקידה שכזאת. אבל הכלכלה היתה רק הצבע בשולי הדיוקן הטלוויזיוני של שומר האוצר. את המאזן החיובי באישיותו ובאופיו של האיש החביב, היושב בלשכת שר האוצר, לא היה עודד שחר מצליח להראות, אילו היה מתעמק בניתוח הגרעון המסחרי של מדינת ישראל, אילו היה מתעקש לחשוף את הפערים החברתיים ההולכים ומתרחבים, אילו היה מבקש להרגיש את הזיסול הליברלי כליכך, הסיסטמטי כליכך, של השירותים הציבוריים הבסיסיים בארץ. לשחר היה חשוב יותר להראות את משה נסים ירא האלוהים, המשכים קום להניח תפילין, את משה נסים הבעל והאב, בטכס סיום הטירונות של בנו החייל. אפילו להצהרותיו המדיניות של שר האוצר על הפתרונות האידאליים שיבטיחו את שלמותה של ארץ ישראל התייחס הכתב ביתר כובד ראש, מאשר למכלול הנושאים הכלכליים שהוזכרו בכתבה כמעט בדרך אגב.

שטורם. חלין מסורתי

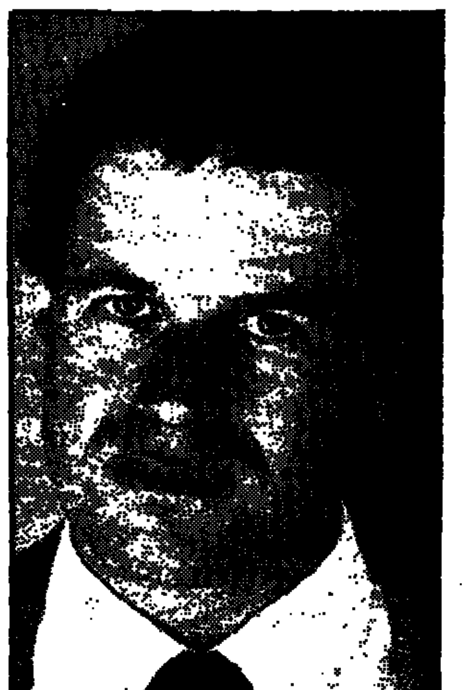

בורג. יקרה אשר יקרה

חטף־פתח / ורדה צימרמן

תנועות מלבי

כשאתה רוקד בקבוצה קשה למצוא דרך אישית

דאג וארון

שמו של דאג וארון, רקדן וכוריאוגרף אמריקאי, אינו מוכר בישראל. אך להקת „בת שבע", כנאמר בהודעה לעיתונות, „זוקפת לזכותה מספר נסיונות מוצלחים בהבאתם של ,אלמונים' שהפכו לכוכבים וביניהם: מרק מוריס ודניאל עזרלו. אליהם מצטרף היום דאג וארון".

קטעי הביקורות הנילווים מאששים את הדברים: „דאג וארון מביא איכות שחסרה כאן במשך זמן מה ... אפילו בצעד הפשוט ביותר, וארון מעביר אליך את תחושת הרצון לעוף" ועוד ועוד. הוא רקד בלהקתו של חוזה לימון ושימש במשך שמונה שנים רקדן ראשי בלהקת לאר לובוביץ. בשנת 86' החל ליצור כוריאוגרפיות והקים להקה משלו, הרוקדת את הרפרטואר שלו בלבד. „עכשיו", הוא אומר, „אני מרגיש שאני מוצא את דרכי שלי. לקח לי הרבה זמן ליצור את התנועות היוצאות מגופי ומלבי. כי כשאתה רוקד בקבוצה במשך שנים קשה למצוא את הדרך האישית".

בישראל הוא ישהה למעלה מחודש ימים. „הזמן קצר מדי. הרקדנים צריכים להרגיש את הריקוד וזה לוקח זמן. אבל רקדני ,בת שבע' נפתחים מהר, כי הם רגילים לעבוד עם כוריאוגרפים רבים". הוא יעלה כאן שני ריקודים שיצר. האחד בשם „קנטטה 78" – מחול המבוסס על תנועות שמשמעותן נגזרת מן הטקסט של קנטטה זו מאת באך. רוקדים אותו עשרה רקדנים בשבעה חלקים: דואט, סריו, רביעיה וקבוצה גדולה. היצירה השניה נוצרה במיוחד ל„בת שבע". זהו "ריקוד רחוק" מאוד, כדבריו. "מבט לרוחו וללבו של האדם. יחסים או שברים. אני יוצר נקודת פתיחה שכל אחד יכול לראות אותה כהבנתו". שישה רקדנים מציגים אדם אחד ורגשותיו. „זהו ריקוד קשה שעלול להשאיר את הצופה נבוך", הוא אומר.

הביקורות המצוטטות מארה"ב משבחות את המקוריות שבכוריאוגרפיות של דאג וארון. „אני לא חושב על זה. לא מתכוון להיות מקורי, אלא להיות אמיתי עם עצמי ולרעיונות שאני רוצה להעביר לתנועה, אם כי בכל ריקוד אני מנסה להעביר משהו אחר". בחזרה שבה נכחתי נראה היה כי לפחות ב„קנטטה 78", שאת חלקה ראיתי, מקוריות היא הגדרה נכונה. את שתי היצירות יהיה אפשר לראות באפריל. לפני כן יהיה אפשר לשמוע את דאג וארון מדבר על יצירותיו ומדגים קטעים מהן ב„אהל שם".

תמונות מחיי

הצילומים משקפים חיים. סין, סיביר, ניקרגואה

אביטל ד'לוגוף

„מרחוק־מקרוב", נקראת תערוכת הצילומים של אביטל ד'לוגוף שנפתחה בשבוע שעבר בבית האמנים בירושלים. מלים טעונות, שניתן לסובב כשושנת הרוחות של חייה. נולדה בישראל, גדלה בקיבוץ גבעת ברנר וחיה מזה 32 שנים בארה"ב. ד'לוגוף מתבלת את משפטיה במלה אנגלית פה ושם. רחוק בעברה היתה מורה למוסיקה, והיום היא צלמת. מאז עזבה את ישראל הרבתה אביטל ד'לוגוף לנסוע בעולם. החלק המסקרן במסעותיה הוא, ללא ספק, ביקורה במצרים, סוריה, לבנון וירדן. בתערוכה הוא אינו תופס מקום בולט. הצילומים משם, בשחור־לבן, נתונים באלבום ואינם תלויים על קירות הגלריה. הסיבה היא דווקא אמנותית. או, היא אומרת, עדיין לא היתה צלמת מקצועית.

תצלומי הצבע בתערוכה קשורים במקומות שישראלים אינם מרבים להגיע אליהם: סיביר, גרוזיה, אוזבקיסטן, סין, ניקרגואה. 34 התצלומים הם חלק מיזערי מאלבומי השקופיות שלה. „הצילומים משקפים חיים. נופים. וילדים. והיחסים שביניהם. אנשים עובדים, לומדים, עושים משהו. תמונות שהן חלק מחיי". אלה כנראה גם מדברים ללב הצופים. כבר בפתיחה נמכרו שלושה.

אל הצילום הגיעה בגיל מבוגר יחסית. קודם לכן נישאה, ילדה ארבעה ילדים (בעלה הוא ארט ד'לוגוף, מפיק ומייסד החילג־גייט בניו־יורק) והסתפקה בתפקיד הרעיה והאם. לאחר שהילדים גדלו החליטה לנסוע בכל שנה לארץ רחוקה. „רציתי להכיר תרבויות שונות לבחון איך האמריקניזציה חודרת לכל מקום". הנסיעה הראשונה היתה המיוחדת בכולן. „הרצון לנסוע למקומות אלה היה קיים בי עוד מילדות ופעם אחת החלטתי לעשות זאת". ניגשה לשגרירות מצרים וסיפרה את סיפורה: נולדה בישראל ומבקשת לבקר במצרים. היתה רק בעיה אחת: לשנות את שם ארץ המוצא בדרכון מישראל לירושלים. משרד הדרכונים האמריקאי אישר, וכך מצאה עצמה נרשמת לטיול מאורגן במספר ארצות ערביות במשרד נסיעות שבעליו פלשתינאי.

„היה בי מעט פחד, אבל אני אוהבת לחלוף ליד סכנות. לא חשבתי שיעצרו אותי. לכל היותר, אמרתי לעצמי יחזירו אותי. זו לא היתה גבורה. מאוד התרגשתי מהחוויה העמוקה אבל לא פחדתי". היא סיירה בקאהיר, בלוקסור, בדמשק ובפטרה הגיעה לישראל דרך גשר אלנבי. הישראלית היהודיה, ככל הנראה, שעברה את חוויית הציית הגשר. אחרי סיור זה היה גם שני, שכלל את לבנון. במשך שלושה ימים היתה אורחת אש"ף.

במהלך מסעות אלו כתבה יומן. אחר־כך עיבדה אותו לספר, „לחיצת יד עם האויב". „ישבתי חורף אחד וכתבתי את הספר. מסרתי את כתב־היד לכמה סוכנים ספרותיים, אבל הם חשבו שאי־אפשר יהיה להרוויח כסף מספר כזה". עכשיו היא מתכוונת לתרגם לעברית ולחפש הוצאת ספרים ישראלית שתוציא לאור.

כל נסיעה היא בעצם חוויה. בניקרגואה, למשל, היתה במשך שלושה חודשים בביתה של משפחה דלת אמצעים. בביקורה ברוסיה הגיעה עד סיביר. בתוכניותיה עוד ביקור בניו־זילנד ובטיבט ובהודו. היא פיתחה שיטת סיורים. היא יוצאת לכמה סיורים מאורגנים ומסמנת לעצמה את המקומות אליהם תרצה לחזור. ואלה טומנים בחובם לעתים חוויות מיוחדות במינן. כמו הביקור – שיעצו לה לא לעשות – ברובע היהודי בדמשק. השיחה אתה, באופן טבעי, חוזרת במעגלים לביקורים אלה. „אין איבה בין האנשים", היא אומרת. „האיבה שלנו היא אבסטרקטית. אני לא יכולה לשנוא ערבים". ביתה בניו־יורק, היה למקום מפגש בין ישראלים לבין פלשתינאים.

כל משפט גורר אחריו סיפור ומוביל אותנו לארץ אחרת, לעולם אחר. כמו התערוכה. וגם זו נולדה במקרה. בניו־יורק הציגה כבר שתיים. האחת שהוקדשה לניקרגואה והשנייה לסין. לבית האמנים בירושלים הגיעה באמצעות לאה מג'רדמינץ. הציירת הישראלית נחתה בניו־יורק והתקשרה אליה. מבלי להכירה. הפגישה הולידה צפייה בשקופיות, ולאחר זמן מה הגיעה הודעה מבית האמנים: אושרו תאריכים לתערוכה. הממליצה היתה מג'רדמינץ. היא תוצג שם עד סוף חודש זה.

„קסם הלענה". ספר חדש / מירי פז

מסע בעקבות האמת

חמש דמויות מחפשות את יורם. הכאב הוא הגיבור האמיתי של הסיפור. אפשר להתרגל אליו ולכבוש אותו בפנים, אך כל אלה נצחונות טקטיים זמניים וסופו לנצח

ספר מפתיע המתייחד בסגנון חדש בסיפורת העברית הוא רומן הביכורים של דורית לנדס „קסם הלענה" (ספריית „מעריב"). „קסם הלענה" הוא סיפור אחד – מותו של יורם הטייס – מפי חמש דמויות (מבנה שהזכיר יצירה מוסיקאלית): אמו דינה, חברתו טלי, חברו הטוב אודי, אשת החבר מירה, שהיתה אהובתו של יורם, ונויה המתוודעת אל אישיותו ככותבת הספר לזכרו. דמותו הרומנטית של יורם אפופת מסתורין, לא ברורה. את הדמויות האחרות משרטטת לנדס כמו ברישום עדין, דרך מונולוג של הדמות עצמה, כשקווי הרישום הם על הרצף של פיענוח האמת החומקת, הכאב, החרסה והקושי למצוא נחמה. אבל האמת אינה מתפענחת, כי „בחיפוש אחר אמת עמוקה יותר מאבדים אמת חשובה ומיידית ממנה..." וההשלמה היא פתרון טבעי שבדרך הטבע איננו מוכנים לה. „...ההשלמה היא מדרך הטבע ומי שמתכחש לכך, דוחה אותה, רק מאריך את היבוסיו, מגרד את הפצעים, לא מניח להם להצטלק. אבל זה שאני אומרת את הדברים לא מבטיח שאני אמנם יודעת זאת בבירור, וזה שאני יודעת לא מבטיח שאני מיישמת זאת... ההשלמה היא גזירה, ממש כמו השיכחה".

אם כן, רק השיכחה (או ההשלמה הכרוכה בהכרה, במידה בלתי־מבוטלת של שיכחה) תעלה ארוכה. אבל כל הדמויות בספר כלואות, מכיוון ששום דבר אינו מתפענח להן ולעולם אין הן מקבלות את דין השיכחה, וההשלמה טעונה הרי מעקשים בלתי־נמנעים. „נאבקים בתהליכים, תוקעים עקבים, מתבלים... בגלל הפחד משינוי מתבצרים בהווה, מסתגרים, דוחים על הסוף, מבטלים. מה התעתוע, מה התבוססות הזאת?"

הכאב הוא הגיבור האמיתי של הסיפור, וכמו ביצירה מוסיקאלית הוא המוטיב הדומיננטי בה החוזר בכמה קולות. וגזירת הכאב, בספר הזה, היא לא להימחות, לא להיות מנוצה אף פעם. „הכאב אינו נמחק. הוא נדחק, הוא רק נדחק מכיוון שנערמות עליו שכבות חדשות של הריסות", אומרת מירה. ובקולה של נויה: „אני מרגישה לפתע את הכאב שלעולם אינו חדל. אפשר להתרגל אליו, לכבוש אותו בפנים, לדחוק אותו, לתמרן אותו לפינה, לדבר איתו, ואין להדבירו. נצחונות טקטיים זמניים מתפוגגים לעומת עמידותו. הוא יבצר".

למעשה רובדות כל הדמויות בקול אחד, קולה הרגיש של המספרת. זה קול פסימי מאוד. כל האופציות מובסות באיבן. אין נחמה ואפילו החופש – אמיתי או מדומה – הוא „איכות עקרה". „...החופש נותן רק חופש, ולא סיפוק ולא שום דבר אחר... יש הרבה דרכים לחופש, וכשלעצמו הוא ללא מוצא", אומרת נויה המעידה על עצמה שהיא „תקועה באיזו דרך עוקפת שנמשכת לאין קץ ואינה מגיעה לשום מקום נושב". תקווה? „היא הדבר האלים ביותר שקיים. אבל כדי לקוות צריך גם להאמין במשהו. הא".

יש משהו רענן מאוד בספר הזה. אין הוא בא לגלות אמת גדולה. מה שהוא בא לומר זה שגם האמיתות הקטנות חומקות מאתנו. קסמו במינוריות שבו, בסגנון האישי מאוד, החף מכל יומרת הצטעצעות והתייפיפות לשמה. (ומתי היה לנו ספר כזה בעברית?) יש בו מידה נדירה של רהיטות מפוכחת, חסכנית ללא פשרות, שאינה מוותרת על תובנה חדה כתער ומרה כלענה.

לנדס. החופש נותן רק חופש

יום שישי, כ"ט באדר תשמ"ח, 18 במרץ 1988